

ZBIERKA

**STANOVÍSK NAJVYŠŠIEHO SÚDU
A ROZHODNUTÍ SÚDOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

6/2024

OBSAH***Stanoviská a rozhodnutia vo veciach občianskoprávných*****63. Žaloba. Zodpovednosť štátu. Služobný pomer. Príslušník policajného zboru.**

Rozhodovanie ministra vnútra Slovenskej republiky alebo služobného úradu vo veciach služobného pomeru policajta nie je výkonom verejnej moci orgánom verejnej moci podľa § 2 písm. a) zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

Personálny rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky nie je rozhodnutím štátu v zmysle § 1 písm. a) zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov a nevzťahuje sa naň ustanovenie § 3 ods. 1 písm. a) tohto zákona.

Zodpovednosť za škodu, ku ktorej malo dôjsť v dôsledku rozhodnutia ministra vnútra Slovenskej republiky vo veci služobného pomeru policajta, sa neposudzuje podľa ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, ale podľa ustanovení o zodpovednosti služobného úradu za policajtovu škodu v zmysle § 173 a nasl. zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície.

Pokiaľ sa policajt v civilnom sporovom konaní domáha ochrany svojich práv vyplývajúcich z jeho služobného pomeru, je s osobitným dôrazom na otázku právomoci civilného súdu potrebné dôsledne skúmať (aj za použitia § 129 Civilného sporového poriadku), z akého právneho vzťahu žalobca vyvodzuje opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku a voči komu jeho žaloba smeruje. 5

64. Konanie o spôsobilosti na právne úkony. Legitimácia. Návrh. Prokurátor.

Vzhľadom na to, že konanie o spôsobilosti na právne úkony (§ 231 až § 251 Civilného mimosporového poriadku) možno začať aj bez návrhu, je prokurátor procesne legitimovaný podať návrh na začatie tohto konania. 14

65. Výživné. Spätne zvýšenie.

Ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa, možno najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia konania rozhodnúť nielen o prvotnom priznaní výživného pre maloleté dieťa (§ 77 ods. 1 veta tretia Zákona o rodine), ale v prípade zmeny pomerov (§ 78 ods. 1 Zákona o rodine) tiež o zvýšení výživného pre maloleté dieťa. 20

66. Skúšobná doba. Počítanie času.

Pri počítaní skúšobnej doby určenej na mesiace nie je možné uplatniť pravidlo, že jej koniec pripadne na deň, ktorý sa číselne zhoduje s dňom, na ktorý pripadá udalosť, od ktorej sa doba (§ 37 Zákonníka práce) počíta. Doba určená na mesiace začína plynúť dňom, ktorým nastala skutočnosť rozhodujúca pre jej plynutie a spravidla sa končí dňom predchádzajúcim dňu, ktorý sa svojím číselným označením v danom kalendárnom mesiaci zhoduje s dňom, od ktorého začala plynúť. 26

67. Preradenie zamestnanca. Zdravotná spôsobilosť.

V prípade absencie súčinnosti zamestnanca (§ 16 odsek 3 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov), na splnenie povinnosti zamestnávateľa preradiť zamestnanca na inú prácu podľa § 55 odsek 2 písm. a) Zákonníka práce, pri výbere pracovnej pozície zodpovedajúcej zdravotnej spôsobilosti zamestnanca, môže zamestnávateľ vychádzať aj z posudku o invalidite, ktorý obsahuje určenie obmedzení vo vzťahu k prácam, ktoré žalobca nie je schopný dlhodobo vykonávať vzhľadom na jeho zdravotný stav. 30

68. Zodpovednosť za škodu. Sťaženie spoločenského uplatnenia. Vylúčenie nároku.

Pri dosiahnutí zákonného limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“) v prípade ďalšieho poškodenia toho istého orgánu je vylúčené priznať zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. 45

69. Ochrana osobnosti. Nemajetková ujma. Obmedzenie výšky.

Pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka nie je dôvodné túto náhradu obmedziť najvyšším prípustným odškodnením podľa zákona o obetiach trestných činov (zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, resp. zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov). 59

70. Námietka premlčania. Dobré mravy. Zdravotnícke zariadenie. Zdravotná spôsobilosť.

Vznesenie námietky premlčania zdravotníckym zariadením, ktoré svojim „non lege artis“ realizovaným zdravotným výkonom závažným spôsobom zasiahlo do osobnostných práv pacienta, sa môže výnimočne priečiť dobrým mravom (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka) aj v prípade, ak pacient preukázateľne práve v dôsledku takto uskutočneného zdravotného výkonu nebol po psychickej alebo fyzickej stránke spôsobilý včas uplatniť na súde nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. 68

71. Ochrana. Dobrá povest'. Aktívna legitímácia. Identifikácia právnickej osoby.

Pre záver o aktívnej vecnej legitímácii žalobcu v konaní o ochranu dobrej povesti právnickej osoby nie je potrebné, aby nepravdivý alebo pravdu skresľujúci výrok o nej obsahoval úplné a presné označenie jej obchodného mena; postačuje, ak z výroku a okolností, za ktorých k nemu došlo, možno túto osobu spoľahlivo a dostatočným spôsobom identifikovať. Ak difamačným výrokom bolo neoprávnene zasiahnuté do dobrej povesti viacerých právnických osôb, môže sa ochrana svojich práv domáhať každá z nich, či už samostatne alebo spoločne. 80

72. Poistenie. Poistná zmluva. Poistná udalosť. Odstúpenie od zmluvy. Odmietnutie poistného plnenia.

Po vzniku poistnej udalosti poisťovateľ nemôže odstúpiť od poistnej zmluvy podľa § 802 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, ale môže v prípade splnenia zákonných podmienok poistné plnenie odmietnuť v zmysle § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka. 94

73. Prevod. Vlastníctvo. Byt. Premlčanie.

Právo nájomcu bytu požiadať podľa § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, aby s ním vlastník do dvoch rokov od podania žiadosti uzavrel zmluvu o prevode vlastníctva bytu, je majetkovým právom, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe (§ 101 Občianskeho zákonníka) plynúcej odo dňa, keď ho nájomca mohol vykonať po prvý raz.

Pokiaľ nájomca podá viacero takýchto žiadostí, podaním každej z nich mu vzniká samostatné právo, premlčanie ktorého sa posudzuje nezávisle od premlčania práv vzniknutých podaním iných žiadostí nájomcu o prevod vlastníctva bytu. 102

74. Bytový dom. Príslušenstvo. Vecné bremeno.

Príslušenstvom domu v zmysle § 2 ods. 1 písm. i) zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov je aj hospodárska budova postavená na príľahlom pozemku, ktorá je určená na spoločné užívanie, slúži výlučne tomuto domu a nie je stavebnou súčasťou domu. Ak vlastníkom domu nie je vlastníkom pozemku, na ktorom je hospodárska budova postavená, v zmysle § 23 ods. 5 tohto zákona vzniká k takémuto pozemku právo zodpovedajúce vecnému bremenu. 110

75. Určovací žaloba. Právna skutočnosť. Blízka osoba. Právnická osoba.

Žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy v súvislosti s porušením predkupného práva je žalobou v zmysle ustanovenia § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku.

Pokiaľ to odôvodňujú osobitné okolnosti, možno z hľadiska § 140 veta prvá Občianskeho zákonníka za blízku osobu (§ 116 tohto zákonníka per analogiam) považovať aj právnickú osobu. **118**

76. Dražba. Náhrada škody. Vlastnícke právo.

Účelom ustanovenia § 21 ods. 5 zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách je navrátenie do pôvodného stavu a prinavrátanie vlastníctva pôvodnému vlastníkovi. Ak preto v dôsledku určenia neplatnosti dražby došlo k obnove pôvodného právneho stavu – obnove vlastníckeho práva k bytu, nemožno priznať náhradu škody „za stratu vlastníckeho práva“. Uvažovať o priznaní takejto náhrady možno až v prípade, ak by sa vydanie predmetu dražby stalo nemožným (napr. pri zániku alebo strate veci). **129**

77. Zákonné vecné bremeno. Vznik. Zánik.

Odstránením pôvodného elektrického vedenia, zriadeného ešte v čase účinnosti zákona č. 79/1957 Zb. o výrobe, rozvoje a spotrebe elektriny (elektrizačný zákon), pred zriadením nového elektrického vedenia ako novej stavby (t. j. zrušením pôvodného vedenia), odlišnej od pôvodnej stavby, zaniká aj pôvodné vecné bremeno a jemu zodpovedajúce oprávnenia. Pre prípadný vznik nového vecného bremena zo zákona zriadením nového vedenia je rozhodujúce, či pozemok, ktorý má byť takto zaťažený leží mimo zastavaného územia obce. **138**

78. Znalec. Kontradiktórnosť. Ex officio.

Procesnej strane v kontradiktórnom konaní nemôže byť priznané právo, aby súd procesným postupom ex officio (z úradnej činnosti) naprával pochybenia ňou navrhovaného znaleckého dokazovania, ktorým preukazuje skutočnosti, ktoré z hľadiska hmotného práva nie sú podstatné pre právne posúdenie veci. **151**

79. Zákonný sudca. Postúpenie veci. Vylúčenie. Nevylúčenie sudcu. Vylúčený sudca.

Rozhodovanie zákonného sudcu o postúpení veci kauzálnu príslušnému súdu nemožno bez ďalšieho považovať za prejednávanie a rozhodovanie sporu, ktoré by malo za následok vylúčenie tohto zákonného sudcu z následného prejednávania a rozhodovania takto postúpenej veci v inej inštancii v zmysle ustanovenia § 49 ods. 2 Civilného sporového poriadku. **164**

80. Námietka zaujatosti.

Účelom námietky zaujatosti je vylúčiť sudcu z pojednania a rozhodovania veci/sporu. Zaujatosť sudcu je z pohľadu rozhodovania o jeho vylúčení právne významná len dovtedy, kým nerozhodne. Neskôr môže byť rozhodnutie vylúčeným sudcom odvolacím dôvodom (§ 365 ods. 1 písm. c/ Civilného sporového poriadku) alebo dovolacím dôvodom (§ 420 písm. e/ Civilného sporového poriadku). **169**

63.**S T A N O V I S K O****občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky**

vo veciach žalôb policajtov o náhradu škody

Rozhodovanie ministra vnútra Slovenskej republiky alebo služobného úradu vo veciach služobného pomeru policajta nie je výkonom verejnej moci orgánom verejnej moci podľa § 2 písm. a) zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

Personálny rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky nie je rozhodnutím štátu v zmysle § 1 písm. a) zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov a nevzťahuje sa naň ustanovenie § 3 ods. 1 písm. a) tohto zákona.

Zodpovednosť za škodu, ku ktorej malo dôjsť v dôsledku rozhodnutia ministra vnútra Slovenskej republiky vo veci služobného pomeru policajta, sa neposudzuje podľa ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, ale podľa ustanovení o zodpovednosti služobného úradu za policajtovu škodu v zmysle § 173 a nasl. zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície.

Pokiaľ sa policajt v civilnom sporovom konaní domáha ochrany svojich práv vyplývajúcich z jeho služobného pomeru, je s osobitným dôrazom na otázku právomoci civilného súdu potrebné dôsledne skúmať (aj za použitia § 129 Civilného sporového poriadku), z akého právneho vzťahu žalobca vyvodzuje opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku a voči komu jeho žaloba smeruje.

Z o d ô v o d n e n i a :**I.**

1. Predsedníčka občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa § 21 ods. 3 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ako aj podľa čl. 6 ods. 1. a 3. Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (č. 75/2024 Z. z.) navrhla občianskoprávnemu kolégiu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, aby

zaujalo zjednocujúce stanovisko v otázke, ako posudzovať žalobu o náhradu škody policajta vo vzťahu k žalovanej – Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra SR podľa ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, resp. zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície [§ 22 ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a čl. 6 Rokovacieho poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (č. 75/2024 Z. z.)].

2. Návrh na zaujatie stanoviska k výkladu ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej aj „zák. č. 514/2003 Z. z.“) odôvodnila predsedníčka občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) potrebou odstrániť nejednotnosť súdneho rozhodovania, ktorá sa prejavila výkladovými rozdielnosťami v právoplatných rozhodnutiach senátov občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

3. V skutkovo a právne podobných veciach bolo v jednom prípade najvyšším súdom uznesením z 28. februára 2022, sp. zn. 7Cdo/94/2021 dovolanie žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 6Co/285/2018 odmietnuté a v druhom najvyšší súd uznesením z 13. júla 2022, sp. zn. 1Cdo/119/2020 na základe dovolania žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 3Co/188/2017 tento rozsudok zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

4. V uznesení z 13. júla 2022, sp. zn. 1Cdo/119/2020 najvyšší súd vyslovil názor že rozhodnutia ministra vnútra a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky týkajúce sa jeho služobného pomeru (odvolanie z funkcie staršieho referenta špecialistu 4. inšpekčného oddelenia odboru inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR a súčasne jeho preloženie na inú funkciu), od ktorých odvodzoval žalobca svoj nárok na náhradu škody, boli vydané orgánom verejnej moci pri výkone verejnej moci, preto je daná zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z.

5. Naproti tomu v uznesení z 28. februára 2022 pod sp. zn. 7Cdo/94/2021 najvyšší súd *vyslovil názor, že ak služobný úrad vydá autoritatívne rozhodnutie o odvolaní policajta z funkcie, nejde o výkon verejnej moci. Vychádzal z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/78/2018, 3Cdo/79/2018 z 28. marca 2019 (publikovaného v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 7/2019 pod R 71/2019), podľa ktorého „Konanie policajtovho nadriadeného, v rámci ktorého posudzuje žiadosť policajta o náhradu výdavkov pri preložení na inú funkciu v zmysle § 113 zákona 79/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície, nie je úradným postupom v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov“.*

6. Z uvedených rozhodnutí vyplýva, že žalobca (policajt) sa domáhal náhrady škody voči žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky,

predstavovanej rozdielom výšky služobného príjmu, ktorý žalobca dosahoval pred a po jeho preložení (príp. odvolaní) z funkcie, ku ktorému došlo na základe personálneho rozkazu ministra vnútra Slovenskej republiky, ktorý bol žalovanou potvrdený, no následne bolo rozhodnutie žalovanej správny súdom ako nezákonné zrušené. V obidvoch veciach žalobca žiadal priznať náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. Senát najvyššieho súdu 1C vo veci sp. zn. 1Cdo/119/2020 rozhodol vec meritórne majúc za to, že je daná zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z., keďže žalovaná má postavenie orgánu verejnej moci. Senát najvyššieho súdu 7C vo veci sp. zn. 7Cdo/24/2021 dovolanie žalobcu odmietol ako neprípustné, pričom zostalo právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu obsahujúce právny názor, že nebol preukázaný základný predpoklad vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím štátu, nakoľko rozhodovanie vo veciach služobného pomeru policajta nie je výkonom verejnej moci orgánom verejnej moci podľa zákona č. 514/2003 Z. z.

II.

1. Dotknutými ustanoveniami, ku ktorým je potrebné zaujať stanovisko, je aplikácia ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, resp. zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v kontexte žaloby policajta o náhradu škody vo vzťahu k žalovanej – Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra SR s nižšie uvedeným skutkovým základom.

2. Štátnu službu príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Slovenskej informačnej služby, príslušníkov Národného bezpečnostného úradu a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky (ďalej len „štátna služba“) upravuje zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície. Tento zákon upravuje štátnu službu príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Slovenskej informačnej služby, príslušníkov Národného bezpečnostného úradu a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky (ďalej len „zákon o štátnej službe“). *Tento zákon o štátnej službe upravuje aj právne vzťahy, ktoré súvisia so vznikom, zmenami a skončením štátnej služby príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Slovenskej informačnej služby (ďalej len „príslušník informačnej služby“), príslušníkov Národného bezpečnostného úradu (ďalej len „príslušník bezpečnostného úradu“) a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky.* Policajtom sa na účely zákona o štátnej službe rozumie príslušník Policajného zboru, príslušník informačnej služby, príslušník bezpečnostného úradu a príslušník Zboru väzenskej a justičnej stráže. Tam, kde sa v zákone o štátnej službe okrem § 33a, § 33b a § 287j uvádza

a) Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) alebo Policajný zbor, rozumie sa tým aj Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky alebo Zbor väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky, Slovenská informačná služba a Národný bezpečnostný úrad,

b) služobný úrad, rozumie sa tým ministerstvo, Akadémia Policajného zboru, základný článok organizácie Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky, organizačná zložka Slovenskej informačnej služby alebo Národného bezpečnostného úradu,

c) minister vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „minister“), rozumie sa tým aj minister spravodlivosti Slovenskej republiky, riaditeľ Slovenskej informačnej služby a riaditeľ Národného bezpečnostného úradu,

d) policajné vzdelanie, rozumie sa tým aj odborné vzdelanie alebo spravodajské vzdelanie.

2.1. Podľa § 2 ods. 1 zákona o štátnej službe policajtom sa na účely tohto zákona rozumie fyzická osoba, ktorá je v služobnom pomere podľa tohto zákona a vykonáva štátnu službu v služobnom úrade.

2.2. Podľa § 3 zákona o štátnej službe v služobnom úrade v mene štátu koná a vo veciach služobného pomeru podľa tohto zákona rozhoduje minister a v rozsahu ním ustanovenom ďalšie orgány (ďalej len „nadriadený“), ak tento zákon neustanovuje inak.

2.3. Podľa § 173 ods. 1, 2 zákona o štátnej službe *ak bola policajtovi pri výkone štátnej služby alebo v priamej súvislosti s ním spôsobená škoda porušením právnej povinnosti, zodpovedá za ňu služobný úrad. Služobný úrad zodpovedá policajtovi tiež za škodu, ktorú mu spôsobil nadriadený porušením právnej povinnosti v rámci plnenia služobných úloh.*

2.4. Podľa § 187 ods. 1 veta prvá zákona o štátnej službe *pri zodpovednosti služobného úradu za škodu rozhoduje o náhrade škody nadriadený.*

2.5. Podľa § 231 zákona o štátnej službe účastníkmi konania sú policajti, bývalí policajti alebo pozostalí po policajtoch, ak sa má konať o ich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach, ako aj iné osoby, ak tak ustanovujú osobitné predpisy.

2.6. Podľa § 232 zákona o štátnej službe konanie v prvom stupni vo veciach služobného pomeru uskutočňuje a rozhoduje v ňom minister a nadriadený a ďalšie subjekty, ak to ustanovuje tento zákon (ďalej len „oprávnený orgán“).

III.

3. Z dôvodovej správy k § 173 zákona o štátnej službe vyplýva, že zákon upravuje všeobecnú zodpovednosť služobného úradu za škodu. Služobný úrad zodpovedá za škodu vždy, ak sú splnené zákonom stanovené predpoklady. Zodpovednosť služobného úradu je založená na objektívnom princípe, nevyžaduje sa teda existencia zavinenia. Hmotnoprávne posúdenie nároku na náhradu škody teda vyplýva z tohto osobitného právneho predpisu.

3.1. Služobný pomer policajtov je inštitútom verejného práva. Tento služobný pomer nevzniká totiž zmluvou (ale rozhodnutím o prijatí do služobného pomeru) a po celú dobu trvania sa výrazne odlišuje od pomeru pracovného, ktorý je typický súkromnoprávny inštitút, v ktorom účastníci majú rovnaké postavenie. To sa prejavuje aj v právnej úprave služobného pomeru (mediálnym v úprave rozhodovania o nárokoch vyplývajúcich z tohto pomeru). Služobné pomery policajtov sú založené na výraznom zastúpení prvku podriadenosti a nadriadenosti ich subjektov. Právna úprava služobného pomeru policajtov odráža osobitný charakter zamestnávateľa ako primárneho nositeľa verejnej moci. Použitie Zákonníka práce na právne vzťahy týkajúce sa služobného pomeru policajtov je vylúčené (§ 2 ods. 1 Zákonníka práce, podľa ktorého na právne vzťahy pri výkone štátnej služby sa vzťahuje tento zákon, len ak to ustanovuje osobitný predpis, čo v tomto prípade osobitný predpis – zákon o štátnej službe neustanovuje).

3.2. Policajtom sa na účely zákona o štátnej službe rozumie fyzická osoba, ktorá je v služobnom pomere podľa tohto zákona a vykonáva štátnu službu v služobnom úrade (§ 2 ods. 1). Štátna služba sa vykonáva v služobnom pomere (§ 2 ods. 2). Konanie vo veciach služobného pomeru policajta upravujú ustanovenia § 231 až § 248 zákona o štátnej službe. Konanie v prvom stupni vo veciach služobného pomeru uskutočňuje a rozhoduje v ňom minister a nadriadený a ďalšie subjekty, ak to ustanovuje zákon o štátnej službe (§ 232). Na konanie podľa zákona o štátnej službe sa nevzťahuje všeobecný predpis o správnom konaní okrem výkonu rozhodnutia (§ 247a). Ak bola policajtovi pri výkone štátnej služby alebo v priamej súvislosti s ním spôsobená škoda porušením právnej povinnosti, zodpovedá za ňu služobný úrad (§ 173 ods. 1). Služobný úrad zodpovedá policajtovi tiež za škodu, ktorú mu spôsobil nadriadený porušením právnej povinnosti v rámci plnenia služobných úloh (§ 173 ods. 2.). Pri zodpovednosti služobného úradu za škodu rozhoduje o náhrade škody nadriadený (§ 187 ods. 1 veta prvá).

IV.

Identifikácia ďalšej doterajšej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorá súvisí s nastolenou problematikou:

- rozsudok sp. zn. 3Cdo/78/2018, 3Cdo/79/2018 zo dňa 28. marca 2019, publikovaný v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 7/2009 pod R 71/2019, podľa právnej vety ktorého „*Konanie policajtovho nadriadeného, v rámci ktorého posudzuje žiadosť policajta o náhradu výdavkov pri preložení na inú funkciu v zmysle § 113 zákona 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície, nie je úradným postupom v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.*“

- uznesenie sp. zn. 6Cdo/87/2019 z 24. júna 2020, ktorý v bodoch 17. a 18. uviedol: „*V posudzovanej veci treba prisvedčiť dovolateľovi v tom, že v časti nároku týkajúceho sa výsluhového dôchodku, neuplatňoval priznanie výsluhového dôchodku tak, ako to nesprávne posúdili konajúce súdy (v konaní bolo nesporné, že tento mu bol priznaný rozhodnutím MV SR pod č. p. XXX zo dňa 18. apríla 2008). Z obsahu samotnej žaloby, odvolania proti rozsudku súdu prvej inštancie a aj z prednesov žalobcu (jeho zástupcu) v priebehu konania vyplýva, že uplatňuje rozdiel medzi jemu už priznaným výsluhovým dôchodkom (na základe dosiahnutých príjmov do 29.2.2008) a výsluhovým dôchodkom, ktorý by mu patril nebyť nezákonných rozhodnutí orgánov verejnej moci, a to za obdobie od roku 2009 do roku 2015. V tejto časti žaloby sa domáha náhrady majetkovej ujmy a uplatňuje náhradu škody vo forme ušlého zisku. Takto dovolateľom vymedzený obsah práv a povinností zodpovedá záväzkovému právnemu vzťahu zo spôsobenej škody, v tomto prípade osobitnému záväzkovému vzťahu, a to zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú orgánom verejnej moci pri výkone verejnej moci, ktorá je predmetom úpravy zákona č. 514/2003 Z. z. V týchto prípadoch spor nepochybne patrí podľa § 3 C. s. p. do právomoci súdov. Za týchto okolností by opačný názor v konečnom dôsledku znamenal odmietnutie spravodlivosti (denegatio iustitiae), čo je v rozpore s článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. 18. Súd prvej inštancie postupoval preto nesprávne, pokiaľ v tejto časti konanie pre nedostatok právomoci súdu podľa § 9 C. s. p. zastavil, hoci zákonné podmienky pre takéto rozhodnutie splnené neboli. Keďže odvolací súd nezjednal nápravu a jeho rozsudok v tomto výroku potvrdil, došlo k porušeniu práva*

dovolateľa na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. Pokiaľ dovolaním napáda túto časť rozsudku odvolacieho súdu, treba považovať dovolanie za prípustné a súčasne aj dôvodné.“

- uznesenie z 29. septembra 2022, sp. zn. 2Cdo/105/2020, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 3/2023 pod R 37/2023, podľa ktorého *„Na rozhodovanie o nároku služobného úradu na vrátenie sumy, ktorá bola colníkovi neprávom vyplatená, nie je daná právomoc všeobecného súdu. O tomto nároku rozhoduje príslušný orgán v správnom konaní.“* V bode 14.1. dovolací súd zdôraznil, že *„Zákon č. 200/1998 Z. z. o štátnej službe colníkov a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov v dvanástej časti (§ 220 a nasl.) upravuje tzv. konanie vo veciach služobného pomeru. Zákonodarca v dôvodovej správe k uvedenému konaniu vo veciach služobného pomeru uviedol, že „V konaní vo veciach služobného pomeru nemožno aplikovať všetky ustanovenia všeobecných procesných predpisov. Preto je potrebné priamo v zákone upraviť niektoré právne inštitúty konania vo veciach štátnej služby. Sleduje sa tým posilnenie právnych istôt colníkov. Konanie vo veciach výkonu štátnej služby sa vzťahuje v podstate na všetky veci týkajúce sa štátnej služby colníka.“* Inými slovami zákonodarca charakterizoval a upravil osobitné konanie vo veciach služobného pomeru colníkov v zákone č. 200/1998 Z. z. o štátnej službe colníkov a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov ako zákone *lex specialis*. Pričom z dôvodovej správy k ustanoveniam o konaní vo veciach služobného pomeru zákonodarca uvádza, že *„Konanie vo veciach výkonu štátnej služby sa vzťahuje v podstate na všetky veci týkajúce sa štátnej služby colníka.“*, čím vymedzil rozsah tohto osobitného konania na *„všetky veci týkajúce sa štátnej služby colníka“*, v § 220 cit. zákona sa navyše výslovne počíta s tým, že *takéto konanie sa môže viesť aj voči bývalému colníkovi, ktorý už skončil služobný pomer, ak sa má rozhodovať o ich právach alebo povinnostiach.“*

V.

5. Z dôvodovej správy k § 173 zákona o štátnej službe vyplýva, že zákon upravuje všeobecnú zodpovednosť služobného úradu za škodu. Služobný úrad zodpovedá za škodu vždy, ak sú splnené zákonom stanovené predpoklady. Zodpovednosť služobného úradu je založená na objektívnom princípe, nevyžaduje sa teda existencia zavinenia. Hmotnoprávne posúdenie nároku na náhradu škody teda vyplýva z tohto osobitného právneho predpisu.

5.1. Služobný pomer policajtov je inštitútom verejného práva. Tento služobný pomer nevzniká zmluvou, ale rozhodnutím o prijatí do služobného pomeru a po celú dobu trvania sa výrazne odlišuje od pomeru pracovného, ktorý je typický súkromnoprávny inštitút, v ktorom účastníci majú rovnaké postavenie. To sa prejavuje aj v právnej úprave služobného pomeru (mediálnym v úprave rozhodovania o nárokoch vyplývajúcich z tohto pomeru). Služobné pomery policajtov sú založené na výraznom zastúpení prvku podriadenosti a nadriadenosti ich subjektov. Právna úprava služobného pomeru policajtov odráža osobitný charakter zamestnávateľa ako primárneho nositeľa verejnej moci. Použitie Zákonníka práce na právne vzťahy týkajúce sa služobného pomeru policajtov je vylúčené (§ 2 ods. 1 Zákonníka práce, podľa ktorého na právne vzťahy pri výkone štátnej služby sa vzťahuje tento zákon, len ak to ustanovuje osobitný predpis, čo v tomto prípade osobitný predpis – zákon o štátnej službe neustanovuje).

5.2. Vzťahy vyplývajúce zo štátnej služby príslušníka policajného zboru nemožno považovať pre ich povahu za veci súkromnoprávne. Služobný pomer je a bol vždy charakterizovaný ako inštitút verejného práva, vznikol mocenským aktom služobného orgánu, čo

sa prejavuje aj v právnej úprave spojenej so vznikom, zmenou a zánikom štátnej služby, ako aj s tým súvisiacich otázok (nároky na zaplatenie služobného platu) a inak tomu nie je ani pri rozhodovaní o odmeňovaní policajta podľa piatej časti zákona o štátnej službe. Zákon o štátnej službe ustanovenia, ktoré by zakladali právomoc súdu podľa § 3 CSP neobsahuje. Z ustanovenia § 3 zákona o štátnej službe vyplýva, že menom polície vo veciach služobného pomeru podľa tohto zákona koná a rozhoduje minister vnútra Slovenskej republiky a v rozsahu ním ustanovenom ďalšie orgány, a to v konaní upravenom v dvanástej časti tohto zákona (§ 231 a nasledujúce). Právomoc ministra vnútra Slovenskej republiky a v rozsahu ním ustanovených orgánov konať a rozhodovať vo veciach služobného pomeru je ustanovením § 3 – zákon o štátnej službe daná nielen vo veciach vzniku, zmeny či zániku služobného pomeru, ale aj pre nároky s tým súvisiace, do ktorého nepochybne patrí aj nárok na náhradu škody (§ 1 ods. 4, § 187 ods. 1 veta prvá – zákon o štátnej službe). O nároku žalobcu preto musí rozhodnúť (v prvom stupni) príslušný vyššie označený orgán, ktorého rozhodnutie je možné (po právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho orgánu) preskúmať súdom v rámci správneho súdnictva postupom podľa zákona č. 162/2015 Z. z. (Správny súdny poriadok).

5.3. Osobitosť tohto špecifického právneho vzťahu sa potom prejavuje v tom, že spory, ktoré sú spojené so vznikom, zmenou, trvaním či zánikom služobného pomeru, ako aj akékoľvek nároky z neho vyplývajúce, neprejednávajú sudy v civilnom sporovom konaní podľa zákona č. 160/2015 Z. z., ale podliehajú súdnemu prieskumu podľa zákona č. 162/2015 Z. z. o Správnom súdnom poriadku [§ 6 ods. 1, § 7 písm. h)]. Účastníkom týchto právnych vzťahov sa teda poskytuje súdna ochrana v správnom súdnictve.

5.4. Aj z doterajšej konštantnej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (napr. rozsudok sp. zn. 9Sžsk/45/2020 z 26. mája 2021), Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (napr. rozsudok sp. zn. 1Sžk/5/2020 z 30. novembra 2022) a súčasne aj kompetenčného senátu (napr. uznesenie sp. zn. 1KO/11/2018 z 3. októbra 2018) vyplýva, že právne vzťahy vyplývajúce zo služobného pomeru policajtov či vojakov, ktorých základ je daný v osobitných kódexových predpisoch (zákon č. 73/1998 Z. z., zákon č. 281/2015 Z. z.), majú vo všeobecnosti vrchnostenský (verejnosprávny) charakter. Zákonnosť na ich podklade vydaných správnych aktov (personálnych rozkazov) je preto preskúmaná v rámci správneho súdnictva.

5.5. Je potrebné si hlavne uvedomiť na strane jednej, kto je oprávnenou osobou (policajt) a na strane druhej, ktorý subjekt je v postavení zodpovednostného subjektu. Odpovede na tieto otázky nám poskytuje – zákon o štátnej službe v § 173 ods. 1, 2. To znamená, že zákon o štátnej službe v prípade žaloby policajta o náhradu škody, ktorou žiada zaplatenie finančného plnenia ako rozdielu vo výškach služobných príjmov pred a po nezákonnom preložení (po konštatovaní nezákonnosti personálnych rozkazov zo strany správnych súdov, keď správny súd zrušil potvrdzujúce rozhodnutie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorým Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky potvrdilo personálny rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky o preložení a odvolaní žalobcu z funkcie podľa § 35 ods. 2 – zákon o štátnej službe) je v danom prípade v postavení „lex specialis“ vo vzťahu k zákonu č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

VI.

6.1. Vzhľadom na uvedené závery bolo potrebné zaujať stanovisko aj vo vzťahu k tomu, voči komu je nárok na náhradu takejto škody zo strany žalobcu ako policajta uplatňovaný. Môžu sa vyskytnúť pochybnosti, voči komu (ktorému subjektu) je náhrada škody uplatňovaná, vyvolané nesúlalom medzi skutkovým vymedzením žaloby, t. j. verejnoprávnou povahou uplatňovaného nároku, ktorým je náhrada škody policajta predstavovanej rozdielom vo výške služobného príjmu, ktorý žalobca dosahoval pred a po jeho preložení (príp. odvolaní) z funkcie personálnym rozkazom ministra vnútra Slovenskej republiky, potvrdeného neskôr zrušeným nezákonným rozhodnutím žalovanej (ktorá by mala smerovať voči osobnému úradu) a označením žalovaného zodpovedajúcim súkromnoprávnemu sporu (Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky). Vzhľadom na uvedené „zatriedenie“ nároku žalobcu na náhradu škody ako nároku verejnoprávného, bude potom potrebné vyzvať žalobcu postupom podľa § 129 CSP (bez toho, aby bola porušená rovnosť sporových strán v zmysle čl. 6 CSP) na odstránenie uvedeného nesúladu. Prihliadať pri tom treba tiež na princíp preferencie obsahu procesných úkonov a uplatňovanie materiálneho prístupu k spravodlivosti, ktorý vo svojich rozhodnutiach zdôrazňuje aj Ústavný súd SR (napr. II. ÚS 261/2019, ktorý v bode 18. uvádza, že zmyslom práva na prístup k súdu je garancia pre oboch účastníkov istej férovej trajektórie smerujúcej ku konečnému rozhodnutiu vo veci. Férovosťou sa tu nemyslí iba vecne správne rozhodnutie, ale i férovosť procedúry). Výsledkom uvedeného procesného postupu súdu by malo byť ustálenie žalobcom, či nárok na náhradu škody smeruje (uplatňuje) voči žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky s poukazom na zákon č. 514/2003 Z. z., alebo voči Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky ako služobnému úradu v zmysle zákona o štátnej službe.

6.2. V nadväznosti na to pokiaľ žalobca zotrúva na žalobe o náhradu škody voči žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, nie je možné takejto žalobe podľa zákona č. 514/2003 Z. z. vyhovieť s poukazom na existenciu osobitnej zodpovednosti za škodu služobného úradu podľa § 173 ods. 1, 2 zákon o štátnej službe, v zmysle ktorého služobný úrad (a nie štát, ako je tomu v prípade zodpovednosti podľa zákona č. 514/2003 Z. z.) zodpovedá za škodu, ktorú policajtovi spôsobil jeho nadriadený porušením svojej právnej povinnosti v rámci plnenia služobných úloh. Uvedené podčiarkuje aj tzv. „kódexový charakter zákona o štátnej službe, obsahujúci komplexnú právnu úpravu práv a povinností spojených so služobným pomerom policajtov, týkajúcich sa služobného pomeru policajtov. Takýto záver je možné vyvodiť aj z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/78/79/2018 zo dňa 28. marca 2019.

6.3. V prípade, ak po úprave žaloby v zmysle výzvy súdu žalobca ako policajt bude uplatňovať nárok na náhradu škody na vyššie uvedenom skutkovom základe voči služobnému úradu, musí súd skúmať podmienky konania a to či vec patrí do jeho právomoci.

6.4. Vyriešenie otázky, či vec patrí do právomoci súdu v zmysle § 3 a § 4 Civilného sporového poriadku spočíva v ustálení právneho vzťahu, z ktorého žalobca vyvodzuje žalobou uplatnený nárok (predmet súdneho konania). Žalobca je preto povinný svoj nárok v zmysle § 132 ods. 1 CSP skutkovo vymedziť. Vymedzenie právneho vzťahu, podľa ktorého je potrebné žalobu

policajta na vyššie uvedenom skutkovom základe posudzovať ako nárok na náhradu škody pozostávajúcej z rozdielu vo výškach služobných príjmov pred a po nezákonnom preložení konštatovanom správny súdom, keď tento zrušil rozhodnutie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorým potvrdil personálny rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky o preložení a odvolaní žalobcu z funkcie podľa § 35 ods. 2 zákona o štátnej službe za určité obdobie, nemôže rozhodovať súd v civilnom sporovom konaní, nakoľko mu v tejto veci nesvedčí právomoc, čo je neodstrániteľná podmienka konania. Potom súd prvej inštancie musí postupovať tak, že konanie podľa § 10 ods. 1, § 161 ods. 1, 2 CSP zastaví s tým, že po právoplatnosti tohto rozhodnutia vec postúpi orgánu, do ktorého právomoci vec patrí (§ 187 ods. 1 veta prvá zákona č. 73/1998 Z. z.). Právne účinky spojené s podaním žaloby zostávajú zachované (§ 10 ods. 1 veta druhá CSP).

6.5. Odvolací súd postupom podľa § 378 ods. 1, § 380 ods. 2 CSP, § 389 ods. 1 písm. a), § 391 pri aplikácii § 10 ods. 1 CSP zruší rozhodnutie súdu prvej inštancie a konanie zastaví s tým, že po právoplatnosti rozhodnutia vec postúpi orgánu (§ 187 ods. 1 veta prvá zákona č. 73/1998 Z. z.), do ktorého právomoci vec patrí. Právne účinky spojené s podaním žaloby zostávajú zachované (§ 10 ods. 1 veta druhá CSP).

64.**ROZHODNUTIE**

Vzhľadom na to, že konanie o spôsobilosti na právne úkony (§ 231 až § 251 Civilného mimosporového poriadku) možno začať aj bez návrhu, je prokurátor procesne legitimovaný podať návrh na začatie tohto konania.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 10. júla 2024, sp. zn. 3CdoR/2/2024)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Nové Zámky (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 12. októbra 2022, č. k. 7Ps/1/2019-414 návrh zamietol a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Návrh súd nepovažoval za dôvodný, pretože obmedzenie spôsobilosti na právne úkony prichádza do úvahy až vtedy, keď je použitie iných prostriedkov vylúčené alebo je zjavné, že ich účinnosť nebude mať žiadny dopad na postihnutú osobu. Menovaný bol teda už voči tretím osobám právoplatne odsúdený, trest prijal, odpykal si ho, preto súd rozhodol tak, ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto rozsudku. Podľa názoru súdu prokurátorka mala v danej veci aktívnu legitimáciu na podanie návrhu na začatie konania v danej veci, čo jej vyplýva z § 13 odsek 2 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“) v spojení s § 231 písm. a) CMP a § 19 odsek 2 písm. a) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“). Prokurátor môže podať návrh na začatie konania, ak možno konanie začať aj bez návrhu, a ak to ustanovuje tento zákon (Civilný mimosporový poriadok) alebo osobitný predpis.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“), na odvolanie navrhovateľky uznesením zo 7. júna 2023, sp. zn. 5CoP/8/2023 zrušil rozsudok súdu prvej inštancie a konanie vo veci zastavil a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

2.1. Odvolací súd skonštatoval, že kardinálnym problémom v tomto konaní je otázka, či boli splnené procesné podmienky na konanie (na jeho začatie) o obmedzení spôsobilosti na právne úkony fyzickej osoby. Vo vzťahu k prokurátorovi, CMP v § 13 umožňuje prokurátorovi vstúpiť do začatého konania okrem konania o rozvod manželstva. V odseku 2 § 13 CMP prokurátorovi umožňuje podať návrh na začatie konania, ak možno konanie začať aj bez návrhu, ak to ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis. V tomto prípade ide o kumulatívnu podmienku stanovenú tak, že prokurátor môže podať návrh v prípade, ak konanie možno začať aj bez návrhu (ex offo) a zároveň, ak to ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis. Ustanovenie § 19 zákona o prokuratúre je všeobecné ustanovenie, ktoré musí byť špecifikované iným ďalším zákonom pre konkrétny rozsah uvedenej všeobecne vymedzenej pôsobnosti. Inými slovami v prípade konania o obmedzení spôsobilosti na právne úkony je nevyhnutné, aby takéto konanie mohlo začať aj bez návrhu, a aby zo zákona alebo z osobitného predpisu taká možnosť pre podanie návrhu

prokurátorom vyplývala. Príkladom situácie, kedy návrh môže podať prokurátor je konanie o uložení ochranej výchovy maloletého, kedy zákon v § 114 CMP, ktoré konanie vo všeobecnosti spadá pod konania, ktoré možno začať aj bez návrhu, stanovuje aj možnosť návrhovej iniciatívy prokurátora.

2.2. Odvolací súd poukazuje na to, že v zmysle zákona (§ 233 ods. 1, 2 CMP), návrh na začatie konania môže podať blízka osoba, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, poskytovateľ sociálnych služieb alebo ten, kto má na veci právny záujem. Návrh na začatie konania môže podať aj ten, o koho spôsobilosti sa má konať. Z uvedených subjektov, ktoré návrh na začatie konania môžu podať prichádza pri akýchkoľvek úvahách ohľadne prokurátora do úvahy len to, že by išlo o osobu, ktorá má na veci právny záujem. Odvolací súd vyslovuje názor a poukazuje na to, že prokuratúra nemôže byť osobou, ktorá má na veci právny záujem. Hoci odvolací súd nepreskúmava vecnú stránku správnosti napadnutého rozsudku konštatuje, že nemôže obstať zdôvodnenie návrhu prokuratúry na základe skutočnosti existencie právoplatného odsúdenia danej osoby a jeho záujme (dotknutej osoby) na rozhodnutí o obmedzení spôsobilosti na právne úkony. Taká návrhová iniciatíva by vytvorila neadekvátny priestor pre neprimeraný zásah štátneho orgánu ochrany práva voči fyzickým osobám už len samotným podaním návrhu bez ohľadu na jeho výsledok konania, a to bez legitímneho cieľa v podmienkach právneho štátu.

2.3. V zmysle vyššie uvedeného odvolací súd konštatoval, že konanie o návrhu na („prvotné“) obmedzenie spôsobilosti na právne úkony je konaním návrhovým, ktorý návrh môžu podať osoby uvedené v § 233 ods. 1 a 2 CMP. Iné osoby taký návrh podať nemôžu. Ani súd nemôže začať konanie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony ex offo. Ako odvolací súd uviedol vyššie, konanie smerujúce voči osobe, ktorá doposiaľ nebola právoplatne obmedzená na spôsobilosti na právne úkony možno iniciovať len na základe návrhu zákonom legitimovaných osôb - subjektov. S poukazom na § 249 CMP odvolací súd konštatuje, že zákon rozlišuje ďalšie dva typy konaní, ktorými sú konanie o zmene rozsahu obmedzenia a konanie o prinavrátanie spôsobilosti na právne úkony. Procesný postup zmeny rozsahu obmedzenia spôsobilosti na právne úkony, ako aj jej prinavrátanie (zrušenie rozhodnutia pre „odpadnutie“ dôvodov) sa vzťahuje aj na situácie, keď už rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. O modifikácii pôvodného rozhodnutia rozhodne súd na návrh, ale aj bez návrhu. O zmene rozsudku alebo jeho zrušení rozhodne súd rozsudkom. Ak súd zruší rozsudok o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, po jeho právoplatnosti sa na osobu hľadí tak, akoby k obmedzeniu nedošlo. (Smyčková, R., Števec, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2017, 819 s.).

2.4. Pretože odvolací súd zistil nedostatok procesnej podmienky konania o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, bolo nevyhnutné napadnutý rozsudok postupom podľa § 389 ods. 1 písm. a) CSP v spojení s § 391 CSP zrušiť a konanie z dôvodu nedostatku procesných podmienok zastaviť. Odvolací súd musel konanie zastaviť, pretože aj keď v zmysle § 8 CMP sa návrh navrhovateľky, ktorej nesvedčí účastníctvo zákonom označeného účastníka odmieta, predsa len v tomto prípade sa konanie fakticky začalo a prebiehalo od roku 2017, a preto bolo potrebné adekvátnym procesným prostriedkom vyjadriť potrebu zastaviť prebiehajúce konanie.

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie navrhovateľka, jeho prípustnosť odôvodnila § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Dovolateľka žiadala zrušiť uznesenie odvolacieho

súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP uplatnila na tom základe, že súd sa bez právneho dôvodu odmietol vecou zaoberať, porušil právo prokurátora na prístup k súdu. Právo prokurátora bolo porušené tým, že odvolací súd konanie vo veci zastavil, hoci prokurátor bol na podanie návrhu na začatie konania legitimovaný. Odvolací súd vychádzal z dvoch nesprávnych argumentov. Prvým nesprávnym argumentom bola nesprávna interpretácia § 13 ods. 2 CMP tak, že podmienky v ňom uvedené musia byť splnené kumulatívne, t. j. prokurátor môže podať návrh na začatie konania, ak možno konanie začať aj bez návrhu a súčasne, ak to ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis. Z textu ustanovenia § 13 ods. 2 CMP je evidentné, že zámerom zákonodarcu bolo ustanoviť podmienky alternatívne, čo vyplýva aj z dôvodovej správy a odbornej literatúry. Ak je text zákona z gramatického hľadiska chybný, súd je povinný interpretovať text zákona racionálne, podľa zmyslu a účelu právnej normy. Druhým nesprávnym argumentom odvolacieho súdu je, že konanie o spôsobilosti na právne úkony je možné začať len na návrh. V žiadnom ustanovení CMP nie je uvedené, že konanie o spôsobilosti na právne úkony možno začať len na návrh, čo v zmysle § 23 ods. 2 CMP znamená, že konanie môže súd začať aj bez návrhu.

4. Osoba, o ktorej spôsobilosti sa koná a procesný opatrovník sa k dovolaniu nevyjadrili.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, spĺňajúca podmienku zastúpenia v súlade s § 429 ods. 2 písm. b) CSP, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) zistil, že dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP je prípustné a zároveň aj dôvodné.

6. Dovolateľka za porušenie práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP označuje nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorým okresnej prokuratúre ako navrhovateľke porušil právo na prístup k súdu tým, že zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie a zastavil konanie v dôsledku nesprávnej aplikácie dotknutých ustanovení CMP.

7. Podľa § 13 ods. 2 CMP prokurátor môže podať návrh na začatie konania, ak možno konanie začať aj bez návrhu, a ak to ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis.

8. Podľa § 23 ods. 2 CMP ak tento zákon neustanovuje inak, možno začať konanie aj bez návrhu. O začatí konania bez návrhu súd vydá uznesenie.

9. Podľa § 231 ods. 1 CMP v konaní o spôsobilosti na právne úkony súd rozhoduje o

- a) obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- b) zmene obmedzenia spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony,
- c) navrátení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony.

10. Podľa § 233 ods. 1 a 2 CMP návrh na začatie konania môže podať blízka osoba, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, poskytovateľ sociálnych služieb alebo ten, kto má na veci právny záujem (ods. 1). Návrh na začatie konania môže podať aj ten, o koho spôsobilosti sa má konať (ods. 2).

11. V dikcii § 13 CMP dochádza k nesprávnemu legislatívnemu vyjadreniu rozsahu oprávnenia prokurátora iniciovať začatie konania, kde zákon nesprávne kumulatívne viaže možnosť podania návrhu prokurátorom v konaniach, ktoré je možné začať aj *ex offo* na podmienku, keď uvedená možnosť musí vyplývať z tohto zákona alebo iného predpisu. V zmysle stavu *de lege lata* je správne vymedzený rozsah, keď prokurátor môže podať návrh na začatie konania:

- ak možno začať konanie aj bez návrhu (k tomu výklad k § 23 ods. 2 CMP) alebo
- ak to ustanovuje tento zákon, alebo
- ak to ustanovuje osobitný predpis.

(SMYČKOVÁ, Romana. § 13 [Účasť prokurátora]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, LÖWY, Alexandra, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný mimosporový poriadok. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 109, marg. č. 2.)

12. Ak zákon neustanovuje, že konanie možno začať výlučne na návrh, platí všeobecná zásada, že konanie možno začať aj bez návrhu. Princíp oficiality čo do začatia konania v sebe subsumuje verejný záujem štátu spočívajúci v právnoochrannej funkcii a v možnosti iniciovať konanie aj „proti vôli“ účastníkov, ak si to vyžaduje ochrana subjektívnych práv a právom chránených záujmov. Jednotlivé konania v druhej, tretej a štvrtej časti tohto zákona z hľadiska systematiky usporiadania normatívneho textu vykazujú rovnakú vnútornú štruktúru, v rámci ktorej je identifikovaný základných okruh procesných podmienok a priebehu konania, teda aj spôsob jeho začatia. Tam, kde zákon ponecháva iniciovanie začatia konania na súde, tento by mal začať konanie bezodkladne po tom, čo sa dozvie o skutočnostiach odôvodňujúcich začatie konania (z úradnej činnosti, na základe podnetov iných subjektov a pod.). Aj bez návrhu je možné začať: ... – konanie o spôsobilosti na právne úkony (§ 231 a nasl. CMP), ... (LÖWY, Alexandra, SMYČKOVÁ, Romana, HELT, Petra, TKÁČOVÁ, Bianka. § 23 [Spôsob začatia konania]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, LÖWY, Alexandra, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný mimosporový poriadok. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 136, marg. č. 3.)

13. V konaní o spôsobilosti na právne úkony sa ochrana osôb, ktoré majú postavenie účastníka konania, o ktorého spôsobilosti sa koná, garantovaná štátom premieta do možnosti *zачаť konanie aj bez podania návrhu*. V zmysle výkladu ad I. však uplatnenie princípu oficiality pri začatí konania nevyklučuje podanie návrhu na začatie konania. Konanie sa potom začína dňom podania návrhu na jeho začatie (§ 156 CSP). Začatie konania vytvára prekážku *litispendencie*, aby v tej istej veci prebiehalo na súde iné konanie (§ 159 CSP). Táto prekážka je daná aj pre vydanie uznesenia súdu o začatí konania *ex offo* v tej istej veci. ... *Prokurátor* ako právnoochranný subjekt je legitimovaný na podanie návrhu na začatie konania vo všetkých konaniach, ktoré je možné začať *ex offo*, teda môže podať návrh aj na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony. Prokurátor bude mať osobitné procesné postavenie subjektu *sui generis*. V konaní je oprávnený na všetky procesné úkony, ktoré mu vyplývajú z jeho procesnej legitimácie, nemôže robiť úkony, na ktoré je legitimovaný len nositeľ subjektívnych práv a povinností, o ktorých sa koná. (SMYČKOVÁ, Romana, HELT, Petra, TKÁČOVÁ, Bianka. § 233 [Začatie konania]. In: SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, LÖWY, Alexandra, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný mimosporový poriadok. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2024, s. 837-839).

14. V dovolaní napadnutom uznesení odvolací súd zastavil konanie o obmedzení spôsobilosti na právne úkony z dôvodu, že prokurátor nie je oprávnený na podanie návrhu na začatie konania v tomto type konania. Základným ustanovením CMP, ktorý upravuje postavenie prokurátora v mimosporových konaniach je § 13, ktorý umožňuje prokurátorovi v zákonom vymedzených prípadoch vstúpiť do konania (ods. 1) a podať návrh na začatie konania (ods. 2). Zo znenia § 13 ods. 2 CMP sa môže javiť, že oprávnenie prokurátora podať návrh na začatie konania je viazané na kumulatívne splnenie dvoch podmienok, pričom prvá podmienka by bola viazaná na druh konania, t. j. muselo by ísť o také konanie, ktoré možno začať aj bez návrhu a druhá podmienka, že to tak ustanovuje CMP (napr. § 114 CMP) alebo osobitný zákon. Odvolací súd k tomuto v odôvodnení svojho uznesenia poukázal na ustanovenie § 114 CMP. Podľa dovolacieho súdu však ide o doslovný i zužujúci výklad daného ustanovenia (§ 13 ods. 2 CMP) v rozpore s čl. 3 ods. 2 CMP a jeho účelom vyjadreným aj v dôvodovej správe. Ako dovolateľ poznamenal vo svojom dovolaní, prokurátor by mohol podať návrh na začatie konania iba v prípade predpokladanom ustanovením § 114 CMP; čo možno považovať za zjavne nenáležitý výklad oprávnení prokurátora. Dovolací súd sa v tomto prípade stotožňuje s názormi vyslovenými v odbornej literatúre, podľa ktorých je oprávnenie prokurátora podať návrh na začatie konania v zmysle § 13 ods. 2 CMP dané alternatívne a teda, že ho môže podať prokurátor: a) v konaní, ktoré možno začať bez návrhu, b) ak to ustanovuje CMP alebo c) ak to vyplýva z osobitného predpisu. Podľa názoru dovolacieho súdu prokurátor môže podať návrh na začatie mimosporového konania (i konania o spôsobilosti na právne úkony), ak také konanie možno začať aj bez návrhu. V zmysle § 23 ods. 2 CMP platí, že konanie o spôsobilosti na právne úkony (§ 231 až § 251 CMP) možno začať aj bez návrhu. Týmto je daná procesná legitimácia prokurátora na podanie návrhu na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony. Účasť prokurátora ako orgánu ochrany práva je v CMP dôkladne posilnená ako návrhovými, tak i vstupovými oprávneniami.

15. Odvolací súd sa dostatočne nezaoberal výkladom § 23 ods. 2 CMP, v ktorom je stanovené, že konania upravené v CMP zásadne možno začať aj bez návrhu, ak CMP neustanovuje inak. Štandardne je takéto ustanovenie vyjadrené formuláciou „konanie sa začína len na návrh“ (viď napr. § 87 ods. 1, § 93, § 107 CMP). Obdobné ustanovenie však v konaní o spôsobilosti na právne úkony ako aj konkrétne pri konaní o obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony absentuje, z čoho je potrebné vyvodit', že ide o konanie, ktoré možno začať aj bez návrhu. V tomto smere neobstojí konštatovanie odvolacieho súdu, že konanie o obmedzení spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony je konaním návrhovým. Z ustanovenia § 233 CMP, ktoré upravuje, kto môže podať návrh na začatie konania, nemožno vykladať tak, že tento typ konania možno začať len na návrh.

16. Odvolací súd v tejto veci zastavil konanie i keď k takému procesnému postupu neboli splnené podmienky, lebo rozhodnutie vychádza z nesprávneho názoru, podľa ktorého prokurátor nemal oprávnenie podať návrh na začatie konania v tejto veci. V zmysle § 13 ods. 2 a v spojení s § 23 ods. 2 CMP prokurátor disponuje oprávnením podať návrh na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony (§ 231 až § 251 CMP), ktoré konanie možno začať aj bez návrhu. Odvolací súd svojím nesprávnym procesným postupom navrhovateľke znemožnil, aby uskutočňovala jej

patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP.

65.**R O Z H O D N U T I E**

Ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa, možno najdlhšie na dobu troch rokov späťne odo dňa začatia konania rozhodnúť nielen o prvotnom priznaní výživného pre maloleté dieťa (§ 77 ods. 1 veta tretia Zákona o rodine), ale v prípade zmeny pomerov (§ 78 ods. 1 Zákona o rodine) tiež o zvýšení výživného pre maloleté dieťa.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. januára 2024, sp. zn. 1Cdo/26/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Liptovský Mikuláš (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 14. mája 2019, sp. zn. 1P/46/2018 zamietol návrh matky, ktorým sa domáhala zvýšenia výživného na maloletého O. zo sumy 50 eur mesačne na sumu 200 eur mesačne od 1. septembra 2016, naposledy upraveného rozsudkom Okresného súdu Liptovský Mikuláš zo dňa 26. júla 2011, č. k. 4P/171/2011-31, v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Žiline zo dňa 9. októbra 2011, č. k. 4CoP/84/2011-85. V dôvodoch rozhodnutia v prvom rade poukázal na predchádzajúce rozhodnutie, ktorým bola upravená vyživovacia povinnosť otca a ktorým bola otcovi uložená povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou 50 eur mesačne. V aktuálnom konaní mal súd prvej inštancie preukázané, že u syna O. X., ktorý je od posledného súdneho rozhodnutia starší o 8 rokov a študuje na strednej škole, došlo k podstatnej zmene pomerov. Úmerne jeho veku sa zvyšujú aj jeho výdavky. K zmene došlo aj na strane otca, ktorý má 66 rokov a je starobným dôchodcom s preukázanými zdravotnými problémami. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že návrh matky a syna nie je dôvodný. Konštatoval, že otec sa nachádza v inej situácii, ako tomu bolo pri poslednom rozhodovaní o výživnom, kedy spĺňal kritériá pre zabezpečovanie si primeraného príjmu z pracovnej činnosti. Poukázal tiež na to, že v čase ostatného rozhodovania bol podľa vyjadrenia odborného lekára jeho zdravotný stav stabilizovaný, kým v súčasnosti má aj stavy nepriaznivej progresie. Súčasne však mal za to, že viaceré exekúcie vedené na otca, nemožno vyhodnotiť ako skutočnosť svedčiacu v prospech otca. Odhliadnuc od tejto skutočnosti, okresný súd dospel k záveru, že príjem dosahovaný otcom po zohľadnení nevyhnutných výdavkov otca nie je dostatočný na zvýšenie výživného pre syna. Vzhľadom na uvedené, súd prvej inštancie návrh na zvýšenie výživného zamietol a to aj v časti na priznanie spätného výživného za obdobie od 1. septembra 2016, t. j. pred podaním návrhu (14. marca 2018), s poukazom na zákonnú úpravu obsiahnutú v § 77 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o rodine“), keď výživné možno priznať od začatia súdneho konania. Uviedol, že podmienka daná v druhej vete citovaného ustanovenia, že výživné pre dieťa možno priznať najdlhšie na dobu 3 rokov späťne odo dňa začatia konania, v danom prípade nebola splnená, pretože v konaní neboli zistené žiadne dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by bolo možné

hodnotiť. O trovách konania rozhodol podľa § 52 zákona č. 161/2015 Z .z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“).

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie matky a plnoletého syna rozsudkom z 29. apríla 2020, sp. zn. 6CoP/54/2019 rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil (§ 387 ods. 1 CSP) a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. V súvislosti s odvolacou námietkou, že v danom prípade bolo možné v súlade s ustanovením § 77 ods. 1 v spojení s ustanovením § 78 ods. 1 Zákona o rodine a ustanovením § 121 CMP rozhodnúť o zvýšení vyživovacej povinnosti otca aj za obdobie pred podaním návrhu, teda za obdobie od 1. septembra 2016 do 13. marca 2018, odvolací súd uviedol, že túto považuje za nedôvodnú, stotožňujúc sa s právnym názorom súdu prvej inštancie, že zvýšené výživné možno priznať odo dňa začatia súdneho konania s výnimkou výživného na maloleté dieťa, ktoré je možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa (§ 77 ods. 1 Zákona o rodine). Odvolací súd uviedol, že v danom prípade nezistil žiadne dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by podmienovali potrebu modifikácie rozhodnutia súdu prvej inštancie v predmetnej časti. Poukázal na to, že ustanovenie § 77 Zákona o rodine nerozlišuje medzi „prvým“ určením výživného súdom a ďalším následným rozhodnutím o zvýšení výživného, resp. o určení zvýšeného výživného, ale zásadne sa zaoberá problematikou nepremlčateľnosti práva na výživné a jeho uplatnením na súde. Ďalej uviedol, že ak odvolatelia poukazovali na uznesenie Ústavného súdu SR, č. k. IV. ÚS 473/2012-16 zo dňa 18. septembra 2012, uvedené rozhodnutie nemožno vzťahovať na otázku zmeny vyživovacej povinnosti spočívajúcej vo zvýšení výživného. Určenie zmenenej „zvýšenej“ vyživovacej povinnosti súdom je síce možné v zmysle ustanovenia § 78 ods. 1 Zákona o rodine za podmienky zmeny pomerov, avšak spätnému priznaniu zvýšeného práva na výživné bráni práve úprava v ustanovení § 77 ods. 1 Zákona o rodine. V tomto kontexte treba vziať do úvahy aj ustanovenie § 78 ods. 2 Zákona o rodine, ktoré priznáva na strane oprávneného maloletého zvýšenú ochranu v prípade spätného zníženia, resp. zrušenia vyživovacej povinnosti voči maloletému dieťaťu tým, že už spotrebované výživné sa nevracia. Za dôvodnú nepovažoval odvolací súd ani námietku, že súd prvej inštancie porušil právo odvolateľov na spravodlivý proces tým, že akceptoval namiesto dokazovania výsluchom otca jeho písomné vyjadrenie a zároveň, že sa nemali možnosť zúčastniť výsluchu otca pred dožiadaným Okresným súdom Rožňava. Stotožnil sa s postupom súdu prvej inštancie podľa ustanovenia § 195 ods. 3 CSP a mal za to, že tento svoj postup aj riadne odôvodnil. V súvislosti s námietkou ohľadom väčšej potenciality príjmov otca, z ktorých by mohol tento plniť vyživovaciu povinnosť vo zvýšenej výške, odvolací súd konštatoval, že tvrdenia o vyššom „zatajenom“ príjme otca z tejto jeho závislej práce ostali len v rovine nepodložených špekulácií. Zdravotný stav otca, ako vyplynul v prvoinštančnom konaní, ako aj dôchodkový vek otca, rovnako ako súd prvej inštancie aj odvolací súd hodnotil ako závažné okolnosti súvisiace s limitovanými možnosťami zabezpečiť si dostatočný príjem určený na zvýšenie výživného na syna J. Odvolací súd uzavrel, že súd prvej inštancie vychádzal z dostatočne zisteného skutkového stavu, relevantne skúmal odôvodnené potreby plnoletého syna, ako aj schopnosti, možnosti a majetkové pomery na strane oboch rodičov a na ich základe dospel k správnym skutkovým zisteniam a vec správne právne posúdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 52 CMP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie matka a plnoletý syn (ďalej aj „dovolatelia“), ktorým sa domáhali zrušenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu a vrátenia veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolatelia podané dovolanie odôvodnili tým, že odvolací súd im svojim nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP) a že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte neboli vyriešené (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP). Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP dovolatelia v prvom rade namietali, že súdy nezabezpečili účasť otca na konaní pred Okresným súdom Liptovský Mikuláš a ani neumožnili účasť na jeho výsluchu na súde v Rožňave a tiež, že súd neupovedomil navrhovateľov o termíne výsluchu. Ich ďalšie námietky spočívali v nedostatočnom odôvodnení rozhodnutí, v nevykonaní navrhovaných dôkazov, v nesprávnom hodnotení dôkazov ako aj v nepreskúmateľnosti rozhodnutí súdov nižších inštancií. V ďalšom dovolatelia uplatnili dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, v súvislosti s ktorým namietali nesprávne právne posúdenie v otázke možnosti zmeny (zvýšenia) výživného aj za obdobie pred podaním návrhu na jeho zvýšenie. Uviedli, že súdy vyslovili právny názor, že zvýšenie výživného možno priznať len od začatia súdneho konania, ak nie sú pre jeho priznanie u maloletého na to dôvody hodné osobitného zreteľa podľa ustanovenia § 77 ods. 1 Zákona o rodine. Nesprávnosť tohto právneho posúdenia videli v tom, že ustanovenie § 77 Zákona o rodine sa týka výlučne nároku na výživné ako takého a nie zmeny výšky výživného v zmysle § 78 ods. 1 Zákona o rodine. Súd nerozlišoval medzi právnym inštitútom nároku na výživné a inštitútom výšky jednotlivých plnení. Poukázali na rozhodnutie IV. ÚS 473/2012, s tým, že pokiaľ ústavný súd pripúšťa, že ustanovenie § 77 ods. 1 a § 78 Zákona o rodine neobsahuje osobitnú úpravu doby, na ktorú možno uplatniť zmenu pôvodného rozhodnutia v prípade, ak sa navrhuje zrušenie, prípadne zníženie vyživovacej povinnosti a pripúšťa možnosť zmeny v zmysle ustanovení všeobecných procesných predpisov, vzťahuje sa táto možnosť i na zvýšenie výživného. Nesprávne bolo podľa dovolateľov tiež posúdenie otázky vplyvu dôchodkového veku otca na výšku vyživovacej povinnosti, keď súdy vyslovili názor, že dôchodkový vek otca limituje jeho možnosti zabezpečiť si dostatočný zdroj príjmu, určený na zvýšenie výživného. V tejto súvislosti poukázali na viaceré rozhodnutia krajských súdov.

4. K dovolaniu sa vyjadril otec prostredníctvom splnomocneného zástupcu k skutkovému stavu a dovolacím argumentom dovolateľov, dovolací súd však nemohol na toto vyjadrenie prihliadať, keďže v konaní absentovalo osobitné splnomocnenie na zastupovanie otca v dovolacom konaní.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podal v zákonom stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) oprávnený subjekt (účastníci konania), v ktorého neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti, pričom zistil, že dovolanie je prípustné, avšak nie je dôvodné.

6. V zmysle § 2 ods. 1 CMP sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neustanovuje inak, dovolací súd ďalej skúmal možnosť aplikácie ustanovení CSP pre konanie o dovolaní dovolateľov.

7. Dovolatelia vyvodzovali prípustnosť dovolania aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená) namietajúc nesprávne právne posúdenie možnosti zmeny výšky výživného aj za obdobie pred podaním návrhu na jeho zvýšenie.

8. Dovolatelia tvrdili, že v posudzovanej veci súdy nižších inštancií vyslovili právny názor, že zvýšenie výživného možno priznať len od začatia súdneho konania, ak nie sú pre jeho priznanie u maloletého na to dôvody hodné osobitného zreteľa podľa ustanovenia § 77 ods. 1 zákona o rodine. Podľa dovolateľov však tento právny názor nie je správny, jeho nesprávnosť spočíva v tom, že ustanovenie § 77 ods. 1 Zákona o rodine sa týka výlučne nároku na výživné ako takého a nie zmeny výšky výživného v zmysle § 78 ods. 1 Zákona o rodine. Súdy tak nerozlišovali medzi právnym inštitútom nároku na výživné a inštitútom výšky jednotlivých plnení. V tejto súvislosti poukázali na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky IV. ÚS 473/2012. Ústavný súd v odôvodnení tohto uznesenia uviedol, že: *„Z uvedeného vyplýva, že súdne rozhodnutia ukladajúce povinnosť na plnenie výživného možno zmeniť len na návrh a len vtedy, ak sa zmenili okolnosti rozhodujúce pre výšku alebo ďalšie trvanie dávok, bez návrhu môže byť rozhodnutie súdu o výživnom zmenené len vtedy, ak ide o výživné pre maloleté deti. I keď je možné súdne rozhodnutie o výživnom zmeniť na plnoleté dieťa len na návrh, neznamená to, že by k zmene pomerov (k zníženiu alebo zrušeniu vyživovacej povinnosti) nemohlo dôjsť od okamihu, kedy nastala zmena pomerov, a teda i za dobu pred podaním návrhu. Naopak, z ust. § 78 ods. 1 Zákona o rodine a § 163 ods. 1 O. s. p. vyplýva, že k zmene súdneho rozhodnutia o výživnom (zníženie alebo zrušenie vyživovacej povinnosti) je treba pristúpiť, na rozdiel od určenia výživného, ktoré možno priznať len odo dňa začatia súdneho konania, ak nejde o výživné pre maloleté deti, vždy od okamihu, kedy sa zmenili pomery (okolnosti rozhodujúce pre výšku a ďalšie trvanie vyživovacej povinnosti).“* „Výklad § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona o rodine pripúšťa aj takú interpretačnú alternatívu, že § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona o rodine neobsahujú osobitnú úpravu doby, na ktorú možno uplatniť zmenu pôvodného rozhodnutia v prípade, ak sa navrhuje zrušenie, prípadne zníženie vyživovacej povinnosti. Z uvedeného potom vyplýva, že právna úprava, ktorá danú situáciu upravuje, je obsiahnutá v § 163 ods. 1 OSP a bola aj východiskom krajského súdu pre posúdenie dôvodnosti na čiastočnú zmenu rozsudku okresného súdu.“ V tejto súvislosti dovolací súd uvádza, že vzhľadom na odlišnú skutkovú situáciu (predmet konania - zrušenie vyživovacej povinnosti na plnoleté dieťa) toto uznesenie v prejednávanej veci nemožno použiť, ako uviedol aj odvolací súd v bode 27. odôvodnenia. Okrem toho je potrebné podotknúť, že ústavný súd sa v prejednávanej veci vyjadril iba k ústavnej udržateľnosti takej interpretácie zákonných ustanovení, podľa ktorej možno zmenu výživného požadovať už odo dňa zmeny pomerov, neznamená to však, že by iná interpretačná alternatíva nebola ústavne udržateľná.

9. Podľa § 62 ods. 1 Zákona o rodine plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k deťom je ich zákonná povinnosť, ktorá trvá do času, kým deti nie sú schopné samé sa živiť.

Podľa § 77 ods. 1 Zákona o rodine právo na výživné sa nepremlčuje. Možno ho však priznať len odo dňa začatia súdneho konania. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa.

Podľa § 78 ods. 1 Zákona o rodine dohody a súdne rozhodnutia o výživnom možno zmeniť, ak sa menia pomery. Okrem výživného pre maloleté dieťa je zmena alebo zrušenie výživného možné len na návrh.

10. Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. I. ÚS 99/2018 sťažovateľovi, namietajúcemu porušenie jeho práv podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (právo na spravodlivé súdne konanie) rozsudkom krajského súdu, odpovedal, že: „*Podľa § 77 ods. 1 zákona o rodine právo na výživné sa nepremlčuje, možno ho však priznať len odo dňa začatia súdneho konania. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne, ktoré sa počítajú odo dňa začatia konania, bez ohľadu na to, či konanie bolo začaté na návrh, alebo z úradnej povinnosti. Súd v týchto prípadoch nie je viazaný návrhom, sám musí určiť začiatok, kedy povinný prestal platiť výživné alebo ho platil v obmedzenej miere. Pri určovaní výživného za minulé obdobie súd zisťuje, aké boli konkrétne schopnosti, možnosti, zárobkové pomery povinného, potreby dieťaťa, prihliada na už poskytnuté plnenia, poskytovanie bývania, osobnej starostlivosti a hodnotí aj ďalšie zákonné kritériá. Zákonná podmienka existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa pre spätné priznanie výživného vyplýva okrem iného zo snahy o zamedzenie špekulácií a zneužívania možnosti priznávať výživné pre maloleté dieťa. Spríšňujúca úprava od oprávnených vyžaduje zodpovedný a včasný prístup k riešeniu tejto otázky, t. j. aby návrh na určenie výživného podávali bez zbytočného odkladu pri naplnení zákonných podmienok. Pokiaľ však z určitých dôvodov, ktoré možno posúdiť ako výnimočné, účastníci žiadajú o určenie výživného s časovým odstupom a v ich konaní nemožno vidieť snahu o zneužívanie tohto inštitútu, súd môže výživné priznať aj spätne. Dôvody hodné osobitného zreteľa bude treba posúdiť podľa konkrétnych okolností prípadu.*“

11. Nižšie súdy zamietli návrh na zvýšenie výživného z dôvodu, že príjem dosahovaný otcom po zohľadnení nevyhnutných výdavkov otca nie je dostatočný na zvýšenie výživného pre syna a návrh na zvýšenie výživného zamietli aj v časti na priznanie spätného výživného za obdobie od 1. septembra 2016, t. j. pred podaním návrhu (14. marca 2018), s poukazom na zákonnú úpravu obsiahnutú v § 77 Zákona o rodine, keď v konaní neboli zistené žiadne okolnosti osobitného zreteľa, ktoré by umožňovali priznanie výživného aj za obdobie pred podaním návrhu. Súdy teda pripustili možnosť priznania zvýšeného výživného 3 roky spätne od podania návrhu, avšak nezvážili žiadne okolnosti osobitného zreteľa, ktoré by to v danom prípade umožňovali.

12. Ustanovenie § 78 ods. 1 Zákona o rodine inštruuje, že k zmene súdneho rozhodnutia môže dôjsť v dôsledku zmeny pomerov. Limitáciou tohto ustanovenia je § 77 ods. 1 Zákona o rodine, ktorý obsahuje úpravu doby, na ktorú možno uplatniť zmenu pôvodného rozhodnutia v prípade, ak sa navrhuje určenie, resp. zvýšenie vyživovacej povinnosti. Napriek tomu, že ustanovenie § 77 ods. 1 Zákona o rodine explicitne nevymedzuje, či má ísť o prvotné určenie vyživovacej povinnosti, alebo aj o následné zvýšenie výživného, je potrebné citované ustanovenie

interpretovať v súlade s jeho gramatickým výkladom. Potom výkladom pojmu „priznať“ (prisúdiť) možno dospieť k záveru, že pod tento pojem spadá aj uplatnenie zvyšného výživného, keďže sa oprávnenému priznáva viac ako doposiaľ. Je však potrebné prihliadnúť aj na samotný zmysel zákonného ustanovenia v súvislosti s nastaveným časovým obmedzením. Z dôvodovej správy k ustanoveniu § 77 Zákona o rodine vyplýva, že cieľom doplnenia dôvodov hodných osobitného zreteľa v odseku 1 ako podmienky na priznanie výživného je zdôrazniť výnimočnosť priznania výživného pre maloleté dieťa spätne po začatí konania a zamedziť tak možným špekuláciám a zneužívaniu tejto možnosti. Neexistuje rozumný dôvod, pre ktorý by sa nemala uvedená úprava vzťahovať aj na určenie zvýšenej vyživovacej povinnosti. Pokiaľ bolo cieľom zákonodarcu zamedziť zneužívaniu inštitútu spätného výživného pri prvotnom určení výživného, rovnako tomu bude aj pri jeho zvýšení. Na rozdiel od zníženia, resp. zrušenia vyživovacej povinnosti, kedy povinný nemusí mať vedomosť o zmene pomerov na strane oprávnenej osoby, v prípade zmeny vyživovacej povinnosti spočívajúcej v jej zvýšení má oprávnená osoba logicky vedomosť o zmene pomerov na jej strane. Preto, pokiaľ sa u oprávnenej osoby nevyskytnú dôvody hodné osobitného zreteľa spočívajúce v objektívnej nemožnosti podať návrh, napríklad v nepriaznivom zdravotnom stave navrhovateľa, je oprávnený v zmysle zásady „*vigilantibus iura scripta sunt*“ povinný podať návrh čo najskôr pri naplnení zákonných predpokladov. Ak súd vyhodnotí, že v tej-ktorej veci nie sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa (dôvody, ktoré vyhodnocuje súd v každom konaní individuálne), potom súd takýto návrh zamietne, tak ako tomu bolo aj v posudzovanom prípade. Nie je preto správna argumentácia dovolateľov, že súdy nerozlišovali medzi prvotným určením výživného a zmenou výšky výživného.

13. Napriek tomu, že do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ako ju majú na mysli ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a), písm. b) CSP, nepatria rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, Ústavného súdu Českej republiky ani ostatných súdov iných štátov, neznamená to, že by sa slovenské súdy nemohli inšpirovať rozhodovacou praxou súdov iných štátov, najmä pokiaľ s nimi zdieľame spoločnú právnu kultúru alebo dokonca spoločnú právnu normu (porovnaj § 922 zákona č. 89/2012 Sb. Občiansky zákoník). V tomto zmysle, vyššie uvedený právny názor podporuje aj judikatúra Ústavného súdu Českej republiky, in concreto nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1261/15 zo dňa 13. októbra 2016, v ktorom ústavný súd dospel k záveru, že výživné pre deti možno priznať (teda aj zvýšiť) aj za dobu najdlhšie tri roky spätne odo dňa začatia konania.

14. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľmi nastolená dovolacia otázka, či sa ustanovenie § 77 Zákona o rodine vzťahuje aj na zvýšenie vyživovacej povinnosti k maloletému dieťaťu, v podmienkach Zákona o rodine účinného od 1. apríla 2005 dovolacím súdom riešená nebola, preto je dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP prípustné. Dovolací súd, vychádzajúc aj z vyššie uvedenej rozhodovacej činnosti súdov, vrátane Ústavného súdu SR udáva, že zvýšenie vyživovacej povinnosti pre maloleté dieťa je možné priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia súdneho konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa. Súdy v základnom konaní túto otázku vyriešili správne, preto je dovolanie v tejto časti nedôvodné a dovolací súd ho podľa § 448 CSP zamietol.

66.**ROZHODNUTIE**

Pri počítaní skúšobnej doby určenej na mesiace nie je možné uplatniť pravidlo, že jej koniec pripadne na deň, ktorý sa číselne zhoduje s dňom, na ktorý pripadá udalosť, od ktorej sa doba (§ 37 Zákonníka práce) počíta. Doba určená na mesiace začína plynúť dňom, ktorým nastala skutočnosť rozhodujúca pre jej plynutie a spravidla sa končí dňom predchádzajúcim dňu, ktorý sa svojim číselným označením v danom kalendárnom mesiaci zhoduje s dňom, od ktorého začala plynúť.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. augusta 2024, sp. zn. 6CdoPr/11/2023)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Poprad (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom (v poradí druhým) zo 4. júna 2020, č. k. 7Cpr/1/2018-74 zamietol žalobu a sporovým stranám náhradu trov konania nepriznal. Rozsudok právne zdôvodnil ustanovením § 37, § 45 ods. 2 a § 72 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“). Vecne dôvodil, že skúšobná doba pracovného pomeru začala plynúť 10. septembra 2017 a jej koniec pripadol na 10. novembra 2017, keďže však presne v ten deň bol žalobca uznaný za práceneschopného (a jeho práceneschopnosť trvala do 27. novembra 2017), skúšobná doba sa v zmysle § 45 ods. 2 Zákonníka práce predĺžila. Keď teda žalovaná listom z 21. novembra 2017 oznámila žalobcovi, že k 22. novembru 2017 jeho pracovný pomer končí, urobila tak v lehote, o ktorú bola predĺžená skúšobná doba, a tým došlo k platnému skončeniu pracovného pomeru. Žaloba preto nebola dôvodná. Rozhodnutie o trovách konania právne odôvodnil ustanovením § 257 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších zákonov (ďalej tiež len „CSP“) a vecne nepriaznivou finančnou situáciou v spore neúspešného žalobcu, ktorý si ako študent chcel zabezpečiť príjem z pracovného pomeru.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolanie žalobcu a žalovanej rozsudkom z 28. septembra 2021, sp. zn. 18CoPr/2/2021 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny podľa ustanovenia § 387 ods. 1 a 2 CSP a stranám sporu nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Potvrdenie rozsudku súdu prvej inštancie odôvodnil jeho vecnou správnosťou. Uviedol, že v prípade počítania skúšobnej doby na mesiace skúšobná doba začína plynúť prvým dňom a končí sa uplynutím posledného dňa dohodnutej doby. Pritom posledný deň uplynie v deň, ktorý sa číselne zhoduje s číslom dňa, v ktorom začala skúšobná doba plynúť. Skúšobná doba sa predlžuje o čas prekážok v práci na strane zamestnanca. Zákonník práce zakotvuje okrem dôb aj lehoty. Rozdiel medzi dobami a lehotami je najmä v začiatku a konci ich uplynutia. Plynutie doby sa začína tým dňom, ktorým bola dohodnutá.

Pretože skúšobná doba je dobou, a nie lehotou, uplynie aj vtedy, ak jej posledný deň pripadne na sobotu, nedeľu alebo sviatok. Skúšobná doba, ktorá končila 10. novembra 2017, nástupom na práceneschopnosť žalobcu od 10. novembra 2017 sa podľa § 45 ods. 2 Zákonníka práce predĺžila o čas prekážok v práci na strane zamestnanca, teda do 27. novembra 2017. Preto skončenie pracovného pomeru v skúšobnej dobe listom žalovanej k 22. novembru 2017 považoval i odvolací súd za platné. Vo vzťahu k odvolaniu žalovanej voči výroku o trovách konania odvolací súd uviedol, že súd môže u neúspešnej strany ako dôvody hodné osobitného zreteľa brať do úvahy napríklad obzvlášť nepriaznivú majetkovú situáciu (nízky príjem, pozíciu študenta, trvajúcu vyživovaciu povinnosť rodičov voči neúspešnej strane sporu a pomery u žalovanej), a preto sa stotožnil s aplikovaním ustanovenia § 257 CSP súdom prvej inštancie. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania právne odôvodnil ustanovením § 396 ods. 1 a § 255 ods. 2 CSP a vecne neúspechom strán sporu v odvolacom konaní.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Dovolanie odôvodnil ustanovením § 421 ods. 1 písm. b) CSP, t. j. nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom v otázke, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Navrhol zmeniť rozsudok odvolacieho súdu tak, že žalobe bude v plnom rozsahu vyhovieť. Poukázal na odlišnosť medzi dobami a lehotami v pracovnom práve. Z definície doby vyplýva, že dvojmesačná skúšobná doba dohodnutá v rámci jeho pracovného pomeru začala plynúť 10. septembra 2017 a musela uplynúť 9. novembra 2017. Deň 10. novembra 2017 je už prvým dňom tretieho mesiaca, preto nemôže byť súčasťou dvojmesačnej skúšobnej doby. Oznámenie o skončení pracovného pomeru doručené zamestnávateľom 21. novembra 2017 bolo preto neplatné. Slovenské súkromné právo používa pojmy lehota a doba nekonzistentne. Nesúhlasil so subsidiárnym použitím ustanovenia § 122 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (na komentár, ku ktorému poukazoval odvolací súd), a to z dôvodu, že pokiaľ lehota a doba sú dva odlišné právne inštitúty, potom na počítanie doby nemožno subsidiárne použiť pravidlá na počítanie lehoty. Doba začína plynúť o jeden deň skôr než lehota, preto by sa doba mala skončiť o jeden deň skôr ako lehota, aby doba aj lehota trvali rovnako dlho. Doba plynie už od toho dňa, v ktorom nastala skutočnosť rozhodujúca pre jej plynutie, a spravidla sa končí dňom predchádzajúcim dňu, ktorý sa svojím názvom alebo číselným označením v danom kalendárnom mesiaci zhoduje s dňom, od ktorého začala plynúť.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu žalobcu nevyjadrila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spísania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 2 písm. a) CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) dospel k záveru, že rozhodnutia nižších súdov je potrebné zrušiť.

6. Žalobca vyvodzoval prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP a za neriešenú otázku považoval otázku plynutia skúšobnej doby dohodnutej v pracovnej zmluve

na dva mesiace (či možno za deň skončenia skúšobnej doby považovať deň, ktorý sa číselne zhoduje s dňom, na ktorý pripadá udalosť, od ktorej sa doba počíta).

7. Dovolací súd teda po zistení, že sú splnené všetky podmienky dovolacieho konania (vrátane odôvodnenia dovolania prípustným dovolacím dôvodom a jeho riadneho vymedzenia) pristúpil k skúmaniu predpokladov prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP, pričom dospel k záveru, že tieto sú splnené.

8. Rozhodnutie odvolacieho súdu totiž záviselo od dovolateľom vymedzenej neriešenej právnej otázky ohľadom plynutia, resp. uplynutia skúšobnej doby.

9. Podľa § 37 Zákonníka práce v rozhodnom znení doba, na ktorú boli obmedzené práva alebo povinnosti, a doba, ktorej uplynutím je podmienený vznik práva alebo povinnosti, sa začína prvým dňom a končí sa uplynutím posledného dňa určenej alebo dohodnutej doby.

10. Podľa § 45 ods. 1 a 2 Zákonníka práce v pracovnej zmluve možno dohodnúť skúšobnú dobu, ktorá je najviac tri mesiace, a u vedúceho zamestnanca v priamej riadiacej pôsobnosti štatutárneho orgánu alebo člena štatutárneho orgánu a vedúceho zamestnanca, ktorý je v priamej riadiacej pôsobnosti tohto vedúceho zamestnanca, je najviac šesť mesiacov. Skúšobnú dobu nemožno predlžovať. Skúšobná doba sa predlžuje o čas prekážok v práci na strane zamestnanca.

11. Podľa § 72 ods. 1 veta prvá Zákonníka práce v skúšobnej dobe môže zamestnávateľ a zamestnanec skončiť pracovný pomer písomne z akéhokoľvek dôvodu alebo bez uvedenia dôvodu, ak ďalej nie je ustanovené inak.

12. Skúšobná doba je súčasťou obdobia trvania pracovného pomeru a pozná ju takmer každý právny poriadok štátu patriaceho do Európskej únie. Skúšobná doba slúži na to, aby sa zamestnávateľ so zamestnancom navzájom spoznali. Zamestnávateľ si počas jej trvania overí, či nie sú dôvody na skončenie pracovného pomeru v skúšobnej dobe a zamestnanec, naopak, zistí, či je daná pozícia pre neho vyhovujúca a má o ňu naďalej záujem.

13. V danej veci nižšie súdy zhodne skonštatovali, že skúšobná doba pracovného pomeru začala plynúť 10. septembra 2017 a jej koniec pripadol na 10. novembra 2017, keďže však presne v ten deň bol žalobca uznaný za práceneschopného (a jeho práceneschopnosť trvala do 27. novembra 2017), skúšobná doba sa v zmysle § 45 ods. 2 Zákonníka práce predĺžila. Žalovaná listom z 21. novembra 2017 oznámila žalobcovi, že k 22. novembru 2017 jeho pracovný pomer končí. Urobila tak v lehote, o ktorú bola predĺžená skúšobná doba, a preto došlo k platnému skončeniu pracovného pomeru.

14. Podľa Zákonníka práce práva a povinnosti zaniknú uplynutím doby, na ktorú boli obmedzené. Okrem dôb Zákonník práce zakotvuje aj lehoty. Rozdiel medzi dobami a lehotami je najmä v začiatku a konci ich uplynutia. Plynutie doby sa začína tým dňom, ktorým bola dohodnutá, napríklad ak skúšobnú dobu zmluvné strany dohodnú od 1. marca, tak týmto

dňom začína skúšobná doba aj plynúť. Dobou je napríklad aj pracovný pomer na určitú dobu. Ak koniec doby pripadne na sobotu, nedeľu alebo sviatok, doba týmto dňom uplynie a nepresúva sa na najbližší pracovný deň. Na rozdiel od dôb, lehoty určené podľa dní začínajú plynúť dňom, ktorý nasleduje po udalosti, ktorá je rozhodujúca pre jej začiatok. Ak pripadne posledný deň lehoty počítanej podľa dní na sobotu, nedeľu alebo sviatok, je posledným dňom lehoty najbližší nasledujúci pracovný deň. Pretože skúšobná doba je dobou, a nie lehotou, uplynie aj vtedy, ak jej posledný deň pripadne na sobotu, nedeľu alebo vo sviatok. Ak by zamestnávateľ chcel platne skončiť pracovný pomer v skúšobnej dobe a koniec tejto doby by pripadol na nedeľu, musel by pracovný pomer v skúšobnej dobe skončiť už v piatok, nie najbližší nasledujúci pracovný deň (Barancová, H. a kol.: *Zákonník práce. Komentár*. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 520 – 524 s.).

15. V danej veci je zrejmé, že ide o skúšobnú dobu a nie lehotu. Len pre úplnosť sa uvádza, že v minulosti *Zákonník práce* upravoval skúšobnú lehotu, ale zákonom č. 210/2003 Z. z. došlo k zmene a podľa dôvodovej správy k nej bolo pristúpené z dôvodu problémov v aplikačnej praxi pri počítaní času, najmä keď posledný deň pripadol na sobotu, nedeľu alebo sviatok.

16. Je potrebné si uvedomiť, že keď skúšobná doba stanovená na dva mesiace začala plynúť 10. septembra 2017, potom táto uplynula 9. novembra 2017, nie 10. novembra 2017 (ako nižšie súdy skonštatovali), keďže týmto dňom začal plynúť tretí mesiac od nástupu žalobcu do práce. Nie je možné pri počítaní skúšobnej doby určenej na mesiace uplatniť pravidlo, že jej koniec pripadne na deň, ktorý sa číselne zhoduje s dňom, na ktorý pripadá udalosť, od ktorej sa doba počíta. Keď teda nižšie súdy dospeli k záveru, že skúšobná doba uplynula po 9. novembri 2017, a preto skončenie pracovného pomeru v skúšobnej dobe realizované žalovanou 21. novembra 2017, je platné, vec nesprávne právne posúdili. Doba určená na mesiace začína plynúť dňom, ktorým nastala skutočnosť rozhodujúca pre jej plynutie a spravidla sa končí dňom predchádzajúcim dňu, ktorý sa svojím číselným označením v danom kalendárnom mesiaci zhoduje s dňom, od ktorého začala plynúť. Dovolací súd v danom prípade považuje za nadbytočné vyjadriť sa k predĺženiu skúšobnej doby, nakoľko skutočnosti, ktoré nastali po jej uplynutí, nemohli mať za následok jej predĺženie.

67.**ROZHODNUTIE**

V prípade absencie súčinnosti zamestnanca (§ 16 odsek 3 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov), na splnenie povinnosti zamestnávateľa preradiť zamestnanca na inú prácu podľa § 55 odsek 2 písm. a) Zákonníka práce, pri výbere pracovnej pozície zodpovedajúcej zdravotnej spôsobilosti zamestnanca, môže zamestnávateľ vychádzať aj z posudku o invalidite, ktorý obsahuje určenie obmedzení vo vzťahu k prácam, ktoré žalobca nie je schopný dlhodobo vykonávať vzhľadom na jeho zdravotný stav.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. mája 2022, sp. zn. 2Cdo/243/2021)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca sa včas podanou žalobou domáhal určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru výpoveďou zo dňa 27.05.2013, danej mu žalovaným podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce (ďalej aj „ZP“) pre nesplnenie ponukovej povinnosti žalovaného podľa § 63 ods. 2 ZP, keď síce odmietol žalovaným ponúkané pozície, avšak nebola mu ponúknutá pracovná pozícia „spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok na dobu neurčitú“, hoci v čase predloženia ponuky vhodnej práce zo dňa 24. mája 2013 bola voľná a z hľadiska zdravotného stavu a kvalifikácie aj pre navrhovateľa výhodnejšia ako všetky ostatné ponuky. Súčasne sa domáhal náhrady mzdy za dobu odo dňa 17. júna 2013, ktorým žalovanému oznámil, že trvá na ďalšom zamestnávaní, až do času, kým mu žalovaný neumožní pokračovať v práci.

2. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“) v poradí prvým rozsudkom zo dňa 21. februára 2014, č. k. 15Cpr/6/2013-164 výrokom

- I. konanie v časti návrhu o zaplatenie náhrady mzdy za dobu od 17. júna 2013 do 31. augusta 2013 zastavil,
- II. návrh na určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru zamietol,
- III. vyslovil, že o trovách konania rozhodne do 30 dní po právoplatnosti rozsudku.

3. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie uznesením zo dňa 07. februára 2017, č. k. 5CoPr/7/2014-205. Odvolací súd poukázal na to, že z obsahu spisu vyplýva, že žalobca predložil posudok o svojej zdravotnej nespôsobilosti dňa 26. marca 2013. Prvú ponuku vhodnej práce žalovaný uskutočnil dňa 02. apríla 2013, pričom najneskôr dňa 12. apríla 2013 žalovaný získal vedomosť, že sa mu uvoľní pracovná pozícia „spracovateľa agendy vymáhaných

pohľadávok“ obsadená p. G. E. na dobu neurčitú, ktorý pracovný pomer sa na základe dohody zo dňa 12. apríla 2013 končil ku dňu 31. mája 2013. Dňa 17. apríla 2013 žalovaný prijal novú zamestnankyňu, G.M. na miesto „spracovateľa vymáhaných pohľadávok“ na dobu určitú, a pred vypovedaním pracovného pomeru na základe interného konkurzu na pozíciu G. E. (na dobu neurčitú) ukončeného dňa 22. mája 2013, v ktorom bola G. M. úspešná, uzavrel s G. pracovný pomer na miesto „spracovateľa vymáhaných pohľadávok“ opätovne na dobu určitú. Druhú ponuku pracovných miest poskytol žalovaný žalobcovi dňa 27. mája 2013 a následne, dňa 27. mája 2013, pracovný pomer vypovedal.

4. Je teda zrejmé, že pracovné miesto G. M. odo dňa 17. apríla 2013 až do 31. mája 2013 existovalo súčasne s pracovným miestom G. E. a po tomto dátume bola G. M. zamestnaná len na dobu určitú. Z doposiaľ vykonaného dokazovania teda nevyplývalo, že G. skutočne nastúpila na pracovné miesto G. E. s ohľadom na výsledok interného konkurzu.

5. Závery súdu prvej inštancie o tom, že v čase udelenia výpovede išlo o absolútnu nemožnosť zamestnávateľa ponúknuť inú vhodnú prácu treba preto podľa odvolacieho súdu považovať za predčasné. Je pritom potrebné prihliadnuť nielen na skutočnosť, že dňa 31. mája 2013, teda tri dni po výpovedi, sa zrejme uvoľnilo pracovné miesto G. E., ale tiež (na) vedomosť zamestnávateľa o tejto skutočnosti ešte predtým, než bola uskutočnená druhá ponuka a napokon udelená výpoveď. Žalobca s ohľadom na ponukovú povinnosť zamestnávateľa nemal povinnosť prihlásiť sa do interného konkurzu (bod 14. rozsudku).

6. Z uvedených dôvodov v bode 15. rozsudku odvolací súd uložil súdu prvej inštancie zistiť, aké sú výsledky interného konkurzu na pracovné miesto G. E., či skutočne táto pozícia bola obsadená G. - v tejto súvislosti zistiť, koľko zamestnancov pracovalo na agende vymáhania pohľadávok v čase výpovede, prípadne či v krátkom čase po odchode G. E. S. bol prijatý na tento úsek ďalší zamestnanec, následne vyhodnotiť súlad konania žalovaného bezprostredne pred udelením výpovede so zásadami pracovného práva, keď je nesporné, že už 12. apríla 2013 získal vedomosť, že sa uvoľní miesto na dobu neurčitú, pričom toto pracovné miesto žalobcovi napriek splneniu kvalifikačných predpokladov neponúkol.

7. Súd prvej inštancie v poradí druhým rozsudkom zo dňa 23. mája 2018, č. k. 15Cpr/6/2013-332, žalobu zamietol a žalovanému priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Mal preukázané, že pracovný pomer medzi žalobcom a žalovaným vznikol na základe pracovnej zmluvy zo dňa 17. júla 2007, dňa 28. mája 2013 žalovaný doručil žalobcovi výpoveď (spísanú dňa 27. mája 2013), z dôvodu dlhodobej straty zdravotnej spôsobilosti žalobcu vykonávať doterajšiu prácu podľa § 63 ods. 1 písm. c) a § 66 Zákonníka práce na podklade lekárskeho posudku zo dňa 26. marca 2013 o dlhodobej nespôsobilosti žalobcu na výkon práce operátora telefonických služieb zo zdravotných dôvodov a so súhlasom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava zo dňa 22. apríla 2013 (právoplatného dňom 16. mája 2013), keď listami zo dňa 02. apríla 2013 a 24. mája 2013 žalobcovi ponúkol inú vhodnú prácu v zmysle § 63 ods. 2 Zákonníka práce a žalobca ponúkané voľné pracovné miesta odmietol dňa 03. apríla 2013, resp. dňa 24. mája 2013, a to z dôvodov, že ponúkané miesta nezodpovedali jeho kvalifikácii a vzdelaniu, resp. išlo o pracovné miesta len na dobu určitú alebo o zastupovanie počas rodičovskej dovolenky; výpovedná lehota začala žalobcovi plynúť dňom 01. júna 2013.

8. Žalobca tvrdil, že žalovaný nesplnil tzv. „ponukovú povinnosť“, lebo mal mu ponúknuť ako vhodnú aj pracovnú pozíciu „spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok“.

9. Súd mal za preukázané, že neponúknutá pracovná pozícia „spracovateľa agendy vymáhania pohľadávok“ vznikla uvoľnením pracovného miesta po pani G. E. (ktorej pracovný pomer na základe dohody mal skončiť a skončil dňom 31. mája 2013) - na obsadenie tohto uvoľneného miesta od 01. júna 2013 na čas neurčitý vyhlásil žalovaný dňa 16. mája 2013 e-mailom interný konkurz č. 09/13 s termínom jeho ukončenia dňom 22. mája 2013, pričom dňa 23. mája 2013 bolo zamestnancom žalovaného oznámené, že toto pracovné miesto bolo obsadené na základe interného konkurzu G. M., ktorá uvedenú pozíciu skutočne obsadila od 01. júna 2013.

10. Súd prvej inštancie zistil, že G. mala so žalovaným uzavretú pracovnú zmluvu v zaradení spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok pôvodne na dobu určitú od 01. mája 2013 do 31. augusta 2013 a dodatkom č. 1 k pracovnej zmluve zo dňa 22. mája 2013 bol tento pracovný pomer zmenený na dobu určitú od 01. júna 2013 do 30. apríla 2014. Súd prvej inštancie preto nepovažoval za dôvodné tvrdenie, že žalovaný si voči žalobcovi nesplnil ponukovú povinnosť.

11. Ďalej súd prvej inštancie dospel k záveru, že náplň práce G. bola obdobná pracovnej náplni žalobcu, ktorá podľa potvrdenia lekára nebola pre žalobcu zo zdravotných dôvodov vhodná. Ak žalobca podľa posudku MUDr. M. M. nebol dlhodobo spôsobilý vykonávať prácu ako telefónny operátor, nebol by s najväčšou pravdepodobnosťou spôsobilý vykonávať ani pozíciu spracovateľa agendy vymáhania pohľadávok, v náplni ktorého je písomný a telefonický kontakt s klientmi, pracovníkmi súdov a exekútorských kancelárií. Nebolo pritom sporné, že žalobca odmietol poskytnúť žalovanému akékoľvek lekárske správy, resp. lekárske posudky, z ktorého by jasne vyplývalo, aké práce môže vykonávať, ktorú skutočnosť potvrdil aj žalobca.

12. Z uvedených dôvodov mal súd prvej inštancie preukázané, že žalovaný v čase dania výpovede žalobcovi nemal pre žalobcu žiadnu (inú) vhodnú prácu. U žalovaného potom v čase udelenia výpovede išlo o absolútnu nemožnosť ponúknuť žalobcovi inú vhodnú prácu, keďže všetky voľné pracovné pozície mu boli ponúknuté a žalobca ich odmietol prijať.

13. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil rozsudkom zo dňa 25. februára 2020, č. k. 5CoPr/13/2018-374. Súčasne žalovanému priznal náhradu trov odvolacieho konania.

14. Z bodu 9. rozsudku súdu vyplýva (podľa obsahu) záver odvolacieho súdu, že

- a) ak dňa 27. mája 2013 bola pracovná pozícia spracovateľa agendy vymáhania pohľadávok ešte obsadená M. S. a na túto pozíciu v tomto čase bola s účinnosťou od 01. júna 2013 na základe dodatku pracovnej zmluvy prijatá G. E., už pracujúca na tejto pozícii na dobu určitú - potom ponukovú povinnosť ohľadom tejto pozície nemal,
- b) povinnosť uvedenú pozíciu ponúknuť žalobcovi žalovaný nemal tiež pre správanie sa samotného žalobcu, ktorý napriek opakovaným výzvam zamestnávateľa nepredložil žiaden posudok, z ktorého by bolo zrejmé, aký druh práce je preň vhodný s ohľadom na jeho zdravotný stav. V tejto súvislosti odvolací súd uviedol, že správne poukázal i žalovaný, že za vhodnú prácu, ktorú je zamestnávateľ povinný zamestnancovi ponúknuť, je potrebné považovať prácu zodpovedajúcu predovšetkým zdravotnému stavu zamestnanca, keď vychádzal z rozhodnutia NS SR, sp. zn. 4MCdo/5/10.

15. Podľa odvolacieho súdu (bod 10. jeho rozsudku) „*obstojí pritom záver súdu prvej inštancie, že ak žalobca podľa posudku nebol spôsobilý vykonávať prácu operátora, s najväčšou pravdepodobnosťou by nebol spôsobilý vykonávať ani obdobnú administratívnu prácu v agende vymáhania pohľadávok, ktorá rovnako vyžadovala telefonický kontakt s klientmi (uzatváranie*

splátkových dohôd s klientmi), resp. s exekútormi a súdmi. Nepochybne ako práca operátora, i táto pozícia musí byť značne stresujúca pri komunikácii s osobami, ktoré sa pre rôzne životné okolnosti stali nespôsobilými plniť svoje záväzky voči banke. Uvedený záver korešponduje odbornému posudku o invalidite z 10.01.2013, v zmysle ktorého žalobca trpí poruchami pozornosti, poruchami krátkej pamäte, trvalo zvýšenou tenziou, udržiavanou obsesívnym analyzovaním problému bez adekvátneho racionálneho riešenia pri senzitívnej vzťahovačnosti bez racionálneho riešenia.

16. Za tohto stavu neponúknutie pracovného miesta na dobu neurčitú v agende vymáhania pohľadávok podľa názoru odvolacieho súdu nepredstavuje porušenie ponukovej povinnosti a ani výkon práva v rozpore s dobrými mravmi.

17. Rozsudok odvolacieho súdu napadol žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) včas podaným dovolaním dňa 07. augusta 2020 proti všetkým jeho výrokom z dôvodov podľa § 420 písm. f) CSP a § 421 písm. a) CSP.

18. Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP odôvodnil tým, že odvolací súd nedostatočne odôvodnil svoje rozhodnutie a neskúmal, či súd prvej inštancie splnil ním uloženú povinnosť, a to „či je konanie žalovaného v súlade so zásadami pracovného práva“. Odvolací súd totiž v prvotnom rozhodnutí č. k. 5CoPr/7/2014-205 zo dňa 07. februára 2017 uložil súdu prvej inštancie, aby vyhodnotil konanie žalovaného bezprostredne pred udelením výpovede v súlade so zásadami pracovného práva, keďže už 12. apríla 2013 získal vedomosť, že sa uvoľní pracovné miesto na dobu neurčitú, pričom toto miesto žalobcovi, napriek splneniu kvalifikačných predpokladov, nikdy neponúkol. Odvolací súd k právne relevantným otázkam svoj právny názor vôbec nevysvetlil, dôkazom čoho je jeho konštatácia v bode 11., že „za tohto stavu neponúknutie pracovného miesta na dobu neurčitú v agende vymáhania nepredstavuje porušenie ponukovej povinnosti a ani výkon práva v rozpore s dobrými mravmi (čl. 2 Zákonníka práce).“

19. Dovolateľ namietol, že odvolaciemu súdu „neprekázalo“ ani to, že súd prvej inštancie nevykonal porovnanie oboch pracovných pozícií, ani to, že žalovaný žalobcovi ponúkol pozíciu v agende vymáhaných pohľadávok, avšak iba na dobu určitú, a teda žalovaný túto pozíciu považoval za vhodnú. Žalobca toto miesto odmietol iba z dôvodu, že bolo na dobu určitú. Dôkazné bremeno splnenia ponukovej povinnosti ležalo na žalovanom.

20. Súd prvej inštancie nevykonal porovnanie dvoch pracovných pozícií - operátora telefonických služieb a spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok a z hľadiska vhodnosti alebo nevhodnosti. Ani odvolací súd bližšie nevysvetlil svoju úvahu o nevhodnosti pozície spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok.

21. Súdny nesprávne vyhodnotili aj lekárske posudky, ktoré jasne hovorili, akú prácu žalobca nie je schopný dlhodobo vykonávať (telefonického operátora). Napriek tomu vyhodnotili tento dôkaz v rozpore s jeho skutočným významom, čím bolo absolútne popreté právo žalobcu na legitímne očakávanie a tak aj právo na spravodlivý proces. Podľa dovolateľa toto vyhodnotenie absolútne poprelo jeho legitímne očakávanie, že posudok a ostatné relevantné dôkazy budú posúdené logicky, rozsudok odvolacieho súdu je pre neho prekvapivý, neobsahuje ani zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre jeho rozhodnutie - v časti splnenia ponukovej povinnosti a súladu s dobrými mravmi a zásadami pracovného práva, čím bolo porušené jeho právo na spravodlivý proces, zahrňujúce právo na dostatočné, zrozumiteľné a preskúmateľné odôvodnenie ako aj jeho legitímne očakávanie a princíp právnej istoty v otázke logického vyhodnotenia

dôkazov (súd vyvodil z dôkazov závery, ktoré z nich logicky nevyplývajú).

22. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 421 písm. a) CSP dovolateľ poukázal na to, že sa domáhal určenia neplatnosti výpovede podľa § 63 ods. 1 písm. c) ZP pre nesplnenie ponukovej povinnosti zamestnávateľa podľa § 63 ods. 2 ZP, keď síce odmietol žalovaným ponúkané pozície, no dôvodom tohto odmietnutia bolo, že tieto pozície neboli objektívne vhodné (boli iba na čas určitý, na zastupovanie, nezodpovedali kvalifikácii a pod.) a taktiež preto, že žalovaný disponoval iným vhodným pracovným miestom (spracovateľ agendy vymáhaných pohľadávok), no toto mu neponúkol. Žalovaný sa bránil tým, že uvedené pracovné miesto nebolo pre žalobcu zdravotne vhodné a v čase dania výpovede ani voľné. K tejto argumentácii sa priklonil prvoinštančný aj odvolací súd (viď bod 9. tohto rozhodnutia).

23. Dovolateľ poukázal na ustanovenie § 63 ods. 2 ZP v spojení s čl. 2 a § 13 ods. 3 ZP. Vychádzajúc z ochrannej a sociálnej funkcie pracovného práva, keď ustanovenia Zákonníka práce majú primárne chrániť zamestnanca pred skončením pracovného pomeru a chrániť tak okrem iného aj jeho sociálne postavenie, (podľa názoru žalobcu) odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu pri riešení právnej otázky,

- či je v súlade s ochrannou a sociálnou funkciou pracovného práva, najmä z hľadiska súladu s dobrými mravmi a zneužitia práva, taký výklad zákona, kedy súdy bezvýhradne automaticky trvajú na tom, že postačuje ponúknuť len také vhodné voľné pracovné miesto, ktoré existuje v čase dania výpovede alebo aj pracovné miesto, o ktorom sa už vie, že sa uvoľní po podaní výpovede (v priebehu výpovednej lehoty).

24. Žalovaný od 26. marca 2013 vedel, že žalobca je nespôsobilý na výkon doterajšej práce operátora telefonických služieb pre klientov a vzhľadom na výsledok rokovania dňa 02. apríla 2013 začal vykonávať všetky kroky smerujúce k tomu, aby mohol dať žalobcovi výpoveď. Žalovaný od 12. apríla 2013 vedel, že od 01. júna 2013 bude mať voľné pracovné miesto „spracovateľ agendy vymáhaných dávok“, keďže vtedy uzavrel s iným zamestnancom dohodu o skončení pracovného pomeru na tejto pozícii. Rozhodnutie ÚPSVaR o súhlase s výpoveďou nadobudlo právoplatnosť dňa 16. mája 2013. Napriek tomu, že žalovaný dňa 22. mája 2013 vedel, že od 01. júna 2013 má k dispozícii voľné pracovné miesto, uzavrel s iným zamestnancom pracujúcim na rovnakej pozícii (len na určitý čas) dodatok k pracovnej zmluve, ktorým vlastne obsadil miesto voľné od 01. júna 2013, hoci, ak by konal v súlade s dobrými mravmi, mohol ho pokojne ponúknuť žalobcovi.

25. Ešte zarážajúcejšie je, že dňa 18. apríla 2013 napriek týmto skutočnostiam, hoci vedel, že pravdepodobne dá žalobcovi výpoveď, uzavrel s úplne novým zamestnancom pracovný pomer na danú pozíciu a dňa 24. mája 2013, teda dva dni na to ako podpísal s iným zamestnancom dodatok pracovnej zmluvy, žalobcovi ponúkol nevhodné pracovné miesta a následne mu dňa 28. mája 2013 dal výpoveď.

26. Žalovaný tak konal v rozpore s dobrými mravmi, keď účelovo, snažiac sa zbaviť žalobcu a vediac, že od 01. júna 2013 bude mať voľné pracovné miesto, ani raz toto žalobcovi neponúkol, namiesto toho podpísal dodatok k pracovnej zmluve s iným zamestnancom, s ktorým nekončil pracovný pomer a ponukovú povinnosť voči nemu nemal. Hoci ku dňu doručenia výpovede skutočne neexistovalo formálne voľné miesto, no najmä v čase predtým zamestnávateľ vedel, že chce so zamestnancom skončiť pracovný pomer, vedel, odkedy bude miesto voľné, vedel o svojej ponukovej povinnosti, no napriek tomu, aby sa tejto povinnosti vyhol a žalobcu sa doslova zbavil, uzavrel dodatok k zmluve s iným zamestnancom, a až potom ponúkol žalobcovi iné miesta. Ak by

chcel postupovať lege artis, musel by mu ponúknuť aj toto konkrétne miesto.

27. V tejto súvislosti poukázal na ustálenú súdnu prax- rozhodnutia najvyššieho súdu:

- sp. zn. 5MCdo/17/2008 „objektívne právo predpokladá, že výkon subjektívneho práva smeruje k cieľu sledovanému právnou normou. Ak však účastník právneho vzťahu síce formálne koná v medziach svojho práva, ale prostredníctvom jeho realizácie sleduje poškodenie druhého účastníka právneho vzťahu, ide síce o výkon práva, ale o chybný výkon práva. Takéto konanie je totiž realizované nie za účelom dosiahnutia výsledkov, ktoré má pozitívne právo v úmysle chrániť, ale len za tým účelom, aby sa formálne dosiahol súlad so zákonom. Preto je potrebné považovať takýto výkon práva, aj keď je formálne v súlade so zákonom, za výkon práva len zdanlivý. Účelom takéhoto konania nie je totiž výkon práva, ale snaha poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu.“

- sp. zn. 5Cdo/42/2010 „Tak ako každý iný právny úkon, aj výpoveď ako jednostranný právny úkon je neplatná, ak nemá všetky náležitosti právneho úkonu, t. j. keď je v rozpore so zákonom, obchádza zákon alebo je v rozpore s dobrými mravmi. Rozporom so zákonom alebo obchádzaním zákona sa rozumie nielen rozpor so Zákonníkom práce, ale aj rozpor s ustanoveniami o právnych úkonoch v zmysle Občianskeho zákonníka. Ak tento zákon (Zákonník práce) v prvej časti neustanovuje inak, vzťahuje sa na tieto právne vzťahy Občiansky zákonník (§ 1 ods. 2 Zákonníka práce). Z princípu subsidiarity vyplýva, že tam, kde konkrétna právna úprava vo všeobecnej časti Zákonníka práce chýba, je potrebné použiť v plnej miere Občiansky zákonník. Tak tomu je v prípade neplatnosti pracovnoprávných právnych úkonov, ktorých osobitosti upravuje vo všeobecnej časti Zákonník práce (§ 17 a nasl.), avšak pre ktoré rovnako platia všeobecné princípy o neplatnosti právnych úkonov v zmysle Občianskeho zákonníka (napr. § 37, § 39). Výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi (§ 13 ods. 3 veta prvá Zákonníka práce). Neplatnou je preto aj výpoveď zamestnávateľa, ktorá je v rozpore s dobrými mravmi. Rozpor s dobrými mravmi predpokladá, že motívy výpovede nie sú v súlade so základnými zásadami právneho poriadku. Z uvedeného dôvodu sa dovolací súd nestotožňuje so záverom odvolacieho súdu, že Zákonník práce nesankcionuje výpoveď neplatnosťou pre rozpor s dobrými mravmi (str. 6 odsek 3 veta tretia odôvodnenia rozsudku). Povinnosťou odvolacieho súdu bolo sa zaoberať a skúmať motív výpovede žalovanej danej žalobcovi.“

- sp. zn. 4Cdo/222/2009 „ustanovenie § 63 ods. 2 Zákonníka práce stanovuje tzv. ponukovú povinnosť zamestnávateľa, ktorej splnenie je hmotnoprávnou podmienkou platnosti výpovede z pracovného pomeru. Ide o povinnosť zamestnávateľa urobiť zamestnancovi ponuku smerujúcu k uzavretiu dohody o prevedení na inú prácu. Inou vhodnou prácou sa rozumie práca zodpovedajúca zdravotnému stavu, schopnostiam a pokiaľ možno aj kvalifikácii zamestnanca. Jedná sa teda o prácu, ktorú je zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav, schopnosti a kvalifikáciu spôsobilý vykonávať. Okrem toho výkon tejto povinnosti zamestnávateľa musí byť v súlade so zásadou vyplývajúcou z čl. 2 Zákonníka práce, v zmysle ktorého výkon práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi a nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať.“

- sp. zn. 2MCdo/2/2010 „Najvyšší súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti poukazuje na to, že objektívne právo predpokladá, že výkon subjektívneho práva smeruje k cieľu sledovanému právnou normou. Ak však účastník právneho vzťahu síce formálne koná v medziach svojho práva, ale prostredníctvom jeho realizácie sleduje poškodenie druhého účastníka právneho vzťahu, ide

síce o výkon práva, ale o chybný výkon práva. Takéto konanie sa totiž realizuje nie na dosiahnutie výsledkov, ktoré má pozitívne právo v úmysle chrániť, ale len preto, aby sa formálne dosiahol súlad so zákonom. Preto treba takýto výkon práva považovať, aj keď je formálne v súlade so zákonom, za len zdanlivý výkon práva. Účelom takéhoto konania nie je totiž výkon práva, ale snaha poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu (porovnaj napr. ZSP 5/2009).“

- sp. zn. 5Cdo/72/2010 „Povinnosťou odvolacieho súdu bolo totiž splnenie ponukovej povinnosti posúdiť najmä vzhľadom na opakované námietky navrhovateľky, vykonaním dokazovania v tomto smere zistiť, či odporca pri plnení svojich povinností, ktoré mu ukladá § 65 ods. 3 alebo § 46 ods. 2 Zákonníka práce bol vedený „pocitvým zámerom“ alebo či nepostupoval v rozpore s ustálenými dobrými mravmi a s priamym úmyslom spôsobiť zamestnancovi ujmu, keďže v takom prípade je nutné jeho konanie hodnotiť ako zneužitie výkonu práva v zmysle čl. III Základných zásad Zákonníka práce.

... Zamestnávateľ nemusí byť totiž vždy v súvislosti s rozviazaním pracovného pomeru výpoveďou vedený pri plnení povinností vyplývajúcich z ustanovenia § 65 ods. 3 veta druhá alebo § 46 ods. 2 Zákonníka práce pocitvým zámerom. Ak sa ukáže, že zamestnávateľ nepristúpil k týmto povinnostiam s cieľom (zámerom) naplniť už vyššie uvedený účel, ale v rozpore s ustálenými dobrými mravmi s priamym úmyslom spôsobiť zamestnancovi ujmu, je nutné jeho konanie hodnotiť ako zneužitie výkonu práva a výpoveď z pracovného pomeru nemôže požívať právnu ochranu a tento právny úkon je potrebné považovať za neplatný.“

- sp. zn. 3Cdo/234/2018 „Napriek tomu, že pre posúdenie splnenia hmotnoprávných podmienok výpovede zamestnávateľa je rozhodujúci stav v čase výpovede, predsa len nie sú celkom bez právneho významu aj okolnosti, ktoré predchádzajú doručeniu výpovede zamestnancovi. Zákonník práce síce umožňuje zamestnávateľovi, aby reguloval počet a kvalifikačné zloženie svojich zamestnancov tak, aby to zodpovedalo jeho potrebám, na druhej strane ale aj realizácia tejto možnosti zamestnávateľa nesmie mať znaky diskriminácie. I keď o nadbytočnosti konkrétneho zamestnanca rozhoduje výlučne zamestnávateľ, je povinný dbať o to, aby všetkým dotknutým zamestnancom nachádzajúcim sa v rovnakej situácii vytvoril rovnaké podmienky pre prijatie ich osobného rozhodnutia, a aby im dal rovnakú možnosť ponúkané miesto buď prijať alebo neprijať, prípadne sa rozhodnúť inak. Zamestnávateľ teda aj v čase pred výberom konkrétneho nadbytočného zamestnanca musí konať v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania a žiadneho zamestnanca nesmie v porovnaní s inými zamestnancami diskriminovať. Tým, samozrejme, nie je v ničom popreté ani obmedzené jeho finálne oprávnenie rozhodnúť o výbere toho zamestnanca, ktorý je preň nadbytočný.“

28. V tomto prípade je podľa dovolateľa postup zamestnávateľa jednoznačne možné považovať za postup v rozpore s dobrými mravmi a ide o zneužitie jeho práv na škodu druhého účastníka (žalobcu). Konajúce súdy sa vôbec nezaoberali touto otázkou a bez ďalšieho postup žalovaného de facto označili za súladný so zákonom.

29. Podľa dovolateľa pri posudzovaní vhodnosti pracovného miesta mohol žalovaný vychádzať len z posudku zo dňa 26. marca 2013. Namietol, že podľa zákona sa skúma to, či môže podľa lekárskeho posudku vykonávať doterajšiu prácu, nie to, aké práce vykonávať môže. Žalobca nemal a nemá žiadnu právnu povinnosť preukazovať, aké práce vykonávať môže. Súdy nemali ustálené, či sporné pracovné miesto je alebo nie je zo zdravotného hľadiska vhodné, absolútne sa nevenovali podstate posudku a dôvodu jeho vystavenia (napr. mobbing, bossing). Ak lekár v posudku uviedol, že žalobca nemôže vykonávať prácu telefonického operátora, súdy nemali

vychádzať z odborného posudku o invalidite z 10. januára 2013. Nevyhodnotili pritom okolnosť, že žalovaný sporné miesto žalobcovi ponúkol, avšak iba na dobu určitú do 31. augusta 2013, čo nemožno považovať za vhodné miesto vzhľadom na konštantnú judikatúru [V79/1972 „Ponuka inej primeranej práce, potrebná podľa § 63 ods. 2 Zákonníka práce sa musí vzťahovať (aj) na obdobie po uplynutí výpovednej doby. Zamestnávateľ nemôže úspešne uplatňovať, že zamestnanec odmietol vykonávať inú prácu, ktorú mu ponúkol, ak mu ju ponúkol len na obdobie výpovednej lehoty - Barancová a kolektív, Zákonník práce - Komentár, 2. vydanie C. H. Beck, rok 2019, str. 674.“].

30. Za nesprávny považuje záver súdu prvej inštancie, že „ak žalobca nebol spôsobilý vykonávať prácu operátora, s najväčšou pravdepodobnosťou by nebol spôsobilý vykonávať ani obdobnú administratívnu prácu v agende vymáhania pohľadávok, ktorá rovnako vyžadovala i telefonický kontakt s klientmi (uzatváranie splátkových dohôd s klientmi), resp. s exekútormi a súdmi. Nepochybne ako práca operátora i táto pozícia musí byť značne stresujúca pri komunikácii s osobami, ktoré sa pre rôzne životné okolnosti stali nespôsobilými plniť svoje záväzky voči banke. Uvedený záver súdu korešponduje odbornému posudku o invalidite z 10. januára 2013, v zmysle ktorého žalobca trpí poruchami pozornosti, poruchami krátkej pamäte, s trvalo zvýšenou tenziou, udržiavanou obsesívnym analyzovaním problému bez adekvátneho racionálneho riešenia pri senzitivnej vzťahovačnosti bez racionálneho riešenia.“ Oba konajúce súdy nemali teda vôbec ustálené, či daná práca je alebo nie je zo zdravotného hľadiska vhodná, pričom na utvorenie danej hypotézy vychádzali nie z lekárskeho posudku, ale z odborného posudku o invalidite z 10. januára 2013; porovnanie týchto dvoch pozícií vôbec nevykonali; takýto postup nie je správny.

31. Dovolateľ tiež poukázal aj na rozhodnutie NS SR, sp. zn. 4Cdo/306/2008, v zmysle ktorého „povinnosť zamestnávateľa urobiť zamestnancovi ponuku smerujúcu k uzatvoreniu dohody o preradení na inú prácu. Inou vhodnou prácou sa rozumie práca zodpovedajúca zdravotnému stavu, schopnostiam a pokiaľ možno, aj kvalifikácii zamestnanca. Ide teda o prácu, ktorú je zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav, schopnosti a kvalifikáciu spôsobilý vykonávať“, ako aj na judikát R 15/1978 „... z toho, že iná vhodná práca má zodpovedať, ak je to možné, aj kvalifikácii zamestnanca a až potom (ak nie je pracovné miesto zodpovedajúce kvalifikácii zamestnanca voľné) prácu, ktorá, ak je to možné, najviac zodpovedá kvalifikácii zamestnanca, a napokon ... prácu, na ktorú sa nevyžaduje osobitná kvalifikácia ...“.

32. Nie je správnym ani záver súdu, že žalovaný ponúkol žalobcovi všetky vhodné pracovné miesta, za aké súd prvej inštancie označil aj miesto na dobu určitú. Konajúce súdy zúžili svoje rozhodovanie na posúdenie toho, či sa žalobca prihlásil do interného konkurzu a na to, že postup žalovaného bol plne v súlade s internou smernicou - ponukovou povinnosť podľa dovolateľa nemožno prenášať na zamestnanca a nútiť ho k tomu, aby sa prihlásil do konkurzu.

33. K otázke, či v danom prípade, najmä z pohľadu súladu s dobrými mravmi a zneužitia práva, bola alebo nebola splnená ponuková povinnosť žalovaného, sa konajúce súdy nevyjadrili tak, ako mali, ignorujúc dlhodobú judikatúru v otázke ponukovej povinnosti, t. j. odklonili sa od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

34. Z uvedených dôvodov dovolateľ navrhol, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, a aby dovolateľovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

35. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu žalobcu (č. 1. 422 až 432 spisu) navrhol, aby dovolací súd dovolanie zamietol.

36. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je procesne prípustné.

37. Pokiaľ ide o dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, z obsahu dovolania žalobcu vyplývajú dve právne otázky, *od vyriešenia ktorých podľa dovolateľa záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu*, a pri riešení ktorých sa tento súd mal odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a to

- a) či na konštatovanie súladu s ochrannou a sociálnou funkciou pracovného práva, najmä z hľadiska súladu s dobrými mravmi a zneužitia práva postačuje ponúknuť vhodné voľné pracovné miesto, ktoré existuje v čase dania výpovede alebo či je potrebné ponúknuť aj také pracovné miesto, o ktorom sa už vie, že sa uvoľní po podaní výpovede (v priebehu výpovednej lehoty),
- b) či pri posudzovaní vhodnej práce možno vychádzať z posudku o invalidite (viď bod 25. tohto rozsudku).

38. Pokiaľ ide o právnu otázku, či pri posudzovaní splnenia povinnosti ponuky vhodnej práce bolo v prejednávacom prípade možné vychádzať aj (len) z posudku o invalidite [viď bod 37. písm. b)], dovolací súd dospel k záveru, že na túto otázku je potrebné odpovedať kladne.

39. V konaní nebolo sporné, že žalobca predložil žalovanému zamestnávateľovi lekársky posudok o dlhodobej nespôsobilosti vykonávať doterajšiu prácu (operátora telefonických služieb) zo zdravotných dôvodov. Tak prvoinštančný ako aj odvolací súd vychádzali zo zistenia, že žalobca napriek výzve zamestnávateľa tomuto nepredložil lekársky posudok, z ktorého by vyplývalo, aké práce je vzhľadom na jeho zdravotný stav schopný vykonávať. Potom podľa odvolacieho súdu obstojí záver (viď bod 19.), vychádzajúci z odborného posudku o invalidite zo dňa 10. januára 2013 (a pracovnej rekomandácie v ňom obsiahnutej). Žalobca skutočnosť, že taký posudok zamestnávateľovi nepredložil, nepopieral; namietal, že s ohľadom na ústavou zaručené právo na súkromie nebol povinný informovať zamestnávateľa o svojom všeobecnom (celkovom) zdravotnom stave, ale len o zdravotnom stave vo vzťahu ku konkrétnemu pracovnému zaradeniu a na ten účel mal zamestnávateľ v prípade pochybností o jeho zdravotnej spôsobilosti žalobcu vo vzťahu k novej pracovnej pozícii požiadať o vyšetrenie; zamestnávateľ nemal právo urobiť si záver o zdravotnej spôsobilosti žalobcu, lebo to môžu len lekári.

40. Z uvedeného odborného posudku o invalidite vyplýva, že „... v popredí oslabenie mentálnej výkonnosti s poruchami pozornosti, je trvale zvýšené napätie (tenzia) ...“, pričom v časti *Pracovná rekomandácia je uvedené:*

- „Navrhované pracovné zaradenie: na pôvodnom pracovisku/trhu práce áno,
- Obmedzenie schopností: môže vykonávať prácu len v prostredí bez nadmernej fyzickej a

psychickej záťaže, ... Môže vykonávať prácu administratívneho charakteru.“

41. Podľa čl. 2 tretej vety Zákonníka práce výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi; nikto (teda ani zamestnávateľ ani zamestnanec - poznámka dovolacieho súdu) nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého účastníka pracovnoprávneho vzťahu alebo spoluzamestnancov.

42. Podľa § 13 ods. 1 Zákonníka práce zamestnávateľ je v pracovnoprávných vzťahoch povinný zaobchádzať so zamestnancami v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov osobitným zákonom o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

43. Podľa § 13 ods. 2 Zákonníka práce v pracovnoprávných vzťahoch sa zakazuje diskriminácia zamestnancov z dôvodu pohlavia, manželského stavu a rodinného stavu, sexuálnej orientácie, rasy, farby pleti, jazyka, veku, nepriaznivého zdravotného stavu alebo zdravotného postihnutia, genetických vlastností, viery, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.

44. Jednou z podstatných náležitostí pracovnej zmluvy je druh práce, na ktorý sa zamestnanec prijíma, a jeho stručná charakteristika (§ 43 ods. 1 písm. a) Zákonníka práce).

45. Podľa § 54 Zákonníka práce dohodnutý obsah pracovnej zmluvy možno zmeniť len vtedy, ak sa zamestnávateľ a zamestnanec dohodnú na jeho zmene.

46. Podľa § 55 ods. 2 písm. a) Zákonníka práce zamestnávateľ je povinný preradiť zamestnanca na inú prácu, *ak zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku dlhodobo stratil spôsobilosť naďalej vykonávať doterajšiu prácu*, alebo ak ju nesmie vykonávať pre chorobu z povolania alebo pre ohrozenie touto chorobou, alebo ak na pracovisku dosiahol najvyššiu prípustnú expozíciu určenú rozhodnutím príslušného orgánu verejného zdravotníctva.

47. Podľa § 55 ods. 3 Zákonníka práce, ak nemožno dosiahnuť účel preradenia podľa odseku 2 preradením zamestnanca v rámci pracovnej zmluvy, môže zamestnávateľ preradiť zamestnanca v týchto prípadoch po dohode aj na prácu iného druhu, ako bol dohodnutý v pracovnej zmluve.

48. Podľa § 55 ods. 3 Zákonníka práce práca, na ktorú zamestnávateľ preraduje zamestnanca podľa odseku 3, *musí zodpovedať zdravotnej spôsobilosti zamestnanca na prácu*. Zamestnávateľ je povinný prihliadnuť aj na to, aby táto práca bola pre zamestnanca vhodná vzhľadom na jeho schopnosti a kvalifikáciu.

49. Podľa § 56 Zákonníka práce pred uzatvorením dohody o zmene pracovných podmienok podľa § 54 a *pred preradením zamestnanca na prácu iného druhu, ako bol dohodnutý v pracovnej zmluve podľa § 55, je zamestnávateľ povinný zabezpečiť jeho lekárske vyšetrenie v prípadoch ustanovených osobitným predpisom*. Úhradu za poskytnutú zdravotnú starostlivosť nemožno od zamestnanca požadovať.

50. Osobitným predpisom na účely § 56 Zákonníka práce sú: zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Relevantným je aj zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej zo zdravotného poistenia.

51. Podľa § 1 zákona č. 355/2007 Z. z. v znení platnom v čase dania výpovede (ďalej len „zákon č. 355/2007 Z. z.“) podľa úrovne a charakteru faktorov práce a pracovného prostredia, ktoré môžu ovplyvniť zdravie zamestnancov, hodnotenia zdravotných rizík a na základe zmien zdravotného stavu zamestnancov sa práce zaraďujú do štyroch kategórií.

52. Podľa § 31 ods. 2 zákona č. 355/2007 Z. z. v znení platnom v čase dania výpovede, do prvej kategórie sa zaraďujú práce, pri ktorých nie je riziko poškodenia zdravia zamestnanca vplyvom práce a pracovného prostredia.

53. Podľa § 31 ods. 3 zákona č. 355/2007 Z. z. do druhej kategórie sa zaraďujú práce, pri ktorých vzhľadom na riziko nie je predpoklad poškodenia zdravia, najmä

a) práce, pri ktorých faktory práce a pracovného prostredia neprekračujú limity ustanovené osobitnými predpismi³⁴⁾

b) práce, pri ktorých je rizikový faktor práce ionizujúce žiarenie, ak stavebné, technické a organizačné opatrenia zaručujú, že ožiarenie zamestnancov ani pri dlhodobej expozícii neprekročí limity ožiarenia pracovníkov ustanovené osobitným predpisom³⁸⁾.

54. V zmysle citovaných ustanovení je zrejmé, že pozícia operátora telefonických služieb nebola zaradená do 3. a 4. kategórie prác.

55. Z ustanovenia § 30 zákona č. 355/2007 Z. z. (s výnimkou odseku 5), nevyplýva povinnosť zamestnávateľa zabezpečiť pre zamestnanca, ktorý vykonáva práce zaradené do prvej a druhej kategórie, posudzovanie zdravotnej spôsobilosti na takú prácu.

56. Medzi účastníkmi nebolo sporné, že podľa posudku lekára, vystaveného MUDr. M. dňa 26. marca 2013, žalobca je zo zdravotných dôvodov dlhodobo nespôsobilý na výkon práce „operátora telefonických služieb“. Táto skutočnosť sa zamestnávateľovi stala známou dňa 26. marca 2013 a týmto dňom mu podľa § 55 ods. 2 písm. a), ods. 3 a 5 Zákonníka práce vznikla povinnosť preradiť žalobcu na inú prácu v rámci pracovnej zmluvy, príp. po dohode aj na prácu iného druhu, ako bol dohodnutý v pracovnej zmluve; taká práca *musí zodpovedať zdravotnej spôsobilosti zamestnanca na prácu a súčasne* je zamestnávateľ povinný prihliadnuť aj na to, aby táto práca bola pre zamestnanca *vhodná vzhľadom na jeho schopnosti a kvalifikáciu*.

57. Podľa § 63 ods. 1 písm. c) Zákonníka práce zamestnávateľ môže dať zamestnancovi výpoveď iba z dôvodov, ak zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku dlhodobo stratil spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu, alebo ak ju nesmie vykonávať pre chorobu z povolania alebo pre ohrozenie touto chorobou, alebo ak na pracovisku dosiahol najvyššiu prípustnú expozíciu určenú rozhodnutím príslušného orgánu verejného zdravotníctva.

58. Medzi účastníkmi bolo sporným, či žalovaný mal pred daním výpovede ponúknuť žalobcovi ako vhodnú prácu aj prácu na pozícii „spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok“.

59. Zaoberajúc sa otázkou vhodnosti uvedenej pracovnej pozície, súd prvej inštancie dospel k záveru, že pracovná náplň spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok je obdobná pracovnej náplni operátora telefonických služieb, teda doterajšej práce žalobcu, a to na základe úsudku, že „ak žalobca podľa posudku MUDr. M. M. nebol dlhodobo spôsobilý vykonávať prácu ako telefónny operátor, nebol by s najväčšou pravdepodobnosťou spôsobilý vykonávať ani pozíciu spracovateľa agendy vymáhania pohľadávok, v náplni ktorého je písomný a telefonický kontakt s

klientmi, pracovníkmi súdov a exekútorských kancelárií. Nebolo pritom sporné, že žalobca odmietol poskytnúť žalovanému akékoľvek lekárske správy, resp. lekársky posudok, z ktorého by jasne vyplývalo aké práce môže vykonávať, ktorú skutočnosť potvrdil aj žalobca.“

60. Otázkou, kto podáva posudok o zdravotnej spôsobilosti zamestnanca na prácu na pracovnoprávne účely za stavu, kedy ešte nebol vydaný predpis ustanovujúci podrobnosti posudzovania zdravotnej spôsobilosti na prácu a o preventívnych prehliadkach, sa Najvyšší súd SR zaoberal v rozsudku sp. zn. 3Cdo/150/2005 (55/2006 ZSP), v ktorom okrem iného dospel k záveru, že: „... podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení posudkový lekár (sociálneho poistenia) pre účely pracovnoprávných vzťahov nevydáva lekárske posudky o spôsobilosti zamestnanca na prácu a potrebe preradenia zamestnanca na inú prácu (§ 153 ods. 2 písm. a), § 156 ods. 1 písm. c) uvedeného zákona), ale vykonáva len kontrolu tohto posúdenia vykonanú ošetrovateľom... pre účely poskytovania vyrovnávacej dávky v sporných prípadoch (§ 154 ods. 1 písm. a) a d) uvedeného zákona), a to z hľadiska účelu tohto zákona a v ňom upravených jednotlivých dávkach sociálneho poistenia.“ Súčasne však uzavrel, že „Zdravotnú spôsobilosť na prácu na účely pracovnoprávných vzťahov posudzuje a posudok o zdravotnej spôsobilosti vydáva ošetrovateľ lekár zamestnanca. Predpokladom platného okamžitého skončenia pracovného pomeru podľa § 69 ods. 1 písm. a) Zákonníka práce je však len taký lekársky posudok, ktorý nepripúšťa iný odborný záver ako ten, že zamestnanec nemôže vykonávať prácu „bez vážneho ohrozenia zdravia“; takýto stav musí posudok deklarovať.“

61. Najvyšší súd SR v uznesení sp. zn. 5Cdo/237/2007 zo dňa 10. decembra 2008, uviedol: „... dlhodobá strata zdravotnej spôsobilosti pre výkon práce zo strany zamestnanca musela byť však podložená lekárske posudkom či rozhodnutím orgánu zdravotnej správy, resp. posudkom komisie sociálnej poisťovne. Až novelou Zákonníka práce účinnou od 01. septembra 2007, vykonanou zákonom č. 348/2007 Z. z., bolo znenie výpovedného dôvodu podľa § 63 ods. 1 písm. c), zmenené v tom znení, že „zamestnanec vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku dlhodobo stratil spôsobilosť vykonávať doterajšiu prácu“, t. j. rozhodnutie orgánu zdravotnej správy, resp. posudok komisie sociálnej poisťovne, boli z tohto zákonného znenia vypustené, čo je v súlade so záverom rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/150/2005, ktorý vo svojom odôvodnení uzavrel, že posudzovanie zdravotnej spôsobilosti na prácu pre účely pracovnoprávných vzťahov posudzuje a posudok o zdravotnej spôsobilosti vydáva ošetrovateľ lekár zamestnanca. Na to, aby lekárske posudok mal pracovnoprávne účinky nielen na účely preradenia na inú prácu, ale aj pre výpoveď zo strany zamestnávateľa podľa § 63 ods. 1 písm. c) Zákonníka práce, je potrebné, aby zdravotný stav posudzovaného zamestnanca bol objektívne zistený, a aby bol v lekárske posudku konkrétne vyjadrený. Lekárske odporúčania nespĺňajú požiadavky na lekárske posudok. Lekárske posudok by mal obsahovať aj poučenie o odvolaní. Z povahy veci vyplýva, že takýto lekárske posudok musí byť vydaný pred daným výpovede z pracovného pomeru, a jeho absenciu nemožno nahradiť napr. znaleckým posudkom o zdravotnom stave zamestnanca vykonaným v súdnom konaní. ...“

62. Rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, uvedené v bodoch 60. a 61. riešili otázku oprávnenia na podanie lekárskeho posudku o dlhodobej strate spôsobilosti vykonávať doterajšiu prácu za právneho stavu, kedy ešte neboli prijaté a účinné zákony č. 576/2004 Z. z. a č. 577/2004 Z. z.,

resp. zákon č. 355/2007 Z. z., v zmysle ďalej uvedeného sú však naďalej aplikovateľné.

63. V zmysle § 13 písm. g) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti (ďalej len „zákon č. 576/2004 Z. z.“) vypracovanie lekárskeho posudku je službou súvisiacou s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

64. Podľa § 16 ods. 1 písm. a) zákona č. 576/2004 Z. z. v znení platnom do 31. júla 2014 lekársky posudok na účely tohto zákona je výsledok posúdenia zdravotnej spôsobilosti na výkon konkrétnej činnosti.

65. Podľa § 16 ods. 1 písm. a) zákona č. 576/2004 Z. z. v znení platnom od 01. augusta 2014 lekársky posudok na účely tohto zákona je výsledok posúdenia zdravotnej spôsobilosti na prácu.

66. Podľa § 16 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z. lekársky posudok sa vydáva na žiadosť osoby, ktorej sa má posudzovanie týkať, alebo na žiadosť právnickej osoby so súhlasom takejto osoby.

67. Podľa § 38 ods. 11 zákona č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej zo zdravotného poistenia (ďalej len „zákon č. 577/2004 Z. z.“) vypracovanie lekárskeho posudku ... uhrádza fyzická osoba alebo právnická osoba, na ktorej vyžiadanie sa lekársky posudok vypracoval ...

68. Hoci z ustanovenia § 16 ods. 1 písm. a) zákona č. 576/2004 Z. z. v znení platnom do 31. júla 2014 vyplýva, že obsahom lekárskeho posudku na účely tohto zákona v rozhodnom čase mal byť (len) výsledok posúdenia zdravotnej spôsobilosti na výkon konkrétnej činnosti (tu na výkon práce operátora telefonických služieb, čo dovolateľ aj namietal), súčasne v zmysle ustanovenia § 56 Zákonníka práce nebolo povinnosťou zamestnávateľa zabezpečiť lekárske vyšetrenie žalobcu o jeho zdravotnej spôsobilosti na výkon inej konkrétnej činnosti pred jeho preradením na prácu iného druhu (agendu vymáhania pohľadávok). Z ustanovenia § 16 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z. zároveň vyplýva, že zamestnávateľ nie je oprávnený sám, bez súhlasu zamestnanca, požiadať jeho všeobecného lekára o vypracovanie lekárskeho posudku o tom, ktoré z do úvahy prichádzajúcich voľných pracovných pozícií môže zamestnanec vykonávať vzhľadom na jeho zdravotný stav.

69. Ako vyplýva z bodu 14. b) tohto rozhodnutia, krajský súd ako súd odvolací dospel k záveru, že povinnosť ponúknuť spornú pracovnú pozíciu spracovateľa agendy vymáhania pohľadávok po p. S. žalobcovi ako prácu vhodnú, žalovaný zamestnávateľ nemal pre správanie žalobcu, ktorý napriek opakovaným výzvam zamestnávateľa nepredložil žiaden posudok, z ktorého by bolo zrejmé, aký druh práce je pre neho vhodný s ohľadom na jeho zdravotný stav. Sporným teda bolo, či žalovaný mal pred daním výpovede ponúknuť žalobcovi ako vhodnú prácu aj prácu na pozícii „spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok“.

70. Žalovaný preukázal (č. 1. 70, 72 spisu), že žalobcu okrem iného vyzval na predloženie lekárskeho posudku, z ktorého by vyplývala informácia, akú pracovnú pozíciu je vzhľadom na zdravotný stav schopný vykonávať (§ 55 ods. 5 Zákonníka práce); žalobca predloženie takeého posudku odmietol. Zamestnávateľ pritom v zmysle § 16 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z. nebol oprávnený bez súhlasu žalobcu (jeho súčinnosti) vyžiadať si lekársky posudok o zdravotnej spôsobilosti žalobcu na výkon iných pracovných pozícií, resp. druhu pracovných pozícií.

71. Ako nedôvodnú dovolací súd vyhodnotil dovoláciu námietku, že súdy sa nezaoberali

porovnaním dvoch sporných pozícií. Súd prvej inštancie (v bode 68. jeho rozsudku) a odvolací súd (v bode 10. jeho rozsudku), ktorých rozsudky treba považovať za jeden celok, totiž vykonali aj namietané porovnanie predpokladov na výkon oboch pracovných pozícií, a to práve vo vzťahu k zdravotnej spôsobilosti žalobcu na ich výkon. Zaoberajúc sa otázkou vhodnosti uvedenej pracovnej pozície, súd prvej inštancie dospel k záveru, že pracovná náplň spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok je obdobná pracovnej náplni operátora telefonických služieb, teda doterajšej práce žalobcu, a to na základe úsudku, že ak žalobca podľa posudku všeobecného lekára nebol dlhodobo spôsobilý vykonávať prácu ako telefónny operátor, nebol by s najväčšou pravdepodobnosťou spôsobilý vykonávať ani pozíciu spracovateľa agendy vymáhania pohľadávok, v náplni ktorého je písomný a telefonický kontakt s klientmi, pracovníkmi súdov a exekútorských kancelárií. Nepochybne ako práca operátora i táto pozícia musí byť značne stresujúca ... Tento záver súdu prvej inštancie o nevhodnosti pracovnej pozície spracovateľa agendy vymáhaných pohľadávok podľa odvolacieho súdu korešponduje odbornému posudku o invalidite z 10. januára 2013 a obstojí.

72. Odvolací súd považoval za správny právny názor súdu prvej inštancie, že povinnosť ponúknuť žalobcovi ako vhodnú aj pozíciu v agende vymáhania pohľadávok žalovaný nemal pre správanie sa žalobcu, ktorý napriek opakovaným výzvam zamestnávateľa nepredložil žiaden lekárskeho posudok o tom, aký druh práce je pre neho s ohľadom na zdravotný stav vhodný, a neponúknutie pracovného miesta na dobu neurčitú v agende vymáhania pohľadávok, preto odvolací súd nepovažoval za porušenie ponukovej povinnosti a ani výkon práva v rozpore s dobrými mravmi (čl. 2 Zákonníka práce).

73. Za situácie preukázanej absencie súčinnosti žalobcu (§ 16 ods. 3 zákona č. 576/2004 Z. z.), a nedostatku riadneho lekárskeho posudku o spôsobilosti žalobcu na výkon práce zodpovedajúcej jeho zdravotnému stavu podľa názoru dovolacieho súdu nemôže byť na ťarchu zamestnávateľa, ak pri existujúcej povinnosti preradiť zamestnanca podľa § 55 ods. 2 písm. a) Zákonníka práce (zamestnávateľ, súd) pri zvažovaní (ne)vhodnosti voľných pracovných pozícií podporne vychádzal z posudku o invalidite a dospel k záveru, že sporná pracovná pozícia nie je pre žalobcu vhodná. Na tomto závere nič nemení okolnosť, že v rámci ponuky všetkých voľných pozícií žalovaný žalobcovi ponúkol, hoci len na dobu určitú, aj spornú pozíciu. Neobstojí pritom námietka žalobcu, že poskytnutie požadovaného lekárskeho posudku odmietol z dôvodu práva na ochranu súkromia, lebo zamestnávateľ je za podmienok podľa § 55 ods. 2 písm. a) Zákonníka práce povinný zamestnanca preradiť na inú (predovšetkým zdravotne) vhodnú prácu a na ten účel musí mať vedomosť o zdravotnom stave zamestnanca.

74. Je potrebné vziať do úvahy aj to, že v zmysle § 153 ods. 1 písm. b) a § 153 ods. 3 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení lekárska posudková činnosť dôchodkového poistenia pri výkone sociálneho poistenia zahŕňa aj posudzovanie dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu a poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť.

75. V zmysle § 71 ods. 1, 3 a 4 tohto zákona poistenec je invalidný, ak pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa

posudzuje porovnaním telesnej schopnosti, duševnej schopnosti a zmyslovej schopnosti poistenca s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom a telesnej schopnosti, duševnej schopnosti a zmyslovej schopnosti zdravej fyzickej osoby; posudzuje sa na základe lekárskeho správ a údajov zo zdravotnej dokumentácie zdravotníckeho zariadenia a zhodnotenia liečby s určením diagnostického záveru, stabilizácie ochorenia, jeho ďalšieho vývoja, ďalšej liečby a komplexných funkčných vyšetrení a ich záverov, pričom sa prihliada na zostávajúcu schopnosť vykonávať zárobkovú činnosť, zostávajúcu schopnosť prípravy na povolanie, možnosti poskytnutia pracovnej rehabilitácie alebo rekvalifikácie.

76. Z posudku o invalidite (č. l. 47, 48 súdneho spisu) vyplýva, že žalobca bol uznaný invalidným pre 50 % mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Bolo tiež preukázané, že na tom základe bol žalobcovi priznaný invalidný dôchodok podľa § 70 zákona o sociálnom poistení. Z určenia uvedeného percentuálneho poklesu vyplýva, že miera poklesu určená za rozhodujúce zdravotné postihnutie podľa § 71 ods. 6 v spojení s odsekom 5 a kapitolou XV. prílohy č. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. v rozsahu 45 % bola zvýšená o 5 % za iné zdravotné postihnutie (uvedené v kapitole V. prílohy č. 4, položka 4. - neurotické, stresové a somatoformné poruchy). V zmysle § 71 ods. 8 zákona o sociálnom poistení pritom zvýšenie určenej miery poklesu za rozhodujúce zdravotné postihnutie o najviac 10 % (tu o 5 %) je možné len vtedy, ak závažnosť ostatných zdravotných postihnutí ovplyvňuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Je preto zrejmé, že v danom prípade podstatný vplyv na schopnosť žalobcu vykonávať zárobkovú činnosť má aj v danom posudku uvedené postihnutie jeho psychiky.

77. Záver odvolacieho súdu, že, s poukazom na posudok o invalidite (ktorý bol vydaný pred daním výpovede), žalobca by s najväčšou pravdepodobnosťou nebol spôsobilý vykonávať obdobnú administratívnu prácu v agende vymáhania pohľadávok, preto dovolací súd nepovažoval za odklon od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, vyžadujúcej, aby zdravotný stav posudzovaného zamestnanca bol objektívne zistený a konkrétne vyjadrený (iba) v lekárskom posudku (všeobecného lekára). Tento záver odvolacieho súdu považuje dovolací súd v daných súvislostiach za logický, aj dostatočne odôvodnený.

78. Dovolací súd pritom zohľadnil skutočnosť, že namietané rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/150/2005 (55/2006 ZSP) riešilo situáciu, kedy išlo o posudok posudkového lekára na účely nároku na dávku *nemocenského poistenia*, a to vo vzťahu ku schopnosti vykonávať *doterajšie* zamestnanie (zamestnanie vykonávané pred preradením na inú vhodnú prácu).

79. Hoci žalobca uplatnil dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolací súd zistil, že ide o prípad uvedený v § 421 ods. 1 písm. b) CSP. **Vzhľadom na dané okolnosti podľa názoru dovolacieho súdu pri nedostatku lekárskeho posudku všeobecného lekára bolo možné pri posudzovaní vhodnosti spornej pozície vychádzať aj z posudku o invalidite**, ktorý obsahuje určenie obmedzení vo vzťahu k prácam, ktoré žalobca nie je schopný dlhodobou vykonávať vzhľadom na jeho zdravotný stav.

68.**ROZHODNUTIE**

Pri dosiahnutí zákonného limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“) v prípade ďalšieho poškodenia toho istého orgánu je vylúčené priznať zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. októbra 2023, sp. zn. 2Cdo/27/2023)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Zvolen (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ a „okresný súd“) rozsudkom z 9. apríla 2019, č. k. 15C/106/2016-183 konanie o zaplatenie zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 8 899,20 eura zastavil (výrok I.). V prevyšujúcej časti súd žalobu zamietol (výrok II.). O trovách konania rozhodol tak, že žalovaný nemá nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi (výrok III.).

1.1. Súd prvej inštancie rozhodoval o žalobe žalobcu, ktorou si uplatnil zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 14 832 eur. Z dôvodu čiastočného späťvzatia žaloby žalobcom súd konanie o zaplatenie zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 8 899,20 eura zastavil postupom v zmysle § 145 ods. 2 CSP.

1.2. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na to, že žalobca v konaní uplatňuje nárok na zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia v zmysle ustanovenia § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z., v zmysle ktorého zákonného ustanovenia v prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť. To znamená, že musí existovať určitá náhrada, o ktorej súd následne rozhoduje v zmysle ustanovenia § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. Predpokladom zvýšenia tejto náhrady je existencia samotného základu nároku, to znamená priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. V konaní tak, ako je to vyššie konštatované, však takýto nárok na náhradu sťaženia spoločenského uplatnenia priznaný nebol.

1.3. Pred podaním žaloby na súd, na základe podania žalobcu, rozhodoval žalovaný ako oprávnený orgán o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a to na základe podania z 2. marca 2016. V tomto konaní bolo vydané rozhodnutie o zastavení konania č. XXXX z 15. apríla 2016, ktoré nadobudlo právoplatnosť 24. mája 2016. Následne, po postúpení veci žalovanému na rozhodnutie o nároku na priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia,

rozhodnutím č. XXXX z 30. augusta 2018 Sociálna poisťovňa - žalovaný rozhodol, že žalobca nemá nárok na ďalšiu náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Ani proti jednému z týchto rozhodnutí, kde sa malo rozhodnúť o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, t. j. o základe, ktorý by mohol byť zvýšený, nepodal žalobca opravný prostriedok. Vzhľadom k týmto skutočnostiam mal súd prvej inštancie za to, že nie je preukázaná existencia samotného základu nároku, ktorý by mal súd v zmysle ustanovenia § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. zvyšovať. Bolo totiž nepochybné, že zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa žalobca domáha v dôsledku amputácie pravého predkolenia, ktoré podstúpil v apríli 2014.

1.4. Podľa názoru žalobcu by malo byť premlčanie posudzované podľa špeciálnych ustanovení Zákona o sociálnom poistení § 114 a nie podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka § 106. Súd prvej inštancie v tejto súvislosti poukázal na to, že ustanovenie § 114 zák. č. 461/2003 Z. z. hovorí o premlčaní na výplatu úrazovej dávky. Žalobca si však v konaní neuplatňuje úrazovú dávku, ale zvýšenie nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa ustanovenia § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z., ktoré nie je úrazovou dávkou, a o ktorom nemá oprávnenie rozhodovať Sociálna poisťovňa, ale súd. Z tohto dôvodu nie je možné na tento nárok vzťahovať ustanovenia Zákona o sociálnom poistení, a teda § 114 zák. č. 461/2003 Z. z. Správne žalovaný poukazuje na ustanovenia Občianskeho zákonníka konkrétne § 106 ods. 1 a namieta premlčanie nároku s tým, že podľa tohto zákonného ustanovenia sa právo na náhradu škody premlčí za dva roky, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Vzhľadom na dátumy právoplatnosti jednotlivých rozhodnutí o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a podanej žaloby, prípadne dohody o sťažení spoločenského uplatnenia, ktorá bola v zmysle rozhodnutí podaná u žalovaného žalobcom 2. marca 2016, právo na náhradu škody žalobcu, je premlčané. Nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia mal byť uplatnený v lehote dvoch rokov odkedy sa žalobca o škode dozvedel, t. j. v lehote dvoch rokov od právoplatnej priznanej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa právoplatnosti jednotlivých rozhodnutí. Posledné právoplatné rozhodnutie o priznaní náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia bolo 21. augusta 2013, teda posledný deň lehoty na uplatnenie zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia uplynul 21. augusta 2015. Žalobca si uplatnil u žalovaného nároky 2. marca 2016 a na súde 6. mája 2016. To znamená, že si ich uplatnil po zákonnej dvojročnej premlčacej lehote. Toto konštatovanie však nič nemení na tom, že samotný základ nároku nie je preukázaný, nakoľko v danej veci súd prvej inštancie posudzoval zvýšenie nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Z týchto dôvodov mal za to, že nárok bol podaný nedôvodne, a preto žalobu v celom rozsahu zamietol.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj ako „odvolací súd“ a „krajský súd“) rozsudkom z 10. decembra 2019, sp. zn. 14Co/159/2019 napadnutý rozsudok potvrdil a žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd konštatoval, že zo žaloby žalobcu vyplýva, že žalobca sa domáhal zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia celkovo na základe štyroch lekárskeho posudkov, pričom spolu za lekárske posudky 1 až 3 bolo sťaženie spoločenského uplatnenia vyčíslené počtom bodov 900, v 4. lekárskom posudku počtom bodov 1300, avšak vzhľadom na maximálne bodové hodnotenie straty jednej končatiny v rozsahu 1800 bodov sa pôvodne domáhal zvýšenia SSU vo výške 1483 eur, čo predstavuje 50 % zvýšenie z počtu bodov 1800 pri hodnote bodu 16,48 eura. Odvolací súd v tomto smere poukazuje na to, že pôvodne podanou žalobou sa žalobca domáhal nároku na

náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, pričom práve pri tomto nároku špecifikoval jednotlivé nároky s prihliadnutím na podané posudky za sťaženie spoločenského uplatnenia, ako aj rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ktorými rozhodovala o uplatnenom nároku, na základe ktorého posudku, pričom sa jedná o rozhodnutia žalovanej č. XXX z 12. januára 2010, na základe ktorého žalobcovi bola priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 8 908 eur, na základe rozhodnutia č. XXX z 27. septembra 2011, ktorým rozhodnutím bola priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 923 eur a na základe rozhodnutia č. XXXX z 13. augusta 2013 bola priznaná žalobcovi náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 692 bodov, pričom súčet bodov vo všetkých troch rozhodnutiach s prihliadnutím na hodnotenie vo vypracovaných a predložených posudkoch o sťažení spoločenského uplatňovania v súčte predstavoval 900 bodov.

2.2. V žalobe žalobca poukazoval aj na vystavený lekársky posudok o bolestnom a sťaženi spoločenského uplatnenia po vykonanej amputácii nohy v pravom predkolení, pričom v lekárskom posudku bola strata dolnej končatiny v predkolení ohodnotená 650 bodmi s následným zvýšením bodového hodnotenia na dvojnásobok na celkový počet 1300 bodov. Žalobca však uplatňoval sťaženie spoločenského uplatnenia len z počtu bodov 900 s prihliadnutím na maximálny rozsah bodového hodnotenia straty jednej končatiny v rozsahu 1800 bodov. Vo vzťahu k zvýšeniu náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa domáhal na základe hore uvádzaných štyroch lekárskeho posudkov za 1800 bodov. Pričom následne na pojednávaní dňa 26. februára 2019 vzal žalobu čiastočne o zaplatenie 8 899,20 eura späť, žiadal priznať zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 5 932,80 eura z počtu bodov 900, 1 bod po 16,48 eura pri hodnote 50 %-ného zvýšenia táto čiastka predstavuje sumu 7 416 eur. S prihliadnutím na uznané spoluzavinenie žalobcu, ktoré predstavuje čiastku 1 483,20 eura sa domáhal zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 5 932,80 eura.

2.3. Žalobca nešpecifikoval, či sa zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia domáha na základe prvého, druhého, tretieho alebo štvrtého posudku. Z týchto dôvodov preto súd prvej inštancie správne vyhodnocoval osobitne základ uplatneného nároku a danosť základu uplatneného nároku, ako aj sa zaoberal otázkou premlčania nároku vzhľadom na vznesenú námietku premlčania zo strany žalovaného. Žalobcovi bolo sťaženie spoločenského uplatnenia rozhodnutiami žalovaného priznané na základe prvých troch posudkov týkajúcich sa ohodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia, a to konkrétne rozhodnutiami, ktoré nadobudli právoplatnosť a vykonateľnosť 19. januára 2010, 15. októbra 2011 a 21. augusta 2013. Práve vo vzťahu k týmto rozhodnutiam v prípade uplatnenia nároku na zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. bola vznesená námietka premlčania žalovaným, pričom podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne aplikoval na posúdenie premlčania ustanovenie § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka a dospel k právnomu záveru, že vzhľadom na dátumy právoplatnosti jednotlivých rozhodnutí o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia s prihliadnutím na dátum podania žaloby, prípadne dohodou o sťaženi spoločenského uplatnenia, ktorá bola v zmysle rozhodnutí podaná u žalovaného žalobcom 2. marca 2016, právo na náhradu škody žalobcu je premlčané. Odvolací súd teda k odvolacej námietke vo vzťahu k nesprávnemu právnomu posúdeniu premlčania, keď podľa názoru žalobcu súd prvej inštancie nesprávne aplikoval ust. § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka, keď podľa názoru žalobcu mal aplikovať ust. § 114 zák. č. 461/2003 Z. z., uvádza, že túto námietku žalobcu odvolací súd nepovažuje za dôvodnú, v plnom rozsahu sa pridrižiava právneho posúdenia vykonaného súdom prvej inštancie

uvedeného v odôvodnení rozhodnutia v bode 14.3., pričom odvolací súd zároveň zdôrazňuje, že ust. § 114 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. upravuje otázku premlčania nároku na výplatu dávky. Z týchto dôvodov preto posúdenie uplatneného nároku, ktorým sa žalobca domáhal zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia na základe rozhodnutí Sociálnej poisťovne právoplatného a vykonateľného 19. januára 2010, 05. októbra 2011 a 21. augusta 2013 z dôvodu uplynutia premlčacej doby v zmysle § 106 ods. 2 Občianskeho zákonníka, súd prvej inštancie posúdil právne správne ako nárok premlčaný a s prihliadnutím na vznesenú námietku premlčania zo strany žalovaného nemohol žalobcovi priznať z tohto titulu zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia.

2.4. Keďže, tak ako už odvolací súd zvýraznil v konaní nebolo jednoznačne špecifikované v rámci konania pred súdom prvej inštancie, či sa žalobca nedomáha aj zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia na základe lekárskeho posudku, ktorým bolo ohodnoteného jeho sťaženie spoločenského uplatnenia počtom bodov 1300 (štvrtý lekársky posudok), správne sa súd prvej inštancie zaoberal aj otázkou oprávnenosti základu nároku. V konaní bolo nepochybne preukázané, že na základe štvrtého lekárskeho posudku, Sociálna poisťovňa nepriznala žalobcovi sťaženie spoločenského uplatnenia, pričom toto rozhodnutie bolo právoplatné a vykonateľné 26. januára 2015 a o ďalšom uplatnenom nároku na základe žiadosti žalobcu doručenej Sociálnej poisťovni 2. marca 2016, Sociálna poisťovňa rozhodla 15. apríla 2016 tak, že konanie zastavila, toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť 24. mája 2016. Vo vzťahu k týmto nárokom uplatneným žalobcom u Sociálnej poisťovne, čo sa týka sťaženia spoločenského uplatnenia, nebol daný základ nároku, keďže Sociálnou poisťovňou v týchto dvoch prípadoch žalobcovi nebolo priznané sťaženie spoločenského uplatnenia, súd prvej inštancie preto správne pri aplikácii ustanovenia § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. dospel k záveru, že predpokladom zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia je existencia samotného základu nároku, to znamená priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, keďže vo vzťahu k ostatným dvom uplatneným nárokom žalobcu u Sociálnej poisťovne nebolo vyhovené, keď rozhodnutím Sociálnej poisťovne právoplatným a vykonateľným 26. januára 2015 bol uplatnený nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zamietnutý v celom rozsahu a rozhodnutím právoplatným a vykonateľným dňa 24. mája 2016 konanie vo veci žiadosti žalobcu, ktorým sa domáhal priznania náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia bolo zastavené. Vzhľadom už na hore uvedené preto odvolací súd preskúmaním veci dospel k názoru, že rozsudok súdu prvej inštancie je vecne správny, preto ho postupom v zmysle § 387 ods. 1 a 2 CSP z dôvodu vecnej správnosti potvrdil.

2.5. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 369 ods. 1 CSP aplikujúc ust. § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP. Žalovaný bol v odvolacom konaní úspešnou stranou sporu. Keďže v súvislosti s odvolaním žalovanému trovy konania nevznikli, odvolací súd rozhodol tak, že žalovaný nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

3. Žalobca (ďalej aj ako „dovolaťel“) proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Žalobca uviedol, že za sporné právne otázky, od ktorých záviselo právne posúdenie veci krajským súdom, a ktoré krajský súd posúdil nesprávne sú: 1) *či je možné v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“) prihliadať aj na poškodenie zdravia, za ktoré už poškodenému napriek jeho ohodnoteniu v lekárskom posudku nebola osobitne poskytnutá náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v*

dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z. Pritom by sa v takom prípade pri zvýšení náhrady vychádzalo zo sumy náhrady, ktorá bola poškodenému poskytnutá v rámci uvedeného zákonom stanoveného limitu, a ktorá by bola týmto považovaná aj za náhradu poskytnutú za neskoršie poškodenie zdravia hodnotené nad uvedený limit; 2) či je možné v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. ako na dôvod hodný osobitného zreteľa prihliadnúť aj na skutočnosť, že u poškodeného bolo hodnotené ďalšie sťaženie spoločenského uplatnenia, za ktoré mu nebola poskytnutá náhrada len v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.; 3) či je možné nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. v prípade poškodeného pri pracovnom úraze považovať za úrazovú dávku v zmysle § 13 ods. 3 písm. h) a § 99 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“), a v nadväznosti na to platí inštitút premĺčania tohto nároku právna úprava v § 114 zákona č. 461/2003 Z. z.?

3.1. K prvej spornej právnej otázke uviedol, že doteraz priznaná náhrada je aj náhradou za tento následok a tento následok spočívajúci v strate končatiny v predkolení bol už odškodnený v doteraz priznanej náhrade za bodové hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia v rozsahu 900 bodov. Nemožno následok straty končatiny u žalobcu umelo vytrhnúť z kontinuity vývoja zdravotného stavu žalobcu po úraze. Žalobca si teda uplatňoval nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia z doteraz priznanej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia za 900 bodov, ktorá predstavuje náhradu za následky žalobcu po pracovnom úraze v celom ich komplexe kontinuálneho vývoja, vrátane následku straty končatiny v pravom predkolení. Postup krajského súdu a predtým aj okresného súdu, ktorý byrokratickým spôsobom diferencoval a separátne hodnotil jednotlivé posudky o sťažení spoločenského uplatnenia, na základe ktorých žalovaný poskytol či odmietol poskytnúť plnenie náhrady, je prehnane formalistický. Nie je možné od žalobcu požadovať, aby presne povedal, z ktorého lekárskeho posudku požaduje zvýšenie náhrady, pretože tento požaduje zvýšenie náhrady, ktorá mu bola doteraz žalovaným poskytnutá na základe okolností, ktoré komplexne charakterizujú jeho celkové poškodenie zdravia po predmetnom pracovnom úraze. Nie je preto v rozpore so žiadnym právnym predpisom a považuje za správne, aby súd v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. prihliadal okrem iného, čo do dôvodov aj na poškodenie zdravia, za ktoré už poškodenému napriek jeho ohodnoteniu v lekárskom posudku nebola osobitne poskytnutá náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zák. č. 437/2004 Z. z.

3.2. K druhej spornej otázke dovolateľ uviedol, že ust. § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. osobitne nestanovuje výpočet prípadov, ktoré môžu byť v zmysle tohto ustanovenia považované za dôvod hodný osobitného zreteľa. Je možné len konštatovať, že postup v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. je dôvodný v prípade, ak ani náhradu poskytnutú na základe bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia nemožno považovať za dostatočnú, primeranú a spravodlivú s prihliadnutím ku všetkým okolnostiam prípadu. Dovolateľ je toho názoru, že je v súlade s takouto interpretáciou predmetného ustanovenia, aby bola za dôvod hodný osobitného zreteľa považovaná aj skutočnosť, keď poškodenému nebola priznaná vyššia základná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia stanovená podľa počtu bodov len v dôsledku zákonného limitu

upraveného v § 9 ods. 7 v spojení s § 10 ods. 8 zákona č. 434/2004 Z. z. Uvedený dôvod by sa vzťahoval aj na prípad žalobcu.

3.3. Dovolateľ k tretej spornej otázke uviedol, že posúdenie charakteru nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v prípade poškodeného pri pracovnom úraze, či sa jedná o úrazovú dávku alebo nie, nezávisí od procesných kritérií a od toho, aký orgán o priznaní tohto nároku rozhoduje. Je potrebné dať odpoveď na otázku, či zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. predstavuje nejaký osobitný nárok, alebo je súčasťou samotnej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Podľa dovolateľa je zrejmé, že súd nepriznáva nový druh náhrady či nároku, len zväčšuje rozsah doteraz určenej a vypočítanej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Čo sa týka § 114 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z., v zmysle tejto právnej úpravy sa nepremlčiava nárok na dávku ako taký, ale premlčiava sa len nárok na výplatu dávky. Nárok na výplatu dávky vzniká totiž až vtedy, keď je tento nárok na výplatu priznaný právoplatným rozhodnutím príslušného orgánu (Sociálnej poisťovne, resp. ako v danom prípade rozhodnutím súdu na základe právomoci zverenej mu ustanovením § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z.). Až takýmto rozhodnutím totiž poškodenému vzniká nárok na samotné vyplatenie dávky a len takto priznaný nárok na výplatu dávky sa môže v zmysle § 114 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z. premlčať. Žalobcovi doteraz nebol nárok na výplatu zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia ako úrazovej dávky priznaný právoplatným rozhodnutím príslušného orgánu. Nárok na výplatu tejto dávky teda žalobcovi ešte nevznikol, a preto sa tento nárok na výplatu konkrétnej dávky nemohol premlčať.

3.4. Dovolateľ navrhuje, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zmenil tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 5 932,80 eura do troch dní od právoplatnosti súdneho rozhodnutia; žalobca má voči žalovanému nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie v rozsahu 100 %; žalobca má voči žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %; žalobca má voči žalovanému právo na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu považuje za vecne aj právne správny a právne otázky za vyriešené. Preto žiada dovolanie odmietnuť, alternatívne zamietnuť ako nedôvodné.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením z 29. septembra 2021, č. k. 8Cdo/83/2020 dovolanie žalobcu odmietol v zmysle § 447 písm. f) CSP. K prvým dvom formulovaným dovolacím otázkam uviedol, že od ich vyriešenia nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, odvolací súd sa nimi ani vo svojom rozsudku nezaoberal, teda nenapĺňajú atribút podstatnej otázky a nie sú spôsobilé založiť prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Konkrétne poukázal na názor všeobecných súdov, že sťažovateľ nepreukázal vznik nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia vyplývajúceho zo štvrtého lekárskeho posudku, keďže Sociálna poisťovňa mu tento nárok nepriznala rozhodnutím právoplatným 26. januára 2015, konanie o ďalšom uplatnenom nároku rozhodnutím z 15. apríla 2016 zastavila. Keďže nebol daný základ nároku, neprichádzal do úvahy ani postup podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. K tretej právnej otázke formulovanej dovolateľom najvyšší súd uviedol, že táto otázka síce bola predmetom posudzovania všeobecných súdov, ale od jej vyriešenia nezáviselo rozhodnutie

odvolacieho súdu, pretože súdy nižších inštancií vychádzali najmä zo skutočnosti, že samotné priznanie základu nároku sťaženia spoločenského uplatnenia nebolo preukázané. Ani táto otázka teda nebola relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP a nemohla viesť k založeniu prípustnosti dovolania.

6. Na základe žalobcom podanej ústavnej sťažnosti Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) nálezom z 15. marca 2023, č. k. IV. ÚS 473/2022-38 rozhodol, že uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č. k. 8Cdo/83/2020 z 29. septembra 2021 bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, č. k. 8Cdo/83/2020 z 29. septembra 2021 zrušil a vec vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie. Najvyššiemu súdu uložil povinnosť nahradiť žalobcovi trovy konania v sume 492,31 eura a zaplatiť ich právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. Predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu bolo skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP a s ňou súvisiace vymedzenie dovolacieho dôvodu podľa § 432 CSP.

6.1. Ústavný súd uviedol, že v prípade prvej dovolacej otázky záver najvyššieho súdu o skutkovom nepreukázaní základu nároku, a tým aj o neunesení dôkazného bremena, by bol odôvodnený v situácii, ak by žalobca žiadal o zvýšenie nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. bez toho, aby vedel preukázať akékoľvek priznanie základného nároku za sťaženie spoločenského uplatnenia. V posudzovanej veci však sťažovateľ preukazoval základ nároku lekársnym posudkom, za ktorý mu však Sociálna poisťovňa nemohla vyplatiť ďalšiu náhradu z dôvodu dosiahnutia maximálneho bodového ohodnotenia. Táto skutková okolnosť nebola sporná. Sporným však ostalo sťažovateľom nastolené právne posúdenie konkrétnej skutkovej situácie, čo je potrebné považovať za základ nároku pre účely zvýšenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z., ak k ďalšiemu priznaniu náhrady za stratu spoločenského uplatnenia nemôže dôjsť nie z dôvodov, že by nedošlo k relevantnému poškodeniu zdravia, ale z dôvodu dosiahnutia zákonného limitu na priznanie náhrady.

6.2. V rámci druhej dovolacej otázky, či by špecifické okolnosti sťažovateľa spočívajúce v dosiahnutí bodového limitu nebolo možné posúdiť ako prípad hodný osobitného zreteľa pre žiadané zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ústavný súd uviedol, že tu možno prisvedčiť záveru najvyššieho súdu, že od vyriešenia tejto otázky nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, keďže súdy nižších inštancií sa k vecnému posúdeniu sťažovateľom prezentovaných argumentov nedostali, pretože z dôvodu svojho záveru o absencii existencie základu nároku ustálili, že nemožno pristúpiť ani k jeho zvýšeniu.

6.3. K tretej dovolacej otázke o právnom režime premlčania nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ústavný súd rovnako vyjadril súhlas s názorom dovolacieho súdu, že vyriešenie tejto otázky nebolo určujúcim, resp. rozhodujúcim pre posúdenie sporu sťažovateľa, išlo skôr o podpornú argumentáciu nižších súdov.

6.4. Vzhľadom na to, že najvyšší súd sa vecne nezaoberal prvou dovolacou otázkou sťažovateľa, ktorú ústavný súd považuje za otázku právnu, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, došlo k porušeniu práva sťažovateľa na prístup k súdu, ktoré je súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie, čo viedlo ústavný súd k vysloveniu

porušenia označeného základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie a, vzhľadom na vyhovenie ústavnej sťažnosti ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V závere rozhodnutia konštatoval, že najvyšší súd po vrátení veci je povinný sa opätovne zaoberať dovolaním podaným sťažovateľom a meritórne posúdiť prvú ním formulovanú dovolaciu otázku, zohľadňujúc bod 37 tohto nálezu. Zohľadniac meritórne posúdenie prvej dovolacej otázky, bude úlohou najvyššieho súdu sa adekvátne vysporiadať aj s druhou a treťou dovolacou otázkou.

6.5. V bode 37 ústavný súd uviedol, že *v dovolacom konaní sťažovateľ žiadal o odpoveď na právnu otázku, či základ nároku nemôže predstavovať nárok mu už priznaný. Na jednej strane je nutné akceptovať, že sťažovateľ z dôvodu dosiahnutia zákonného limitu už nemohol byť Sociálnou poisťovňou ďalej odškodňovaný priznaním ďalšej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Na strane druhej je potrebné zodpovedať, či už priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia predstavuje základ nároku, resp. či takto poskytnutá náhrada konzumuje aj prípadné ďalšie poškodenia zdravia plynúce z jedného pracovného úrazu a vzťahujúce sa na poškodenie jednej končatiny. Táto otázka predstavuje prvú sťažovateľom formulovanú dovolaciu otázku, ktorou sa dovolací súd meritórne nezaoberal, ale aproboval závery odvolacieho súdu o neexistencii základu nároku, čo bolo podľa názoru dovolacieho súdu výsledkom neunesenia dôkazného bremena sťažovateľa, a konštatoval, že od vyriešenia tejto otázky nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.*

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 427 ods. 1 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z.) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu nie je dôvodné.

8. Dovolateľ v dovolaní ako prvú právnu otázku uviedol: „*či je možné v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. prihliadať aj na poškodenie zdravia, za ktoré už poškodenému napriek jeho ohodnoteniu v lekárskom posudku nebola osobitne poskytnutá náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.*“ Pritom by sa v takom prípade pri zvýšení náhrady vychádzalo zo sumy náhrady, ktorá bola poškodenému poskytnutá v rámci uvedeného zákonom stanoveného limitu, a ktorá by bola týmto považovaná aj za náhradu poskytnutú za neskoršie poškodenie zdravia hodnotené nad uvedený limit.

9. Žalobca v súvislosti s touto otázkou namietal, že si v konaní uplatnil nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia z doteraz maximálne priznanej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v počte 900 bodov, ktorá predstavuje náhradu za následky žalobcu po pracovnom úraze v celom ich komplexe kontinuálneho vývoja, vrátane následku straty končatiny v pravom predkolení. Uviedol, že nie je možné od žalobcu požadovať, aby presne povedal, z ktorého lekárskeho posudku požaduje zvýšenie náhrady, pretože požaduje zvýšenie náhrady, ktorá mu bola doteraz žalovaným poskytnutá na základe okolností, ktoré komplexne charakterizujú jeho

celkové poškodenie zdravia po predmetnom pracovnom úraze. Nie je preto v rozpore so žiadnym právnym predpisom a považuje za správne, aby súd v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. prihliadal okrem iného, čo do dôvodov aj na poškodenie zdravia, za ktoré už poškodenému napriek jeho ohodnoteniu v lekárskom posudku nebola osobitne poskytnutá náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zák. č. 437/2004 Z. z.

9.1. Okresný súd odôvodnil zamietnutie nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. neexistenciou základu nároku na náhradu spoločenského uplatnenia, o ktorom rozhodovala žalovaná Sociálna poisťovňa rozhodnutiami z 15. apríla 2016 a po postúpení veci rozhodnutím z 30. augusta 2018, ktorými nedošlo k priznaniu nároku na ďalšiu náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, a ktoré neboli sťažovateľom napadnuté opravným prostriedkom.

9.2. Krajský súd vo svojom rozhodnutí poukázal na to, že na základe štvrtého lekárskeho posudku Sociálna poisťovňa nepriznala žalobcovi sťaženie spoločenského uplatnenia, pričom toto rozhodnutie bolo právoplatné a vykonateľné 26. januára 2015 a o ďalšom uplatnenom nároku na základe žiadosti žalobcu doručenej Sociálnej poisťovni 2. marca 2016 táto rozhodla 15. apríla 2016 tak, že konanie zastavila (rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť 24. mája 2016). Vo vzťahu k týmto nárokom nebol daný základ nároku, keďže Sociálnou poisťovňou v týchto dvoch prípadoch nebolo žalobcovi priznané sťaženie spoločenského uplatnenia, preto súd prvej inštancie správne pri aplikácii ustanovenia § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. dospel k záveru, že predpokladom zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia je existencia samotného základu nároku - priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia.

10. Zo skutkového stavu zisteného súdmi nižšej inštancie vyplýva, že žalobca utrpel 9. mája 2007 pracovný úraz. Prvýkrát bol žalobcovi priznaný nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia na podklade lekárskeho posudku z 2. októbra 2009 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 12. januára 2010 a na základe bodového ohodnotenia vo výške 770 bodov mu bola vyplatená úrazová dávka vo výške 8 908 eur. Následne bola žalobcovi na základe lekárskeho posudku z 22. júla 2011 priznaná náhrada za ďalšie sťaženie spoločenského uplatnenia a to rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 27. septembra 2011 ohodnotená na 75 bodov vo výške 923 eur. V poradí tretí nárok za sťaženie spoločenského uplatnenia bol žalobcovi priznaný na základe lekárskeho posudku z 5. júna 2013 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 13. augusta 2013 v počte bodov 55 a v sume 692 eur. Z dôvodu absolvovania amputácie predkolenia (operačný výkon sa uskutočnil 10. apríla 2014) žiadal žalobca Sociálnu poisťovňu o priznanie ďalšej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia na základe lekárskeho posudku z 10. septembra 2014 spolu vo výške 1300 bodov (650 b. v zmysle § 10 ods. 1 zák. č. 437/2004 Z. z. + 650 b. v zmysle § 10 ods. 4 zák. č. 437/2004 Z. z.). Rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 21. októbra 2014 nebola žalobcovi priznaná žiadaná náhrada, pretože na základe predošlých priznaných nárokov dosiahol maximálny počet bodov pre stratu dolnej končatiny a taktiež bolo zo strany poisťovne konštatované, že tu nebol ani dôvod na zvýšenie maximálneho počtu bodov až na dvojnásobok podľa § 10 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z. z., ktoré sa odôvodňovalo nemožnosťou žalobcu navrátiť sa do pracovného života, keďže v roku 2013 dovšil dôchodkový vek. Žalobca podaním z 2. marca 2016 opätovne požiadal Sociálnu poisťovňu o priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia

s ohodnotením 900 bodov a zvýšenie náhrady za s'ťaženie spoločenského uplatnenia o 50 %. K tejto žiadosti žalobca nepriložil nový lekársky posudok zdôvodňujúci opätovné priznanie náhrady za s'ťaženie spoločenského uplatnenia, nepreukázal žiadne nové skutočnosti zakladajúce jeho nárok, čo viedlo Sociálnu poisťovňu k výzve na doplnenie podaného návrhu, na ktorú žalobca nereagoval, a preto rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 15. apríla 2016 bolo konanie zastavené.

11. Podľa § 444 Občianskeho zákonníka pri škode na zdraví sa jednorazovo odškodňujú bolesti a s'ťaženie spoločenského uplatnenia.

12. Podľa § 99 zák. č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, poškodený má nárok na náhradu za bolesť a na náhradu za s'ťaženie spoločenského uplatnenia podľa osobitného predpisu.

13. Podľa § 1 cit. zákona tento zákon ustanovuje

- a) podmienky priznania a poskytovania náhrady za bolesť a náhrady za s'ťaženie spoločenského uplatnenia,
- b) vydávanie lekárskeho posudku o bolestnom a s'ťažení spoločenského uplatnenia (ďalej len „lekársky posudok“) a jeho náležitosti,
- c) zásady na hodnotenie bolesti a zásady na hodnotenie s'ťaženia spoločenského uplatnenia.

14. Podľa § 2 ods. 2 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za s'ťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“) s'ťaženie spoločenského uplatnenia je stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh.

15. Podľa § 4 cit. zákona, náhrada za s'ťaženie spoločenského uplatnenia sa poskytuje jednorazovo; musí byť primeraná povahe následkov a ich predpokladanému vývoju, a to v rozsahu, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti. Náhrada za s'ťaženie spoločenského uplatnenia sa poskytuje na základe lekárskeho posudku (§§ 7 a 8). Sadzby bodového hodnotenia za s'ťaženie spoločenského uplatnenia sú ustanovené v prílohe č. 1 v II. a IV. časti. Ak niektoré poškodenie na zdraví nie je uvedené v sadzbách podľa odseku 2, použije sa sadzba za iné poškodenie na zdraví, s ktorým ho možno z hľadiska s'ťaženia spoločenského uplatnenia najlepšie porovnať. Ak sa poškodenému už poskytla náhrada za s'ťaženie spoločenského uplatnenia a vzniklo také zhoršenie následkov, ktorých vývoj sa pri pôvodnom hodnotení následkov nepredpokladal, poškodený má nárok na náhradu za s'ťaženie spoločenského uplatnenia vo výške ustanovenej v § 10 ods. 7.

16. Podľa § 5 ods. 1 cit. zákona, pri určení výšky náhrady za bolesť a výšky náhrady za s'ťaženie spoločenského uplatnenia sa vychádza z celkového počtu bodov, ktorým sa bolesť alebo s'ťaženie spoločenského uplatnenia ohodnotilo v lekárskom posudku (§ 7 a § 8).

16.1. Podľa § 5 ods. 5 cit. zákona, v prípadoch hodných osobitného zreteľa, akým je uznanie invalidity, môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %.

17. Podľa § 10 ods. 1 cit. zákona, posudzujúci lekár hodnotí sťaženie spoločenského uplatnenia podľa sadzieb ustanovených v prílohe č. 1 v II. a IV. časti. Pri určovaní bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia sa hodnotí závažnosť poškodenia na zdraví a predpokladaný vývoj následkov.

17.1. Podľa § 10 ods. 7 cit. zákona, pri hodnotení následkov, ktorých vývoj sa pri pôvodnom hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia nepredpokladal, hodnotenie sa vykoná novým lekárskeým posudkom; v lekárskeým posudku sa z bodového hodnotenia, ktoré zodpovedá zdravotnému stavu poškodeného po zhoršení následkov, odpočíta bodové hodnotenie určené pôvodne vydaným lekárskeým posudkom.

17.2. Podľa § 10 ods. 8 cit. zákona, ustanovenia § 9 ods. 7 a 8 sa vzťahujú aj na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia.

18. Podľa § 9 ods. 7 cit. zákona, ak poškodený utrpel súčasne viac poškodení na zdraví, hodnotí sa bolesť za každé poškodenie na zdraví osobitne a bodové hodnotenia sa sčítavajú. Ak sa však viac poškodení na zdraví vzťahuje na ten istý orgán alebo končatinu, nesmie súčet bodového hodnotenia prekročiť bodové hodnotenie za anatomickú alebo funkčnú stratu orgánu alebo končatiny.

18.1. Podľa § 9 ods. 8 cit. zákona, ak je poškodenie na zdraví už svojimi znakmi zahrnuté v položke iného poškodenia na zdraví, bolesť za takéto poškodenie na zdraví sa nehodnotí osobitne.

19. Dovolací súd uvádza, že ustanovenie § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. patrí k právnym normám s relatívne neurčitou (abstraktnou) hypotézou, to znamená k právnym normám, ktorých hypotéza nie je konkrétne stanovená právnym predpisom, ale závisí od úvahy súdu. Toto ustanovenie prenecháva súdu, aby v každom jednotlivom prípade sám vymedzil hypotézu právnej normy zo širokého, vopred neobmedzeného okruhu okolností, a aby sám podľa svojho uváženia posúdil, či ide o „prípád hodný osobitného zreteľa“ a – v prípade kladného záveru - rozhodol tiež o tom, aké zvýšenie tejto náhrady je v posudzovanom prípade primerané.

20. Úvaha súdu v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. však nie je celkom voľná, lebo právny predpis ju usmerňuje tým, že rámcovo stanovuje predpoklady pre vznik nároku na základnú výmeru odškodnenia a tiež hľadiská, ktoré treba mať na zreteli. Pokiaľ zákon stanovuje rozpätie prípustného zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia (až o 50 %), je nepochybné, že rozsah zvýšenia tejto náhrady musí byť diferencovaný. Diferenciácia rozsahu zvýšenia tejto náhrady musí vystihovať individuálne okolnosti každého prípadu.

21. Zákon č. 437/2004 Z. z. stanovuje, že náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia musí byť primeraná povahe následkov pre životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh a ich predpokladanému vývoju, a to v rozsahu, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného

uplatniť sa v živote v spoločnosti. Pri rozhodovaní o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia súd zohľadňuje jednak tie stránky, ktoré sú spoločné pre život všetkých ľudí (možnosť vykonávať bežné životné úkony, postarať sa o svoju hygienu, stravovanie, obliekať sa, žiť prípadne rodinným životom, realizovať sa v partnerskom vzťahu, mať deti), jednak tie stránky, ktoré sú osobitné u každého jednotlivca zvlášť vzhľadom na jeho spoločenské dovtedajšie pôsobenie (stupeň jeho angažovanosti v najrozmanitejších sférach spoločenského života, za ktoré už doterajšia súdna prax považuje napríklad oblasť kultúry, športu, umenia, politiky, vedy). Jednotiacim hľadiskom pri určovaní adekvátneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je, aby obe tieto stránky boli zohľadnené tak, že ich vzájomná jednota vyjadrí primeranosť priznanej náhrady vo vzťahu k povahe následkov poškodenia zdravia. V prípade niektorého poškodeného je v praxi opodstatnené klásť dôraz na prvú z uvedených stránok, v prípade iného poškodeného (naopak) na druhú spomenutú stránku; rozhodujúcou však zostáva ich jednota.

22. Nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý žalobca v danej veci uplatňuje, je jedným z relatívne samostatných nárokov, z ktorých sa skladá celkový nárok na náhradu škody na zdraví v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Odškodnenie za sťaženie spoločenského uplatnenia už vo svojej základnej výmere predstavuje náhradu za preukázateľne nepriaznivé dôsledky pre životné úkony poškodeného a pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb. Priznanie základného odškodnenia predpokladá, že doterajšie možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti sú v dôsledku pracovného úrazu objektívne obmedzené. Zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia predpokladá existenciu ďalších skutočností umožňujúcich záver, že obmedzenia poškodeného nemožno vyjadriť len základným odškodnením. Postup podľa ust. § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. preto prichádza do úvahy len v skutočne výnimočných prípadoch hodných mimoriadneho zreteľa, kedy ani zvýšenie základného odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia dostatočne nevyjadruje následky, ktoré sú v dôsledku poškodenia zdravia trvalé, obmedzené alebo stratené. Lekárske hodnotenie tvorí základ, z ktorého sa vychádza pri posudzovaní predpokladov poškodeného pre jeho ďalšie uplatnenie v živote a v spoločnosti.

23. Dovolací súd je toho názoru, že nárok žalobcu *na mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. z dôvodu poškodenia zdravia žalobcu v dôsledku pracovného úrazu z roku 2007* po absolvovaní následnej amputácie predkolenia (operačný výkon sa uskutočnil 10. apríla 2014) nie je u žalobcu daný a to z nasledovných dôvodov:

23.1. V dôsledku pracovného úrazu žalobcu 9. mája 2007 bol žalobcovi priznaný nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia na základe prvého lekárskeho posudku z 2. októbra 2009 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 12. januára 2010 na základe bodového ohodnotenia vo výške 770 bodov. Následne na základe druhého lekárskeho posudku z 22. júla 2011 mu bola priznaná náhrada za ďalšie sťaženie spoločenského uplatnenia a to na základe rozhodnutia Sociálnej poisťovne z 27. septembra 2011 ohodnotená na 75 bodov. V poradí tretí nárok za sťaženie spoločenského uplatnenia bol sťažovateľovi priznaný na základe tretieho lekárskeho posudku z 5. júna 2013 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 13. augusta 2013 v počte bodov 55, čo spolu predstavuje 900 bodov. Z dôvodu absolvovania amputácie predkolenia

(operačný výkon sa uskutočnil 10. apríla 2014) žalobca žiadal Sociálnu poisťovňu o priznanie ďalšej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia na podklade štvrtého lekárskeho posudku z 10. septembra 2014 spolu vo výške 1300 bodov. Rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 21. októbra 2014 nebola sťažovateľovi priznaná žiadaná náhrada, pretože sťažovateľ na základe predošlých priznaných nárokov dosiahol maximálny počet bodov pre stratu dolnej končatiny (900 bodov) a zároveň bolo konštatované, že tu nebol ani daný dôvod na zvýšenie maximálneho počtu bodov až na dvojnásobok podľa § 10 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z. z., ktoré sa odôvodňovalo nemožnosťou sťažovateľa navrátiť sa do pracovného života, keďže v roku 2013 dovŕšil dôchodkový vek.

23.2. Dovolací súd si je na jednej strane vedomý poškodenia zdravia u žalobcu v dôsledku amputácie predkolenia, avšak zároveň uvádza, že nie každé poškodenie zdravia u poškodeného zakladá nárok v zmysle § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. Je potrebné uviesť, že žalobcovi už bolo priznané maximálne bodové ohodnotenie za poškodenie končatiny v zmysle prílohy č. 1 v II. a IV. časti cit. zákona, a preto poskytovateľ - Sociálna poisťovňa už nemohla o tomto uplatnenom nároku rozhodovať v zmysle § 4 cit. zákona a posudzovať mieru jeho poškodenia v dôsledku predmetnej operácie (amputácie predkolenia) z roku 2014. Keďže tento nárok zo strany Sociálnej poisťovne nebol priznaný a bol zamietnutý, súd nemohol následne rozhodovať o zvýšení náhrady SSU, keďže táto nebola v zmysle § 4 cit. zákona priznaná. Tento postup priznávania nároku v zmysle § 5 ods. 5 cit. zákona je stanovený týmto zákonom a súd nemôže v tomto konaní priznať žalobcovi ním požadovaný nárok bez rozhodnutia Sociálnej poisťovne o základnom nároku.

23.3. Dovolateľ žiadal, aby súd zohľadnil jeho ďalšie poškodenia zdravia, a to tým spôsobom, že by rozhodoval o nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia z doteraz maximálne priznanej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v počte 900 bodov. Dovolací súd však poznamenáva, že v takomto prípade by ale súd nezohľadňoval jeho aktuálny rozsah poškodenia zdravia. Zároveň je rovnako potrebné uviesť, že znalecký posudok z 10. septembra 2014 priznal dobodovanie zranenia dolnej končatiny v hodnote 650 bodov + 50 % navýšenie o 650 bodov lekárom, avšak bez súčasného dodržania zákonného postupu, keďže pri jeho vypracovaní znalec nebral do úvahy § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 cit. zákona t. j. o sčítaní počtu bodov za jednotlivé poškodenia toho istého orgánu a o hranici maximálneho počtu bodov za takéto poškodenie toho istého orgánu. Znalecký posudok tak bol vypracovaný v rozpore s § 9 ods. 7 cit. zákona. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že dovolateľ ako poškodený mal v zmysle predchádzajúcich znaleckých posudkov právo si uplatniť nárok na mimoriadne zvýšenie SSÚ, a žiadať tak o priznanie tohto nároku v zmysle § 5 ods. 5 cit. zákona.

23.4. Dovolací súd dáva do pozornosti skutočnosť, že každý znalecký posudok je vypracovaný s určitým predpokladom vývoja poškodenia zdravia do budúcnosti a nárok pri opakovanom poškodení zdravia je daný len v prípade, ak nebolo možné predvídať dané nové poškodenie zdravia pri aktuálnych poznatkoch medicíny. Pri hodnotení následkov pracovného úrazu sa prihliada k predpokladanému vývoju vzniknutých zmien v zdravotnom stave. Ani v takomto prípade však nie je vylúčené zhoršenie už ustáleného zdravotného stavu, ktoré si vyžiada ďalšie odškodnenie následkov a to v prípade, ak sa prejavia v takej intenzite alebo takým spôsobom, že pôvodne neboli, alebo nemohli byť predvídateľné. Len v takomto prípade vzniká nový nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý predtým neexistoval, a preto nebolo možné jeho uplatnenie. V takom prípade sa u nového nároku porovnáva zdravotný stav poškodeného a jeho vplyv na SSU pri ostatnom poškodení zdravia so stavom aktuálnym, aj keď nárok vyplýva

z tej istej škodovej udalosti. Pokiaľ aj pri predchádzajúcom odškodnení sťaženia spoločenského uplatnenia nastali podmienky pre zvýšenie náhrady podľa § 5 ods. 5 cit. zákona tak, ako tomu bolo v danom prípade, neznamená to automaticky, že pri každom ďalšom novovzniknutom nároku budú splnené podmienky pre mimoriadne zvýšenie náhrady. Aj samotné priznanie tejto náhrady na zvýšenie SSU sa odvíja od samotného porovnávania sťaženia a obmedzenia pri spoločenskom uplatnení poškodeného v bežnom živote, ktoré je aktuálne oproti tomu, ktoré bolo zistené pri ostatnom rozhodovaní.

23.5. Dovolací súd je názoru, že súd v danom prípade *pri dosiahnutí zákonného limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z. v prípade ďalšieho poškodenia toho istého orgánu* nemôže vytvárať nové právne vzťahy a zakladať nimi také práva a povinnosti sporových strán, s ktorými zákon č. 437/2004 Z. z. nepočíta. Zo strany súdu tak neprichádza do úvahy zvyšovať tzv. základný nárok, vytvorený len na princípe určitej hypotetickej situácie z doteraz priznaného maximálneho obodovania pre stratu dolnej končatiny v počte 900 bodov, ktoré poškodenie zdravia ale nezodpovedá aktuálnej miere poškodenia zdravia na základe operačného výkonu (amputácie predkolenia) z 10. apríla 2014, pre ktorý si poškodený uplatňuje zaplatenie žalovanej istiny. Zvyšoval by sa tak nárok, ktorý by nezodpovedal reálnemu poškodeniu zdravia žalobcu, ktoré znalec aktuálne ohodnotil na 650 bodov.

23.6. Z uvedeného dôvodu tak odpoveď na otázku *„či je možné v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. prihliadať aj na poškodenie zdravia, za ktoré už poškodenému napriek jeho ohodnoteniu v lekárskom posudku nebola osobitne poskytnutá náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.“* je potrebné zodpovedať, že nie. V prípade, ak na základe predchádzajúcich znaleckých posudkov už bol poškodenému priznaný maximálny počet bodov, je vylúčené následne na základe ďalšieho poškodenia zdravia toho istého orgánu, priznať jeho zvýšenie v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. Nie je možné považovať za základ takéhoto nároku doteraz maximálne priznaný počet 900 bodov *za anatomickú stratu končatiny a z neho vychádzať pri žalobcovom uplatnenom nároku podľa § 5 ods. 5, nakoľko tento základ nároku nezodpovedá aktuálnemu poškodeniu zdravia, z ktorého si žalobca v tomto konaní uplatňuje svoj nárok. Zo strany súdu tak nie je možné zvyšovať určitú hypotetickú konštrukciu nároku, ktorá nezodpovedá reálnej miere poškodenia zdravia u poškodeného. A rovnako je dovolací súd názoru, že zákon nedovoľuje priznať toto zvýšenie ani na základe znaleckého posudku síce zohľadňujúceho ďalšie aktuálne poškodenie toho istého orgánu, avšak vypracovaného v rozpore s § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.*

23.7. Zohľadniac meritórne posúdenie prvej dovolacej otázky, na ktorú dal najvyšší súd negatívnu odpoveď, sa dovolací už nezaoberal druhou a treťou dovolacou otázkou, nakoľko neboli pre toto konanie podstatné, a preto dovolanie v tejto časti v zmysle § 447 písm. f) CSP odmietol, keďže dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom podľa § 432 CSP.

69.**ROZHODNUTIE**

Pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka nie je dôvodné túto náhradu obmedziť najvyšším prípustným odškodnením podľa zákona o obetiach trestných činov (zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, resp. zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov).

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. augusta 2024, sp. zn. 7Cdo/103/2023)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Galanta (ďalej len „súd prvého stupňa“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 25. novembra 2021, č. k. 15C/17/2019-378 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu vo výške 50.000 eur a priznal žalobcovi právo na náhradu trov konania vo výške 100%.

1.1. Svoje rozhodnutie súd právne odôvodnil ustanoveniami § 11, § 13 ods. 1, 2 a 3, a § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka (ďalej aj ako „OZ“), keď na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žalovaná nezabezpečila včasnú a účinnú liečbu s cieľom uzdravenia a zlepšenia stavu manželky žalobcu a to pri zohľadnení súčasných poznatkov lekárskej vedy. Vychádzal pritom zo záverov znaleckého dokazovania a z výsluchu znalca zo znaleckej organizácie, z ktorých vyplývalo, že omeškanie s vykonaním nevyhnutných liečebných úkonov vo vzťahu k život ohrozujúcemu krvácaniu došlo k vyčerpaniu obranných mechanizmov a rezerv, čo priamo viedlo k zlyhaniu životne dôležitých orgánov. Z hľadiska intenzívnej medicíny bola liečba nebohej E. X. žalovanou nedostatočná. V priebehu liečby došlo k viacerým postupom, ktoré neboli realizované správne a včas. V ďalšom boli popísané konkrétne zistené nedostatky zo strany žalovanej, na základe ktorých prvostupňový súd uzavrel, že žalobca v spore uniesol dôkazné bremeno a preukázal, že k úmrtiu jeho manželky prišlo v priamej príčinnej súvislosti s porušením právnej povinnosti žalovanej poskytnúť zdravotnú starostlivosť tak, že vykoná všetky zdravotné úkony na správne určenie choroby so zabezpečením včasnej a účinnej liečby. Najzávažnejším pochybením tak, ako to vyplýva zo záverov znaleckého dokazovania, bolo, že neboli včas a v dostatočnej miere vykonané hemokoagulačné vyšetrenia, čo spolu s ďalšími komplikáciami viedlo k postupnému rozvoju hemoragického šoku a ďalej priamo k vyčerpaniu organizmu a rezerv nebohej E. X., čo malo v konečnom dôsledku za následok jej úmrtie.

1.2. Súd pri stanovovaní výšky nemajetkovej ujmy stanovil konal jednak s prihliadnutím na osobu žalobcu a na jeho dovtedajší život, kde vychádzal hlavne z toho, že žalobca a okolnosti jeho doterajšieho života boli výrazne špecifické, žalobca už ako dieťa prežil tragickú udalosť a to smrť matky, vyrastal spoločne s otcom a sestrou, pričom v dospelosti prišiel o otca, ktorý si vzal dobrovoľne život, pričom práve žalobca bol ten, ktorý ho našiel. Dá sa teda konštatovať, že zoznámenie sa, spoločný život, manželstvo a radosť z očakávaného príchodu potomkov boli v

prípade žalobcu po dlhej dobe a predchádzajúcich životných skúškach radostnými udalosťami, pričom následne sa toto obdobie skončilo neočakávaným úmrtím jeho manželky, teda ďalšou životnou tragédiou. Ďalšími okolnosťami, ktoré súd vyhodnocoval pri rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy bolo to, že k smrti manželky žalobcu došlo v mladom veku, v čase nedožitých 31 rokov, kde podľa názoru súdu ide spravidla o najproduktívnejšie obdobie každého človeka a to čo sa týka organizácie rodinného života, stanovovania si životných cieľov a horizontov. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že vzťah medzi žalobcom a nebohou manželkou bol usporiadaný, harmonický a plný pochopenia. Podľa názoru súdu bolo logické, že strata takto blízkeho človeka, s ktorým je prežívaná taká kvalita vzájomných vzťahov musí nevyhnutne viesť k psychickej bolesti a výraznému zásahu do integrity osobnosti. Súd taktiež pri vyhodnocovaní výšky nemajetkovej ujmy hodnotil aj okolnosti na strane žalovanej, že žalovaná je zdravotníckym zariadením, pričom u subjektu s jej postavením sa očakáva dodržanie a vykonanie všetkých nevyhnutných úkonov a postupov pri plnení primárnej prevenčnej povinnosti predchádzania škodám. V danom prípade bolo potrebné taktiež zohľadniť majetkové pomery žalovanej, ktorá ako to vyplýva aj z účasti intervenienta má uzatvorené poistenie vzťahujúce sa na podobné prípady. Priznanie nemajetkovej ujmy v požadovanej výške teda bolo v možnostiach žalovanej a bude kryté z existujúceho poistenia a teda nemôže ohroziť poskytovanie zdravotnej starostlivosti žalovanou. Prvostupňový súd v prejednávanom spore nezistil, že by vo veci existovala určitá miera spoluzavinenia nebohej E. X. Z uvedených dôvodov teda súd vychádzal z toho, že z pohľadu závažnosti vznikutej ujmy, keďže žalobca stratil akúkoľvek nádej na šťastný rodinný život po sérii tragédií v súkromnom živote, bolo možné vychádzať z toho, že priznaná výška nemajetkovej ujmy musí byť vyššia, než je tomu v iných prípadoch nesprávne poskytovanej zdravotnej starostlivosti. Preto súd vyhodnotil, že v danom prípade predstavuje výška nemajetkovej náhrady v sume 50.000 eur sumu primeranú, vzhľadom na všetky uvádzané okolnosti prejednávaného sporu. Z uvedených dôvodov sa súd nemohol stotožniť ani s návrhom intervenienta, aby analogicky priznal výšku nemajetkovej ujmy s použitím právnych noriem upravujúcich odškodňovanie obetí trestných činov, a to z toho dôvodu, že pri aplikácii takéhoto postupu nie je možné zohľadniť všetky okolnosti prípadu tak, ako to v prípade zásahov a odškodňovania zásahu do osobnostných práv ustanovuje zákon.

1.3. Výrok o nároku na náhradu trov konania súd odôvodnil použitím ust. § 255 ods. 2 CSP.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 13. septembra 2022, sp. zn. 11Co/10/2022 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a rozhodol o trovách odvolacieho konania.

2.1. Odvolací súd uviedol, že skutkové a právne závery prvostupňového súdu boli správne, a preto na nich odkázal. V súvislosti s výškou nemajetkovej ujmy uviedol, že „*súd prvej inštancie ... zistil v dostatočnom rozsahu skutočnosti rozhodné pre meritórne rozhodnutie, prihliadol na zákonom stanovené kritériá priznávania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, keď citovej ujme sa vyrovná len máloktorý emočný zážitok, preto jeho vnímanie a prejavy, hoci sú individuálne, možno dôvodne predvídať a správne určil aj výšku tejto nemajetkovej ujmy, ktorá je predmetom voľnej úvahy súdu. Vodiacimi parametrami proporcionálne spravodlivého zadosťučinenia je atribút primeranosti, ktorý je rozhodujúcim kritériom priznávania odškodnenia, aby bol dosiahnutý účel kompenzácie. Súd správne prihliadol okrem závažnosti vznikutej ujmy a okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, k naplneniu požiadavky účinného, primeraného*

zadosťučinenia za vzniknutú nemajetkovú ujmu, ale i k požiadavke nezneužívania tohto právneho prostriedku na neprípustné obohacovanie. Kritériu primeranosti priznávanej peňažnej satisfakcie priamo úmerne zodpovedá aplikácia tzv. statusu obeť, ktorú objasnil Európsky súd pre ľudské práva vo svojej rozhodovacej činnosti, keď uviedol, že pokiaľ má náprava kompenzačný charakter, jej výška nemusí byť rovnaká, akú by priznal v porovnateľných prípadoch súd, nesmie však byť zjavne neprímeraná okolnostiam prípadu, pričom pri posudzovaní tejto primeranosti je potrebné zohľadňovať aj životnú úroveň v danej krajine, a tiež to, či priznaná suma nevybočuje z právnej tradície v danej krajine. ... Nemajetková ujma slúži len na zmiernenie citovej ujmy, ktorú žalobca utrpel. Nečakaným šokujúcim úmrtím manželky žalobcu došlo k závažnému zásahu do jeho osobnostných práv, do práva na súkromie a rodinný život, pričom tento následok je nereparovateľný. Pri úmrtí nemôže žiadne zadosťučinenie odčiniť vzniknutú ujmu, ktorá má absolútny charakter. Podľa ustálenej súdnej praxe bola preto daná aplikácia ustanovenia § 11 a 13 ods. 1 OZ. Súčasťou súkromného života je nepochybne aj rodinný život zahrňujúci vzťahy medzi blízkymi príbuznými, a preto rešpektovanie súkromného, teda aj rodinného života musí zahŕňať právo na vytváranie a rozvíjanie vzťahov s ďalšími ľudskými bytosťami, aby bolo možné okrem iného tiež rozvíjať a naplňovať vlastnú osobnosť. Zavinená smrť blízkej osoby preto môže vzhľadom k vzájomným úzkym a pevným sociálnym, morálnym a citovým väzbám predstavovať natolko závažnú nemateriálnu ujmu pre rozvíjanie a naplnenie osobnosti pozostalého, že môže byť kvalifikovaná ako ujma znižujúca jeho dôstojnosť, či vážnosť v spoločnosti ... Strata blízkej osoby je pre každého človeka tou najväčšou stratou, s ktorou sa môže vo svojom živote stretnúť, preto šokujúca smrť manželky žalobcu predstavuje udalosť mimoriadnu s nenapraviteľným následkom, v prípade ktorej je morálna satisfakcia z hľadiska zadosťučinenia nepostačujúca. Základnými kritériami určenia výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch v dôsledku neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti sú závažnosť vzniknutej ujmy ako aj okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. V danom prípade došlo k pretrhnutiu rodinných a citových väzieb vyplývajúcich predovšetkým z intenzity vzťahu so zomrelou. Táto intenzita bola daná tým, že žalobca stratil životnú partnerku - manželku. Okrem psychickej bolesti, ktorá v prípade straty veľmi blízkeho človeka je často vnímaná ako neznesiteľná fyzická, obmedzujúca aktivity pozostalého, je žalobca zasiahnutý stratou osoby, ktorej nezastupiteľným poslaním bolo upevňovanie a pozitívne rozvíjanie citových vzťahov, dávanie lásky i poslania, ktoré ovplyvnia celý budúci život človeka. Následkom úmrtia manželky zostal žalobca sám, čo podstatným spôsobom ovplyvnilo jeho život a jeho sebarealizáciu.“

2.2. Na pozadí konkrétnych rozhodnutí ESLP odvolací súd konštatoval, že náhrada nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme na povesti, že pri určovaní výšky náhrady ujmy treba vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy, že výška náhrady v konkrétnom prípade musí zohľadňovať výšku náhrady priznávanú vnútroštátnymi súdmi v iných prípadoch týkajúcich sa poškodenia dobrej povesti, resp. že pri určovaní výšky náhrady za porušenie osobnostných práv musí byť zohľadnená výška náhrady, ktorá je priznávaná za telesné zranenia, alebo ktorá je priznávaná obetiam násilných činov, pričom náhrada za porušenie iných osobnostných práv by nemala bez existencie závažných a dostatočných dôvodov prevyšovať maximálnu výšku náhrady priznávanú za telesné zranenia alebo násilné činy. V tejto súvislosti poukázal na viaceré rozhodnutia okresných, resp. krajských súdov, vo vzťahu ku ktorým stanovená výška nemajetkovej ujmy nebola zjavne nepomeraná, pričom prvostupňový súd v bodoch 22. a 23. jeho odôvodnenia vysvetlil, prečo nepovažoval za dôvodné

aplikovať na vec ustanovenia zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, ktorého ustanovenia nezohľadňovali všetky okolnosti posudzovaného prípadu.

2.3. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP a § 255 ods. 1 CSP.

2.4. Uznesením z 29. mája 2023, sp. zn. 11Co/10/2022 odvolací súd opravil záhlavie svojho rozsudku v časti označenia intervenienta na strane žalovanej.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodnila poukazom na ust. § 420 písm. f) CSP a § 421 písm. a) a b) CSP. Navrhla, aby dovolací súd napadnuté odvolacie rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, alternatívne, aby prípadne zrušil aj prvostupňový rozsudok a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ak by dovolací súd zmenil napadnuté odvolacie rozhodnutie navrhla v zmysle zásady úspechu strán sporu rozhodnúť aj o trovách konania.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f) CSP namietala „*zmätočnosť rozhodnutia súdu spočívajúca v porušení práva na riadne odôvodnenie rozsudku*“, ktorou vadou boli postihnuté obe rozhodnutia nižších súdov.

3.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP dovolateľka vytýkala nižším súdom nesprávne právne posúdenie výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 a 3 OZ.

3.2.1. Za odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) dovolateľka tvrdiac, že určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy malo vychádzať analogicky z odškodňovania obetí trestných činov, označila dovolacie rozhodnutia 4Cdo/171/2005, 6Cdo/37/2021, 6MCdo/15/2012, 3Cdo/19/2018 a rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) III. ÚS 288/2017 ako aj rozhodnutie ESLP vo veci I. a K. v. Fínsko.

3.2.2. Za právnu otázku, ktorá nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP) považovala otázku, „*či môžu súdy pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy zohľadňovať okolnosti na strane poškodeného (žalobcu) nesúvisiace (časovo, príčinne) s konaním (alebo nekonaním) porušovateľa práv (žalovaný), teda či môžu prihliadať na okolnosti, na ktorých vznik a rozsah následkov nemohol mať porušovateľ práv (žalovaný) žiadny vplyv*“ resp. „*je prípustné, aby súdy pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy zohľadňovali aj iné kritéria, ako sú uvedené v § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka?*“. Žalovaná tiež poukázala na „*nesprávny postup súdov spočívajúci v tom, že pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy vychádzali z majetkových pomerov žalovaného a zo skutočnosti, že žalovaný je poistený pre daný prípad*“.

4. Intervenient na strane žalovanej sa stotožnil s dovolaním žalovanej.

5. Žalobca sa k dovolaniu nevyjadril.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania

a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je sčasti prípustné vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 CSP, avšak nie je dôvodné.

7. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP žalovaná namietala nesprávne právne posúdenie výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 a 3 OZ tvrdiac, že určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy malo vychádzať analogicky z odškodňovania obetí trestných činov resp. poukazujúc na skutočnosť, že nižšie sudy pri priznaní náhrady nemajetkovej ujmy v rozpore s § 13 ods. 3 OZ prihliadali aj na okolnosti, ktoré z citovaného ustanovenia nevyplývajú a na ktorých vznik a rozsah následkov nemohla mať žalovaná žiadny vplyv (body 3.2., 3.2.1. a 3.2.2.).

8. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky súvisiacej s nesprávnym právnym posúdením výšky priznanej nemajetkovej ujmy (súvisiacej s interpretáciou ustanovenia § 13 ods. 3 OZ, pozn.) a v situácii, na ktorú sa vzťahuje ustanovenie § 421 ods. 1 CSP, dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovanej je v danom prípade procesne prípustné. Následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávnej interpretácie ustanovenia § 13 ods. 3 OZ).

9. Podľa § 13 ods. 3 OZ výšku náhrady nemajetkovej ujmy určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.

10. Nosné právne závery nižších súdov v rozsahu dovolacích námietok žalovanej a súvisiace s interpretáciou zákonných podmienok pri určení výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, uvedených v ustanovení § 13 ods. 3 OZ (vyvodenie sekundárnej právnej zodpovednosti za protiprávne konanie, pozn.), nemožno podľa názoru dovolacieho súdu považovať za právne nekonformné, resp. odporujúce právu. Na strane druhej nemožno opomenúť, že posudzovanie „závažnosti“ ale predovšetkým „okolností“ *in concreto* súviselo predovšetkým so skutkovým stavom a jeho hodnotením, ktorým skutkovým stavom bol dovolací súd viazaný (§ 442 CSP).

10.1. Prvostupňový súd pri posudzovaní závažnosti vzniknutej ujmy zohľadňoval jednak samotnú osobu žalobcu a jeho dovtedajší život (smrť jeho rodičov), ktorý nepochybne (na rozdiel od opačného tvrdenia dovolateľky, pozn.) mal, resp. mohol mať aj podľa názoru dovolacieho súdu svoj význam pri odpovedi na otázku, aká závažná ujma pre žalobcu nastala smrťou jeho manželky; právo na ochranu osobnosti totiž predstavuje nemajetkové právo rýdzo osobnej povahy a je úzko späté s osobnosťou človeka a jej prejavmi. Ďalej zohľadňoval aj samotný vek zosnulej manželky, silný citový vzťah medzi žalobcom a jeho manželkou a následnú psychickú bolesť (bod 22. odôvodnenia prvostupňového rozsudku). Pri celkovom vyhodnocovaní výšky nemajetkovej ujmy hodnotil aj okolnosti na strane žalovanej, kde (iba) spomenul v rámci majetkových pomerov a poistenia žalovanej, že priznaná výška nemajetkovej ujmy žalobcovi nemôže ohroziť poskytovanie zdravotnej starostlivosti žalovanou a teda ingeroval (aj) verejnoprávny význam zdravotníckeho zariadenia. Ďalej poukázal na nezistenie „spoluzavinenia“ zo strany nebohej manželky žalobcu a nestotožnil sa ani s návrhom intervenienta, *„aby analogicky priznal výšku nemajetkovej ujmy s použitím právnych noriem upravujúcich odškodňovanie obetí trestných činov a to z toho dôvodu, že pri aplikácii takéhoto postupu nie je možné zohľadniť všetky okolnosti*

prípade tak ako to v prípade zásahov a odškodňovania zásahu do osobnostných práv ustanovuje zákon“ (bod 23. odôvodnenia prvostupňového rozsudku).

10.2. Odvolací súd v súvislosti s priznanou výškou nemajetkovej ujmy zvýraznil, že „citovej ujme sa vyrovná len máloktorý emočný zážitok, preto jeho vnímanie a prejavy, hoci sú individuálne, možno dôvodne predvídať a správne určiť aj výšku tejto nemajetkovej ujmy, ktorá je predmetom voľnej úvahy súdu. ... Kritériu primeranosti priznávanej peňažnej satisfakcie priamo úmerne zodpovedá aplikácia tzv. statusu obete, ktorú objasnil Európsky súd pre ľudské práva vo svojej rozhodovacej činnosti, keď uviedol, že pokiaľ má náprava kompenzačný charakter, jej výška nemusí byť rovnaká, akú by priznal v porovnateľných prípadoch súd, nesmie však byť zjavne neprimeraná okolnostiam prípadu, pričom pri posudzovaní tejto primeranosti je potrebné zohľadňovať aj životnú úroveň v danej krajine, a tiež to, či priznaná suma nevybočuje z právnej tradície v danej krajine. Ústavný súd ČR konštatoval, že pri stanovení výšky čiastky relutárnej náhrady je nutné použiť princíp proporcionality tiež spôsobom, že všeobecné súdy porovnávajú čiastky tejto náhrady prisúdené v iných prípadoch ... žiadna priznaná náhrada nemajetkovej ujmy nikdy nemôže nahradiť stratu manželky, jej úlohou je len zmierniť následky tejto negatívnej ujmy. Jedná sa o primeranú, nie však úplnú náhradu, keď zásah do rodinného a súkromného života žalobcu sa objektívne nedá vyčíslieť. Nemajetková ujma slúži len na zmiernenie citovej ujmy, ktorú žalobca utrpel. Nečakaným šokujúcim úmrtím manželky žalobcu došlo k závažnému zásahu do jeho osobnostných práv, do práva na súkromie a rodinný život, pričom tento následok je nereparovateľný. Pri úmrtí nemôže žiadne zadosťučinenie odčiniť vzniknutú ujmu, ktorá má absolútny charakter. Podľa ustálenej súdnej praxe bola preto daná aplikácia ustanovenia § 11 a 13 ods. 1 OZ. Súčasťou súkromného života je nepochybne aj rodinný život zahrňujúci vzťahy medzi blízkymi príbuznými, a preto rešpektovanie súkromného, teda aj rodinného života musí zahŕňať právo na vytváranie a rozvíjanie vzťahov s ďalšími ľudskými bytosťami, aby bolo možné okrem iného tiež rozvíjať a naplňovať vlastnú osobnosť. Zavinená smrť blízkej osoby preto môže vzhľadom k vzájomným úzkym a pevným sociálnym, morálnym a citovým väzbám predstavovať natoľko závažnú nemateriálnu ujmu pre rozvíjanie a naplnenie osobnosti pozostalého, že môže byť kvalifikovaná ako ujma znižujúca jeho dôstojnosť, či vážnosť v spoločnosti ... Strata blízkej osoby je pre každého človeka tou najväčšou stratou, s ktorou sa môže vo svojom živote stretnúť, preto šokujúca smrť manželky žalobcu predstavuje udalosť mimoriadnu s nenapraviteľným následkom, v prípade ktorej je morálna satisfakcia z hľadiska zadosťučinenia nepostačujúca. Základnými kritériami určenia výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch v dôsledku neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti sú závažnosť vzniknutej ujmy ako aj okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. V danom prípade došlo k pretrhnutiu rodinných a citových väzieb vyplývajúcich predovšetkým z intenzity vzťahu so zomrelou. Táto intenzita bola daná tým, že žalobca stratil životnú partnerku - manželku. Okrem psychickej bolesti, ktorá v prípade straty veľmi blízkeho človeka je často vnímaná ako neznesiteľná fyzická, obmedzujúca aktivity pozostalého, je žalobca zasiahnutý stratou osoby, ktorej nezastupiteľným poslaním bolo upevňovanie a pozitívne rozvíjanie citových vzťahov, dávanie lásky i poslania, ktoré ovplyvnia celý budúci život človeka. Následkom úmrtia manželky zostal žalobca sám, čo podstatným spôsobom ovplyvnilo jeho život a jeho seberealizáciu.“. Na pozadí konkrétnych rozhodnutí ESLP odvolací súd konštatoval, že náhrada nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme na povesti, že pri určovaní výšky náhrady ujmy treba vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy, že výška náhrady v konkrétnom prípade musí zohľadňovať

výšku náhrady priznávanú vnútroštátnymi súdmi v iných prípadoch týkajúcich sa poškodenia dobrej povesti, resp. že pri určovaní výšky náhrady za porušenie osobnostných práv musí byť zohľadnená výška náhrady, ktorá je priznávaná za telesné zranenia, alebo ktorá je priznávaná obetiam násilných činov, pričom náhrada za porušenie iných osobnostných práv by nemala bez existencie závažných a dostatočných dôvodov prevyšovať maximálnu výšku náhrady priznávanú za telesné zranenia alebo násilné činy. V tejto súvislosti poukázal na viaceré rozhodnutia okresných, resp. krajských súdov, vo vzťahu ku ktorým stanovená výška nemajetkovej ujmy nebola zjavne nepomeraná, pričom prvostupňový súd v bodoch 22. a 23. jeho odôvodnenia vysvetlil, prečo nepovažoval za dôvodné aplikovať na vec ustanovenia zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov, ktorého ustanovenia nezohľadňovali všetky okolnosti posudzovaného prípadu (body 31. až 34. odôvodnenia odvolacieho rozsudku).

11. Dovolateľka tvrdila, že určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v danej veci malo vychádzať analogicky z odškodňovania obetí trestných činov, čím sa napadnuté odvolacie rozhodnutie odklonilo od dovolacích rozhodnutí 4Cdo/171/2005, 6Cdo/37/2012, 6MCdo/15/2012, 3Cdo/19/2018 a rozhodnutia ústavného súdu III. ÚS 288/2017, ako aj rozhodnutia EŠLP vo veci I. a K. v. Fínsko (bod 3.2.1.). Zo žiadnych žalovanou označených súdnych rozhodnutí (viď nižšie) však v skutkových a právnych rámcoch teraz posudzovanej veci nevyplývalo odklonenie sa odvolacieho súdu od označených súdnych rozhodnutí, a to jednak pre všeobecnosť súdnej úvahy, rozdielnosť skutkových a právnych okolností a nedostatok ustálenosti záväzného názoru v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu. Inak povedané zo žalovanou označených súdnych rozhodnutí nevyplývalo, že v prípade smrti manželky žalobcu zavinenej zdravotníckym zariadením (žalovanou) pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy je potrebné vychádzať z zákonnej úpravy odškodňovania obetí trestných činov.

11.1. V rozhodnutí z 27. apríla 2006, sp. zn. 4Cdo/171/2005 najvyšší súd v podstatnom konštatoval, že i keď je výška zadosťučinenia v peniazoch predmetom úvahy súdu, jeho úvaha sa musí opierať o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská. Uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkoľvek kontrole. Nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa, a ktoré by napríklad pri porovnaní „odškodnenia“ zásahu do práva na ochranu osobnosti s „odškodňovaním“ zásahov do iných základných práv zaručených Ústavou Slovenskej republiky mohli niektoré ujmy na iných základných právach (napríklad ujmy na zdraví či dokonca živote) bagatelizovať.

11.2. V rozhodnutí z 31. júla 2012, sp. zn. 6Cdo/37/2012 dovolací súd posudzoval spor fyzickej osoby proti štátu týkajúci sa nezákonne vzneseného obvinenia a väzby, a to podľa zákona č. 58/1969 Zb. Skutkové a právne okolnosti teraz posudzovanej veci sú už na prvý pohľad odlišné. V označenej veci (6Cdo/37/2012) dospel dovolací súd k záveru, že súd je povinný vo svojom rozhodnutí zdôvodniť a vyrovnáť sa s relevantnými argumentmi účastníka o neprimeranosti odškodnenia aj s prihliadnutím na rozsah odškodnenia v iných, obdobných veciach; v tomto rozhodnutí dovolací súd poukázal na nález ústavného súdu zo 06. decembra 2006, sp. zn. III. ÚS 147/06 a tiež na rozsudok EŠLP zo 17. júla 2012 (v prípade W. proti Slovenskej republike). Predmetným zrušujúcim rozhodnutím ale nebol vyslovený záväzný právny názor, pretože v ňom došlo k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu pre jeho nepreskúmateľnosť, a teda je zrejmé, že sa navyše v uvedenom konaní vecne neriešila otázka výšky náhrady nemajetkovej ujmy.

11.3. Najvyšší súd v ďalšom žalovanou označenom rozhodnutí z 30. septembra 2013, sp. zn. 6MCdo/15/2012 posudzoval mimoriadne dovolanie podané generálnym prokurátorom SR v spore fyzickej osoby proti štátu týkajúcom sa náhrady nemajetkovej ujmy v súvislosti s nezákonným trestným stíhaním a vykonaným trestom, a to podľa zákona č. 58/1969 Zb. Skutkové a právne okolnosti teraz posudzovanej veci sú už na prvý pohľad odlišné.

11.4. Podobne aj v rozhodnutí z 27. júla 2018, sp. zn. 3Cdo19/2018 najvyšší súd posudzoval spor, v ktorom išlo o náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle zákona č. 58/1969 Zb., pričom skutkové a právne okolnosti teraz posudzovanej veci sú už na prvý pohľad odlišné.

11.5. V rozhodnutí z 05. decembra 2017, sp. zn. III. ÚS 288/2017 ústavný súd okrem iného zrušil napadnuté odvolacie rozhodnutie týkajúce sporu o ochranu osobnosti a v časti rozhodovania o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy uviedol, že toto závisí vo veľkej miere na úvahe rozhodujúceho súdu, na druhej strane však táto úvaha neznamená priestor na svojvôľu či arbitrárnosť. Príslušný súd musí uskutočniť dokazovanie a následne na základe z neho vyplývajúcich skutkových zistení posúdiť, či táto ujma vznikla a ako bola závažná. Jej vznik pritom musí tvrdiť a doložiť navrhovateľ, ktorý nesie dôkazné bremeno. Príslušné závery súdu musia byť riadne odôvodnené a musia spočívať na logických a legitímnych faktoch. Pri určovaní sumy nemajetkovej ujmy musia všeobecné súdy zároveň zohľadňovať svoju vlastnú rozhodovaciu činnosť, a teda v súlade s princípom rovnosti rozhodovať v porovnateľných veciach rovnako, a v ich judikatúre by tak mal existovať vzťah priamej úmernosti medzi závažnosťou ujmy a výškou priznanej náhrady.

11.6. V rozhodnutí ESEP vo veci I. a K. v. Fínsko bola posudzovaná primeranosť náhrady nemajetkovej ujmy v difamačných sporoch s médiami, podľa ktorého pri určovaní výšky náhrady za porušenie osobnostných práv musí byť zohľadnená výška náhrady, ktorá je priznávaná za telesné zranenia alebo ktorá je priznávaná obetiam násilných činov, pričom náhrada za porušenie iných osobnostných práv by nemala bez existencie závažných a dostatočných dôvodov prevyšovať maximálnu výšku náhrady priznávanej za telesné zranenia alebo násilné činy.

12. Podľa právnej doktríny pri posudzovaní výšky náhrady imateriálnej ujmy sú významné okolnosti, za ktorých k neoprávnenému zásahu došlo. Vždy musia byť zisťované okolnosti nielen na strane pôvodcu zásahu, ale aj na strane dotknutej osoby, napríklad aký je podiel samotnej postihnutej osoby na priebehu činnosti pôvodcu vyúsťujúcej do neoprávneného zásahu. Tým je sledovaný cieľ, aby pri určení konkrétnej výšky peňažného zadosťučinenia bolo možné v rámci voľnej úvahy súdu, ktorá práve na tomto mieste dostáva veľký priestor, a v súlade s princípom spravodlivosti pružne prihliadnuť na najrôznejšie momenty, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo. Súd však pritom musí vychádzať vždy z čo najúplnejšieho skutkového stavu a opierať sa o preskúmateľné konkrétne hľadiská (Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník I., II. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 82-94). Podobne ústavný súd vo svojom náleze z 12. júna 2024, sp. zn. I. ÚS 22/2024 medzi iným uviedol, že «otázkou povahy rozhodnutia o priznaní nároku na náhradu nemajetkovej ujmy sa zaoberala aj odborná literatúra. Jednotiacim atribútom nárokov na primerané zadosťučinenie je to, že sú dané ex lege a o ich priznaní/nepriznaní rozhodujú súdy. ... Zavedením možnosti domáhať sa nároku na náhradu nemajetkovej ujmy do právneho poriadku Slovenskej republiky bezpochyby došlo k rozšíreniu ochrany poškodených (dotknutých) subjektov. A jeho zmyslom a účelom je teda dosiahnuť úplnú satisfakciu na strane dotknutej

osoby. ... Platná právna úprava pritom neustanovuje rozsah (výšku) peňažného zadost'učinenia. Výšku náhrady nemajetkovej ujmy určuje súd. Pri úvahe o primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch musí súd prihliadať na samotný účel a funkcie tohto inštitútu pri ochrane osobnosti ... Výška peňažného zadost'učinenia musí byť primeraná, avšak je predmetom voľnej úvahy súdu ... Z pojmu primeranosti zadost'učinenia možno vyvodíť, že súdu je daná možnosť postupovať individuálne, hodnotiť a posudzovať okolnosti konkrétneho zásahu, prípadne stanoviť ďalšie kritériá na posúdenie každého prípadu. Súdu má teda možnosť voľnej úvahy pre rozhodnutie, či za primerané bude považovať len morálne alebo len finančné zadost'učinenie, prípadne obe tieto formy (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/17/2010 z 10. októbra 2011). Uvedené sa nepochybné vzťahuje aj na rozhodnutie súdu o samotnej výške prípadného finančného zadost'učinenia (náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch). Uvedené nie je v rozpore so zásadou proporcionality, ktorá znamená, že čím má chránený záujem v spoločnosti väčšiu hodnotu, tým väčšia suma náhrady môže byť dotknutej osobe priznaná súdom. ... Výnimočné postavenie v rámci právneho poriadku predstavuje úprava nároku na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúceho z § 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti za škodu, čo však presvedčivo odôvodňuje odlišná povaha právnych vzťahov, ktoré sú základom tohto nároku, a to vertikálny vzťah medzi orgánom verejnej moci (štátom), ktorého nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym postupom bola dotknutej osobe (fyzickej alebo právnickej osobe) spôsobená škoda. Čoho dôsledkom je aj existencia povinnosti predbežného prerokovania nároku dotknutej osoby s porušujúcim orgánom verejnej správy. Zároveň ide o jediný nárok, ktorého maximálna výška je určená priamo v zákone (§ 17 ods. 4 zákona o zodpovednosti za škodu). V neposlednom rade je možné za dôvod považovať aj skutočnosť, že právo na náhradu škody takto spôsobenej vyplýva priamo z čl. 46 ods. 3 ústavy. Naproti tomu právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je takým právom súkromnoprávnej povahy, ktoré ani nemá priamu oporu v ústavnej úprave (čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy) (ZNaU 37/2002, s. 265 a 266 – II. ÚS 54/2002) (porov. Eurokódex komentár k § 13 [Prostriedky ochrany osobnosti] zákona 40/1964 Zb. (od 1. 1. 1992))».

13. Sumarizujúc vyššie uvedené dovolací súd uzatvára, že z relevantného hmotnoprávneho ustanovenia (§ 13 OZ) *de lege lata* nevyplýva povinnosť posudzovať výšku priznanej nemajetkovej ujmy podľa zákonnej úpravy o odškodňovaní obetí trestných činov a táto povinnosť nevyplýva ani z ustálenej praxe dovolacieho súdu (bod 11). Pokiaľ v súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalovaná namietala okruh okolností skúmaných nižšími súdmi pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy dovolací súd znova uvádza, že súdu je daná možnosť postupovať individuálne, hodnotiť a posudzovať okolnosti konkrétneho zásahu, prípadne stanoviť ďalšie kritériá na posúdenie každého prípadu. Súdu má teda na základe účinnej hmotnoprávnej úpravy možnosť voľnej úvahy pre rozhodnutie, samozrejme rešpektujúc, že súd však pritom musí vychádzať vždy z čo najúplnejšieho skutkového stavu a opierať sa o preskúmateľné konkrétne hľadiská (bod 12); nižšie súdy uvedené hľadiská vo svojich rozhodnutiach nie arbitrárnym, ani nie celkom zjavne nedôvodným spôsobom uviedli. V neposlednom rade dovolací súd uvádza, že otázka formulovaná žalovanou je svojim obsahom hypotetická a skutková (teda závislá od zistenia skutkového stavu).

70.**R O Z H O D N U T I E**

Vznesenie námietky premlčania zdravotníckym zariadením, ktoré svojím „non lege artis“ realizovaným zdravotným výkonom závažným spôsobom zasiahlo do osobnostných práv pacienta, sa môže výnimočne priečiť dobrým mravom (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka) aj v prípade, ak pacient preukázateľne práve v dôsledku takto uskutočneného zdravotného výkonu nebol po psychickej alebo fyzickej stránke spôsobilý včas uplatniť na súde nárok na náhradu nemajetkovej ujmy.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. januára 2024, sp. zn. 4Cdo/34/2023)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Bratislava II (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 30. apríla 2019, č. k. 10C/266/2012-315 v spojení s doplnčacím rozsudkom z 09. mája 2019, č. k. 10C/266/2012-322 I. uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyňi náhradu za bolesť v sume 9 716 eur do troch dní, II. náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 135 948 eur do troch dní, III. vo zvyšku žalobu zamietol a IV. žiadnej zo strán nepriznal nárok na náhradu trov konania. Doplnčacím rozsudkom uložil žalovanej povinnosť zaplatiť súdu prostredníctvom Slovenskej pošty, a. s. súdny poplatok v sume 8 739,50 eura.

1.1. Súd prvej inštancie v odôvodnení poukázal na to, že žalobkyňa si titulom škody na zdraví predovšetkým uplatňovala nárok na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „SSU“). Tieto nároky zdôvodňovala tým, že zamestnanec žalovanej jej v rámci popôrodnej starostlivosti dňa 4. novembra 2004 neposkytol zdravotnú starostlivosť „*lege artis*“ a spôsobil jej ťažkú ujmu na zdraví. Súd preto skúmal splnenie predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu, pričom uviedol, že neposkytnutie zdravotnej starostlivosti „*lege artis*“ mal preukázané jednoznačne a to nielen konštatovaním Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, ale aj právoplatným odsúdením zamestnanca žalovanej v trestnom konaní. Napokon podľa jeho názoru bola táto skutočnosť preukázaná aj súdnoznaleckým skúmaním znalcom MUDr. I. v tomto konkrétnom civilnom konaní. Súd prvej inštancie mal za preukázané zavinené (nedbanlivostné) protiprávne konanie, ako aj vznik škody na zdraví žalobkyne a príčinnú súvislosť medzi týmto konaním a vznikom škody (*kauzálny nexus*). Spornou zostala otázka premlčania oboch nárokov vzhľadom na pomerne dlhé časové obdobie, ktoré uplynulo od udalosti, z ktorej vznikla škoda.

1.2. Vzhľadom na to, že začiatok plynutia premlčacej doby sa pri škode na zdraví odvíja od ustálenia zdravotného stavu poškodeného, súd na túto medicínsku otázku nariadil znalecké dokazovanie. Z jeho záverov vyplynulo, že zdravotný stav žalobkyne v prípade bolestného a SSU bolo možné považovať za ustálený ku dňu 20. novembra 2011 a v oblasti sexuálnych a duševných porúch až dňa 8. februára 2012. Súd prvej inštancie potom konštatoval, že pokiaľ žalobkyňa podala žalobu 17. decembra 2012, podala ju v zákonnej dvojročnej premlčacej dobe, teda včas.

1.3. Pokiaľ išlo o samotnú výšku bolestného a SSU, súd prvej inštancie priznal žalobkyňi odškodnenie za bolesť v sume určenej posudkom č. 119/2011 vo výške 9 716 eur a náhradu za

SSU na základe posudku č. 119/2011 v sume 24 608 eur a na základe posudku č. 96/2012 v sume 66 024 eur, celkom v sume 90 632 eur. V súvislosti s tým, že žalobkyňa si v konaní uplatnila súbeh nárokov, okrem nároku na bolestné a SSU, aj nárok na ochranu osobnosti, poukázal na to, že vzhľadom na následky, ktoré poškodenie zdravia spôsobilo v oblasti životných úkonov žalobkyne, jej priznal 50 % zvýšenie SSU. Súd prvej inštancie pritom pri zvýšení náhrady za SSU prihliadol aj na skutočnosť, že žalobkyňa vo svojej podstate utrpela aj na svojej osobnosti. Keďže v rámci všeobecnej právnej úpravy každému prislúcha aj právo na ochranu zdravia (fyzického aj psychického) ako najvyššej hodnoty, náhrada za SSU v danom prípade pokrývala aj psychickú ujmu. Súd prvej inštancie dodal, že poškodením fyzického zdravia nastali nepochybne zmeny aj v psychike žalobkyne, ktoré sa prejavili stresom, zníženou kvalitou manželského života aj jej materskej a rodičovskej funkcie. Poznamenal, že zdravotný stav žalobkyne má tendencie skôr k zhoršeniu a žalobkyňa bude musieť byť doživotne v zdravotníckej starostlivosti. Nároky uplatňované žalobkyňou v zmysle § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) súd prvej inštancie s poukazom na špeciálnu právnu úpravu v rámci § 444 OZ a zákona č. 437/2004 Z. z. nepriznal, keď ich kompenzoval aj predmetným navýšením SSU.

1.4. Súd prvej inštancie ďalej poukázal na to, že náhrada nemajetkovej ujmy podľa všeobecných ustanovení OZ sa ako právo, ktoré má povahu majetkovú, premlčieva vo všeobecnej trojročnej lehote, pričom premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. V danom prípade k zásahu do osobnostného práva (na zdravie) žalobkyne prišlo 4. novembra 2004, a preto premlčacia doba uplynula 4. novembra 2007. Keďže žaloba bola podaná až 17. decembra 2012, súd prvej inštancie dospel k záveru, že náhrada nemajetkovej ujmy, ktorú žalobkyňa požadovala, bola aj premlčaná. Rovnako za nedôvodný považoval súd aj právny názor žalobkyne, že by na vznesenú námietku premlčania zo strany žalovanej nemal prihliadať pre rozpor s § 3 OZ, keďže v prejednávanej veci nešlo o taký výnimočný prípad, kedy sa uvedená zásada uplatňuje. Súd prvej inštancie uznal, že žalobkyňa sa po zásahu do jej zdravia musela podrobovať viacerým nevyhnutným operáciám a utrpela nielen po fyzickej, ale aj psychickej stránke, na druhej strane však konštatoval, že útrapy v psychickej oblasti neboli spôsobilé nijakým zásadným spôsobom ovplyvniť jej rozumné myslenie a úsudok do tej miery, že by nebola schopná včas vyhľadať právnu pomoc. Podotkol, že žalobkyňa netrpela žiadnou takouto psychickou chorobou. Vo vzťahu k ďalšiemu osobnostnému nároku žalobkyne vo forme morálneho zadosťučinenia súd okrem už vyššie uvedeného uviedol, že nie je daná ani pasívna vecná legitímácia žalovanej, keďže ide o osobnostné právo, ktoré by malo byť uplatnené voči konkrétnemu pôvodcovi zásahu (odsúdenému lekárovi).

1.5. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1, 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne i žalovanej rozsudkom z 18. októbra 2022, sp. zn. 14Co/207/2019, 14Co/215/2019 rozhodnutie súdu prvej inštancie 1/ v napadnutých výrokoch I., II. (pokiaľ išlo priznanú sumu bolestného vo výške 9 716 eur a priznanú sumu za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 135 948 eur), a v časti napadnutého výroku III. (ktorým súd zamietol nárok žalobkyne na náhradu nemajetkovej ujmy z titulu ochrany osobnosti), potvrdil; 2/ v napadnutom výroku III. (v časti zamietnutia nároku žalobkyne na žalované ospravedlnenie z titulu ochrany osobnosti) a vo výroku IV. (trovy prvoinštančného konania) zrušil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie a nové

rozhodnutie. Zároveň zrušil dopĺňací rozsudok súdu prvej inštancie č. k. 10C/266/2012-322.

2.1. K odvolacím námietkam žalobkyne uviedol, že v súvislosti s nemožnosťou súčasného uplatňovania nárokov na ochranu osobnosti v podobe náhrady nemajetkovej ujmy a nároku za SSU sa na rozdiel od súdu prvej inštancie prikláňa k názoru vyslovenému Najvyšším súdom Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. 7Cdo/65/2013, podľa ktorého ten istý skutkový dej môže v niektorom prípade zakladať tak nárok na náhradu za bolesť a SSU, ako aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej fyzickej osobe na jej osobnostných právach. Tento názor považoval za spravodlivejší, nakoľko záver, že rámec špeciálnej úpravy odškodnenia ujmy na zdraví fyzickej osoby zahŕňa v sebe aj ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život, nemá oporu v platnej právnej úprave odškodnenia ujmy na zdraví. Vzhľadom na to potom odvolací súd dospel k záveru, že žalobkyňa sa mohla v konaní (popri nároku na bolestné a SSU) domáhať i nárokov z titulu ochrany osobnostných práv.

2.2. K otázke pasívnej vecnej legitímácie žalovanej odvolací súd konštatoval, že žalovaná bola v spore pasívne vecne legitimovaným subjektom i titulom zodpovednosti za neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobkyne, nakoľko k nemu síce došlo pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti fyzickou osobou (pôrodníkom, zamestnancom žalovanej), avšak táto osoba bola použitá právnickou osobou (žalovanou) na realizáciu jej činnosti, pričom konanie tejto fyzickej osoby (pôrodníka) malo i miestny, časový a vecný vzťah k plneniu činnosti žalovanej, a preto bolo potrebné takýto zásah považovať za zásah spôsobený priamo touto právnickou osobou (teda žalovanou).

2.3. Odvolací súd následne pristúpil k posúdeniu premlčania uplatnených nárokov a zdôraznil, že súd prvej inštancie opomenul, že premlčanie sa môže týkať len nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (teda nie i nároku na poskytnutie písomného ospravedlnenia ako morálnej satisfakcie). Pokiaľ išlo o žalované ospravedlnenie, tento nárok bol potom nielenže prípustný (teda ho bolo možné uplatniť i za súčasného uplatnenia nároku na náhradu za SSU), ale u neho nemohlo dôjsť k jeho premlčaniu (s ohľadom na všeobecnú nepremlčateľnosť osobnostných práv). Z týchto dôvodov odvolací súd potom zrušil rozsudok súdu prvej inštancie v časti napadnutého zamietajúceho výroku týkajúceho sa zamietnutia nároku žalobkyne na žalované ospravedlnenie.

2.4. Na druhej strane sa stotožnil s vyhodnotením plynutia premlčacej doby vo vzťahu k náhrade nemajetkovej ujmy súdom prvej inštancie. V prejednávanej veci bolo podľa odvolacieho súdu preukázané, že neoprávneným konaním žalovanej bolo jedným činom (nesprávne poskytnutou zdravotnou starostlivosťou pri pôrode) zasiahnuté do osobnostných práv žalobkyne (do práva na súkromie a rodinný život), ktorý nastal momentom (okamihom) nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti (*non lege artis*), t. j. dňom 4. novembra 2004, a ktorého následky v podobe rôznej formy citovej ujmy (šoku, traumy, smútku a obmedzenia rodinného a súkromného života) u žalobkyne stále pretrvávajú. Žalobkyňa preto mohla svoje právo na uplatnenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vykonať prvýkrát 5. novembra 2004 a od tohto dňa začala plynúť všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá skončila 5. novembra 2007. Podľa odvolacieho súdu však žalobkyňa žalobu podala na súde až 17. decembra 2012, teda po uplynutí premlčacej doby. Uviedol, že prvoinštančný súd správne vyhodnotil námietku žalobkyne o rozpore námietky premlčania žalovanej s dobrými mravmi ako nedôvodnú. Stotožnil sa s názorom, že takáto obrana sa uplatňuje len celkom výnimočne, keďže v nej ide o porušenie princípu právnej istoty. V tomto kontexte zdôraznil, že žalobkyňa netrpela zásadnou psychickou chorobou, resp. poruchou, ktorá by ju robila dočasne nespôsobilou na úkony. Na druhej strane sa žalovaná

nedopustila žiadneho konania vykazujúceho znaky úmyslu poškodiť žalobkyňu, resp. znemožniť žalobkyni uplatňovanie jej práv, pričom znaky konania vykazujúce priamy úmysel poškodiť druhého účastníka je potrebné vyvodzovať z tých okolností, za ktorých bola námietka premlčania tohto nároku uplatnená a nie z okolností a dôvodov, z ktorých je vznik uplatňovaného nároku odvodzovaný. Dodal, že tieto okolnosti musia byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do právnej istoty, akým je neumožnenie práva uplatniť námietku premlčania. Odvolací súd v nadväznosti na to uzavrel, že neboli splnené podmienky na odopretie práva žalovanej uplatniť námietku premlčania, pričom na uvedenom nič nemení ani tvrdenie žalobkyne, že otázka uplatňovania týchto nárokov bola pre ňu až druhoradou, keďže išlo o jej vlastné rozhodnutie, ktoré žalovaná nemohla nijako ovplyvniť. Z týchto dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v časti napadnutého zamietajúceho výroku týkajúceho sa zamietnutia nároku žalobkyne na náhradu nemajetkovej ujmy z titulu ochrany osobnosti ako vecne správny potvrdil.

2.5. Pri posudzovaní odvolacích námietok žalovanej odvolací súd ohľadom premlčania náhrady za bolesť a SSU v odôvodnení uviedol, že v danej veci nebolo možné začatie plynutia premlčania nároku ohľadom bolestného bez ďalšieho odvíjať len od okamihu prepustenia žalobkyne z nemocnice po vykonaní posledného zákroku „oklúzia stómie“, t. j. od 11. júna 2007 (ako tvrdila žalovaná), ale premlčanie bolo potrebné odvíjať od okamihu ustálenia zdravotného stavu žalobkyne, pričom išlo o otázku medicínskeho charakteru, na otázku ktorú mohol dať odpoveď výlučne znalec z príslušného odboru. Zo záverov znaleckého dokazovania potom podľa odvolacieho súdu vyplynulo, že zdravotný stav žalobkyne v prípade bolestného bolo možné považovať za ustálený až ku dňu 20. novembra 2011. Konštatoval, že ak žalobkyňa podala žalobu 17. decembra 2012, podala ju (pokiaľ išlo o bolestné) v zákonnej dvojročnej premlčacej dobe, teda včas. Pokiaľ išlo o premlčanie nároku SSU, odvolací súd zhodne so súdom prvej inštancie vyjadril názor, že u žalobkyne bol zdravotný stav pre uplatnenie nárokov za SSU ustálený až v roku 2011 (a pokiaľ išlo o oblasť sexuálnych a duševných porúch až ku dňu 8. februára 2012), vychádzajúc pritom zo záverov znaleckého posudku č. 23/2018 znaleckej organizácie Inštitút forenzných medicínskych expertíz, s. r. o. Až týmto okamihom teda bolo zistiteľné, či a v akom rozsahu k sťaženiu uplatnenia žalobkyne v živote a v spoločnosti došlo a kedy bolo možné na základe skutkových okolností i objektívne vykonať aj jeho ohodnotenie. Aj ohľadom nároku za SSU odvolací súd potom konštatoval, že žaloba bola podaná v zákonnej dvojročnej premlčacej dobe, teda včas.

2.6. Odvolací súd nepovažoval za dôvodnú ani námietku žalovanej, ktorou nesúhlasila so znaleckým konštatovaním, že psychický stav žalobkyne bol ustálený až v roku 2012; následky SSU sa môžu prejaviť nielen naraz, ale môžu sa prejavovať aj postupne, pričom nie všetky môžu byť vopred predvídateľné. Samotné psychiatrické liečenie už v rokoch 2005-2006 pritom nebolo možné stotožňovať s ustálením zdravotného stavu žalobkyne v tejto oblasti a s okamihom jeho možného ohodnotenia. Odvolací súd dodal, že nebol oprávnený prehodnocovať závery znalcov v tejto oblasti, a teda nemohol konštatovať, že sa mohli u žalobkyne (v dôsledku poškodenia zdravia nesprávne poskytnutou zdravotnou starostlivosťou) už skôr (ešte v rokoch 2005-2006) prejaviť (alebo sa prejavili) vážne duševné poruchy, ale bol povinný závery znalcov v tomto smere rešpektovať a pri priznávaní náhrady za SSU z nich vychádzať.

2.7. K námietkam žalovanej, že súd nevykonal výsluch odborníkov z odboru sexuológie a psychiatrie, ktorí by sa podľa nej vedeli erudovane vyjadriť k predloženému znaleckému posudku

číslo 23/2018, odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie nevykonanie tohto dôkazu riadne odôvodnil ako nehospodárne. V danom prípade sa bez relevantného konkretizovania vecných výhrad proti záverom znaleckého posudku, za súčasného stavu, že tento posudok dal odpoveď na rozhodujúce skutočnosti potrebné pre rozhodnutie súdu, javil aj odvolaciemu súdu takýto návrh na doplnenie dokazovania ako nadbytočný a teda nehospodárny. Poznamenal, že ak žalovaná chcela spochybníť tieto závery znaleckého dokazovania, nič jej nebránilo dať si v tomto smere vyhotoviť súkromný znalecký posudok a tento ako dôkaz v konaní predložiť.

2.8. Odvolací súd sa nestotožnil ani s námietkou žalovanej o nesplnení podmienok pre uplatnenie nároku na náhradu za SSU na súde s poukazom na § 6 ods. 1, ods. 3 zákona č. 437/2004 Z. z., keďže v konaní a postupe žalovanej (aj počas tohto súdneho sporu) nebolo badať žiadny úmysel dohodu so žalobkyňou skutočne uzavrieť. Žalobkyňa vyzvala žalovanú na uzavretie dohody síce až 19. decembra 2012, teda dva dni po podaní žaloby, žaloba však bola žalovanej doručená až 11. apríla 2013, pričom žalovaná na túto výzvu vôbec nereagovala (hoci o podanej žalobe ešte nemala vedomosť) a nereflekovala na dohodu ani počas celého súdneho konania. Zo všetkých uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutých výrokoch, ktorými súd zaviazal žalovanú na zaplatenie bolestného a SSU, ako vecne správny potvrdil.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým „v časti napadnutého výroku III. (ktorým súd zamietol nárok žalobkyne na náhradu nemajetkovej ujmy z titulu ochrany osobnosti)“ rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil, podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktoré odôvodnila poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

3.1. Dovolateľka namietala pochybenie odvolacieho súdu pri riešení otázky, či bol podaný návrh na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 11 a nasl. OZ v zákonnej trojročnej premlčacej lehote. Podľa jej názoru nemal stotožniť okamih nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti s okamihom zásahu do osobnostných práv. Následok nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti a teda aj zásah do jej osobnostných práv sa postupne zvyšoval opakovanými komplikáciami, následnými operáciami a postupným „odkrývaním“ následkov nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti vo fyzickej a psychickej sfére. Dovolateľka v tejto súvislosti uviedla, že pri zásahu do osobnostných práv, ktoré spočívajú predovšetkým v zásahu do psychiky poškodeného, je nesporné logickým záver, že k neoprávnenému zásahu do ochrany osobnosti nemôže dôjsť skôr, ako sa dotknutá osoba o protiprávnom zásahu dozvie a teda aj začatie plynutia premlčacej doby nemôže začať skôr, ako príde k samotnému zásahu do osobnostných práv. Považovala za potrebné vnímať rozdiel medzi momentom, kedy došlo k neoprávnenému zásahu, ktorým bola spôsobená ujma na zdraví a momentom, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv (vzniku nemajetkovej ujmy v podobe zásahu do práva na súkromie a rodinný život).

3.2. Odvolací súd podľa dovolateľky nesprávne tiež posúdil námietku, že súd nemal prihliadať na námietku premlčania zo strany žalovanej pre rozpor s § 3 OZ. Mala za preukázané, že k poškodeniu jej zdravia došlo konaním zamestnanca žalovanej, nesprávny postup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti mal (pre ňu) pritom za následok závažné nielen fyzické ale aj psychické dôsledky. V priebehu riešenia fyzickej stránky poškodenia zdravia sa trvalo rozvíjala závažná psychická porucha, ktorej rozsah a dôsledky žalobkyňa nebola schopná posúdiť, a to obzvlášť práve v spojitosti so samotnou psychickou poruchou (psychický chorý človek sám takúto poruchu

v prevažnej väčšine prípadov nevie rozoznať, resp. ju nepovažuje za vážnu). Žalobkyňa teda v dôsledku konania škodcu, ktorý spôsobil zhoršenie zdravotného stavu žalobkyne, nemohla uplatniť nárok na náhradu škody na súde včas, čo bolo spôsobené objektívnou príčinou – zdravotným stavom. Dodala, že po celé obdobie trpela fyzickými ale aj psychickými zdravotnými problémami, ktoré jej nedovoľovali zaoberať sa otázkou náhrady škody na zdraví a zásahu do osobnostných práv. Súdny nižších inštancií sa teda dostatočne nevysporiadali s odborným vyjadrením a znaleckými posudkami predloženými v konaní a dospeli k nesprávnemu záveru o premlčaní práva na náhradu nemajetkovej ujmy, resp. nezohľadnili námietku rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Na základe uvedeného dovolateľka žiadala rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že sa v celom rozsahu stotožňuje s rozhodnutím súdu prvej inštancie, ako aj s jeho odôvodnením, ktorý odvolací súd potvrdil a zamietol nárok žalobkyne na náhradu nemajetkovej ujmy z titulu ochrany osobnosti. Súdny podľa jej názoru správne posúdili premlčania spornej náhrady za nemajetkovú ujmu i námietku žalobkyne ohľadne údajného rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Preto navrhla podané dovolanie odmietnuť, prípadne podľa § 448 CSP zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

6. Dovolateľka prípustnosť svojho dovolania vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) a písm. b) CSP.

7. Dovolací súd je viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Z uvedeného dôvodu dovolací súd z hľadiska prípustnosti dovolania posudzuje (iba) materiálny substrát samotného dovolacieho konania spočívajúci vo vymedzení právnej otázky a predostretí vlastnej argumentácie dovolateľa v zmysle § 432 ods. 2 CSP, súčasne zohľadňujúc vlastnú rozhodovaciu prax (*iura novit curia*, 4Cdo/11/2021, 8Cdo/54/2018, I. ÚS 51/2020).

8. Dovolací súd konštatuje, že dovolateľka v danom prípade zákonu zodpovedajúcim spôsobom vymedzila právne otázky týkajúce sa 1/ plynutia premlčacej doby v prípade ňou uplatneného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy a 2/ posúdenia rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi. Po konštatovaní prípustnosti dovolania pristúpil dovolací súd k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska uplatnenej dovolacej argumentácie, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzených právnych otázkach.

9. V súvislosti s prvou nastolenou právnou otázkou dovolateľka oponovala správnosť jej riešenia odvolacím súdom v tom, či bol jej návrh na náhradu nemajetkovej ujmy podaný v zákonnej trojročnej premlčacej lehote.

10. Otázkou premlčania práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sa už najvyšší súd v minulosti zaoberal vo viacerých prípadoch a uvedená otázka je v celistvosti už v rozhodovacej praxi vyriešená (vid' napríklad rozhodnutia sp. zn. 5Cdo/265/2009, 1Cdo/100/2009, 2Cdo/194/2011, 3Cdo/187/2013, 8Cdo/24/2017, 8Cdo/119/2017).

10.1. V rozsudku z 27. novembra 2012, sp. zn. 2Cdo/194/2011 publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 58/2014, najvyšší súd vyslovil právny názor, podľa ktorého právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je právom majetkovej povahy, ktoré podlieha premlčaniu. V odôvodnení rozhodnutia najvyšší súd vysvetlil, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa ustanovenia § 13 ods. 2 OZ predstavuje jedno z parciálnych a relatívne samostatných prostriedkov ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby. Vzniká vtedy, keď morálna satisfakcia ako rýdzo osobné právo, nestačí na vyváženie a zmiernenie nepriaznivých následkov protiprávneho zásahu do osobnostných práv. Napriek tomu, že ide o satisfakciu v oblasti nemateriálnych osobnostných práv, jeho vyjadrenie peňažným ekvivalentom má za následok, že ide o osobné právo majetkovej povahy. V uvedenom zmysle je určujúci obsah nároku, a nie predmet jeho ochrany. Ak obsahom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je požiadavka na zaplatenie peňažnej sumy, potom princíp právnej istoty vylučuje, aby plynutiu času neboli priznané žiadne právne účinky. Najvyšší súd ustálil aj to, že začiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby v prípade náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 OZ viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv. Stojí za povšimnutie, že najvyšší súd zároveň v danom prípade vzhľadom na jeho okolnosti konštatoval, že zásah do práv žalobkyne nastal momentom smrti jej manžela a jeho následky v podobe rôznej formy citovej ujmy (šoku, traumy, smútku a straty zo spoločensťva s blízkou osobou) u žalobkyne, ako aj jej detí i naďalej pretrvávali.

10.2. K obdobným záverom dospel najvyšší súd aj v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/265/2009, pričom sa výslovne stotožnil s názorom odvolacieho súdu, podľa ktorého predmetný zásah predstavovalo jedno konanie žalovaného, aj keď účinky budú pretrvávať po dlhú dobu. Námietku žalobkyne, že zásah do osobnostných práv žalobkyne stále trvá, neskončil a skončiť ani nemôže, pretože žalobkyne syna nikto nevráti, a preto nemožno uvažovať o začatí plynutia premlčacej doby, najvyšší súd vyhodnotil ako neopodstatnenú.

11. V prejednávanej veci bolo preukázané, že neoprávneným konaním žalovanej bolo jedným činom (nesprávne poskytnutou zdravotnou starostlivosťou pri pôrode) zasiahnuté do osobnostných práv žalobkyne (do práva na súkromie a rodinný život), ktorý nastal momentom (okamihom) nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti (*non lege artis*), t. j. dňom 4. novembra 2004, a ktorého následky v podobe rôznej formy citovej ujmy (šoku, traumy, smútku a obmedzenia rodinného a súkromného života) u žalobkyne stále pretrvávajú. Žalobkyňa vzhľadom na vyššie uvedené právne závery mohla svoje právo na uplatnenie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch vykonať prvýkrát 5. novembra 2004. Od tohto dňa začala plynúť všeobecná trojročná premlčacia

doba, ktorá skončila 5. novembra 2007. Keďže žalobkyňa svoju žalobu podala na súde až 17. decembra 2012, učinila tak až po uplynutí premlčacej doby. Dovolací súd sa v tejto súvislosti stotožňuje s ustálenou rozhodovacou praxou a argumentáciu žalobkyne, podľa ktorej až ustálením zdravotného stavu (vzniku škody na zdraví) by mala začať plynúť premlčacia doba na uplatnenie nemajetkovej ujmy, považuje za nenáležitú a priečiacu sa účelu inštitútu premlčania v prípadoch zásahu do osobnostných práv.

12. Vzhľadom na to dovolací súd dospel k záveru, že odvolací súd sa v otázke premlčania práva na náhradu nemajetkovej ujmy neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a jeho rozhodnutie v tejto časti spočíva v správnom posúdení veci.

13. V prípade druhej vymedzenej právnej otázky výhrady dovolateľky smerovali k tomu, že sudy nemali prihliadať na námietku premlčania vznesenú zo strany žalovanej, a to pre jej rozpor s dobrými mravmi (§ 3 OZ). Otázku súladu námietky premlčania s dobrými mravmi riešil najvyšší súd už vo viacerých dovolacích konaniach.

14. Vo veci sp. zn. 5Cdo/265/2009 vyslovil názor, že *„dobré mravy sú súhrnom spoločenských, kultúrnych a mravných noriem základných, ktoré preukázali počas historického vývoja určitú mieru stálosti (nemennosti), vyjadrujú podstatné historické tendencie a stotožňuje sa s nimi podstatná časť spoločnosti ... Za špecifických okolností však výkon práva namietať premlčanie uplatneného nároku by mohol byť konaním umožňujúcim poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by zánik uplatňovaného nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprímerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo neuplatnil včas. Znaky konania vykazujúce priamy úmysel poškodiť druhého účastníka je potrebné vyvodzovať z tých okolností, za ktorých bola námietka premlčania tohto nároku uplatnená a nie z okolností a dôvodov, z ktorých je vznik uplatňovaného nároku odvodzovaný, inými slovami, rozhodujúce (určujúce) pre odopretie účinkov námietky premlčania sú okolnosti, ktoré existovali v čase uplatnenia námietky premlčania. Tieto okolnosti musia byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do právnej istoty, akým je neumožnenie práva uplatniť námietku premlčania“.*

14.1. Vo veci sp. zn. 7Cdo/226/2016 dovolací súd k možnému rozporu uplatnenia námietky premlčania s dobrými mravmi poukázal na viaceré súdne rozhodnutia, na základe ktorých uviedol, že *„vo všeobecnosti nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania odporcom (žalovaným) mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi ... o takýto prípad môže ísť iba výnimočne a v rozpore s dobrými mravmi môže byť len taký výkon práva ... ktorý je výrazom zneužitia tohto práva na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu ku vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, priznanie účinkov premlčania voči nemu by za tejto situácie bolo neprímerane tvrdým postihom a pri posudzovaní primeranosti postihu je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu a ziať do úvahy najmä charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby“.*

14.2. Vo veci sp. zn. 7Cdo/507/2014 najvyšší súd vyslovil názor, že aplikácia inštitútu dobrých mravov vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania *„by mala byť len výnimočná a nemala*

by zhojovať neznalosť zákona, t. j. neznalosť plynutia premlčacích dôb. V tomto smere je potrebné poukázať aj na jednu zo základných zásad súkromného práva – *vigilantibus iura scripta sunt* – právo patrí bdelym. Preto je potrebné pri skúmaní otázky, či je vznesenie námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi, skúmať, či účastník konania, ktorý sa dovoľáva rozporu s dobrými mravmi v súlade s § 3 ods. 1 OZ, postupoval s dostatočnou mierou starostlivosti a opatrnosti práve v súlade so zásadou *vigilantibus iura*, ktorá predpokladá, že každý zodpovedá za náležitú mieru predvídavosti a opatrnosti nielen pri vzniku právneho vzťahu, ale aj pri uplatňovaní svojich práv a výkone svojich práv a povinností z neho vyplývajúcich“.

14.3. V rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/441/2013 najvyšší súd konštatoval, že „uplatnenie námietky premlčania sa prieči dobrým mravom v tých výnimočných prípadoch, v ktorých je výrazom zneužitia tohto práva na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil. Ustanovenie § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka je všeobecným ustanovením hmotnoprávnej povahy, ktoré dáva súdu možnosť posúdiť, či výkon subjektívneho práva je v súlade s dobrými mravmi a v prípade, ak to tak nie je, požadovanú ochranu odoprieť. Postup podľa uvedeného ustanovenia má miesto iba v ojedinelých a vo výnimočných prípadoch, a to vtedy, ak vznesenie námietky premlčania je výrazom zneužitia práva v neprospech toho účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by nepriznanie jeho nároku súdom v dôsledku uplynutia premlčacej doby bolo neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom uplatňovaného práva a dôvodmi, pre ktoré svoje právo včas neuplatnil, prípadne kedy k výkonu práva založeného zákonom dochádza z iných dôvodov, než je dosiahnutie hospodárskych cieľov, či uspokojenia iných potrieb, kedy hlavnou alebo aspoň prevažujúcou motiváciou je úmysel poškodiť, či znevýhodniť povinnú osobu (tzv. šikanózný výkon práva). Tieto okolnosti musia byť naplnené v takej výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do princípu právnej istoty, akým je odopretie práva uplatniť námietku premlčania. Preto pre odopretie účinkov vznesenej námietky premlčania z dôvodu ich rozporov s dobrými mravmi sú rozhodujúce individuálne okolnosti, za ktorých bola námietka premlčania uplatnená“.

14.4. Vo veci sp. zn. 3Cdo/137/2017 najvyšší súd zadefinoval dobré mravy ako „súhrn spoločenských, kultúrnych a mravných noriem, ktoré v historickom vývoji preukazujú istú nemennosť, vystihujú podstatné historické tendencie, sú akceptované rozhodujúcou časťou spoločnosti a majú povahu základných noriem správania. Rozpor s dobrými mravmi spočíva v tom, že výkon práva sa prieči spoločensky uznávaným názorom, ktoré vo vzájomných vzťahoch určujú, aký má byť obsah ich konania, aby bol súladný so všeobecnými zásadami spoločnosti. Vo všeobecnosti ide o prípad konania v rozpore s dobrými mravmi vtedy, keď konajúci síce formálne postupuje v medziach svojho práva, ale realizáciou tohto práva sleduje poškodenie druhého účastníka právneho vzťahu. V takom prípade síce ide o výkon práva, avšak výkon práva v rozpore s dobrými mravmi, pre ktorý je typické, že konajúcemu v skutočnosti nejde o dosiahnutie cieľov, ktoré právo s takým konaním spája, ale mu ide o to, aby vedľajšie účinky jeho konania viedli k stavu jemu vyhovujúcemu, avšak poškodzujúcemu druhú stranu. Taký výkon práva, i keď je so zákonom formálne v súlade, je v skutočnosti výkonom práva iba zdanlivým, lebo jeho účelom nie je vykonať (svoje) právo, ale poškodiť právo (niekoho iného) ... Vznesenie námietky premlčania v zásade neodporuje dobrým mravom, v niektorých individuálnych prípadoch však nie je vylúčená možnosť existencie takej situácie, v ktorej uplatnenie tejto námietky je výrazom zneužitia práva na úkor druhého účastníka daného právneho vzťahu, ktorý uplynutie premlčacej doby nezavinil

a zánik jeho nároku by v takom prípade znamenal prítvrký postih v porovnaní s rozsahom ním uplatňovaného práva“.

15. Aj podľa judikatúry ústavného súdu uplatnenie námietky premlčania je vo všeobecnosti potrebné považovať za výkon práva v súlade s dobrými mravmi, na druhej strane však nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania žalovaným mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože výkon žiadneho práva nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. O takýto prípad však môže ísť iba výnimočne. V rozpore s dobrými mravmi však môže byť len taký výkon práva účastníkov v občianskom súdnom konaní, ktorý je výrazom zneužitia tohto práva na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči nemu by za tejto situácie priznanie účinkov premlčania bolo neprimerane tvrdým postihom. Pre posúdenie tejto primeranosti je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu, najmä vziať do úvahy charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby (m. m. II. ÚS 176/2011, tiež napr. IV. ÚS 542/2013).

15.1. V duchu tohto právneho názoru ústavný súd zdôrazňuje, že uplatnenie premlčacej námietky sa môže priečiť dobrým mravom len vo výnimočných prípadoch, keď by bolo na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, alebo keď by sa aprobovalo konanie, ktoré je *contra bonos mores* (§ 3 ods. 1 OZ, m. m. I. ÚS 33/2012). Vždy je nevyhnutné vychádzať z individuálnych okolností každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na skutkových zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické; to však nevyvážuje všeobecné súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie. Zásada súladu výkonu práv s dobrými mravmi predstavuje významný korektív, ktorý v odôvodnených prípadoch dovoľuje zmiernovať tvrdosť zákona a dáva sudcovi priestor pre uplatnenie pravidiel slušnosti [k tomu napr. nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 3403/11 (N 142/70 SbNU 333), bod 17, či I. ÚS 1532/16-N 176/82 SbNU 713, body 16 a 20].

16. Konkludujúc uvedené, vznesenie námietky premlčania v zásade neodporuje dobrým mravom, v niektorých prípadoch však nie je vylúčená možnosť existencie takej situácie, v ktorej uplatnenie tejto námietky je výrazom zneužitia práva na úkor druhého účastníka daného právneho vzťahu, ktorý uplynutie premlčacej doby nezavinil a zánik jeho nároku by v takom prípade znamenal prítvrký postih v porovnaní s rozsahom ním uplatňovaného práva. Rozhodovacia činnosť súdov stanovuje všeobecné znaky správania žalovaného, ktoré môžu odôvodňovať rozpor námietky premlčania s dobrými mravmi. Úlohou všeobecného súdu je v princípe zasadiť jednotlivé okolnosti do tohto rámca a posúdiť, či správanie žalovaného bolo takého charakteru, že uplatnenie jeho zákonného práva namietat' premlčanie by mohlo byť oslabené, pretože si pre rozpor s dobrými mravmi ochranu nezaslúži.

17. Avšak vzhľadom na povahu posudzovaného sporu a jeho strán dovolací súd akcentuje, že na zdravotnícke zariadenie - štátnu rozpočtovú organizáciu v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktoré (ako je tomu aj v prejednávanej veci) je subjektom verejného záujmu, obzvlášť, pokiaľ ide o konanie o náhradu škody (či inej ujmy), ktorú malo svojou činnosťou spôsobiť, sú kladené vyššie nároky ako na iný subjekt. Štát (štátna rozpočtová

organizácia) ako subjekt *sui generis*, pri rešpekte k hodnotám, na ktorých je založený, totiž musí vystupovať tiež ako „vzor“ pre svojich občanov, a to i v prípade, že by to malo byť na úkor jeho eventuálneho úspechu v spore.

17.1. **V úplne výnimočných prípadoch sa preto vo vzťahu k štátu neuplatní inak všeobecne predpokladaný záver, že by výkon jeho práv ako strany sporu predstavovaný uplatnením námietky premlčania mohol odporovať tomuto jeho osobitnému postaveniu v podstate len vtedy, ak by bol vykonaný v rozpore so zmyslom a účelom takých práv, teda, ak by bol robený len ako priama „šikana“ druhej strany sporu, ale taká námietka by mohla byť rozporná s dobrými mravmi aj vtedy, ak by bola použitá voči strane, ktorá márne uplynutie premlčacej doby nezavinila a voči ktorej by zánik nároku na plnenie bol neprímerane tvrdý.**

17.2. Takéto hodnotenie veci potom legitimizuje právny názor dovolacieho súdu, že **vznesenie námietky premlčania zo strany žalovanej štátnej organizácie môže byť výnimočne hodnotené ako odporujúce dobrým mravom v zmysle § 3 ods. 1 OZ aj v prípade, že síce priamym úmyslom predstaviteľa štátu pri uplatnení tejto námietky nie je žalobkyňu poškodiť, ale sú tu dané mimoriadne a osobitného zreteľa hodné okolnosti, ktoré na strane poškodenej (osoby dotknutej neoprávneným zásahom do jej osobnostných práv) vytvorili závažnú prekážku, ktorá jej vo včasnom uplatnení jej nároku zabránila a pre ktorú by záver o premlčaní uplatneného nároku bol pre ňu neprímerane tvrdý.**

18. V prejednávanej veci bolo preukázané, že k závažným fyzickým i psychickým následkom u žalobkyne došlo nesprávnym postupom pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti zamestnancom žalovanej. Zo Znaleckého posudku č. 96/2012 vyplýva, že žalobkyňa porodila zdravú dcéru, pri pôrode utrpela vážne pôrodné poranenia – trhlinu hrádze a svalového zvierača konečníka, ktoré sa následne skomplikovali závažným a dlhodobým bolestivým spôsobom, došlo k vzniku konečníkovo-pošvových a konečníkovo-hrádzových fistúl (píšťal – patologické prepojenie telesných dutín). Z tohto dôvodu bola operovaná, došlo k realizácii tzv. kolostómie (vyústenie hrubého čreva na brušnej stene s vyprázdňovaním stolice do sáčku), ktorej cieľom bolo odvedenie stolice a zabránenie prieniku stolice do oblasti hrádze, čo malo umožniť zhojenie poranení a fistuly. Pre nutnosť užívania liekov od bolesti (ktoré prechádzali do materského mlieka a mali nepriaznivý vplyv na novorodenú dcéru vyšetrovanej) bola žalobkyňa nútená ukončiť dojčenie. V januári 2005 absolvovala operáciu fistuly, v apríli bola hospitalizovaná pre vpadnutie kolostómie, v máji 2005 bolo operačne zrealizované uzavretie kolostómie, následne došlo k zhoršeniu stavu, znovuobjaveniu fistuly, pre ktorú bola 2x operovaná, bolo nutné znovuzavedenie kolostómie, absolvovala aj plastickú operáciu pošvy a konečníka. V októbri 2005 absolvovala operačnú rekonštrukciu zvieračov konečníka, pre následné komplikácie bola reoperovaná, v júli 2006 bola liečená trasovacou ligatúrou, v máji 2007 bolo zrealizované uzavretie kolostómie (celkovo mala žalobkyňa vyvedenú kolostómiu 2,5 roka). Od uzavretia kolostómie až do súčasnosti u žalobkyne pretrváva porucha vyprázdňovania stolice s nutnosťou trvalého požívania prehánadiel, nepredvídateľnými nutkavými potrebami vyprázdnenia stolice, neschopnosťou udržať stolicu, nutnosťou používania plienok, ďalej trvajú chronické bolesti v oblasti hrádze, pričom prognóza stavu je nepriaznivá.

18.1. Zároveň bolo na základe psychiatrického a sexuologického vyšetrenia v danej veci konštatované, že u žalobkyne došlo v dôsledku škodovej udalosti preukázateľne k rozvoju

úzkostne - depresívnej poruchy, ktorá postupne chronifikovala, a ktorá sa u nej prejavuje kolísaním kvality pozornosti, osciláciou nálad s vegetatívnym doprovodom, afektívnou labilitou, úľakovou reaktivitou, autoakuzáciami, autoobserváciou, hypersenzitivitou, obavnými úvahami, anticipáciou negatívneho, fobickým prežívaním, vyhýbavým správaním a poruchami spánku. Chronifikovaná úzkostne - depresívna porucha pri ďalšom dlhodobom pretrvávajúcom negatívnych stresujúcich okolností vyplývajúcich zo škodovej udalosti (opakované hospitalizácie /celkovo 10x/, opakované operačné zákroky /celkovo 10x/, dlhotrvajúca bolestivá liečba, dlhotrvajúca kolostómia, chronické neuropatické bolesti, neschopnosť udržania stolice, nutnosť používania plienok, nemožnosť dojčenia, dlhodobá neschopnosť sa adekvátne starať o narodenú dcéru, reálna možnosť doživotnej kolostómie...) postupne v priebehu rokov vyústila do pretrvávajúcej zmeny osobnosti, kedy pôvodne diferencovaná, adjustovaná, vitálna, optimistická, extrovertovaná, sociabilná osobnosť s diferencovanou záujmovou sférou sa zmenila na osobnosť introvertovanú, so sociálnou izoláciou, rezignáciou, bezmocnosťou, závislosťou, nízkym sebahodnotením, astenizáciou, zvýšenou unaviteľnosťou, zníženou výkonnosťou, toleranciou záťaže, frustrácie a adaptácie a vymiznutím záujmov.

19. Dovolací súd po dôkladnom preskúmaní veci dospel k záveru, že síce zo skutkových zistení súdov nižších inštancií nevyplývalo, že by hlavným a priamym úmyslom žalovanej pri uplatnení námietky premlčania bolo poškodiť žalobkyňu, bolo však potrebné dôslednejšie zohľadniť mimoriadne nepriaznivý zdravotný stav žalobkyne, ktorý jej bránil v spôsobilosti na včasné uplatnenie práva na súde.

19.1. V rozhodnej dobe sa jednalo o pacientku so značne dynamickým vývojom zdravotného stavu v relatívne krátkom čase sprevádzaným dlhodobými útrapami po opakovaných operáciách s bezvýhodiskovým riešením somatického stavu a paralelnou úzkostne - depresívnou psychiatrickou poruchou. Tento značne nepriaznivý zdravotný stav bolo potrebné hodnotiť výlučne ako dôsledok nesprávne poskytnutej zdravotnej starostlivosti žalovanou.

19.2. Je žiaduce poukázať aj na odborné stanovisko č. 8/2004 ošetrojúceho lekára žalobkyne a súdneho znalca MUDr. I. H., ktorý k otázke vplyvu zdravotného stavu žalobkyne na jej spôsobilosť uplatniť si svoje zákonné práva uviedol, že **„Zdravotný stav menovanej – z psychiatrického hľadiska tak ako je popísaný vyššie aj z hľadiska vzniku – vývinu, resp. priebehu – zakladal nedostatočnú „psychosociálnu kompetentnosť“ menovanej z pohľadu jej možnosti uplatnenia zákonných práv – náhrady škody... Ťaživosť subjektívneho prežívania v rámci uvedených duševných porúch, tak ako postupne prebiehali, mohla byť prekážkou v relevantnom kontakte, ktorý bol potrebný k uplatneniu si nároku náhrady škody“**. Prihliadnuc na všetky okolnosti prejednávaneho sporu a najmä skutočnosť, že nesprávny postup pri poskytnutí zdravotnej starostlivosti sa uskutočnil 04. novembra 2004 a zdravotný stav (i v psychickej rovine) žalobkyne sa po jeho progresívnom zhoršovaní (k tomu viď str. 36 Znaleckého posudku č. 23/2018) ustálil až vo februári 2012, bolo podľa názoru dovolacieho súdu možno konštatovať, že použitie korektívu dobrých mravov je v špecifickom prípade žalobkyne celkom namieste.

71.**R O Z H O D N U T I E**

Pre záver o aktívnej vecnej legitímácii žalobcu v konaní o ochranu dobrej povesti právnickej osoby nie je potrebné, aby nepravdivý alebo pravdu skresľujúci výrok o nej obsahoval úplné a presné označenie jej obchodného mena; postačuje, ak z výroku a okolností, za ktorých k nemu došlo, možno túto osobu spoľahlivo a dostatočným spôsobom identifikovať. Ak difamačným výrokom bolo neoprávnene zasiahnuté do dobrej povesti viacerých právnických osôb, môže sa ochrany svojich práv domáhať každá z nich, či už samostatne alebo spoločne.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. mája 2024, sp. zn. 4Cdo/59/2023)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Humenné (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 20. júna 2018, č. k. 6C/23/2014-262 v spojení s dopĺňacím rozsudkom z 20. septembra 2018, č. k. 6C/23/2014-298 zamietol žalobu o ochranu dobrej povesti právnickej osoby, na základe ktorej sa žalobkyňa domáhala voči žalovanej ospravedlnenia za výroky prednesené na zasadnutí Mestského zastupiteľstva mesta Humenné dňa 31. októbra 2013 z dôvodu prednesenia nepravdivých skutkových tvrdení a neprimeraných hodnotiacich úsudkov, ktorými podľa tvrdenia žalobkyne bolo zasiahnuté do dobrej povesti obchodnej spoločnosti CH., a. s. Humenné. Žalobkyňa nebola úspešná ani v časti uplatneného nároku o zaplatenie nemajetkovej ujmy vo výške 3 000 eur. Súčasne vyslovil, že žalovaná vo vzťahu k žalobkyni má nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. Prvoinštančný súd spor o ochranu dobrej povesti žalobkyne právne posúdil podľa ustanovení § 19b, § 3, § 20 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“), podľa článku 19, 26 Ústavy Slovenskej republiky, pričom sa zaoberal každým výrokom osobitne.

1.1. Vo vzťahu k prvému výroku: v priemyselnom parku Ch. „končia firmy pre zlé podmienky“ zastával názor, že ide o skutkové tvrdenie, pričom z celého kontextu prednesu nevyplýva, že by sa výrok mal vzťahovať práve na žalobkyňu. Vo svojom prednese žalovaná najprv poukázala na areál Ch. a následne uviedla, že žalobkyňa je prepojená s priemyselným parkom Ch., kde končia firmy zväčša pre zlé podmienky. Žalobu v predmetnej časti označil súd prvej inštancie za nedôvodnú a zdôraznil, že mu je z úradnej moci známe, že v regióne Humenné pôsobí spoločnosť Priemyselný park Ch., s. r. o., ktorej predmetom činnosti je prenájom nebytových priestorov a pozemkov firmám. Konateľom tejto spoločnosti je jeden z predsedov predstavenstva žalobkyne. V dôsledku doslovného spojenia firmy Ch. s Priemyselným parkom Ch., „a to s poukazom na slová predtým vyslovené žalovanou, kde priestory firmy žalobkyne žalovaná označila ako areál Ch.“,

prvoinštančný súd dospel k záveru, že uvedené tvrdenie bolo prednesené nie proti žalobkyni, ale práve proti spoločnosti Priemyselný park Ch., s. r. o.

1.2. Vyjadrenia obsiahnuté v rámci druhého výroku súd prvej inštancie vyhodnotil sčasti ako skutkové tvrdenia a sčasti ako hodnotiace úsudky, ktoré boli prednesené v rámci rozpravy s poslancom, ktorá sa týkala energetického projektu, ktorý bol vypracovaný pre mesto Humenné. V rámci tejto rozpravy bola poslancovi položená otázka. Išlo pritom o hodnotiaci úsudok, ktorý nie je možné v rámci celého kontextu vyhodnotiť ako objektívne spôsobilý zasiahnuť do dobrej povesti žalobkyne.

1.3. Obsahom tretieho výroku podľa prvoinštančného súdu bolo uvedenie toho, že poslanec je partnerom žalobkyne, a následne toto svoje tvrdenie žalovaná spresnila, kde uviedla, že daný poslanec je zamestnancom firmy E., táto spoločnosť spolupracuje so spoločnosťou H., v ktorej je väčšinovým akcionárom práve žalobkyňa. Išlo o skutkové tvrdenie žalovanej. Žalobkyňa uviedla, že ide o nepravdivé tvrdenie o tom, že ide o partnera žalobkyne. Žalovaná vo svojom prednese priamo na mestskom zastupiteľstve prvú časť svojho výroku následne dala na správnu mieru, keď bližšie ozrejmila vzťah poslanca k žalobkyni, teda jej prednes v danej časti nebol objektívne spôsobilý zasiahnuť do dobrej povesti žalobkyne a nešlo ani o nepravdivé skutkové tvrdenie. Súd prvej inštancie ďalej zdôraznil, že žalobkyňa dôvodnosť žaloby vo vzťahu k druhému výroku a tretiemu výroku odôvodnila aj tým, že výroky preukazujú prepojenie žalobkyne s poslancom mestského zastupiteľstva a budia dojem, akoby žalobkyňa využívala nejaké nekalé praktiky ovplyvňovaním poslancov. Podľa názoru konajúceho súdu však išlo o subjektívne zhodnotenie výrokov žalovanej, t. j. výroky, ktoré nie sú objektívne spôsobilé vyvolať ujmu na dobrej povesti žalobkyne, pričom z celého kontextu prejavu ani nevyplýva, že by takýmito výrokmí žalovaná poukazovala na nekalé praktiky žalobkyne, resp. presadzovanie jej záujmu cez poslancov inak ako legálnou cestou.

1.4. Štvrtý výrok sa podľa prvoinštančného súdu netýkal samotnej žalobkyne, ale zmluvy, ktorá bola uzatvorená medzi Humenskou energetickou spoločnosťou, s. r. o., a mestom Humenné, pričom pokiaľ žalovaná uviedla svoj hodnotiaci úsudok v znení, že kto takúto zmluvu podpísal, tak sa dopustil sabotáže, mala na mysli zmluvné strany tejto zmluvy, a nie žalobkyňu.

1.5. Pri hodnotení piateho výroku súd prvej inštancie konštatoval, že žalovaná bola v inom konaní subjektom, voči ktorému sa pôvodne žalobkyňa domáhala sumy 200 000 eur a následne po čiastočnom späťvzati bol predmetom konania nárok na zaplatenie sumy 5 000 eur, a preto pokiaľ takéto skutočnosti žalovaná predniesla, nejedná sa o nepravdivé skutkové tvrdenia. Uvedené skutočnosti žalovaná v napadnutom výroku svojho prednesu aj uviedla; rovnako je pravdivé tvrdenie, že žalovaná bola úspešná v rámci prvoinštančného konania. Žalovaná pritom netvrdila, že vyhrala spor ako taký, a preto je jej skutkové tvrdenie pravdivé. Vo vzťahu k hodnotiacemu úsudku žalovanej, že žaloba bola podaná z dôvodu, aby jej bol nahnaný strach, podľa prvoinštančného súdu túto časť výroku žalovaná adresovala pánovi K. Z úradnej moci bolo pritom konajúcemu súdu známe, že pán K. bol štatutárnym orgánom žalobkyne do 26. marca 2010 a v čase podania uvedenej žaloby už danú funkciu nezastával. Žalovaná preto nepoukazovala na konanie žalobkyne, ale zo súdu neznámych dôvodov túto časť prejavu adresovala konkrétnej fyzickej osobe, a teda prednesený výrok nemohol objektívne zasiahnuť do dobrej povesti žalobkyne.

1.6. Ohľadom šiesteho výroku súd prvej inštancie zdôraznil, že bolo na žalobkyni preukázať, že po predložení žiadosti o vydanie stavebného povolenia boli následne aj doklady z jej strany

predložené mestskému úradu. Pravdivosť daného skutkového tvrdenia nemohla preukazovať žalovaná, a to vzhľadom na obsah samotného výroku, kde tvrdila, že okrem stavebného povolenia predloženého v roku 2012 žalobkyňa žiadne doklady nepredložila. Súd bol názoru, že v tejto časti nedošlo k uneseniu dôkazného bremena o tom, že tento výrok je nepravdivý.

1.7. Okresný súd preto na podklade vykonaného dokazovania vyhodnotil formu a obsah prejavu žalovanej ako primerané. Vzhľadom na miesto a čas prednesu a účel výrokov zastával názor, že nevybočovali zo štandardného rámca hodnotiacich úsudkov bežne prezentovaných na zasadnutiach samosprávnych orgánov. Okresný súd preto dospel k záveru, že inkriminované výroky žalovanej nemožno považovať za neoprávnený zásah do dobrej povesti žalobkyne. Žalovaná inkriminovanými výroky realizovala svoje právo vyjadrovať názory a rozširovať informácie. Zároveň vzhľadom na obsah výrokov a použité výrazové prostriedky výroky neprekročili rámec prípustnej kritiky. Nešlo teda zo strany žalovanej o neoprávnený zásah do dobrej povesti žalobkyne, ktorý by bol objektívne spôsobilý privodiť jej ujmu. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 18. novembra 2019, sp. zn. 13Co/29/2018 rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1, ods. 2 CSP ako vecne správny potvrdil a stranám sporu nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Vo vzťahu k prvému výroku v priemyselnom parku Ch. „*končia firmy pre zlé podmienky*“, v rámci odvolacej námietky atakujúcej nesprávnosť posúdenia otázky aktívnej vecnej legitímácie v podstatnom zdôraznil, že možnosť domáhať sa ochrany dobrej povesti právnickej osoby je viazaná len na tú právnickú osobu, ktorá bola špecifikovaná a ktorej názov je zapísaný v obchodnom registri. Za nepochybné považoval, že právnická osoba *Priemyselný park Ch.* je osobou, ktorá je spôsobilá mať práva a povinnosti a bola nepochybné jednoznačne špecifikovaná vo výroku, ktorý predniesla žalovaná. Ide o spoločnosť *Priemyselný park Ch.*, ktorá je zapísaná v Obchodnom registri a len táto právnická osoba má právo domáhať sa návrhom prípadného zásahu do jej dobrej povesti. V danom prípade je žalobkyňou spoločnosť *Ch., a. s. Humenné*, ktorá teda nepochybné nie je aktívne vecne legitímovaná v súvislosti s vyššie uvedenými tvrdeniami. Z uvedeného dôvodu odvolací súd nepovažoval odvoláciu námietku za dôvodnú. K odvolacím tvrdeniam žalobkyne, že nemusí byť presne označená dotknutá osoba, ale postačuje uvedenie údajov, ktoré navodzujú spojitosť s určitou právnickou osobou, a že samotná žalobkyňa dodáva energie do priemyselného parku Ch., odvolací súd uviedol, že ide o tvrdenia, ktorým nemožno priznať právnu relevanciu vo vzťahu k prejednávanému nároku. Mal za nepochybné, že možnosť domáhať sa ochrany dobrej povesti právnickej osoby je viazaná len na tú právnickú osobu, ktorá bola špecifikovaná a ktorej názov je zapísaný v obchodnom registri. Ostatnú argumentáciu neprijal ako dôvodnú bez ohľadu na to, či takáto podobne nazvaná právnická osoba by bola spoločníkom v právnickej osobe alebo nie.

2.2. Na zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie odvolací súd doplnil, že bolo nevyhnutné tak, ako to urobil aj súd prvej inštancie, zhodnotiť predmetné výroky v kontexte situácie, za ktorej odzneli. Išlo o zasadnutie mestského zastupiteľstva, pričom základnou úlohou obce alebo mesta je starostlivosť o všestranný rozvoj územia, ako aj o potreby ich obyvateľov. Je nepochybné, že pri prerokúvaní jednotlivých otázok potrieb mesta dochádza k nevyhnutnému

konfliktu medzi predstaviteľmi jednotlivých koncepcií, ktorého hlavnou úlohou je dospieť k všeobecnému konsenzu, ktorý bude prospešný pre rozvoj mesta, ako aj pre potreby jeho obyvateľov. Pri prejednávaní takýchto koncepčných otázok je nevyhnutný stret jednotlivých myšlienok a názorov, ktoré nepochybne v záujme všeobecného „blaha“ môžu byť prezentované aj formou, ktorá je prednesená nadnesene či na úrovni zveličujúcich či šokujúcich názorov. Berúc do úvahy zásadu primeranosti, je však v záujme dosiahnutia verejno-prospešného cieľa nevyhnutné pripustiť v rámci zasadnutí mestského zastupiteľstva či obecného zastupiteľstva to, aby takéto názory odzneli, boli verejne odprezentované a keďže ide o základné právo na slobodu prejavu, nemožno pri zhodnotení zásady primeranosti dospieť k záveru, že takéto prednesy žalovanej prednesené v rámci debaty o energetickej situácii mesta Humenné mohli byť zásahom do dobrého mena právnickej osoby. Odvolací súd uzavrel, že nakoľko sa v danom prípade jedná aj o základné právo na slobodu prejavu, nemožno pri zhodnotení zásady primeranosti dospieť k záveru, že tvrdenia žalovanej prednesené v rámci debaty o energetickej situácii mesta Humenné mohli byť zásahom do dobrého mena právnickej osoby. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f) CSP (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a z ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu spočívalo v nesprávnom právnom posúdení veci). Namietala nepreskúmateľnosť napadnutého rozhodnutia, keďže odvolací súd sa nevysporiadal so všetkými relevantnými skutočnosťami, ktoré v konaní uviedla, a to najmä vo vzťahu k jej aktívnej vecnej legitímácii v spore. Rovnako žalobkyňa namietala nedostatočné odôvodnenie ohľadom ďalších výrokov žalovanej, pri ktorých súd len všeobecne konštatoval, že sa nejedná o neoprávnený zásah do dobrej povesti žalobkyne. V súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP poukázala na ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu v otázke posúdenia neoprávnenosti zásahu do dobrej povesti právnickej osoby a to napr. R 103/1967, sp. zn. 4Cdo/212/2007, 1Cdo/113/2009, 4Cdo/149/2009, v zmysle ktorej je podľa § 19b ods. 3 OZ neoprávneným zásahom objektívne spôsobilým vyvolať ujmu na dobrej povesti právnickej osoby zásadne každé nepravdivé alebo pravdu skresľujúce tvrdenie, ako aj neoprávnená kritika. Odvolací súd sa od nej odklonil, aj keď nebola preukázaná pravdivosť výrokov žalovanej.

3.1. Dovolateľka k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, t. j. či je vo vzťahu k aktívnej legitímácii žalobkyne potrebné, aby výrok (vyjadrenie žalovanej) obsahoval celé a presné označenie obchodného mena dotknutej právnickej osoby alebo postačuje, ak výrok obsahuje také identifikačné znaky právnickej osoby, prostredníctvom ktorých možno túto osobu spoľahlivo a dostatočným spôsobom identifikovať. Záver odvolacieho súdu, že z výroku žalovanej nebolo možné jednoznačne špecifikovať, že má ísť o žalobkyňu, považovala za formalistický a nesprávny a vyjadrila presvedčenie, že pre vytvorenie záveru, koho sa určitý výrok týka, je postačujúce, ak je z výroku a jeho kontextu dostatočne zrejmé, o akú osobu sa jedná; pritom nemusí byť osoba, ktorej sa tento neoprávnený zásah do dobrej povesti týka, identifikovaná celým obchodným menom. Žalobkyňa

doplnila, že témou mestského zastupiteľstva bola energetika a výrobcom energií v priemyselnom parku je Ch., a. s. Humenné, preto vychádzajúc zo súvislostí prejavu žalovanej a kontextu programu mestského zastupiteľstva sa výroky žalovanej týkali žalobkyne. Napokon dovolateľka poukázala na to, že v tomto smere nie je vylúčená ani pluralita subjektov oprávnených domáhať sa práva na ochranu dobrej povesti, keďže v názve tak žalobkyne ako aj spoločnosti Priemyselný park Ch., s. r. o. je označenie Ch., čo môže vyvolávať u adresátov prejavu možnosť zámény týchto subjektov. Na základe uvedeného navrhla, aby dovolací súd zrušil rozhodnutia súdov nižších inštancií a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, alternatívne zmenil napadnuté rozhodnutie a žalobe vyhovel v celom rozsahu.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadrila.

5. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. mája 2022, sp. zn. 8Cdo/185/2020 (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) bolo dovolanie žalobkyne zamietnuté. Podľa najvyššieho súdu žalobkyňa neopodstatnene namietala, že jej odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP) a vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolací súd uzavrel, že súdy nižších inštancií sa náležite vysporiadali s doterajšou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu v otázke posúdenia zákonných predpokladov pre uplatnenie práva na ochranu dobrej povesti právnickej osoby. K dovolaciemu dôvodu uplatnenému podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP akcentoval, že žalobkyňa náležitým spôsobom nevymedzila právnu otázku zásadného významu v súlade s ustanovením § 432 až 435 CSP z toho dôvodu, že námietky týkajúce sa konkrétneho označenia obchodného mena právnickej osoby, formulácie posudzovaného výroku z hľadiska jeho jazykového vyjadrenia, či kontextu, v akom bol prednesený, ktoré boli dovolateľkou prezentované v súvislosti s posúdením toho, či smerovali voči konkrétnej právnickej osobe, sa týkajú skutkového stavu. Otázka, či z výroku žalovanej bolo alebo nebolo možné jednoznačne špecifikovať, že má ísť o žalobkyňu, je otázkou skutkovou, keď súdy nižších inštancií jednoznačne ustálili, že konkrétne tvrdenia žalovanej boli prednesené nie voči žalobkyňi, ale voči spoločnosti *Priemyselný park Ch., s. r. o.* Keďže dovolanie nie je prostriedkom určeným na revíziu skutkových zistení ani na prehodnotenie vykonaných dôkazov, predmetnú dovoláciu argumentáciu týkajúcu sa skutkového stavu najvyšší súd považoval za nespôsobilú založiť prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Vzhľadom na vyššie uvedené podané dovolanie v zmysle § 448 CSP *en bloc* zamietol.

6. Na základe ústavnej sťažnosti žalobkyne Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) nálezom z 15. marca 2023, sp. zn. IV. ÚS 573/2022-53 rozhodol, že rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8Cdo/185/2020 z 25. mája 2022 bolo porušené základné právo sťažovateľky (žalobkyne) na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Rozsudok najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

6.1. Ústavný súd v odôvodnení nálezu priblížil, že podstatou námietok sťažovateľky je arbitrárnosť a nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu v kontexte

sťažovateľkou prezentovaných dovolacích námietok, ktorými atakovala nedostatočnosť odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ako aj nesprávne právne posúdenie veci; sťažovateľka namietala arbitrárnosť rozhodnutia dovolacieho súdu v súvislosti s dovolacím dôvodom nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, atakovala posúdenie ňou prezentovanej dovolacej argumentácie, predovšetkým záver dovolacieho súdu o tom, že otázka formulovaná v kontexte aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľky je otázkou skutkovou; tento záver považovala za formalistický. Prisvedčil žalobkyni, že otázka formulovaná sťažovateľkou v kontexte dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sa týkala aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne v konaní o ochranu dobrej povesti právnickej osoby. Aktívnu vecnú legitímáciu má ten, komu svedčí stav z hmotného práva, teda kto je nositeľom subjektívneho práva – v konaniach o ochranu dobrej povesti právnickej osoby má aktívnu vecnú legitímáciu ten, kto je nositeľom takéhoto práva.

6.2. Ústavný súd podrobil kritike najvyšší súd, pokiaľ vyhodnotil dovoláciu argumentáciu sťažovateľky ako nespôsobilú založiť prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP z dôvodu, že otázka je otázkou skutkovou. Podľa ústavného súdu najvyšší súd vyhodnotil dovoláciu argumentáciu zjavne ústavne neudržateľným spôsobom, keď skutkový charakter otázky identifikoval v zameraní otázky na zistenie, či z výroku žalovanej bolo/nebolo možné jednoznačne špecifikovať, že inkriminovaný výrok sa týka sťažovateľky – žalobkyne; mal za to, že otázka tak, ako bola formulovaná sťažovateľkou takýto záver o jej skutkovom charaktere nepripúšťa. Otázka formulovaná sťažovateľkou bola priamo zameraná, resp. atakovala právne posúdenie aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne z pohľadu, či sa pre záver o aktívnej vecnej legitímácii vyžaduje celé a presné označenie obchodného mena právnickej osoby alebo postačujú identifikačné znaky právnickej osoby, ktoré túto dovoľujú identifikovať aj bez uvedenia celého obchodného mena.

6.3. Zdôraznil, že najvyšší súd posúdil sťažovateľkou formulovanú otázku, ako aj odôvodnenie k nej, formalisticky, nerešpektujúc svoju vlastnú judikatúru týkajúcu sa toho, čo možno považovať za otázku skutkovú a otázku právnu. Uvedené formalistické posúdenie otázky viedlo k aplikácii príslušných ustanovení upravujúcich dovolacie konanie smerujúce k ústavne neakceptovateľnému záveru o neprípustnosti dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, a tým aj k ústavne neakceptovateľnému zamedzeniu prístupu sťažovateľky k dovolaniu, čo bolo pre ústavný súd dostatočným podkladom na záver o tom, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva žalobkyne na súdnu ochranu a jej práva na spravodlivé súdne konanie.

6.4. V inštruktážnej časti kasačného nálezu ústavný súd poznamenal, že nakoľko napadnutý rozsudok najvyššieho súdu zrušil pre dôvodnosť sťažovateľkou uplatňovanej námietky týkajúcej sa právneho posúdenia v kontexte dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ďalšími námietkami, ktorými žalobkyňa odôvodňovala porušenie identických práv zaručených ústavou a dohovorom v kontexte dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP, sa už nemusel zaoberať; vzhľadom na skutočnosť, že vyslovenie porušenia práv zaručených ústavou a dohovorom sa dotýka dovolacieho dôvodu nesprávneho právneho posúdenia, v rámci ktorého sa bude po vrátení veci posudzovať právna otázka determinujúca aktívnu vecnú legitímáciu, posúdenie námietky arbitrárnosti odôvodnenia najvyššieho súdu pri vyhodnocovaní vady zmätočnosti atakujúcej (aj) otázku aktívnej vecnej legitímácie z pohľadu nedostatočnosti vysporiadania sa s námietkami prezentovanými sťažovateľkou v odvolacom konaní je v tomto štádiu minimálne predčasné. Vecným posúdením príslušnej argumentácie by ústavný súd mohol svojimi postojmi prejudikovať záver k otázke aktívnej vecnej argumentácie, čo je v podmienkach

právneho štátu rešpektujúceho princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov nežiaduce. Ďalej uviedol, že v súvislosti s namietaným dovolacím dôvodom nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP najvyšší súd skúmal odklon od ustálenej rozhodovacej praxe v otázke posúdenia zákonných predpokladov uplatnenia práva na ochranu dobrej povesti právnickej osoby aj z pohľadu, či sa jednotlivé výroky týkajú samotnej žalobkyne, t. j. aj z pohľadu jej vecnej legitímácie. Z dôvodu čiastočného prekrytia vecnej argumentácie mal ústavný súd za predčasné aj preskúmanie námietky týkajúcej sa arbitrárnosti vysporiadania sa najvyššieho súdu s dovolacou argumentáciou v súvislosti s namietaným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP – odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke zásahu do dobrej povesti sťažovateľky výrokmi žalovanej. Ústavný súd uzavrel, že keďže prípadný výsledok posúdenia dovolacieho dôvodu podaného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP môže mať vplyv na posúdenie argumentácie sťažovateľky v kontexte dovolacích dôvodov podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP, napadnutý rozsudok najvyššieho súdu zrušil ako celok a najvyššiemu súdu uložil rozhodnúť vo veci dovolania opätovne.

7. Dovolateľka primárne preferovala prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP; a len pre prípad, ak by bol dovolací súd názoru, že žalobkyňou prezentovaná interpretácia k určeniu aktívnej vecnej legitímácie (*týkajúca sa prvého výroku*) vyplýva z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/429/2014 (*pre záver o stotožnení osoby, ktorá je označená v písomnom prejave, s osobou zásahom dotknutou je v niektorých prípadoch postačujúce jej označenie aj len iniciálkami, pokiaľ je takéto označenie doplnené niektorými ďalšími údajmi*) a toto ojedinelé rozhodnutie, by bolo možné považovať za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu (keďže názor na túto právnu otázku nie je v judikatúre vo vzťahu k ochrane dobrej povesti právnickej osoby jednoznačne formulovaný, ale môže, hoci nemusí z nej nepriamo vyplývať), navrhla, aby bolo dovolanie posudzované podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP, t. j. že odvolací súd sa pri riešení nastolenej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

7.1. Pri skúmaní prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sa dovolací súd zameriava na zistenie a posúdenie vzťahu medzi dovolateľom označeným existujúcim rozhodnutím dovolacieho súdu (judikátom), ktoré tvorí súčasť jeho ustálenej rozhodovacej praxe, a novým prípadom. Vychádzajúc z kontextu skoršieho rozhodnutia (judikátu) a jeho skutkového vymedzenia pri tom za pomoci abstrakcie interpretuje v judikáte vyjadrené právne pravidlo (ratio).

7.2. Dovolateľka na doloženie odklonu odvolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP poukázala na uznesenie dovolacieho súdu zo 14. apríla 2016, sp. zn. 3Cdo/429/2014, ktorého analytická právna veta znie: „**Pre záver o stotožnení osoby, ktorá je označená v písomnom prejave, s osobou zásahom dotknutou je v niektorých prípadoch postačujúce jej označenie aj len iniciálkami, pokiaľ je takéto označenie doplnené niektorými ďalšími údajmi. Fotografia domu s textom, ktorý vysvetľuje, že ide o dom osoby označenej iniciálkami, významne prispieva k možnosti, že napríklad rodinní príslušníci žalobcu, jeho susedia, ale tiež všetky ďalšie osoby, ktoré z nejakého dôvodu poznajú dom, stotožnia osobu spomenutú v článku.**“

7.3. Keďže dovolateľkou označené uznesenie najvyššieho súdu sa netýka ochrany dobrej povesti právnickej osoby, ale ochrany osobnosti fyzickej osoby (*žalobca sa tu domáhal ochrany osobnosti, do ktorej mu podľa neho bolo zasiahnuté článkom uverejneným v žalovanom médiu, pričom súd prvej inštancie vychádzal z názoru, že žalobca je aktívne vecne legitimovaný - lebo mal za to, že bežný čitateľ článku stotožnil v ňom uvedenú osobu „L.H.“ so žalobcom; odvolací*

súd vychádzal z opačného názoru), vec prejednávajúci senát dospel k záveru, že uznesenie sp. zn. 3Cdo/429/2014 nie je vo vzťahu k preskúmvanej veci prilehavé pre odlišnosť nielen skutkových okolností, ale predovšetkým právnej otázky v ňom riešenej. V predmetnom uznesení sa totiž najvyšší súd zaoberal otázkou **stotožnenia fyzickej osoby označenej v písomnom prejave, s osobou zásahom dotknutou**. Otázkou, *či je v niektorých prípadoch postačujúce jej označenie aj len iniciálkami, pokiaľ je takéto označenie doplnené niektorými ďalšími údajmi*, dovolateľka v podanom dovolaní nenamietala a v skúmvanej veci ani nebola predmetom posúdenia odvolacím súdom, pričom medzi stranami nešlo o otázku spornú. Zásada o analógii v skutkovom a právnom stave ako nevyhnutného predpokladu aplikácie ustálenej rozhodovacej praxe je aplikovateľná aj na aktuálne rozhodovanie dovolacieho súdu. Žalobkyňou označené rozhodnutie najvyššieho súdu nepredstavuje ustálenú rozhodovaciu prax pre prejednávaný prípad, nakoľko predmetné rozhodnutie nerieši skutkovo a právne analogickú situáciu, o akú ide v danej veci; pomerované touto optikou bola v tejto časti preto vylúčená prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

8. Okrem toho žalobkyňa namietala nesprávne posúdenie neoprávnenosti zásahu do dobrej povesti žalobkyne výrokmi žalovanej, ktorými sa zaoberal odvolací súd v ods. 23. odôvodnenia a súd prvej inštancie v odsekoch 33. až 39 (*všetkými okrem prvého výroku*). Podľa jej názoru sa pri riešení uvedenej otázky odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

9. Dovolací súd už v rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/34/2020 uviedol, že občianskoprávna ochrana dobrej povesti právnickej osoby vyplývajúca z ustanovenia § 19b ods. 2, ods. 3 OZ prichádza do úvahy vtedy, ak nepravdivé tvrdenie a neprímeraný hodnotiaci úsudok je považovaný za neoprávnený zásah, ktorý z objektívneho hľadiska bol spôsobilý privodiť ujmu do práva na ochranu dobrej povesti právnickej osoby. Medzi neoprávneným zásahom a vzniknutou ujmou na dobrej povesti právnickej osoby musí byť príčinná súvislosť.

10. Podľa čl. 19 ods. 1 ústavného zákona č. 460/1992 Z. z. Ústavy Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústava“) každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

11. Podľa čl. 26 ods. 1, ods. 2 veta prvá, ods. 4 ústavy, sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.

12. Podľa čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice. Tento článok nebráni štátom, aby vyžadovali udeľovanie povolení rozhlasovým, televíznym alebo filmovým spoločnostiam.

13. Výkon týchto slobôd, pretože zahŕňa aj povinnosti aj zodpovednosť, môže podliehať takým formalitám, podmienkam obmedzeniam alebo sankciám, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, územnej celistvosti, predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, ochrany povesti alebo práv iných, zabráneniu úniku dôverných informácií alebo zachovania autority a nestrannosti súdnej moci.

14. Sloboda prejavu je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové sudy. K veciam verejným nepochybne patrí činnosť orgánov verejnej moci, vrátane rozhodovacej činnosti súdov, ako aj činnosť osôb pôsobiacich vo verejnom živote. Sloboda prejavu však nie je bezbrehá; ústavou zaručené právo vyjadrovať svoje názory je obsahovo obmedzené právami iných, najmä čl. 19 ústavy. Pri kolízii oboch ústavou garantovaných práv a aplikácii ustanovenia § 19b ods. 3 OZ v súvislosti s uplatňovaním ochrany dobrej povesti právnickej osoby, je povinnosťou súdu vždy interpretovať jednotlivé zákonné ustanovenia z pohľadu účelu a zmyslu ochrany ústavou garantovaných práv a slobôd. Pri strete slobody prejavu s právom na ochranu dobrej povesti právnickej osoby je vždy nevyhnutné skúmať mieru (intenzitu) porušenia základného práva na ochranu dobrej povesti právnickej osoby v kontexte so slobodou prejavu a s právom na informácie so zreteľom na požiadavku proporcionality uplatňovania týchto práv. Teória a súdna prax preto rozlišuje medzi skutkovými tvrdeniami, u ktorých možno zisťovať ich pravdivosť a hodnotovými úsudkami, kde tá možnosť je podstatne obmedzená (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 15. decembra 2009, sp. zn. II. ÚS 152/08).

15. Test proporcionality (*stricto sensu*) ako súbor získaných informácií pomáha orgánu aplikácie práva zistiť, či zásah do základných práv a slobôd (ne)bol v súlade s ústavou, ako aj jeho primeranosť voči cieľu, ktorý sa obmedzením sleduje. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že obmedzenie akéhokoľvek základného práva alebo slobody, t. j. aj slobody prejavu možno považovať za ústavne akceptovateľné len vtedy, ak ide o obmedzenie, ktoré bolo ustanovené zákonom, resp. na základe zákona, zodpovedá niektorému ustanovenému legitímnemu cieľu a je nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na dosiahnutie sledovaného cieľa. Ospravedlňuje ho existencia naliehavej spoločenskej potreby a primerane (spravodlivo) vyvážený vzťah medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom, t. j. musí ísť o obmedzenie, ktoré je v súlade so zásadou proporcionality (napr. I. ÚS 416/2011, m. m. I. ÚS 4/02, I. ÚS 36/02, I. ÚS 193/03).

16. Dovolací súd pre úplnosť v tejto súvislosti zdôrazňuje, že porušenie práva na dobrú povesť môže byť spôsobené len takými skutkovými tvrdeniami, ktoré sú difamačné, a tak spôsobilé privodiť ujmu na dobrej povesti dotknutého subjektu, o takéto tvrdenia však nešlo. Hodnotiaci úsudok a tvrdenie skutočnosti sa zásadným spôsobom líšia, lebo kým existencia skutočnosti môže byť preukázaná, pravdivosť hodnotiacich úsudkov nie je dokázateľná, keďže tie nepopisujú skutočnosť, ale naopak ju (viac alebo menej) voľne interpretujú, čo ale neznamená, že sú v rámci konania o ochranu dobrej povesti celkom nenapadnuteľné (napr. uznesenie najvyššieho súdu z 23. septembra 2009, sp. zn. 4Cdo/212/2007).

17. Aj Európsky súd pre ľudské práva pri posudzovaní limitov slobody prejavu starostlivo rozlišuje medzi faktami a hodnotiacimi úsudkami. Existenciu faktov možno preukázať, zatiaľ čo otázka pravdivosti hodnotiacich úsudkov nepripúšťa dôkazy (Lingens c. Rakúsko, rozsudok z roku 1986, obdobne Feldek c. Slovenská republika, rozsudok z 27. februára 2001). Aj keď hodnotiaci úsudok vzhľadom na svoj subjektívny charakter vylučuje dôkaz pravdy, musí vychádzať z dostatočného faktického základu (Jeruzalem c. Rakúsko, rozsudok z 27. februára 2001).

18. Vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolací súd dospel k záveru, že sudy nižších inštancií sa náležite vysporiadali s doterajšou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu v otázke posúdenia zákonných predpokladov pre uplatnenie práva na ochranu dobrej povesti právnickej osoby, keď dôsledne rešpektovali vyššie uvedené výkladové pravidlá vo vzťahu ku každému zo sporných výrokov žalovanej.

18.1. Rozhodnutie súdu prvej inštancie (s ktorým tvorí potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu jeden vecný celok) v odsekoch 33. až 39. odôvodnenia obsahuje detailné vyhodnotenie formy a obsahu jednotlivých prednesov žalovanej. Súd prvej inštancie primárne rozlišoval, či išlo v danom prípade o skutkové tvrdenie alebo hodnotiaci úsudok a následne posudzoval pravdivosť vyslovených skutkových tvrdení a zároveň prostredníctvom aplikácie testu proporcionality hodnotil spôsobilosť každého z výrokov (vrátane hodnotiacich úsudkov) privodiť ujmu na dobrej povesti žalobkyne. Sudy v danej veci tiež dôsledne skúmali, či sa jednotlivé výroky týkali samotnej žalobkyne a ich závery ani v tejto časti nemožno považovať za neadekvátne.

18.2. Napokon nebolo možné ponechať bez povšimnutia ani to, že sudy nižších inštancií posudzovali výroky žalovanej aj z hľadiska toho, v akom kontexte boli prednesené a správne konštatovali, že žalovaná inkriminovanými výrokmí realizovala svoje ústavné právo vyjadrovať názory a rozširovať informácie. Zároveň dospeli k legitímnemu hodnoteniu v otázke prijateľnej kritiky, že vzhľadom na obsah výrokov a použité výrazové prostriedky, sporné výroky neprekročili rámec prípustnej kritiky. Po preskúmaní jednotlivých výrokov v korelácii s miestom a toho, pri akej príležitosti odzneli (zasadnutie mestského zastupiteľstva) nie je možné uvedené závery považovať za nesúladné s ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu.

19. Uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP preto dovolací súd nepovažoval za relevantný z hľadiska prípustnosti dovolania, lebo napadnutým rozhodnutím nedošlo k odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke posúdenia neoprávnenosti zásahu objektívne spôsobilého vyvolať ujmu na dobrej povesti právnickej osoby (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/34/2020, 4Cdo/149/2009, 4Cdo/212/2007, 1Cdo/113/2009).

20. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 písm. b) CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zdefiniuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska citovaného zákonného ustanovenia môže byť pritom len otázka právna (teda nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Otázky síce riešené súdmi v priebehu konania, avšak

netvoriace základ ich rozhodnutí, nemajú relevanciu v zmysle tohto ustanovenia. Predmetná otázka musí byť zároveň procesnou stranou nastolená v dovolaní. Právne otázky, dovolateľom v dovolaní nenastolené a nepomenované, nemajú relevanciu z hľadiska prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia.

21. Dovolateľka namietala nesprávnosť právneho posúdenia veci odvolacím súdom, ktorý podľa nej podal výklad, ktorý je formalistický a nesprávny, keďže pre danosť aktívnej vecnej legitímácie v konaní o ochranu dobrej povesti právnickej osoby je postačujúce, ak je v predmetnom výroku, ktorým malo dôjsť k zásahu, dostatočne identifikovaná spôsobom, na základe ktorého ju možno spoľahlivo určiť. Inak povedané, podľa dovolateľky na konštatovanie neoprávnenosti zásahu do dobrej povesti právnickej osoby nemusí byť osoba, ktorej sa zásah týka, identifikovaná celým obchodným menom, postačí, ak je z predmetného výroku zrejmé, že sa týka konkrétnej osoby.

22. Riadiac sa právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v kasačnom náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z.), rešpektujúc obsah a zmysel práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom zistené, dovolací súd uzatvára, že dovolateľka nebrojila proti skutkovým zisteniam súdov nižších inštancií, ale položenou otázkou oponovala proti nesprávnemu právnemu posúdeniu aktívnej vecnej legitímácie z pohľadu, či sa *„pre záver o aktívnej vecnej legitímácii vyžaduje celé a presné označenie obchodného mena právnickej osoby alebo postačujú identifikačné znaky právnickej osoby, ktoré túto dovoľujú identifikovať aj bez uvedenia celého obchodného mena.“*

23. Vzhľadom na skutočnosť, že dovolateľkou uplatnený dovolací dôvod bol vymedzený v zákonných mantineloch § 432 ods. 2 CSP, dovolací súd dospel k záveru, že bol splnený predpoklad prípustnosti dovolania vyplývajúci z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Rozhodnutie odvolacieho súdu totiž záviselo od vyriešenia dovolateľom vymedzenej právnej otázky, ktorá dovolacím súdom v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Po konštatovaní prípustnosti dovolania podrobil dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu meritórnemu dovolaciemu prieskumu a pristúpil k posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke.

24. Otázka formulovaná dovolateľkou v kontexte dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sa týkala aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne v konaní o ochranu dobrej povesti právnickej osoby.

25. Aktívnu vecnú legitímáciu má ten, komu svedčí stav z hmotného práva, teda kto je nositeľom subjektívneho práva; v konaniach o ochranu dobrej povesti právnickej osoby má aktívnu vecnú legitímáciu ten, kto je nositeľom takéhoto práva.

26. Podľa § 19b ods. 1 OZ právnické osoby majú svoj názov, ktorý musí byť určený pri ich zriadení. Pri neoprávnenom použití názvu právnickej osoby sa možno domáhať na súde, aby sa neoprávnený užívateľ zdržal jeho užívania a odstránil závadný stav; možno sa tiež domáhať

primeraného zadosťučinenia, ktoré sa môže požadovať aj v peniazoch (ods. 2). Odsek 2 platí primerane aj pre neoprávnený zásah do dobrej povesti právnickej osoby (ods. 3).

26.1. Aktívne legitimovanými sú nositelia práva na ochranu dobrej povesti, teda právnické osoby, proti ktorým bolo zasiahnuté do dobrej povesti. Legitimovaná je iba samotná právnická osoba, nie je možné, aby členovia štatutárnych orgánov, hoci sa cítia subjektívne poškodení, žalovali iných na ochranu svojej vlastnej osobnosti, pokiaľ zásah bol spôsobený právnickej osobe. Právnická osoba je na podanie žaloby na ochranu osobnosti legitimovaná po dobu jej trvania, pretože, v prípade zániku právnickej osoby sa nemožno dožadovať ochrany jej dobrej povesti.

26.2. Môže nastať aj situácia, keď pôvodca zásahu nespôsobí ujmu na dobrej povesti iba jednej právnickej osobe, ale oprávnených subjektov bude viac. V takom prípade majú možnosť brániť svoju dobrú povesť súdnou cestou všetky poškodené subjekty, či už súčasne alebo každý z nich zvlášť, nezávisle na sebe.

27. Z príslušných častí rozsudku prvoinštančného súdu vyplýva, že v súvislosti s prvým výrokom, ktorým malo dôjsť k zásahu do dobrej povesti žalobkyne, bola žaloba zamietnutá ako nedôvodná s poukazom na to, že „*uvedené tvrdenie bolo prednesené nie voči žalobcovi, ale... voči spol. Priemyselný park Ch., s. r. o.*“, t. j. z dôvodu nedostatku aktívnej vecnej legitímácie. Žalobkyni preto vo vzťahu k prvému výroku nesvedčí právo na ochranu dobrej povesti.

27.1. Dovolateľka nedostatok aktívnej vecnej legitímácie v kontexte *prvého výroku* namietala aj v odvolacom konaní, ale odvolací súd ju vyhodnotil ako nedôvodnú. Odvolací súd pri formulovaní nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne (CH., a. s. Humenné) v kontexte *prvého výroku* predneseného žalovanou, uvažoval o právnej norme obsiahnutej v § 19a ods. 3 v spojení s § 19b ods. 1 OZ, pričom sa zamýšľal nad možnosťou jej aplikácie a skúmaním jej obsahu a zmyslu a v rámci výkladu na podklade svojich skutkových zistení prijal právny záver o neexistencii dôvodu na aplikovanie predmetnej právnej normy § 19b ods. 3 OZ na prejednávaný prípad, a to vychádzajúc z premisy, že možnosť domáhať sa ochrany dobrej povesti právnickej osoby je viazaná len na tú právnickú osobu, ktorá bola špecifikovaná a ktorej názov je zapísaný v obchodnom registri.

28. Posúdenie aktívnej legitímácie v sporoch o ochranu názvu a dobrej povesti právnickej osoby v praxi nerobí väčšie ťažkosti, pretože nie je zložité logicky posúdiť, aká právnická osoba bola zásahom poškodená.

29. V prípadoch ako je tento ale platí, že v bežnej reči a zvlášť pri politických prejavoch je prirodzené, že sa nepoužívajú formálne presné označenia osôb, ale zvyknú sa používať skrátené formy, príp. iné označenia osôb, ktoré vystihujú o koho v danom prípade ide. Nemôže byť na ťarchu žalobcu, o ktorého dobrú povesť sa jedná, ak osoba zasahujúca do jeho dobrej povesti sa vyjadrí formálne nepresne, avšak navonok je objektívne zrejmé, že sa negatívny výrok týkal práve osoby žalobcu.

30. Nesprávnosť právneho názoru súdov nižších inštancií možno *ad absurdum* ilustrovať na príklade, že keď sa povie „*mobilný operátor orange*“, tak je zrejmé, že sa to týka spoločnosti Orange Slovensko, a. s., hoci nebola spomenutá celým obchodným menom zapísaným

v obchodnom registri. Podstatné je celkové vyznenie informácie, resp. to ako je spôsobilé byť vnímané v očiach zainteresovanej verejnosti.

31. Žalobkyňa odôvodnila žalobu tým, že je obchodnou spoločnosťou zaoberajúcou sa výrobou energií a ich dodávkou obchodným spoločnostiam pôsobiacim v Priemyselnom parku Ch. a obyvateľom mesta Humenné. S obchodnými partnermi v Priemyselnom parku Ch. má vybudované dlhodobé vzťahy a spoluprácu, pričom požíva u obchodných partnerov a obyvateľov mesta Humenné dobrú povesť.

32. Podľa dovolacieho súdu je pre vyvodenie aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne podstatnou skutočnosť, čo bolo témou mestského zastupiteľstva: bola to energetika a výrobcom energií v priemyselnom parku je žalobkyňa Ch., a.s. Humenné (spoločnosť Priemyselný park Ch. s. r. o. nie je a ani v minulosti nebola výrobcom a dodávateľom energií), preto vychádzajúc z jednotlivých súvislostí prejavu žalovanej a v kontexte programu mestského zastupiteľstva treba mať za to, že výroky žalovanej sa týkali žalobkyne.

33. Aj z hľadiska významu použitých slov v slovnom spojení „v priemyselnom parku Ch.“ je zjavné, že toto slovné spojenie vyjadruje určitý priestor (areál, priemyselný objekt a pod.) a nie obchodnú spoločnosť; nesporným faktom je aj skutočnosť, že dlhodobo je prevádzkovateľom (správcom) priemyselného parku Ch. práve žalobkyňa - Ch., a. s. Humenné, ktorá takto vystupuje aj na verejnosti.

34. Z celkového kontextu prejavu žalovanej ako aj formulovania predmetnej časti prejavu, ktorý sa týkal toho, že v Priemyselnom parku Ch. „končia firmy pre zlé podmienky“, vyplýva, že tento výrok žalovanej sa dotýkal žalobkyne. Treba mať na pamäti, že kontext a súvislosti, v akých je konkrétny prejav urobený, vždy prispievajú k jednoznačnému stotožneniu právnickej osoby s konkrétnym prejavom.

35. Ako formalistický, nepresný a nevyvážený sa tak javí názor odvolacieho súdu, že možnosť domáhať sa ochrany dobrej povesti právnickej osoby je (bez ďalšieho) viazaná len na tú právnickú osobu, ktorá bola špecifikovaná a ktorej názov je zapísaný v obchodnom registri, z čoho vyvodil, že spoločnosť Ch. a. s., Humenné (žalobkyňa) nie je aktívne vecne legitimovanou v súvislosti s predmetným tvrdením žalovanej.

36. Preto na právnu otázku dovolateľky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená je odpoveď dovolacieho súdu zhrnutá v právnej vete: *Vo vzťahu k aktívnej vecnej legitímácii žalobkyne v konaní o ochranu dobrej povesti právnickej osoby nie je potrebné, aby difamačný výrok (žalovanej) obsahoval celé a presné označenie obchodného mena dotknutej právnickej osoby a postačuje, ak výrok obsahuje také identifikačné znaky právnickej osoby, prostredníctvom ktorých možno túto osobu spoľahlivo a dostatočným spôsobom identifikovať aj bez uvedenia celého obchodného mena, napr. relevantnou časťou obchodného mena v spojení s kontextom, v ktorom bol výrok verejne prednesený.*

37. Dotknutá osoba nemusí byť v prejave presne označená, ale postačuje uvedenie takých údajov, ktoré navodzujú spojitosť s určitou právnickou osobou, pričom jeden výrok sa môže dotýkať a vzťahovať aj na viacero osôb.

37.1. V prípade, že pôvodca zásahu nespôsobí ujmu na dobrej povesti iba jednej právnickej osobe, ale oprávnených subjektov bude viac, majú možnosť brániť svoju dobrú povest' súdnou cestou všetky poškodené subjekty, či už súčasne alebo každý z nich zvlášť, nezávisle na sebe. Z tohto dôvodu nie je vylúčená ani pluralita subjektov oprávnených domáhať sa práva na ochranu dobrej povesti, keďže v názve tak žalobkyne (Ch. a. s., Humenné) ako aj spoločnosti Priemyselný park Ch., s. r. o. je označenie Ch., čo môže vyvolávať u adresátov prejavu možnosť zámieny týchto subjektov.

38. Sumarizujúc vyššie uvedené dovolací súd uzatvára, že pre konštatovanie o neoprávnenom zásahu do dobrej povesti právnickej osoby nemusí byť osoba, ktorej sa tento zásah týka identifikovaná celým obchodným menom, ale stačí, ak je z inkriminovaného výroku zasahujúceho do dobrej povesti zrejmé, že sa týka konkrétnej osoby. Pre vytvorenie záveru, koho sa určitý výrok týka, je postačujúce, ak je z výroku a jeho kontextu dostatočne zrejmé, o akú osobu sa jedná, resp. ak je táto osoba v danom výroku dostatočne identifikovaná spôsobom, na základe ktorého ju možno spoľahlivo určiť; pritom nemusí byť osoba, ktorej sa neoprávnený zásah do dobrej povesti týka, identifikovaná celým obchodným menom.

39. So zreteľom na povahu a účel dovolacieho konania preto najvyšší súd dospel k záveru, že v danej procesnej situácii, ktorá nastala po kasačnom náleze ústavného súdu, pre dosiahnutie zmyslu a podstaty ďalšieho konania prichádza do úvahy zrušenie nielen rozsudku odvolacieho súdu, ale aj rozsudku prvoinštančného súdu (keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu) z existencie nesprávneho právneho posúdenia (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP) nedostatku aktívnej vecnej legitimácie žalobkyne v kontexte *prvého výroku* predneseného žalovanou: „*v priemyselnom parku Ch. končia firmy pre zlé podmienky*“. V ďalšom konaní bude úlohou súdov nižších inštancií posúdiť opodstatnenosť uplatneného nároku na ochranu dobrej povesti žalobkyne za zohľadnenia právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tomto uznesení.

72.**ROZHODNUTIE**

Po vzniku poistnej udalosti poisťovateľ nemôže odstúpiť od poistnej zmluvy podľa § 802 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, ale môže v prípade splnenia zákonných podmienok poistné plnenie odmietnuť v zmysle § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. apríla 2024, sp. zn. 2Cdo/106/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Košice I (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 13. júna 2019, č. k. 38Csp/152/2018-155 žalobu zamietol a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%.

1.1. Týmto rozsudkom rozhodol súd prvej inštancie o peňažnom nároku žalobkyne titulom bezdôvodného obohatenia. Pri rozhodovaní vychádzal súd prvej inštancie zo zistenia, že žalobkyňa uzavrela so žalovaným poistnú zmluvu pre životné poistenie grand duo life so začiatkom poistenia 12. februára 2014 na dobu určitú do 11. februára 2039 so štvrt'ročným ročným poistným 45,61 eura. Z predmetnej poistnej zmluvy súd usúdil, že v danej veci ide o spor zo spotrebiteľskej zmluvy v zmysle § 52 ods. 4 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), nakoľko žalobca pri uzatváraní poistnej zmluvy konal v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti, preto je potrebné ho v zmysle § 52 ods. 2 OZ považovať za dodávateľa; a žalovaný pri uzatváraní poistnej zmluvy konal ako fyzická osoba.

1.2. Počas trvania tejto zmluvy došlo k trom poistným udalostiam, a to dňa 26. júna 2014, kedy bolo žalovanému poskytnuté poistné plnenie vo výške 1.890,00 eur, dňa 2. októbra 2016, kedy bolo poskytnuté žalovanému poistné plnenie vo výške 1.260,00 eur a dňa 27. mája 2017, kedy bolo žalovanému poskytnuté peňažné plnenie vo výške 630,00 eur. V priebehu poistného vzťahu žalobkyňa vyplatila žalovanému titulom troch poistných plnení celkovo sumu 3.780 eur. Počas likvidácie štvrtej poistnej udalosti si žalobkyňa od žalovaného vyžiadala výpis z účtu poistenca zdravotnej poisťovne, pretože došlo k opakovanému poškodeniu pravého kolena a chcela si overiť, či pravé koleno nebolo poškodené už v minulosti. Na základe predloženej zdravotnej dokumentácie, vystavenej ku dňu 20. mája 2018 zistila, že žalovaný nepravdivo odpovedal na otázky žalobkyne v zdravotnom dotazníku o jeho zdravotnom stave, ktorý bol súčasťou poistnej zmluvy. Listom z 1. júna 2018 preto žalobkyňa odstúpila od poistnej zmluvy podľa § 802 ods. 1 OZ. Odstúpenie bolo žalovanému doručené dňa 7. júna 2018. Žalobkyňa tak vyplatila žalovanému na poistnom plnení za tri poistné udalosti sumu 3.780,00 eur a vznikli jej náklady na uzavretie poistnej zmluvy vo výške 63,85 eura a na poistnom prijala od žalovaného sumu 820,98 eura, preto v konaní žiadala vydať bezdôvodné obohatenie v sume 3.022,87 eura. Mal za preukázané, že žalobkyňa svoje právo na odstúpenie od poistnej zmluvy využila až po poistnej udalosti, a to v poradí po vzniku štvrtej poistnej udalosti. Žalobkyni týmto momentom zaniklo právo na odstúpenie od poistnej zmluvy v zmysle § 802 ods. 1 OZ, nakoľko toto môže využiť len v momente

vzniku poistnej udalosti. Vzniklo jej ale právo na odmietnutie poistného plnenia v zmysle § 802 ods. 2 OZ vo vzťahu k štvrtej poistnej udalosti. Odmietnutím poistného plnenia v prospech žalovaného, po vzniku štvrtej poistnej udalosti v zmysle § 802 ods. 2 OZ, by zároveň žalobkyňa privodila zánik poistenia, na základe čoho by jej vznikol nárok na vrátenie toho, čo dostala od žalovaného, alebo čo mu už nepatrilo po zániku poistenia. Odstúpenie od poistnej zmluvy zo strany žalobkyne teda súd považoval za neplatné v zmysle § 39 OZ, nakoľko je v rozpore so zákonom, a to konkrétne ust. § 802 ods. 1 OZ. Týmto neplatným právnym úkonom žalobkyne preto nedošlo k skončeniu poistnej zmluvy a nevznikol jej nárok ani na vydanie bezdôvodného obohatenia.

1.3. O náhrade trov konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a priznal ich náhradu úspešnému žalovanému v rozsahu 100%.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“), na odvolanie žalobkyne, rozsudkom z 30. septembra 2020, sp. zn. 1Co/238/2019 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil; a určil, že žalobkyňa je povinná nahradiť žalovanému trovy odvolacieho konania v celom rozsahu.

2.1. Odvolací súd konštatoval, že odvolanie žalobkyne nemožno považovať za dôvodné, ak vychádza z názoru, že odstúpenie od zmluvy môže byť využité poisťovateľom aj po poistnej udalosti. V prejednávanej veci je potrebné súhlasiť s názorom súdu prvej inštancie, že ust. § 802 ods. 2 OZ sa aplikuje v prípade, ak sa poisťiteľ dozvie o dôvodoch uvedených v ust. § 793 OZ až po poistnej udalosti. Ak teda nastane poistná udalosť, nemôže už poisťiteľ od zmluvy odstúpiť, lebo v takom prípade mu už vzniká povinnosť plniť podľa poistnej zmluvy. Zákon pre prípad, že sa poisťiteľ až po poistnej udalosti dozvie, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedomé, nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohol zistiť pri uzatvorení poistenia, a ktorá pre uzatvorenie poistnej zmluvy bola podstatná, upravuje iba odmietnutie plnenia podľa § 802 ods. 2 OZ. Ak teda žalobkyňa tvrdí, že až po poistnej udalosti sa dozvedela, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedomé nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohla zistiť pri uzatváraní poistenia, a ktorá pri uzatváraní poistnej zmluvy bola podstatná, mala možnosť plnenie z poistnej zmluvy odmietnuť podľa § 802 ods. 2 OZ. V danom prípade však nemohla účinne od poistnej zmluvy odstúpiť podľa § 802 ods. 1 OZ. Možno preto uzavrieť, že ak sa poisťovateľ dozvie o dôvodoch uvedených v ust. § 793 OZ až po poistnej udalosti, je potrebné aplikovať ust. § 802 ods. 2 OZ. Je tomu tak preto, lebo v opačnom prípade, ak by bolo možné odstúpiť od zmluvy aj po vzniku poistnej udalosti ustanovenie § 802 ods. 2 OZ by tak bolo bez významu. Z uvedených záverov, ako je zrejmé z odôvodnenia napadnutého rozsudku, súd prvej inštancie v prejednávanej veci vychádzal, a preto napadnutý rozsudok spočíva na správnom právnom posúdení veci. Vzhľadom na uvedené, odvolací súd konštatoval, že nie je daný žalobkyňou uvádzaný odvolací dôvod spočívajúci v nesprávnom právnom posúdení veci súdom prvej inštancie, preto odvolací súd napadnutý rozsudok podľa § 387 ods. 1 CSP ako vecne správny potvrdil.

2.2. Výrok o trovách odvolacieho konania vyplýva z ust. § 255 ods. 1 v spojení s § 396 ods. 1 CSP, podľa ktorých právo na náhradu trov odvolacieho konania má úspešná strana v spore, v danom prípade žalovaný, preto mu odvolací súd priznal náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie

podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.1. Dovolateľka považuje právne posúdenie predmetnej veci odvolacím súdom za nesprávne. Podľa názoru žalobkyne z gramatického, ani systematického výkladu § 802 ods. 1 a 2 OZ jednoznačne nevyplýva, že by odstúpenie od zmluvy nemohlo byť využité poisťovateľom aj po poistnej udalosti. *Otázka, či môže poisťiteľ odstúpiť od poistnej zmluvy aj po vzniku poistnej udalosti, nebola doposiaľ dovolacím súdom riešená.* Žalobkyňa zastáva názor, že § 802 ods. 1 OZ je možné uplatniť vo všetkých prípadoch, pri ktorých by pri pravdivom a úplnom zodpovedaní otázok žalobkyňa poistnú zmluvu neuzavrela. Ustanovenie § 802 ods. 2 OZ sa vzťahuje zasa na prípady, kedy sa poisťiteľ až po poistnej udalosti dozvie skutočnosti, ktoré sú podstatné, majú vplyv na správne určenie rizika, ale nie sú dôvodom na neuzavretie poistnej zmluvy. To znamená, že klient je za určitých podmienok poisťiteľný. Navyše, odmietnutie plnenia podľa § 802 ods. 2 OZ je možné použiť iba v prípade, ak príčinou poistnej udalosti je skutočnosť, ktorú poistený zatajil. V prípade, ak by príčinou poistnej udalosti bolo niečo iné ako zatajená skutočnosť, poisťovateľ by nemal žiaden spôsob ako sankcionovať klienta. V danom prípade, v poradí štvrtá poistná udalosť nebola v príčinnej súvislosti so skutočnosťami, pre ktoré by žalobkyňa v prípade ich pravdivého a úplného uvedenia poistnú zmluvu so žalovaným neuzatvorila. Dovolateľka poukázala na právnu úpravu obsiahnutú vo vyhláske Ministerstva financií č. 49/1964 Zb. o poistných podmienkach pre poistenia osôb, účinnnej od 01. apríla 1964 do 31. októbra 1991, v zmysle ktorej bola poisťovňa oprávnená od zmluvy odstúpiť aj po tom, čo nastala poistná udalosť. Na podporu svojich tvrdení poukazuje na § 9 ods. 1 uvedenej vyhlášky. Žalobkyňa je presvedčená, že žiadnym výkladom ustanovenia § 802 ods. 1 a ods. 2 OZ nie je možné dospieť k záveru, že odstúpiť od poistnej zmluvy možno len pred vznikom poistnej udalosti. Ak by tomu tak bolo, žalobkyňa by nemala v danom prípade možnosť ani odstúpiť od zmluvy, a ani odmietnuť poistné plnenie. Žalobkyňa má za to, že jej odstúpenie je platné, čím na strane žalovaného došlo k bezdôvodnému obohateniu, ktoré je povinný žalobkyni vydať. V predmetnom konaní žalobkyňa preukázala splnenie všetkých predpokladov na platné odstúpenie od poistnej zmluvy. Dovolateľka navrhuje, aby dovolací súd vydal rozhodnutie, ktorým zmení rozhodnutie odvolacieho súdu tak, že žalovaného zaviazne k povinnosti uhradiť žalobkyni sumu 3.022,87 eura spolu s úrokom z omeškania vo výške 5% ročne odo dňa 23. 07. 2018 do zaplatenia a uhradiť trovy konania.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že považuje za neprípustnú argumentáciu, aby právny predpis vyššej právnej sily mal byť aplikovaný a vykladaný v súlade s právnym predpisom nižšej právnej sily. Vyhláska č. 49/1964 Zb. je navyše už 20 rokov neúčinná. Je potrebné zdôrazniť, že odstúpenie od zmluvy je mimoriadnym inštitútom skončenia právneho vzťahu, ktorý z dôvodu jeho účinkov ex tunc zákonodarca pripúšťa iba výnimočne. Niet dôvodu predpokladať, že by úmyslom zákonodarcu bolo poskytnúť poisťovateľovi takmer neobmedzené možnosti odstúpiť od poistnej zmluvy kedykoľvek počas jej platnosti. Žalovaný zároveň na pojednávaní dňa 02. apríla 2019 k časti uplatneného nároku vzniesol námietku premlčania. Nakoľko konajúce súdy považovali už samotný základ nároku uplatneného žalobkyňou za nepreukázaný, splnením ďalších zákonných náležitostí odstúpenia od zmluvy ani námietkou premlčania nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia sa už nezaoberali. Žalovaný preto navrhuje dovolaciemu súdu, aby dovolanie zamietol a priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi v rozsahu 100%.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd

dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana sporu v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP) skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je potrebné zamietnuť.

6. Dovolateľka vyvodzovala prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Preskúmaním obsahu dovolania dovolací súd ustálil, že podstatnou právnou otázkou v spore je to, či môže poisťovateľ odstúpiť od poistnej zmluvy podľa ust. § 802 ods. 1 OZ aj po vzniku poistnej udalosti. Dovolací súd nezistil, že by táto špecifická otázka, ktorú dovolateľka vymedzila v súlade s § 432 ods. 2 CSP, bola doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená, a preto je dovolanie procesne prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Následne skúmal, či dovolateľka dôvodne vyčíta odvolaciemu súdu nesprávne právne posúdenie tejto otázky.

7. Podľa § 793 ods. 1 OZ, kto s poisťiteľom uzavrie poistnú zmluvu, je povinný odpovedať pravdivo a úplne na všetky písomné otázky poisťiteľa, týkajúce sa dojednávaného poistenia. To platí tiež, ak ide o zmenu poistenia.

8. Podľa § 802 ods. 1 OZ, pri vedomom porušení povinností uvedených v ust. § 793, môže poisťiteľ od poistnej zmluvy odstúpiť, ak pri pravdivom a úplnom zodpovedaní otázok by poistnú zmluvu neuzavrel. Toto právo môže poisťiteľ uplatniť do troch mesiacov odo dňa, keď takú skutočnosť zistil; inak právo zanikne.

9. Podľa § 802 ods. 2 OZ, ak sa poisťiteľ dozvie až po poistnej udalosti, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedomé nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohol zistiť pri dojednávaní poistenia, a ktorá pre uzavretie poistnej zmluvy bola podstatná, je oprávnený plnenie z poistnej zmluvy odmietnuť; odmietnutím plnenia poistenie zanikne.

10. Podľa § 798 OZ, poisťiteľ je oprávnený plnenie z poistnej zmluvy primerane znížiť, ak na základe vedome nepravdivej alebo neúplnej odpovede (§ 793) bolo určené nižšie poistné.

11. V § 793 ods. 1 OZ je zakotvená informačná povinnosť poisťníka/poisteného, ktorá je jeho základnou povinnosťou. Obsahom tejto povinnosti je opísať pravdivo a úplne rozsah poistného nebezpečenstva, ktoré má byť predmetom poistnej zmluvy (pozri R 73/1967). Otázky poisťovateľa smerujú k zisteniu objektívne existujúcich skutočností, ktoré sú podstatné buď pre vznik poistenia, alebo aspoň pre určenie výšky poistného. Ide pritom o skutočnosti, ktoré nie sú a nemôžu byť poisťiteľovi známe, alebo ktoré nemôže bezpečne zistiť bez pravdivej a úplnej odpovede na tieto otázky. Zmyslom informačnej povinnosti je umožniť poisťovateľovi, aby sa rozhodol, či je dané riziko preňho prijateľné, a aby ho mohol v kladnom prípade oceniť a správne určiť výšku poistného. Ak záujemca o poistenie nesplní svoju informačnú povinnosť riadne, stíhajú ho zodpovednostné následky po uzavretí poistnej zmluvy. Zákon spája s uvedením vedome nepravdivých a neúplných údajov pri uzavieraní poistnej zmluvy tri druhy sankcií: 1/ zníženie poistného plnenia (§ 798 OZ), 2/ odstúpenie od poistnej zmluvy (§ 802 ods.1 OZ) a 3/ odmietnutie poistného plnenia (§ 802 ods. 2 OZ).

12. Ustanovenie § 798 OZ o pomernom znížení poistného postihuje len vedomé porušenie povinnosti poistníka odpovedať pravdivo a úplne na všetky písomné otázky poistovateľa, ktoré sa týkajú dojednávaneho poistenia, a to len za predpokladu, že také porušenie povinnosti malo za následok, že sa určilo nižšie poistné, než aké poisťiteľovi patrilo správne. Z uvedeného tak vyplýva, že aplikácia tohto ustanovenia prichádza do úvahy v tých prípadoch, ak poistovateľ napriek nesplneniu riadnej oznamovacej povinnosti poistníkom/poisteným, by poistnú zmluvu síce aj tak uzavrel, avšak za vyššie poistné. Poistné je určené poistnou zmluvou podľa toho, aké poistné riziko vyplýva z poistnej zmluvy pre poisťiteľa. Čím väčšie je riziko, tým väčšie je aj poistné. Pre posúdenie rozsahu poistného rizika je dôležité, aby poistník, prípadne aj poistený, odpovedal pravdivo a úplne na všetky písomné otázky poisťiteľa týkajúce sa dojednávaneho poistenia (§ 793). Primeranosť zníženia plnenia treba posudzovať podľa pomeru výšky poistného určenej podľa nepravdivých alebo neúplných odpovedí k výške poistného, ktorá by sa bola určila v prípade, keď by odpovede na otázky poistovne boli pravdivé a úplné.

13. S porušením povinností ustanovených v § 793 OZ zákon v § 802 OZ spája ďalšie dôsledky podľa intenzity porušenia uvedených povinností, pokiaľ neprichádza do úvahy aplikácia § 798 OZ o znížení poistného plnenia. Ustanovenie odseku 1 upravuje možnosť poisťiteľa odstúpiť od zmluvy, čím sa poistná zmluva zrušuje ex tunc (od začiatku) a odsek 2 oprávnenie poisťiteľa odmietnuť poistné plnenie, čím poistenie zanikne.

14. Podľa § 802 ods.1 OZ, zákon dáva poisťiteľovi možnosť *odstúpenia* od uzavretej poistnej zmluvy. Základným predpokladom pre toto odstúpenie poistovateľa je vedomé porušenie povinnosti v § 793 OZ. Dôkazné bremeno ohľadne vedomého porušenia povinnosti odpovedať pravdivo a úplne na otázky poistovateľa zaťažuje poistovateľa. Odstúpením poistovateľa od poistnej zmluvy sa poistná zmluva zrušuje s účinkami ex tunc (od začiatku, t. j. k momentu uzavretia zmluvy).

15. Oprávnenie poisťiteľa *odmietnuť* plnenie z poistnej zmluvy podľa § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka je vo všeobecnosti viazané na kumulatívne splnenie viacerých podmienok. Odmietnuť plnenie je tu podmienené tým, že poisťiteľ sa až po poistnej udalosti dozvie, že príčinou (tejto) poistnej udalosti je skutočnosť, ktorú pre vedome nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohol zistiť pri dojednávaní poistenia a tá bola podstatná pre uzavretie poistnej zmluvy. O podstatnú okolnosť vzhľadom na poistnú ochranu ide vtedy, ak by poistovateľ pri vedomosti o tejto okolnosti poistnú zmluvu vôbec neuzavrel, pretože ide o nepoistiteľné riziko. Ak by išlo o nepodstatný omyl, teda o prípad, kedy by poistovateľ síce poistnú zmluvu uzavrel, avšak len pri vyššom poistnom, v danom prípade by prichádzal do úvahy postup podľa § 798 OZ. Už pri nesplnení čo aj len jednej z podmienok, nevzniká právo poisťiteľa odmietnuť poistné plnenie. Podmienkou odmietnutia poistného plnenia je, že poisťiteľ sa až po poistnej udalosti dozvedel, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pri dojednávaní poistenia nemohol zistiť (hoci aj ďalším šetrením) pre vedome nepravdivé alebo neúplné odpovede, a že išlo o takú závažnú skutočnosť, ktorá bola pre uzavretie zmluvy podstatná.

16. Ako § 802 ods. 1 OZ, tak aj § 802 ods. 2 OZ riešia právnu situáciu zániku poistenia,

pri ktorej poisťník vedome poruší svoju informačnú povinnosť v zmysle § 793 OZ, pričom ide o informáciu, ktorá má podstatný význam pre uzavretie poisťnej zmluvy, a pri vedomosti ktorej by poisťovateľ poisťnú zmluvu neuzavrel, avšak *s tým rozdielom, kedy sa o tejto skutočnosti poisťovateľ dozvie*. V prípade, ak sa tak stane po uzavretí poisťnej zmluvy, avšak pred vznikom poisťnej udalosti, má poisťovateľ právo od tejto zmluvy *odstúpiť* v zmysle § 802 ods. 1 OZ, a to za kumulatívneho splnenia zákonných podmienok. Ak sa tak stane po poisťnej udalosti, tak má poisťovateľ právo poisťné plnenie poisťníkovi/poistenému *odmietnuť*.

17. Ustanovenie § 802 ods. 2 OZ tak rieši situáciu, ktorá nastane po uzavretí poisťnej zmluvy a po vzniku poisťnej udalosti, pričom oproti odseku 1 cit. zákona sa zaoberá aj so skutočnosťou, čo bolo dôvodom vzniku poisťnej udalosti a či je tam príčinná súvislosť medzi porušením povinnosti v zmysle § 793 OZ a vznikom poisťnej udalosti; či ide o podstatnú informáciu, ktorá nebola uvedená poisťníkom, pri vedomosti ktorej by zmluvu poisťovateľ neuzavrel a či išlo pre poisťovateľa o skrytú skutočnosť. V prípade, ak už nastala poisťná udalosť zákona nedáva poisťiteľovi právo od poisťnej zmluvy odstúpiť, ale len právo poisťovateľa odmietnuť poisťníkovi plnenie. Z dôvodu zachovania právnej istoty nie je prípustné, aby poisťovateľ mal v prípade porušenia povinností podľa § 793 OZ, o ktorých sa poisťovateľ dozvie po poisťnej udalosti právo voľby, či od poisťnej zmluvy odstúpi podľa § 802 ods. 1 OZ alebo odmietne plnenie § 802 ods. 2 OZ, a to s rozdielnymi právnymi následkami zániku poistenia (v prípade odstúpenia ex tunc a v prípade odmietnutia ex nunc). V tomto smere považuje dovolací súd za potrebné zdôrazniť, že vychádzajúc z ust. § 802 ods. 1 OZ môže poisťovateľ od poisťnej zmluvy odstúpiť len do momentu vzniku poisťnej udalosti, a to v prípade, ak pri pravdivom a úplnom zodpovedaní otázok by poisťnú zmluvu neuzavrel. Uvedenému záveru i podľa názoru dovolacieho súdu nasvedčuje ustanovenie § 802 ods. 2 OZ, upravujúce postup poisťiteľa v prípade, ak sa až po poisťnej udalosti dozvie o vedome nepravdivej alebo neúplnej odpovedi, ktorá bola pre uzavretie poisťnej zmluvy podstatná, spočívajúci v odmietnutí plnenia, a to v prípade, ak táto skutočnosť bola príčinou poisťnej udalosti a taktiež ustanovenie § 798 OZ, upravujúce oprávnenie poisťiteľa v prípade zistenia vedome nepravdivej alebo neúplnej odpovede primerane znížiť plnenie z poisťnej zmluvy, ak na základe tejto vedome nepravdivej alebo neúplnej odpovede bolo určené nižšie poisťné.

18. V danom prípade tak dovolací súd na právnu otázku, *či môže poisťovateľ odstúpiť od poisťnej zmluvy podľa ust. § 802 ods. 1 OZ aj po vzniku poisťnej udalosti* uvádza, že v takomto prípade poisťovateľ od poisťnej zmluvy odstúpiť podľa ust. § 802 ods. 1 OZ *nemôže*, ale môže v prípade splnenia zákonných podmienok poisťné plnenie odmietnuť v zmysle § 802 ods. 2 OZ, nakoľko v danom prípade už nastala okolnosť – poisťná udalosť, s ktorou zákon spája v prípade podstatného porušenia informačnej povinnosti poisťníkom/poisteným v zmysle § 793 OZ len možnosť odmietnutia plnenia zo strany poisťovateľa a ani gramatickým, systematickým a logickým výkladom § 802 ods. 1 OZ nemožno dospieť k inému jeho výkladu.

19. Nie je dôvodné tvrdenie dovolateľky, že v prípade odmietnutia plnenia podľa § 802 ods. 2 OZ sa nejedná o skutočnosť, pre ktorú by poisťovateľ zmluvu neuzatvoril, pretože už samotné znenie zákona hovorí, že musí ísť o skutočnosť, ktorá bola pre uzavretie poisťnej zmluvy podstatná, a zároveň bola pre poisťovateľa skrytá. Je nutné poukázať na to, že aj odstúpenie poisťovateľa od poisťnej zmluvy je možné len pre také vedomé porušenie povinností zo strany

poistníka/poisteného zakotvených v § 793 OZ, pre ktoré by v prípade ich pravdivého uvedenia, poisťovateľ zmluvu neuzavrel. V oboch prípadoch tak ide o informáciu, ktorá má podstatný význam pre uzavretie poistnej zmluvy, a pri vedomosti ktorej by poisťovateľ poistnú zmluvu neuzavrel, avšak s tým rozdielom, kedy sa o nej poisťovateľ dozvie, t. j. či sa tak stane pred, alebo po poistnej udalosti. V prípade, ak dovolateľka namietala, že poisťovateľ nemohol odmietnuť poistné plnenie z predmetnej poistnej zmluvy po poistnej udalosti z dôvodu, že zo strany poisteného ide síce o vedomé porušenie povinnosti zakotvených v § 793 OZ, avšak porušenie ktorých nie je v príčinnej súvislosti so vzniknutou poistnou udalosťou (táto skutočnosť však nebola predmetom dokazovania v prejednávanej veci), tak v danom prípade rovnako poisťovňa nemá možnosť po vzniku poistnej udalosti od predmetnej poistnej zmluvy odstúpiť, ale má právo z uvedeného dôvodu buď poistné plnenie odmietnuť alebo postupovať podľa § 798 OZ. Rovnako námietka dovolateľky, že predchádzajúca právna úprava vo vyhl. MF SR č. 49/1964 Zb. o poistných podmienkach pre poistenia osôb (zrušená vyhl. č. MF SR č. 364/1991 Zb. s účinnosťou od 1. novembra 1991) v § 9 ods. 1 upravovala možnosť poisťovne od zmluvy odstúpiť aj po tom, čo nastala poistná udalosť, nie je dôvodná, nakoľko v tomto ustanovení cit. vyhlášky bolo len zakotvené právo v určitých prípadoch na vrátenie poistného, ak dôjde k zániku poistenia podľa § 360 OZ (v znení účinnom do 31. 12. 1991), avšak zákonné podmienky možnosti odstúpenia od poistnej zmluvy boli zakotvené v ust. § 360 OZ obdobným spôsobom ako v ust. § 802 OZ, ktoré je účinné v súčasnosti.

20. Na podporu tohto rozhodnutia uvádza dovolací súd aj iné rozhodnutia zo súdnej praxe NS ČR:

20.1. Poisťovateľ môže svoje právo na odstúpenie od poistnej zmluvy uplatniť len do momentu vzniku poistnej udalosti, ale pokiaľ však už k poistnej udalosti došlo, poisťovateľ je oprávnený postupovať len podľa § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka, a to plnenie z poistnej zmluvy odmietnuť (Ro NS ČR z 28. februára 2001, sp. zn. 33Cdo/2907/2000).

20.2. V prípade, že poisťiteľ sa až po poistnej udalosti dozvie, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedome nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohol zistiť pri dojednávaní poistenia, a ktorá bola pre uzavretie poistnej zmluvy podstatná, možno iba odmietnuť plnenie (§ 802 ods. 2 OZ). V tomto prípade nemožno od poistnej zmluvy odstúpiť podľa § 802 ods. 1 OZ. Ustanovenie § 802 ods. 1 OZ, upravujúce prekluzívnu lehotu na odstúpenie od poistnej zmluvy, nemožno analogicky aplikovať na odmietnutie plnenia v zmysle § 802 ods. 2 OZ (NS ČR z 30. októbra 2000, sp. zn. 29Cdo/2249/1999).

20.3. V prípade smrti poisteného možno odstúpiť od poistnej zmluvy podľa ustanovenia § 802 ods. 1 OZ len pred vznikom poistnej udalosti. Podľa ustanovenia § 802 ods. 2 možno postupovať v prípade, že poisťiteľ sa dozvie o dôvodoch uvedených v ustanovení § 793 OZ po poistnej udalosti. Ak nastala poistná udalosť (smrť poisteného), nemôže už poisťiteľ od zmluvy s ním uzavretej účinne odstúpiť, pretože došlo k zániku poistného vzťahu. Pre prípad, že poisťiteľ sa až po poistnej udalosti dozvie, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedome nepravdivé alebo neúplné odpovede poisteného nemohol poisťiteľ zistiť pri dojednávaní poistenia, a ktorá bola pre uzavretie zmluvy podstatná, ustanovenie § 802 ods. 2 OZ upravuje iba odmietnutie plnenia (NJUD - Ro NS ČR z 28. februára 2001, sp. zn. 33Cdo/2907/2000; podobne SRNS 3/C 285).

20.4. Odmietnutie poistného plnenia prichádza do úvahy po vzniku poistnej udalosti. V tomto prípade nemožno od poistnej zmluvy odstúpiť podľa § 802 ods. 1 OZ (Najvyšší súd Českej

republiky (ďalej aj ako „NS ČR“) z 19. decembra 2007, sp. zn. 30Cdo/417/2006). Neplatí tu prekluzívna doba 3 mesiacov podľa § 801 ods. 1 OZ, pretože toto ustanovenie, ktoré upravuje prekluzívnu lehotu odstúpenie od poistnej zmluvy nemožno analogicky aplikovať na odmietnutie plnenia v zmysle § 802 ods. 2 OZ (NS ČR z 30. októbra 2000, sp. zn. 29Cdo/2249/1999).

21. Odvolací súd vo svojom rozhodnutí preto v predmetnom konaní správne dospel k záveru, že: *„Ak teda žalobkyňa tvrdí, že až po poistnej udalosti sa dozvedela, že jej príčinou je skutočnosť, ktorú pre vedomé nepravdivé alebo neúplné odpovede nemohla zistiť pri uzatváraní poistenia, a ktorá pri uzatváraní poistnej zmluvy bola podstatná, mala možnosť plnenie z poistnej zmluvy odmietnuť podľa § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka. V danom prípade však nemohla účinne od poistnej zmluvy odstúpiť podľa § 802 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Možno preto uzavrieť, že ak sa poisťovateľ dozvie o dôvodoch uvedených v ust. § 793 Občianskeho zákonníka až po poistnej udalosti, je potrebné aplikovať ust. § 802 ods. 2 Občianskeho zákonníka.“*

73.**R O Z H O D N U T I E**

Právo nájomcu bytu požiadať podľa § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, aby s ním vlastník do dvoch rokov od podania žiadosti uzavrel zmluvu o prevode vlastníctva bytu, je majetkovým právom, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe (§ 101 Občianskeho zákonníka) plynúcej odo dňa, keď ho nájomca mohol vykonať po prvý raz.

Pokiaľ nájomca podá viacero takýchto žiadostí, podaním každej z nich mu vzniká samostatné právo, premlčanie ktorého sa posudzuje nezávisle od premlčania práv vzniknutých podaním iných žiadostí nájomcu o prevod vlastníctva bytu.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. februára 2023, sp. zn. 4Cdo/273/2021)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Galanta (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. októbra 2019, č. k. 35C/50/2018-99 uložil žalovanej povinnosť uzavrieť so žalobkyňou zmluvu o prevode vlastníctva bytu v znení uvedenom v predmetnom výroku. Zároveň žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobkyňi náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Súd prvej inštancie vychádzal zo skutkových zistení, že medzi právnym predchodcom žalovanej a žalobkyňou došlo k vzniku občianskoprávneho vzťahu, a to na základe rozhodnutia o pridelení bytu z 13. februára 1979 a dohody o odovzdaní a prevzatí bytu z 31. augusta 1979, ktorými žalobkyňi vzniklo právo osobného užívania predmetného bytu podľa ustanovení § 153 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) v znení účinnom ku dňu 31. augusta 1979. Novelou OZ č. 509/1991 Zb. došlo podľa § 871 ods. 1 zo zákona k transformácii práva užívania na nájom, a teda aj právo osobného užívania predmetného bytu žalobkyne sa transformovalo na nájom podľa ustanovení § 663 a nasl. OZ. Súd prvej inštancie ďalej uviedol, že listom zo dňa 19. júla 2016 adresovaným žalovanej žalobkyňa podala v zmysle § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení účinnom ku dňu zaslania listu (ďalej len „zákon č. 182/1993 Z. z.“) žiadosť o prevod vlastníctva bytu č. 4 s príslušenstvom v bytovom dome na ulici S. v Š. (ďalej aj „sporný byt“). S poukazom na argumentáciu prezentovanú v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/37/2010 a v náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 105/2013, majúc na zreteli účel zákona č. 182/1993 Z. z., konštatoval, že právna úprava obsiahnutá v zákone č. 182/1993 Z. z. je úpravou špeciálnou, v dôsledku čoho nemožno použiť úpravu všeobecnú obsiahnutú v Občianskom zákonníku. Uviedol, že v zmysle § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. dochádza na základe každej (aj opakovanej) žiadosti nájomcu o prevod vlastníctva bytu (v prípade trvania nájomného vzťahu žiadateľa a

postavenia prenajímateľa ako povinného vlastníka podľa zákona č. 182/1993 Z. z. a za predpokladu späťvzatia predchádzajúcej žiadosti) k vzniku vždy nového, samostatne posudzovaného práva nájomcu. Keďže predmetom daného konania bolo nové právo žalobkyne na prevod vlastníctva, ktoré vzniklo na základe žiadosti z 19. júla 2016, po späťvzatí predchádzajúcich žiadostí listom z 15. júla 2016, vo vzťahu ku ktorým žalovaná vznášala námietky premlčania, tieto nepovažoval súd prvej inštancie pre posúdenie nového práva za relevantné. Odo dňa podania predmetnej žiadosti, ktorá bola doručená žalovanej 20. júla 2016, začala plynúť žalovanej ako povinnému vlastníkovi nová dvojročná lehota, ktorá uplynula 20. júla 2018. Nakoľko na základe žiadosti v stanovenej lehote nedošlo k prevodu vlastníckeho práva na žalobkyňu, podľa názoru súdu prvej inštancie vzniklo žalobkyni právo vo všeobecnej premlčacej lehote podľa § 101 OZ domáhať sa na súde uloženia povinnosti žalovanej uzavrieť so žalobkyňou zmluvu o prevode vlastníctva k bytu. Keďže žalobkyňa si právo prvýkrát mohla uplatniť 21. júla 2018 a žalobu na súde podala 12. novembra 2018, argumentáciu žalovanej o premlčaní práva žalobkyne vyhodnotil súd prvej inštancie ako nedôvodnú. Pokiaľ išlo o žalobou navrhnutý obsah právneho úkonu a stanovenie ceny sporného bytu na základe odborného posudku č. 177/2018 znalca Ing. I. K., žalovaná tieto skutočnosti žiadnym spôsobom nerozporovala a ani sa k nim nevyjadrovala, preto okresný súd dospel k záveru, že žaloba o uloženie povinnosti žalovanej previesť na žalobkyňu vlastnícke právo k bytu na základe žalobkyňou sformulovanej zmluvy o prevode vlastníctva bytu za kúpnu cenu 478 eur je dôvodná a v celom rozsahu jej vyhovel. O trovách konania rozhodol podľa § 262 ods. 1, ods. 2 a § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Trnave (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom zo 14. októbra 2020 sp. zn. 24Co/23/2020 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalobkyni priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Odvolací súd sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie. Zároveň dospel k záveru, že rozhodnutie súdu prvej inštancie týkajúce sa žalovanou v odvolaní namietaných skutočností je vyčerpávajúce, správne skutkovo a právne zdôvodnené a zodpovedá všetkým požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutia. Súd prvej inštancie vykonal všetky relevantné dôkazy navrhnuté stranami, tieto dôkazy vyhodnotil a z hodnotenia dôkazov ustálil skutkový stav, z ktorého pri rozhodovaní vychádzal a s ktorým sa odvolací súd stotožnil. Ohľadom žalovanou namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci sa odvolací súd stotožnil s výkladom uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. decembra 2010, sp. zn. 6Cdo/37/2010 súdom prvej inštancie. Po vysporiadaní sa so vzťahom zákona č. 182/1993 Z. z. k Občianskemu zákonníku uviedol, že právo na prevod vlastníctva bytu v zmysle zákona č. 182/1993 Z. z. je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, ktorá začína plynúť odo dňa, kedy tento nárok mohol byť uplatnený po prvýkrát (§ 101 OZ). Ďalej s poukazom na § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z. konštatoval, že podanie novej žiadosti o prevod vlastníctva bytu (ktorej predchádzalo späťvzatie predchádzajúcich žiadostí) pri splnení aj ostatných podmienok podľa právneho stavu v čase jej podania má za následok vznik nového subjektívneho práva na prevod tohto vlastníctva so začiatkom plynutia novej dvojročnej lehoty na splnenie tomuto právu zodpovedajúcej povinnosti, pričom vznik práva na prevod vlastníctva bytu sa posudzuje podľa právnej úpravy platnej v čase podania žiadosti o tento prevod. Zároveň z okolností daného prípadu odvolaciemu súd nevyplynulo, že by konanie

žalobkyne bolo v rozpore s dobrými mravmi. Závery súdu prvej inštancie neboli v kolízii ani s rozhodnutím v skoršej veci sp. zn. 20C/251/2008, keďže predmetom tohto konania bolo nahradenie prejavu vôle žalovanej k prevodu vlastníckeho práva k bytu na základe žiadosti žalobkyne zo 14. novembra 1995 a predmetom aktuálneho konania je uloženie povinnosti prejavu vôle žalovanej k prevodu vlastníckeho práva k bytu na základe žiadosti o prevod vlastníctva k bytu z 19. júla 2016, pričom predchádzajúce žiadosti o prevod vlastníctva k bytu žalobkyňa zobrala späť; ide teda o rozdielne skutkové okolnosti, a preto súdy prijali rozdielne právne závery. Pokiaľ išlo o právne účinky opakovanej žiadosti žalobkyne o prevod vlastníctva k bytu, názory súdu prvej inštancie odvolávajúce sa na už spomínané rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/37/2010 považoval odvolací súd za správne. Uzavrel, že taký výklad dotknutých právnych noriem, podľa ktorého opakovaná žiadosť žalobkyne (pri splnení aj ostatných podmienok vyžadovaných zákonom) nemá za následok vznik nového práva na prevod vlastníctva bytu, pretože prichádza do úvahy premlčanie skoršieho práva, ktoré malo vzniknúť žalobkyňi skoršími žiadosťami a ktoré v zmysle zákonnej úpravy vzala späť, popiera účel a zmysel zákona č. 182/1993 Z. z., ktorým je nepochybne aj ochrana nájomcu bytu. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovení § 420 písm. f) CSP (súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces) a § 421 ods. 1 písm. b) CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu spočívalo v nesprávnom právnom posúdení). Namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu je zmätočné, vecne nesprávne a nezákonné. Odvolací súd sa dostatočne nevysporiadal s relevantnou argumentáciou žalovanej uplatnenou v konaní pred súdom prvej inštancie a v odvolaní. V tejto súvislosti dovolateľka poukázala na jej skoršie výhrady týkajúce sa inštitútu premlčania vo väzbe na koreláciu zákona č. 182/1993 Z. z. k Občianskemu zákonníku. Uviedla tiež, že za rozhodujúcu považovala skutočnosť, že žalobkyňa sa už raz domáhala, aby súd uložil tej istej žalovanej tú istú povinnosť previesť vlastnícke právo k tomu istému bytu na základe tých istých právnych noriem, pričom jej žaloba bola v celom rozsahu zamietnutá. Zároveň upozornila na otázku konania žalobkyne v rozpore s dobrými mravmi. Vzhľadom na to, že s touto argumentáciou sa vôbec nevysporiadal ani odvolací súd, považovala napadnutý rozsudok za nedostatočne odôvodnený, nepresvedčivý a nepreskúmateľný. Uvedeným postupom bolo porušené jej právo na spravodlivý proces, čím je naplnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Dovolateľka ďalej uviedla, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené právne otázky, od ktorých záviselo napadnuté rozhodnutie, a to otázka (1) „*či existuje rozpor s dobrými mravmi v konaní nájomcu, pokiaľ nájomca požiada vlastníka bytu o prevod vlastníckeho práva k bytu v zmysle § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z., pričom svoje právo uplatní na súde až po značnej dobe odo dňa premlčania svojho práva, z ktorého dôvodu je na súde procesne neúspešný, pričom svoju pôvodnú žiadosť o prevod vlastníckeho práva k bytu zoberie späť a podá novú žiadosť o prevod vlastníckeho práva*“, a tiež otázka (2) „*či je právo nájomcu na prevod vlastníckeho práva k bytu v zmysle § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z. majetkovým právom, ktoré sa premlčuje a pokiaľ áno, či späťvzatím žiadosti o prevod vlastníckeho práva k bytu a podaním novej žiadosti začína plynúť nová premlčacia lehota na uplatnenie tohto práva*“.

na súde“. Žalovaná v tejto súvislosti zastávala názor, že výkon práva žalobkyne, ktorá po svojom plnom procesnom neúspechu zobrala späť svoje pôvodné žiadosti, podala novú žiadosť a následne sa v tunajšom konaní domáha prevodu vlastníckeho práva k spornému bytu na základe tých istých právnych noriem, jednoznačne odporuje dobrým mravom. Dodala, že späťvzatím pôvodných žiadostí a podaním novej žiadosti žalobkyni nevniklo nové právo na prevod vlastníckeho práva k bytu, ale nová žiadosť predstavuje iba nový prejav vôle, ktorým si žalobkyňa formálne uplatňuje totožné právo. Na základe uvedených dôvodov žalovaná navrhla, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Zároveň v zmysle § 444 ods. 1 CSP navrhla odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia.

4. Žalobkyňa vo vyjadrení k podanému dovolaniu uviedla, že rozhodnutia súdov nižších inštancií spĺňajú všetky zákonné kritériá kladené na kvalitu odôvodnenia a v žiadnom prípade ich nemožno považovať za nepreskúmateľné a nedostatočne odôvodnené. V danom prípade je zrejmé, že pre právne posúdenie veci bola rozhodujúca otázka, či podaním ďalšej žiadosti o prevod vlastníctva bytu žalobkyňou (z 19. júla 2016) podľa § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. po tom, ako žalobkyňa podaním z 15. júla 2016 vzala späť svoje prechádzajúce žiadosti o prevod vlastníctva bytu, jej vzniklo nové subjektívne právo na prevod vlastníctva bytu, nezávislé od práva, ktoré žalobkyni v minulosti vzniklo na základe jej predchádzajúcich späťvzatých žiadostí. Žalobkyňa zdôraznila, že súdy o tejto otázke rozhodli v súlade so závermi najvyšších súdnych autorít, kde osobitne Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. 6Cdo/37/2010 konštatoval, že podaním ďalšej žiadosti (nasledujúcej po späťvzatí) nájomcom vzniká nové subjektívne právo na prevod vlastníctva k bytu, vo vzťahu ku ktorému právu plynú aj nové lehoty na splnenie tohto práva. Pritom premlčanie skoršieho práva nie je prekážkou vzniku práva nového na podklade ďalšej žiadosti o prevod a nemôže byť dôvodom pre zamietnutie žaloby, v ktorej sa uplatňuje právo z tejto ďalšej žiadosti o prevod. Z uvedeného dôvodu je podľa žalobkyne vylúčená rozpornosť konania spočívajúceho v podaní novej žiadosti o prevod vlastníctva bytu po premlčaní skoršieho práva na takýto prevod s dobrými mravmi, keďže ide o konanie, ktoré zákon č. 182/1993 Z. z. predvída a výslovne upravuje. Preto navrhla, aby dovolací súd podané dovolanie odmietol.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je síce procesne prípustné, ale nie je dôvodné, a preto ho zamietol (§ 448 CSP).

6. Žalovaná vyvodzovala prípustnosť svojho dovolania aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP tvrdiac, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené.

7. Z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) vyplýva, že dovolateľka poukazuje na dve právne otázky, ktoré považuje v okolnostiach daného prípadu za nesprávne právne posúdené odvolacím súdom: 1/ či je právo nájomcu na prevod vlastníckeho práva k bytu v zmysle § 29 ods. 8 zákona

č. 182/1993 Z. z. majetkovým právom, ktoré sa premlčuje a pokiaľ áno, či späťvzatím žiadosti o prevod vlastníckeho práva k bytu a podaním novej žiadosti začína plynúť nová premlčacia lehota na uplatnenie tohto práva na súde; 2/ či je v rozpore s dobrými mravmi, ak nájomca podá ďalšiu žiadosť o prevod vlastníctva bytu podľa § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z. po späťvzatí pôvodnej žiadosti, s ktorou spojené právo na prevod vlastníctva bytu je už premlčané a z tohto dôvodu bola jeho žaloba zamietnutá súdom.

8. Vzhľadom na skutočnosť, že uvedené právne otázky neboli dosiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešené ustálené (k tomu pozri aj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 115/2020 - „*zmyslom prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je umožniť dovolateľom obrátiť sa na najvyšší súd s požiadavkou o právny názor až dovtedy, dokým sa právny názor k danej otázke neustáli*“), po konštatovaní prípustnosti dovolania pristúpil dovolací súd k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska uplatnenej dovolacej argumentácie, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzených právnych otázkach.

9. Podľa § 29 ods. 8 zákona č. 182/1993 Z. z. vlastníci domov uvedení v odseku 7 a v § 17 ods. 3 písm. c) až f) sú povinní s nájomcom bytu uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníctva bytu do dvoch rokov odo dňa, keď nájomca požiadala o prevod vlastníctva bytu. To platí aj o vlastníkoch domov uvedených v § 17 ods. 3 písm. g) a h). Ak nájomca požiadala o prevod vlastníctva bytu pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, vlastník domu je povinný s nájomcom bytu uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníctva bytu do dvoch rokov odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona. Nájomca môže po uplynutí tejto lehoty podať návrh na súd, aby uložil splnenie tejto povinnosti. Cena bytu a cena pozemku nesmie presiahnuť cenu uvedenú v § 18 ods. 1 a v § 18a ods. 1.

9.1. Z predmetného ustanovenia vyplýva, že ak nájomca bytu požiadala právnickú osobu, ktorá podľa osobitného zákona spravuje majetok štátu, je právnická osoba spravujúca majetok štátu povinná do dvoch rokov odo dňa, keď nájomca požiadala o prevod vlastníctva bytu uzatvoriť zmluvu o prevode vlastníctva bytu. Žalobu je možné podať po márnom uplynutí lehoty dvoch rokov odo dňa doručenia riadnej žiadosti nájomcu jej príslušnému adresátovi. Pred uplynutím tejto doby by musel súd návrh zamietnuť ako predčasne podaný. Dovolací súd sa v tejto súvislosti stotožňuje s právnym názorom odvolacieho súdu, že právo na prevod vlastníctva bytu v zmysle zákona č. 182/1993 Z. z. je nepochybne majetkovým právom, čo opakovane vyslovili aj najvyššie súdne authority (uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 58/2009, sp. zn. IV. ÚS 105/2013, uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/37/2010).

10. Podľa § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. v znení novely vykonanej zákonom č. 158/1998 Z. z. s účinnosťou od 1. júna 1998 nájomcovi bytu, ktorý požiadala o prevod vlastníctva bytu podľa tohto zákona alebo podľa osobitného predpisu alebo s ktorým bola uzavretá zmluva o budúcej zmluve, nezaniká právo na prevod vlastníctva bytu, aj keď k prevodu bytu do vlastníctva nedošlo v lehote podľa tohto zákona alebo v lehote dohodnutej v zmluve o budúcej zmluve, ak nájomca svoju žiadosť o prevod vlastníctva písomne nevzala späť; týmto späťvzatím nezaniká nájomcovi právo podať ďalšiu žiadosť o prevod vlastníctva bytu.

11. Podľa § 3 ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z. právne vzťahy k bytom a nebytovým priestorom

v domoch sa spravujú ustanoveniami Občianskeho zákonníka a osobitných predpisov, ktoré sa týkajú nehnuteľností, ak tento zákon neustanovuje inak.

12. Ustanovenie § 3 ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z. vymedzuje vzťah zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov k Občianskemu zákonníku. Vyjadruje zásadu *lex specialis derogat legi generali*, teda že osobitný predpis má prednosť pred všeobecným predpisom. To znamená, že ustanovenia Občianskeho zákonníka sú podporne použiteľné pre právne vzťahy upravené zákonom č. 182/1993 Z. z. Ustanovenia Občianskeho zákonníka sa budú aplikovať vtedy, ak niektoré otázky nemožno riešiť podľa ustanovení zákona č. 182/1993 Z. z., a to z dôvodu, že dané otázky zákon č. 182/1993 Z. z. neupravuje, alebo sa jeho ustanovenia nemôžu aplikovať. Zákon č. 182/1993 Z. z. nerieši otázku premlčania, teda neexistuje špeciálna úprava ohľadne premlčania, preto je s ohľadom na vyššie uvedené túto otázku nutné posudzovať podľa všeobecnej úpravy, t.j. Občianskeho zákonníka.

12.1. Podľa Občianskeho zákonníka sa zásadne premlčujú všetky majetkové práva vrátane ich príslušenstva (najmä úrokov), okrem tých, ktoré sa buď nepremlčujú vôbec (§ 100 ods. 2 a ods. 3 OZ), alebo ktoré sa prekludujú v prípadoch výslovne ustanovených v zákone (§ 583 OZ), alebo ktoré zanikajú uplynutím doby (§ 578 OZ). Z toho *a contrario* vyplýva, že v oblasti občianskeho práva premlčaniu nepodliehajú iné než majetkové práva, ako napríklad osobné (osobnostné) práva a pod., ktorým treba zabezpečiť účinnú právnu ochranu po celý čas ich trvania. Všeobecná premlčacia doba je upravená v ustanovení § 101 OZ v dĺžke troch rokov, ktorá platí vo všetkých prípadoch, keď zákon pre jednotlivé práva neráta s osobitnou (kratšou či dlhšou) premlčacou dobou. Vzhľadom na kogentný charakter ustanovení § 101 až 110 OZ možno usudzovať, že zákonnú premlčaciu dobu nemožno jednostranne, ale ani dohodou medzi účastníkmi občianskoprávného vzťahu predĺžiť ani skrátiť. Zároveň platí, že všeobecná premlčacia doba plynie odo dňa, keď sa právo mohlo - objektívne posudzované - vykonať (uplatniť) po prvý raz. Týmto dňom je zásadne deň, keď právo bolo možné odôvodnene vykonať podaním návrhu (žaloby) na súde, teda keď je *actio nata*.

12.2. Takéto hodnotenie vecí (vychádzajúc z predchádzajúcich odsekov 12. a 12.1.) oprávňuje vec prejednávajúci senát domnievať sa, že (majetkové) právo na prevod vlastníctva bytu podľa zákona č. 182/1993 Z. z. sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe, ktorá začína plynúť odo dňa, kedy tento nárok mohol byť uplatnený po prvýkrát. Účelom právnej úpravy zákona č. 182/1993 Z. z., ktorý určil prostredníctvom ustanovenia § 29 ods. 8 lehotu na usporiadanie právnych vzťahov tam uvedených subjektov z hľadiska vybavenia žiadosti o prevod vlastníctva k bytu, v súvislosti s čím ustanovil možnosť žiadateľa o prevod vlastníctva bytu, aby sa obrátil na súd v sporovom konaní o nahradenie prejavu vôle predávajúceho, ak by v zákonom ustanovenej lehote jeho žiadosti nebolo vyhovené - bola okrem iného stabilizácia právnych vzťahov z hľadiska právnej istoty k prevodom vlastníctva bytov na základe tam uvedených právnych titulov. Aj z toho dôvodu by nepremlčateľnosť práva na nahradenie prejavu vôle v tomto osobitnom prípade nenaplnila účel tejto zákonnej úpravy a nezabezpečovala by právnu istotu v takto upravených vzťahoch. Na dôvažok dovolací súd poznamenáva, že k obdobnému záveru dospel aj Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 19. februára 2009, sp. zn. IV. ÚS 58/2009, ktorý uviedol, že „*podľa označeného ustanovenia zákona o vlastníctve bytov nedodržanie zákonom ustanovenej dvojročnej lehoty nemá za následok zánik povinnosti vlastníka bytu previesť byt do vlastníctva nájomcu (t. j. právo sa neprekluduje), ale ak sa tak v uvedenej*

dvojročnej lehote nestane, nájomcovi bytu vzniká právo domáhať sa na súde splnenia povinnosti vlastníka bytu previesť mu byt do vlastníctva, čo však musí urobiť vo všeobecnej trojročnej premlčacej lehote“.

13. Pokiaľ však ide o zodpovedanie časti dovolateľkou nastolenej právnej otázky, či späťvzatím žiadosti o prevod vlastníckeho práva k bytu a podaním novej žiadosti začína plynúť nová premlčacia lehota na uplatnenie tohto práva na súde, dovolací súd dáva do pozornosti uznesenie z 21. decembra 2010, sp. zn. 6Cdo/37/2010, v ktorom najvyšší súd konštatoval, že *„zákon o vlastníctve bytov upravuje okrem iného aj podmienky nadobudnutia vlastníctva bytov a v rámci nich i podmienky vzniku práva na prevod vlastníctva bytu. Súhrn týchto podmienok, v prípade ich splnenia, tvorí právnu skutočnosť majúcu za následok vznik právneho vzťahu medzi nájomcom bytu a vlastníkom bytového domu alebo subjektom spravujúcim bytový dom ako majetok štátu. Obsahom tohto právneho vzťahu je subjektívne právo nájomcu bytu na prevod vlastníctva bytu a tomuto právu zodpovedajúca povinnosť vlastníka bytového domu alebo subjektu spravujúceho bytový dom ako majetok štátu uzavrieť s nájomcom v určenej lehote zmluvu o prevode vlastníctva bytu. Jednou z podmienok, splnením ktorej sa završuje proces vzniku práva na prevod vlastníctva bytu, je žiadosť nájomcu o prevod vlastníctva bytu. Odo dňa podania tejto žiadosti začína plynúť povinnému subjektu dvojročná lehota na splnenie povinnosti uzavrieť s nájomcom zmluvu o prevode vlastníctva bytu. Pokiaľ právna skutočnosť nastane opakovane, má to za následok vznik nového právneho vzťahu s novým obsahom. Preto podľa názoru dovolacieho súdu opakovaná žiadosť nájomcu bytu o prevod vlastníctva bytu, pri splnení aj ostatných podmienok podľa právneho stavu v čase jej podania, má za následok vznik nového subjektívneho práva na prevod tohto vlastníctva so začiatkom plynutia novej dvojročnej lehoty na splnenie tomuto právu zodpovedajúcej povinnosti“.* Senát 4C sa v plnej miere stotožňuje s uvedeným právnym názorom a dodáva, že samotné ustanovenie § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. za bodkočiarkou *a contrario* pripúšťa právo podať ďalšiu žiadosť o prevod vlastníctva bytu. Za tohto stavu neexistuje rozumný dôvod, prečo by zákonodarca nemal v úmysle spájať s podaním novej žiadosti o prevod vlastníctva bytu aj nové právne účinky v podobe vzniku práva na prevod vlastníctva bytu. Správne sú preto závery odvolacieho súdu, podľa ktorých podanie novej žiadosti o prevod vlastníctva bytu (ktorej predchádzalo späťvzatie predchádzajúcich žiadostí) pri splnení aj ostatných podmienok podľa právneho stavu v čase jej podania, má za následok vznik nového subjektívneho práva na prevod tohto vlastníctva so začiatkom plynutia novej dvojročnej lehoty na splnenie tomuto právu zodpovedajúcej povinnosti. Vychádzajúc z premís takto formulovaných právnych záverov pri zodpovedaní na dovolateľkou nastolenú právnu otázku potom platí, že keďže ide o nové subjektívne právo, s ktorým je spojená nová dvojročná lehota na uzatvorenie zmluvy o prevode vlastníctva bytu a nová možnosť obrátenia sa nájomcu na súd (v prípade nedodržania povinnosti zo strany vlastníka domu), po uplynutí zákonnej dvojročnej lehoty začína plynúť nová premlčacia doba.

14. Dovolaťka ďalej zastáva názor, že výkon práva žalobkyne, ktorá po svojom procesnom neúspechu zobrala späť svoje pôvodné žiadosti a podala si novú žiadosť, následne sa v tunajšom konaní domáha prevodu vlastníckeho práva k tomu istému bytu na základe tých istých právnych noriem, odporuje dobrým mravom. Dovolací súd sa s uvedeným názorom nestotožňuje. Aj keď je nesporné, že v konaní sp. zn. 20C/251/2008 bola zamietnutá žaloba o nahradenie prejavu vôle

žalovanej k prevodu vlastníckeho práva k bytu, táto sa však odvíjala od žiadosti žalobkyne zo 14. novembra 1995. Žalobkyňa neskôr zákonom aprobovaným postupom (§ 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z.) vzala späť pôvodné žiadosti, vrátane tej, od ktorej odvodzovala svoj nárok v konaní sp. zn. 20C/251/2008 a dňa 19. júla 2016 podala ďalšiu (novú) žiadosť o prevod vlastníctva sporného bytu. Ako už bolo uvedené, nová žiadosť o prevod vlastníctva bytu (ktorej predchádzalo späťvzatie predchádzajúcich žiadostí) má za následok vznik nového subjektívneho práva na prevod tohto vlastníctva.

14.1. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje predovšetkým na účel predmetného zákona ako celku, ktorým bola a stále je privatizácia bytového fondu, dotýkajúca sa tisícov občanov. Dôvodová správa k zákonu č. 158/1998 Z. z., ktorým bol do zákona o vlastníctve bytov vložený § 29b, v bode 23 uvádza, že „*nové ustanovenie § 29b má zaručovať zachovanie práva nájomcu na kúpu bytu do vlastníctva pre prípad, ak mu byt nebol zmluvne prevedený v lehote ustanovenej týmto zákonom. V prípade pochybnosti sa má zabezpečiť právo nájomcu na zachovanie ceny garantovanej zákonom aj pri uzatváraní zmluvy po zákonom ustanovenej lehote. Toto platí aj pre bytové družstvá*“. Aj z dôvodovej správy vyjadrujúcej úmysel zákonodarcu vyplýva, že významom príslušných ustanovení je najmä ochrana nájomcu bytu v procese stále neukončenej privatizácie bytového fondu. Pokiaľ teda v danom prípade žalobkyňa späťvzatím pôvodných žiadostí o prevod vlastníctva bytu a podaním novej žiadosti, ktorou opätovne vyjadrila vôľu previesť na seba vlastníctvo sporného bytu, konala v zmysle ustanovenia § 29b ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. spôsobom, ktorý zákon nevylučuje, ale naopak – predvída ho, je neprípustné takéto zákonom predpokladané konanie hodnotiť ako rozporné s dobrými mravmi. Takýto záver by okrem iného popieral zmysel a účel príslušných ustanovení zákona č. 182/1993 Z. z. Dovolací súd naostatok poznamenáva, že priznaním väčšej váhy inštitútu dobrých mravov než výslovnjej úprave zákona, by v konečnom dôsledku došlo k neprípustnému výkladu *contra legem* zasahujúcim do princípu právnej istoty.

74.**ROZHODNUTIE**

Príslušenstvom domu v zmysle § 2 ods. 1 písm. i) zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov je aj hospodárska budova postavená na príľahlom pozemku, ktorá je určená na spoločné užívanie, slúži výlučne tomuto domu a nie je stavebnou súčasťou domu. Ak vlastník domu nie je vlastníkom pozemku, na ktorom je hospodárska budova postavená, v zmysle § 23 ods. 5 tohto zákona vzniká k takémuto pozemku právo zodpovedajúce vecnému bremenu.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. júla 2024, sp. zn. 9Cdo/185/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Košice-okolie, teraz Mestský súd Košice, (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 30. júna 2017, č. k. 15C/21/2009-472 zaviazal žalovaných vypratať hnutel'né veci (chliev, kurníky, unimobunku, oplotenie hospodárskeho dvora, pracovné stoly a stavebný materiál) nachádzajúce sa na parc. č. XXX o výmere 818 m², zastavané plochy a nádvorcia, zapísané na LV č. XXX, kat. úz. F. a odovzdať vypratanú nehnuteľnosť žalobcom 1/ až 3/. Odstrániť na vlastné náklady stavbu - pivnicu (zemľanku) bez súpisného čísla, postavenú na pozemku žalobcov 1/ až 3/, a to v časti parc. č. XXX, zastavané plochy a nádvorcia, zapísané na LV č. XXX, kat. úz. F. Stavbu - hospodársku budovu, postavenú na parc. č. XXX o výmere 23 m² zapísanú na LV č. XXX kat. úz. F., bez súpisného čísla prikázal do podielového spoluvlastníctva žalobcov 1/ až 3/, každému v podiele $\frac{1}{3}$ -ine a zároveň zaviazal žalobcov 1/ až 3/ spoločne a nerozdielne vyplatiť žalovaným 1/, 2/ náhradu za stavbu - hospodársku budovu postavenú na parc. č. XXX o výmere 23 m², zapísanú na LV č. XXX, kat. úz. F., bez súpisného čísla, 425 eur, určenú znaleckým posudkom č. XXX zo dňa 13. júna 2016, a to do 15 dní od právoplatnosti rozsudku.

1.1. Rozsudok odôvodnil súd prvej inštancie tým, že v konaní bolo preukázané, že 29. októbra 2004 bola uzatvorená zmluva o prevode vlastníctva bytu podľa § 5 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov, na základe ktorej žalovaní 1/, 2/ nadobudli vlastníctvo i k predmetnej hospodárskej budove, ktorá je zapísaná na LV č. XXX kat. úz. F. titulom zmluvy o prevode vlastníctva bytu a zároveň zriadené právo zodpovedajúce vecnému bremenu k pozemku parc. č. XXX, v zmysle § 23 zák. č. 182/1993 Z. z.

1.2. Zákon o vlastníctve bytov však nepozná pojem hospodárskej prístavby k bytu, ktorá navyše z hľadiska právnej terminológie je neznámym pojmom aj v stavebnom zákone, či k vykonávacím predpisom k stavebnému zákonu, táto v skutočnosti hospodárska budova nemohla byť príslušenstvom k domu a už vonkoncom nie bytu, a preto nadobudnutím vlastníctva k bytu nemohlo vzniknúť žalovaným k pozemku (k parcele, na ktorej je postavená hospodárska budova) zo zákona právo zodpovedajúce vecnému bremenu (rozsudok krajského súdu 3Co/152/2011 zo

dňa 11. októbra 2011). Zároveň žalobcovia v konaní preukázali aj skutočnosť, ktorú potvrdili správou z Poľnohospodárskeho družstva F., že ich otec K. L. poľnohospodársku pôdu do družstva nikdy nevniesol. Pokiaľ právny predchodca žalobcov nevniesol pozemky do družstva, nešlo o združené pozemky a družstvo nemalo oprávnenie tieto pozemky zastavať. Pokiaľ právny predchodca žalobcov pozemky do družstva nevniesol, a nebol členom družstva, nesporne išlo o neoprávnenú stavbu. S poukazom na tieto závery žalobe v celom rozsahu vyhovel.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 24. apríla 2019, sp. zn. 1Co/114/2018 spolu s opravným uznesením z 27. apríla 2022, sp. zn. 11Co/62/2022, rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu zamietol, a žalovaným priznal náhradu trov celého konania.

2.1. Odvolací súd uviedol, že súd prvej inštancie sa nevysporiadal dôsledne s právnym názorom odvolacieho súdu vysloveným v jeho predchádzajúcom zrušujúcom uznesení z 29. apríla 2015 a v dôsledku toho aj nesprávne vo veci rozhodol. Odvolací súd poukázal na to, že v uvedenom zrušujúcom uznesení uviedol, že z obsahu spisu je nesporné, že žalobcovia uplatnili svoj nárok na ochranu vlastníckeho práva vychádzajúc z tvrdenia, že žalovaní bez právneho dôvodu okupujú pozemky v ich vlastníctve a sú vlastníkami hospodárskej stavby, ktorá bola postavená ako stavba neoprávnená bez súhlasu ich právnych predchodcov ako vlastníkov pozemku. Žalovaní sa v konaní bránili tvrdením, že k časti označených pozemkov im svedčí legálne právo užívania spočívajúceho v práve vecného bremena a rovnaký právny titul vyvracia aj tvrdenie žalobcov o neoprávnenosti stavby hospodárskej budovy. Vo vzťahu k časti označených pozemkov žalovaní popierali svoju pasívnu legitimáciu tvrdením, že tieto pozemky nie sú v ich užívaní, ale slúžia ako príľahlé pozemky k bytovému domu všetkým vlastníkom bytov. Keďže vlastnícke právo žalovaných k bytu v bytovom dome, ako aj k hospodárskej stavbe je odvodené od prevodu vlastníctva bytu, ako aj uvedenej stavby od ich právneho predchodcu Poľnohospodárskeho družstva podielnikov F. na základe zmluvy o prevode vlastníctva bytu podľa zák. č. 182/1993 Z. z., bolo povinnosťou súdu prvej inštancie už aj s poukazom na právny názor odvolacieho súdu vyslovený v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení vysporiadať sa so skutočnosťou, či právna úprava zák. č. 182/1993 Z. z. týkajúca sa úpravy vzťahov k pozemkom pod bytovým domom, resp. hospodárskou stavbou nezaložila legálny právny vzťah žalovaných k označeným pozemkom a to titulom vecného bremena. Tento zákon v § 23 upravuje aj vzťahy vlastníkov bytov k pozemkom a to tak k zastavaným, ako aj k príľahlým a v prípade, že vlastnícke právo k týmto pozemkom neprešlo na vlastníkov bytov spolu s vlastníctvom k týmto bytom, vzniklo k takýmto pozemkom v zmysle § 23 ods. 5 cit. zákona vecné bremeno. Ide o vznik vecného bremena priamo zo zákona a teda bez ohľadu na otázku splnenia, resp. nesplnenia podmienok vydržania. V § 2 ods. 6 cit. zákona sú príkladom vymenované aj spoločné časti a príslušenstvo bytového domu, ku ktorým patria oplotené záhrady a stavby, oplotenia, prístrešky a oplotené nádvorcia, ktoré sa nachádzajú na príľahlom pozemku patriacom k domu. Podľa § 19 ods. 1 a 2 cit. zákona prechádzajú tieto spoločné časti ako príslušenstvo domu s prevodom bytu do podielového spoluvlastníctva vlastníkov bytov. Bez vysporiadania sa s otázkou, či sa uvedené ustanovenia právneho predpisu nevzťahujú aj na pozemky, ktoré sú predmetom konania, resp. ich časť, boli závery súdu prvej inštancie o neoprávnenosti užívania pozemkov žalovanými predčasné. Súd prvej inštancie sa ani teraz v preskúvanom rozsudku nevysporiadal dôsledne s uvedenou otázkou.

2.2. Odvolací súd uviedol, že prioritným predmetom úpravy zákona č. 182/1993 Z. z. sú otázky

súvisiace s nadobudnutím vlastníctva k bytom a nebytovým priestorom na základe zmluvy o prevode vlastníctva bývalým nájomcom bytov a nebytových priestorov. Popritom zákonodarca zjavne upravoval aj s tým súvisiace otázky a to vzťah nadobúdateľov vlastníctva bytov a nebytových priestorov aj k zastavaným pozemkom pod bytovým domom, ako aj k príľahlým pozemkom. Táto úprava prioritne vychádza zo zásady, že pokiaľ je vlastník bytového domu, z ktorého sa prevádzajú byty zároveň aj vlastníkom zastavaného, ako aj príľahlého pozemku, je povinnosťou tohto vlastníka previesť do spoluvlastníctva nových vlastníkov bytov a nebytových priestorov aj vlastníctvo k týmto zastavaným a príľahlým pozemkom. V § 23 ods. 5 je v nadväznosti na to riešená aj situácia, ak vlastník bytového domu nie je zároveň vlastníkom k týmto zastavaným a príľahlým pozemkom, usporiadal tento právny predpis právny vzťah nadobúdateľov vlastníctva k bytom a nebytovým priestorom, k zastavaným a príľahlým pozemkom tak, že k nim zriadil právo zodpovedajúce vecnému bremenu v prospech týchto nových vlastníkov. Touto komplexnou úpravou bolo nepochybne úmyslom zákonodarcu upraviť právne postavenie nových vlastníkov bytov a nebytových priestorov tak, aby sa v súvislosti s týmto vlastníctvom neocitli v nových konfliktných vzťahoch k iným vlastníkom zastavaných, resp. príľahlých pozemkov. Z tejto zákonnej úpravy ďalej vyplýva, že otázku zriadenia zákonného vecného bremena zákonodarca neviazal na žiadne ďalšie podmienky, teda ani na okolnosti výstavby bytových domov v minulosti. S poukazom na tieto závery nepovažoval odvolací súd za dôvodné odvolacie námietky žalobcov týkajúce sa okolností užívania sporných pozemkov právnymi predchodcami žalovaných poľnohospodárskymi organizáciami, ani okolnosti výstavby bytového domu, v ktorom sa nachádza byt nadobudnutý do vlastníctva žalovanými. Za právne relevantnú považoval iba otázku, či sporný pozemok, ktorého vypratania sa žalobcovia domáhali, resp. pozemok, na ktorom stojí hospodárska stavba, má charakter príľahlého pozemku. Samotná právna úprava príkladom ako príľahlý pozemok označila aj oplotené záhrady. Odvolací súd po opakovanom dokazovaní oboznámením sa s obsahom územného rozhodnutia, ako aj stavebného rozhodnutia vydaného za účelom umiestnenia a povolenia výstavby bytového domu dospel k záveru, že otázka príľahlých pozemkov a ich výmery bola zjavne upravená už v samotnom územnom rozhodnutí, kde bol priamo definovaný koridor vyčleneného pozemku za účelom zriadenia takýchto záhrad, ako aj hospodárskych stavieb. Práve z tohto dôvodu ustálenia výmery týchto pozemkov nebolo už potrebné ich vymedzenie osobitným geometrickým plánom v súvislosti s uzatvorením zmluvy o prevode vlastníctva bytov. Tieto totiž mali svoje samostatné parcelné čísla a výmeru evidované v katastri nehnuteľností. Samotná zákonná úprava pri posudzovaní otázky príľahlého pozemku tento nelimituje žiadnou výmerou, ale iba samotným charakterom predstavujúcim jeho príľahlosť k bytovému domu. S poukazom na tieto dôvody dospel odvolací súd k záveru, že nadobudnutím vlastníctva k bytu vzniklo žalovaným aj právo zodpovedajúce vecnému bremenu k sporným pozemkom ako k pozemkom príľahlým. Takto zákonom založený právny vzťah žalovaných k týmto pozemkom im umožňuje ich užívanie v súlade s účelom, na ktorý boli určené a toto právo zároveň obmedzuje žalobcov ako vlastníkov týchto pozemkov v možnosti domáhať sa ich vypratania žalovanými. Takto usporiadané vlastnícke právo k pozemkom zároveň vylučuje možnosť súdu upraviť vlastnícke vzťahy medzi vlastníkom pozemku a vlastníkom stavby v zmysle § 135c Občianskeho zákonníka.

2.3. Odvolací súd nepovažoval za dôvodné odvolacie námietky žalobcov, v ktorých títo poukazovali na nimi tvrdené nedostatky zmluvy o prevode vlastníctva bytu a z ktorých odvodzovali neplatnosť tejto zmluvy. Takto tvrdené formálne nedostatky zmluvy o prevode

vlastníctva posudzoval v rámci svojej právomoci katastrálny úrad v rámci vkladového konania a pokiaľ tento označenú zmluvu vyhodnotil ako vkladu schopnú, sú jeho závery pre súd záväzné.

2.4. Odvolací súd nepovažoval za dôvodnú ani odvolaciu námietku žalobcov, v ktorej títo argumentujú rozpor právneho názoru odvolacieho súdu zaujatý v prebiehajúcim konaní s jeho právnym názorom vo veci sp. zn. 1Co/252/2012. V uvedenom odvolacom konaní totiž na strane žalovanej nevystupovali vlastníci bytov, ale Poľnohospodárske družstvo Paňovce. Predmetom odvolacieho konania bola práve otázka pasívnej legitímácie tohto subjektu. Odvolací súd poukázal na to, že pokiaľ v uvedenom konaní o odstránenie stavby a uloženie povinnosti vypratať pozemok, bolo ako žalované označené práve PD Paňovce, tomuto už po uzavretí zmlúv o prevode vlastníctva bytov na jednotlivých nájomcov, zanikol právny vzťah aj k takýmto príľahlým pozemkom ich prevodom na nadobúdateľov vlastníctva bytov. Pokiaľ sa toto poľnohospodárske družstvo v označenom konaní bránilo voči povinnosti vypratať pozemok, možno dôvodne považovať takúto žalobu voči nemu za oprávnenú. Nejde teda o rozpor právnych záverov rovnakého senátu k obdobnej otázke. Vo vzťahu k záverom iného senátu tunajšieho súdu k rovnakej otázke odvolací súd uvádza, že sa necíti byť viazaný právnym názorom iného senátu odvolacieho súdu.

3. Proti rozsudku krajského súdu podali dovolanie žalobcovia, ktorí navrhli, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolanie mali za prípustné, pretože smeruje voči rozhodnutiu vo veci samej a ktorým sa konanie končí, pričom súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), a súčasne je dovolanie prípustné, pretože smeruje voči rozhodnutiu, ktoré záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

3.1. Uviedli, že odvolací súd zamietol žalobu dovolateľov z dôvodov, že považoval dotknuté nehnuteľnosti – pozemky za príľahlý pozemok k bytovému domu. Odvolací súd považoval za právne relevantnú otázku, či sporný pozemok, ktorého vypratania sa dovolatelia domáhali, má povahu príľahlého pozemku. Odvolací súd po oboznámení sa s obsahom územného rozhodnutia i stavebného rozhodnutia udeleného za účelom umiestnenia a povolenia výstavby bytového domu dospel k záveru, že otázka príľahlých pozemkov a ich výmery bola zjavne upravená už v samotnom územnom rozhodnutí, kde mal byť priamo definovaný koridor vyčleneného pozemku za účelom zriadenia záhrad, ako aj hospodárskych stavieb. Preto podľa názoru odvolacieho súdu nebolo potrebné vymedzovať príľahlý pozemok osobitným geometrickým plánom v súvislosti s uzatvorením zmluvy o prevode vlastníctva bytov. S týmto názorom odvolacieho súdu dovolatelia nesúhlasia, pričom ho považujú za výsledok nesprávneho právneho posúdenia veci.

Dovolatelia nemajú vedomosť o tom, že by bola obdobná právna otázka riešená aj v rámci rozhodovacej činnosti dovolacieho súdu, t. j. či dovolací súd zodpovedal na otázku, či je možné posudzovať tzv. „hospodársku budovu“ ako príslušenstvo bytu, resp. bytového domu a teda či je tak daná pôsobnosť zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov aj vo vzťahu k prevodu vlastníckeho práva k takejto nehnuteľnosti (stavbe)?

3.2. Poukázali na to, že zákon vymedzuje príslušenstvo domu predovšetkým účelom užívania, teda tak, že sú určené na spoločné užívanie všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov. Preto príslušenstvom domu ani príľahlých pozemkov nebudú priestranstvá, dvor a iné plochy, ktoré sa síce nachádzajú pri bytovom dome, avšak svojou povahou a spôsobom užívania neslúžia

výlučne obyvateľom domu, ale každému. To platí aj o pozemku – parcele č. XXX, ktorá obklopuje celý bytový dom, ktorá neslúži len pre obyvateľov bytového domu, ale je voľne prístupná každému, čo do vstupu na pozemok (peši), resp. vjazdom motorovými vozidlami, zastavením i státím s týmito vozidlami na tejto parcele. Preto sa nemohlo jednať o príľahlý pozemok. Vo vzťahu k parcele XXX je nutné uviesť, že stavbu hospodárskej budovy na nej postavenú neužívajú aj iní obyvatelia bytového domu, ale užívajú ju výlučne žalovaní, t. j. neslúži pre potreby všetkých obyvateľov bytového domu, a preto k nej nemohlo vzniknúť právo zodpovedajúce vecnému bremenu.

Žalobcovia sa predmetnou žalobou domáhali vypratania jednej hospodárskej budovy postavenej na parc. č. XXX, resp. prikázania tejto budovy do ich podielového spoluvlastníctva za odplatu, a jednak vypratania hnutelných vecí uvádzaných v petite žaloby z dotknutých nehnuteľností. Je nutné zdôrazniť, že predmetné hnutelné veci (ktorých vypratania sa žalobcovia domáhajú) a taktiež hospodárska budova, je vo výlučnom vlastníctve žalovaných a neužívajú ich aj ostatní vlastníci bytov v bytovom dome. Predmetné hnutelné veci sa nachádzajú na pozemku, ktorý užívajú len žalovaní a nie aj ostatní vlastníci bytov v bytovom dome. Nikdy bytový dom a ani priestor okolo bytového domu nebol oplotený.

Žalobcovia nikdy nebránili a ani nebránia doteraz vlastníkom bytov v bytovom dome užívanie pozemkov v okolí bytového domu (či už od cesty, alebo zo zadnej strany bytovky). Vlastníci bytov v bytovom dome a v rámci nich aj žalovaní dotknuté nehnuteľnosti tak mohli normálne užívať. Naopak, žalovaní okupujú nehnuteľnosti žalobcov nad mieru potrebnú, resp. nevyhnutnú k tomu, aby sa vedeli dostať do a z bytového domu na verejnú komunikáciu. Ostatní vlastníci bytov v bytovom dome okupované záhrady dobrovoľne, resp. po iných súdnych konaniach odovzdali späť do nerušeného užívania žalobcom, a v podstate už jedinými, kto zasahuje do práva na pokojné užívanie pozemkov vo vlastníctve žalobcov sú žalovaní. Žalovaní neprimerane zasahujú do vlastníckeho práva žalobcov. Celková plocha parcely č. XXX, z ktorej došlo k odčleneniu pozemku pod bytovkou (parc. č. XXX) a pod hospodárskymi budovami (parc. č. XXX) predstavovala cca 4.000 m². Je nemysliteľné, aby tak rozsiahla výmera prináležala k bytovému domu s odôvodnením, že sa má jednať o „príľahlý pozemok“, ktorý má slúžiť len v nevyhnutnej miere k prístupu z verejnej komunikácie na stavbu na cudzom pozemku. Nie je preto oprávnené, keď žalovaní užívali a samovoľne si ohradili časť parc. č. XXX počnúc od konca hospodárskej budovy na parc. č. XXX až po hranicu pozemku (parcely č. XXX), čo zjavne nespĺňa podmienku nevyhnutnosti a teda ani primeranosti zásahu do vlastníckeho práva žalobcov, čím sa odvolací súd taktiež vôbec nezaoberal.

3.3. Dovolatelia namietali, že absolútne nepreskúmateľne a arbitrárne pôsobí aj vyjadrenie odvolacieho súdu v rozsahu jednej vety, keď uviedol, že „vo vzťahu k záverom iného senátu tunajšieho súdu k rovnakej otázke odvolací súd uvádza, že sa necíti byť viazaný právnym názorom iného senátu odvolacieho súdu.“ Predmetný právny názor je výsledkom nepreskúmateľnosti, arbitrárnosti a svojvôle pri rozhodovaní, pričom súhlasiť sa s ním dá asi len v tom, že ten istý súd (Krajský súd v Košiciach) v rovnakej právnej veci (totožnosť žalobcov, totožnosť predmetu sporu len s iným žalovaným) rozhodol tak, že potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorý uložil povinnosť vypratania nehnuteľností a prikázal hospodársku budovu do podielového spoluvlastníctva žalobcov za primeranú náhradu.

Nastala tak situácia, kedy jeden a ten istý (odvolací) súd v rovnakej právnej otázke zaujal diametrálne odlišný právny názor, že je obzvlášť z pohľadu žalobcov ústavne neudržateľné, pretože to popiera ich právnu istotu a legitímne očakávania.

V tomto smere sa jedná o rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 11. októbra 2011, č. k. 3Co/152/2011-287, ktorý úplne odlišne v porovnaní s napadnutým rozsudkom posudzoval právnu povahu hospodárskej budovy ako aj otázku príslušného pozemku, pričom ustálil, že hospodárska budova nemôže byť príslušenstvom domu a už vonkoncom nie bytu, a preto nadobudnutím vlastníctva ku konkrétnemu bytu nemohlo vzniknúť žalovanému k pozemku zo zákona právo zodpovedajúce vecnému bremenu.

Dovolatelia sú toho názoru, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je v rámci argumentácie uvedenej v odôvodnení rozhodnutia takej kvality, že nedal odpoveď na námietky žalobcov týkajúce sa právneho režimu hospodárskej budovy, ako aj charakteru dotknutého pozemku ako príslušného pozemku, a to s osobitným dôrazom na rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 11. októbra 2011, č. k. 3Co/152/2011-287, ktorý sa týkal skutkovo a právne rovnakej veci. Odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia vyhol odpovedi na túto argumentáciu žalobcov, napriek tomu, že išlo o podstatnú otázku, ktorú uviedli dovolatelia aj vo vyjadrení voči odvolaniu proti rozsudku súdu prvej inštancie. Preto považujú dovolatelia napadnutý rozsudok odvolacieho súdu za nepreskúmateľný a arbitrárny, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP.

4. K dovolaniu sa vyjadrili žalovaní 1/, 2/, ktorí ho navrhli ako neprípustné odmietnuť. Mali za to, že krajský súd vec rozhodol správne a svoje rozhodnutie i riadne odôvodnil. Žalobcovia podľa nich opakujú svoje nesprávne právne závery ohľadom ich nároku, pričom na nimi definovanú právnu otázku ohľadom charakteru príslušného pozemku, dal odvolací súd jednoznačnú odpoveď v odôvodnení svojho rozhodnutia. Nesúhlasili tiež s námietkou nepreskúmateľnosti rozsudku vo vzťahu k inému rozhodnutiu krajského súdu, ktoré však pre naplnenie podmienok prípustnosti dovolacieho prieskumu nie je relevantné, na rozdiel od rozhodnutí dovolacieho súdu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky, potom ako ustálil okruh strán sporu, vzhľadom k právnej skutočnosti, že pôvodná žalobkyňa 1/ a dovolateľka K. K., narodená XX. F. XXXX, zomrela XX. L. XXXX, a právnu nástupkyňou sa stala G. K. K., narodená XX. J. XXXX, na základe uznesenia o dedičstve Mestského súdu Košice, sp. zn. 77 D/161/2021 Dnot46/2024, po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal prípustnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), pričom dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, ale nie dôvodné.

6. Dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania z hľadiska žalobcami namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

7. Dovolateľ v rámci dovolacieho dôvodu nesprávneho právneho posúdenia namietal, že odvolací súd nesprávne posúdil či je možné posudzovať tzv. „hospodársku budovu“ ako príslušenstvo bytu, resp. bytového domu a teda či je tak daná pôsobnosť zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov aj vo vzťahu k prevodu vlastníckeho práva k takejto nehnuteľnosti (stavbe)?

8. Ustanovenie § 118 ods. 2 OZ za špecifické predmety občianskoprávných vzťahov označuje byty a nebytové priestory, pričom tieto pojmy legálne nevymedzuje. Podľa Občianskeho zákonníka byt ani nebytový priestor nemožno považovať za vec v právnom zmysle, a teda ani ho zaradiť do podskupiny nehnuteľných vecí, keďže nenapĺňajú pojmové znaky nehnuteľnosti. Osobitná povaha bytu a nebytového priestoru následne odôvodňuje skutočnosť, že problematika vlastníctva bytov a nebytových priestorov je vyčlenená do úpravy v osobitnom zákone a to v zákone č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Ustanovuje pritom subsidiárne použitie ustanovení Občianskeho zákonníka či iných osobitných predpisov týkajúcich sa nehnuteľností, pokiaľ to zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestorov nevyklučuje. Tým vo svojej podstate zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestorov vytvára fikciu ich povahy nehnuteľných vecí.

9. V zmysle § 2 ods. 6 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov spoločnými časťami domu a príslušenstvom domu, ktoré sú určené na spoločné užívanie a slúžia výlučne tomuto domu a pritom nie sú stavebnou súčasťou domu sa na účely tohto zákona rozumejú oplotené záhrady a stavby, najmä oplotenia, prístrešky a oplotené nádvorcia, ktoré sa nachádzajú na pozemku patriacom k domu (ďalej len „prilahlý pozemok“).

9.1. Podľa § 23 ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov s vlastníctvom bytu alebo nebytového priestoru v dome je nerozlučne spojené aj spoluvlastníctvo alebo iné spoločné právo k pozemku, na ktorom je dom postavený, a k prilahlému pozemku. Ak je vlastníkom domu aj vlastníkom pozemku, musí previesť zmluvou o prevode vlastníctva bytu na vlastníka bytu alebo nebytového priestoru v dome aj príslušný spoluvlastnícky podiel na pozemku a na prilahlom pozemku.

9.2. Podľa § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, ak vlastníkom domu nie je vlastníkom pozemku, vzniká k pozemku právo zodpovedajúce vecnému bremenu, (§ 151n a nasl. OZ), ktoré sa zapíše do katastra nehnuteľností.

9.3. Právo zodpovedajúce vecnému bremenu v zmysle § 23 ods. 5 zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov sa do katastra nehnuteľnosti zapisuje formou záznamu (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžr/11/2012).

10. Vzniká tu vecné bremeno priamo zo zákona, nakoľko to osobitný právny predpis výslovne ustanovuje, ich obsah je určený kogentnou právnou normou.

Vecné bremená zriadené ex lege majú špecifický režim upravený verejnoprávnymi predpismi, na základe ktorých boli zriadené. Zároveň však majú aj súkromnoprávny prvok. Vecné bremeno totiž charakterizuje občianske právo ako právo niekoho iného než vlastníka veci, ktorého ho obmedzuje tak, že je povinný niečo trpieť, niečoho sa zdržať alebo niečo konať. Tzv. zákonné vecné bremená tento charakter majú tiež. Ich režim nie je úplne totožný s režimom zmluvných vecných bremien, pretože sa riadia špeciálnou právnou úpravou, avšak nejde o komplexnú úpravu, ktorá by vylučovala použitie subsidiárne Občianskeho zákonníka.

11. Dovolací súd za právne relevantnú považoval preto otázku, súc limitovaný obsahom dovolania, či sporný pozemok, ktorého vypratania sa žalobcovia domáhali, resp. pozemok, na ktorom stojí hospodárska stavba a samotná stavba hospodárskej budovy, má charakter prilahlého

pozemku a jeho právny režim podlieha osobitnému zákonu.

12. Dovolací súd vychádzajúc z obsahu spisu (skutkových zistení, na ktoré nadväzuje právne posúdenie), dospel k rovnakému záveru ako odvolací súd, s ktorým sa stotožnil, a to: „*že otázka príľahlých pozemkov a ich výmery bola zjavne upravená už v samotnom územnom rozhodnutí, kde bol priamo definovaný koridor vyčleneného pozemku za účelom zriadenia takýchto záhrad, ako aj hospodárskych stavieb. Práve z tohto dôvodu ustálenia výmery týchto pozemkov nebolo už potrebné ich vymedzenie osobitným geometrickým plánom v súvislosti s uzatvorením zmluvy o prevode vlastníctva bytov. Tieto totiž mali svoje samostatné parcelné čísla a výmeru evidované v katastri nehnuteľností. Samotná zákonná úprava pri posudzovaní otázky príľahlého pozemku tento nelimituje žiadnou výmerou, ale iba samotným charakterom predstavujúcim jeho príľahlosť k bytovému domu. S poukazom na tieto dôvody dospel odvolací súd k záveru, že nadobudnutím vlastníctva k bytu vzniklo žalovaným aj právo zodpovedajúce vecnému bremenu k sporným pozemkom ako k pozemkom príľahlým. Takto zákonom založený právny vzťah žalovaných k týmto pozemkom im umožňuje ich užívanie v súlade s účelom, na ktorý boli určené a toto právo zároveň obmedzuje žalobcov ako vlastníkov týchto pozemkov v možnosti domáhať sa ich vypratania žalovanými. Takto usporiadané vlastnícke právo k pozemkom zároveň vylučuje možnosť súdu upraviť vlastnícke vzťahy medzi vlastníkom pozemku a vlastníkom stavby v zmysle § 135c Občianskeho zákonníka.*“

13. Dovolací súd preto ustálil, že nemožno priznať právnu relevanciu záverom žalobcov o tom, že tento pozemok nemá charakter príľahlého pozemku z hľadiska osobitného zákona, nakoľko ho využívajú výlučne žalovaní a nie aj ostatní vlastníci bytov, nakoľko táto skutočnosť je relevantná len z hľadiska vzájomných vzťahov ostatných vlastníkov bytov, nie vo vzťahu k žalobcom. Ako správne ustálil odvolací súd, ani výmera pozemku nie je to skutočnosťou, ktorá by zmenila právny charakter príľahlého pozemku. Vychádzajúc zo znenia § 2 ods. 6 zákona č. 182/1993 Z. z. aj hospodárska budova postavená na príľahlom pozemku spadá pod zákonom určené vecné bremeno, nakoľko nasleduje právny režim príľahlého pozemku.

75.**ROZHODNUTIE**

Žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy v súvislosti s porušením predkupného práva je žalobou v zmysle ustanovenia § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku.

Pokiaľ to odôvodňujú osobitné okolnosti, možno z hľadiska § 140 veta prvá Občianskeho zákonníka za blízku osobu (§ 116 tohto zákonníka per analogiam) považovať aj právnickú osobu.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. januára 2024, sp. zn. 4Cdo/238/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Michalovce (ďalej aj „súd prvej inštancie“ resp. „okresný súd“) rozsudkom z 28. marca 2022, č. k. 5C/24/2021-192 určil, že „...kúpna zmluva, ktorou žalovaný 1/ previedol spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v katastrálnom území N. Q. K. obec N. Q. K., okres B., ktoré sú zapísané na listoch vlastníctva a/ LV č. XXX ako parcela registra „E“ - parcela č. XXX o výmere 7526 m², druh pozemku orná pôda vo veľkosti spoluvlastníckeho podielu XXX ako parcela registra „E“ parcela č. XXX o výmere 388850 m², druh pozemku orná pôda vo veľkosti spoluvlastníckeho podielu 420/57120 k celku, c) LV č. XXX ako parcela registra E parcela č. XXX o výmere 3323 m², druh pozemku vodná plocha vo veľkosti spoluvlastníckeho podielu 420/57120 k celku (ďalej len „nehnutel'nosti“) na žalovaného 2/, ktorej vklad bol povolený pod č. k. XXX zo dňa 15. januára 2020 - 43/20 je neplatná...“ a súčasne rozhodol, že „...žalovaní 1/ a 2/ sú povinní spoločne a nerozdielne uhradiť žalobcovi náhradu trov konania v rozsahu 100 %“.

1.1. V dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, že žalobca sa podanou žalobou domáhal proti žalovaným 1/ a 2/ (ďalej aj „žalovaní“) vyslovenia relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy, nakoľko žalovaný 1/ previedol svoje spoluvlastnícke podiely na vyššie uvedených nehnuteľnostiach bez toho, aby žalobcovi ako podielovému spoluvlastníkovi týchto nehnuteľností ponúkol svoj spoluvlastnícky podiel na odkúpenie v súlade s ustanovením § 140 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Listami z 31. marca 2021, doručenými žalovaným 06. apríla 2021, sa voči žalovaným dovolal neplatnosti predmetného právneho úkonu, žalovaní však dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu neakceptovali.

1.2. Po vykonanom dokazovaní a vec právne posúdiac podľa ustanovení § 137 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“), § 140, § 40a, § 116 Občianskeho zákonníka súd prvej inštancie konštatoval nespornosť uzavretia kúpnej zmluvy zo dňa 26. novembra 2019 medzi žalovanými, ako aj to, že žalobca sa dovolal relatívnej neplatnosti

zmluvy listami adresovanými žalovaným dňa 31. marca 2021, ktoré obaja prevzali dňa 06. apríla 2021. Rovnako nebol spor v tom, že žalovaný 1/ bol v čase prevodu nehnuteľnosti členom družstva, teda žalovaného 2/ od 15. októbra 2019 do 26. novembra 2019. Spornými medzi stranami zostali iba dve zásadné otázky, a to, 1) či žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy je v zmysle ustanovenia § 137 písm. d) CSP prípustná a otázka 2) porušenia predkupného práva, keďže žalovaný 2/ tvrdil, že v prípade prevodu nehnuteľností išlo o prevod na blízku osobu v zmysle ustanovenia § 116 Občianskeho zákonníka.

1.3. Prvoinštančný súd sa v prvom rade zaoberal otázkou prípustnosti podanej žaloby. Konštatoval, že žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy, či už pre absolútnu alebo relatívnu neplatnosť je nepochybne žalobou o určenie právnej skutočnosti, teda žalobou podľa § 137 písm. d) CSP. Bol toho názoru, že zákon dáva podielovému spoluvlastníkovi pri porušení jeho predkupného práva tri alternatívy ochrany proti tomu, kto jeho predkupné právo porušil: 1/ má právo domáhať sa relatívnej neplatnosti zmluvy, 2/ má právo domáhať sa, aby mu bola vec ponúknutá na kúpu alebo 3/ mu predkupné právo zostáva zachované (§ 40a, § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka). V danej súvislosti poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. mája 2014, sp. zn. 7Cdo/46/2013, 7Cdo/47/2013, v ktorom Najvyšší súd vyslovil, že všeobecné nároky vyplývajúce z porušenia predkupného práva uvedené v § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka ešte dopĺňa špeciálna úprava nároku vyplývajúceho z ustanovenia § 40a v spojení s § 140 Občianskeho zákonníka - možnosť domáhať sa neplatnosti právneho úkonu podľa § 40a Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie poznamenal, že aj keď citované rozhodnutie riešilo otázku naliehavého právneho záujmu podľa ustanovenia § 80 písm. c) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“), ktorý sa v prípade žalôb podľa § 137 písm. d) CSP nevyžaduje, uvedené závery dovolacieho súdu dávajú odpoveď aj na otázku, či je žaloba o relatívnu neplatnosť zmluvy prípustná podľa ustanovenia § 137 písm. d) CSP. Konštatoval, že v prípade uplatnenia žaloby o relatívnu neplatnosť kúpnej zmluvy podľa § 40a Občianskeho zákonníka v nadväznosti na § 140 Občianskeho zákonníka, ide o jeden zo spôsobov ochrany vlastníckeho práva, ktoré nemožno oprávnenej osobe uprieť. Už v citovanom rozhodnutí najvyššieho súdu sa uvádza, že žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu, predmetom ktorého je vlastnícke právo k nehnuteľnosti, je právnym prostriedkom vlastníka na ochranu svojho vlastníckeho práva, ak je spôsobilá byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností, pričom uvedené závery sa primerane vzťahujú aj na spoluvlastníctvo (podielové aj bezpodielové). Zjednodušené ponímanie ochrany vlastníckeho práva znamená ochranu vlastníka veci pred každým, kto do toho práva neoprávnene zasiahne a je špecifická v tom, že chráni každého spoluvlastníka aj proti neoprávneným zásahom ostatných spoluvlastníkov.

1.4. Súd prvej inštancie sa nestotožnil s názorom žalovaných, že predmetný prevod bol vykonaný medzi blízkymi osobami, nakoľko žalovaným 2/ „*menované beneficiary nad zákonom určený rozsah sami o sebe nezakladajú vzťah blízkej osoby*“. Uviedol, že zo znenia ustanovenia § 116 Občianskeho zákonníka vyplýva, že definícia osoby blízkej je viazaná na fyzické, nie právnické osoby. Z priebehu konania vyplynulo, že žalovaný previedol svoj podiel nie na blízku fyzickú osobu ale na osobu právnickú - družstvo. Žalovaný 2/ poukazoval na judikatúru českých súdov, ktoré akceptujú ako blízku osobu aj právnické osoby. V zásade prvoinštančný súd nevylúčil za použitia analógie aj argumentáciu, že v určitých konkrétnych prípadoch je možné aj právnickú osobu považovať za osobu blízku v zmysle ustanovenia § 116 Občianskeho zákonníka, priklonil sa však k názoru žalobcu, že takúto argumentáciu je možné akceptovať v prípadoch, ak „*dochádza*

k prevodu spoluvlastníckeho podielu z fyzickej osoby na právnickú osobu, ktorej je prevádzajúca fyzická osoba napr. výlučným vlastníkom a ktorej ujmy sa jej musia osobne dotýkať“. Prípadne ide o také konkrétne okolnosti prípadu, ktoré takýto výklad ustanovenia § 116 vo vzťahu k právnickým osobám odôvodňujú. Uviedol, že Občiansky zákonník v otázke blízkych osôb v ustanovení § 116 vymedzuje prioritne subjekty, ktoré bez akéhokoľvek ďalšieho skúmania, resp. bez akejkol'vek ďalšej podmienky majú status blízkej osoby. Ide o osoby nachádzajúce sa v najužších rodinných väzbách (predkovia - potomkovia, súrodenci a manželia). Zároveň v časti za bodkočiarkou definuje (v podstate neohraničenú) skupinu, ktorá na status blízkej osoby potrebuje predovšetkým splniť podmienku, aby ujmu jednej z dotknutých osôb druhá dôvodne pociťovala ako ujmu vlastnú. Napokon súd prvej inštancie zastal názor, že ani za použitia analógie nie je možné takto definovať vzťah žalovaného 1/ k žalovanému 2/. Žalovaný 2/ okrem teórie neuviedol žiadne konkrétne skutočnosti vyplývajúce z jeho obchodnej činnosti, ktoré by mohol žalovaný 1/ pociťovať ako vlastnú ujmu (napríklad že bol nútený ako jednu z možností zachovania činnosti žalovaného vložiť svoj vklad do spoločnosti žalovaného). Súd prvej inštancie preto dospel k záveru, že žaloba o neplatnosť zmluvy je podľa ustanovenia § 137 písm. d) CSP prípustná a v danom prípade prevodu nehnuteľností zo žalovaného 1/ na žalovaného 2/ nešlo o prevod medzi blízkymi osobami, preto je žaloba žalobcu dôvodná. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 CSP a úspešnému žalobcovi priznal voči žalovaným nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalovaných proti rozsudku prvej inštancie rozsudkom z 23. augusta 2022, sp. zn. 6Co/87/2022 potvrdil rozsudok ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP (výrok I.), žalobcovi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalovaným 1/ a 2/ v plnom rozsahu (výrok II.). Odvolací súd mal za to, že súd prvej inštancie vykonal dokazovanie v rozsahu dostatočnom pre úplné zistenie skutkového stavu, vykonané dôkazy vyhodnotil podľa ustanovenia § 191 ods. 1, 2 CSP, z dôkazov dospel k správny skutkovým zisteniam a zo zisteného skutkového stavu vyvodil aj správny právny záver, pričom rozsudok aj náležite odôvodnil. Odvolací súd odkázal na správne, presvedčivé a zákonu zodpovedajúce sú aj dôvody rozsudku a na zdôraznenie vecnej správnosti napadnutého rozsudku a k odvolacím námietkam žalovaných doplnil, že výklad ustanovenia § 137 písm. d) CSP musí zodpovedať zmyslu a účelu tohto zákona, nesmie byť príliš formalistický, nezohľadňujúci to, že Slovenská republika je právnym štátom v materiálnom zmysle, nie vo formálnom ponímaní, poukazujúc na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 20. mája 2009, sp. zn. PL. ÚS 17/08. 2.1. Odvolací súd považoval v prejednávanej veci za nesporné, že došlo k porušeniu predkupného práva žalobcu zo strany žalovaného 1/, ktorý uzavrel so žalovaným 2/ kúpnu zmluvu, keďže si nesplnil svoju ponukovú povinnosť vo vzťahu k ostatným spoluvlastníkom. Nakoľko sa žalobca dovolal relatívnej neplatnosti uvedenej zmluvy v zmysle ustanovenia § 40a Občianskeho zákonníka, dôsledkom takéhoto úkonu je neplatnosť právneho úkonu spätne odo dňa uzavretia predmetnej kúpnej zmluvy. Žalovaní však žalobcovo dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu neakceptovali. Odvolací súd sa stotožnil s právnym názorom prvoinstančného súdu, že ustanovenie § 40a Občianskeho zákonníka, ako aj § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. sú normami, ktoré umožňujú podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) CSP. Pokiaľ hmotné právo dovolanie sa relatívnej neplatnosti pripúšťa, aj procesné právo musí takúto žalobu umožniť. Bez ohľadu na to, že ustanovenie § 40a Občianskeho zákonníka výslovne

na žalobu o neplatnosť neodkazuje, neobstojí zužujúci výklad žalovaných, ktorí v odvolaní namietali, že z tohto ustanovenia nevyplýva právo žalobcu podať na súd žalobu o určenie relatívnej neplatnosti právneho úkonu. Opodstatnenosť vyššie prezentovaného záveru vyplýva aj zo skutočnosti, že rozsudok, ktorým súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu týkajúceho sa nehnuteľností, je listinou, na základe ktorej správa katastra vyznačí formou záznamu stav pred týmto právnym úkonom (§ 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z.), čo samo osebe svedčí o prípustnosti žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu.

2.2. K odvolacej námietke žalovaných, že sa jednalo o prevod medzi blízkymi osobami, čo súd prvej inštancie nerešpektoval, odvolací súd uviedol, že sa stotožňuje s právnym záverom súdu prvej inštancie, že *„benefity deklarované žalovaným 2/ nad zákonom určený rozsah sami o sebe nezakladajú vzťah blízkej osoby“*. Odvolací súd konštatoval, že v súdnej praxi badať snahu rozšíriť pojem blízkej osoby, a to pomocou analógie (§ 853 OZ) i na právnické osoby. Tak je tomu najmä pri aplikácii pojmu „blízka osoba“ vo vzťahu k prevodu spoluvlastníckeho podielu na blízku osobu. Avšak aj v takom prípade musí vzťah konajúceho subjektu a „blízkej osoby“ vykazovať určité vlastnosti. Možno tak uvažovať najmä v prípade, ak je fyzická osoba spoločníkom, členom alebo zamestnancom právnickej osoby alebo má k nej iný obdobný vzťah a súčasne sa jej pomery právnickej osoby podstatným spôsobom dotýkajú. Rozhodovacia prax súdov Slovenskej republiky (rozhodnutie Krajského súdu v Nitre z 28. mája 2014, sp. zn. 5Co/145/2013, Krajského súdu v Bratislave zo 17. júna 2014, sp. zn. 5Co/235/2013 - obe rozhodnutia uvádzané žalovanými) vychádza z názoru, že *„z analogického použitia ustanovenia § 116 Občianskeho zákonníka možno vyvodiť, že za osobu blízku právnickej osobe možno tiež považovať fyzickú osobu, ktorá je spoločníkom, členom alebo zamestnancom právnickej osoby alebo ktorá má k právnickej osobe obdobný vzťah a súčasne, keby dôvodne pociťovala ujmu, ktorú by utrpela právnická osoba ako vlastnú ujmu“*. O takýto vzťah ide *„najmä v prípade vzťahu fyzickej osoby k spoločnosti s ručením obmedzeným, v ktorej je táto fyzická osoba jediným spoločníkom a zároveň aj konateľom (§ 105a a § 132 Obchodného zákonníka)“*. Odvolací súd však poukázal na to, že spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorá má jediného spoločníka a družstvo sú odlišné formy obchodných spoločností, pre ktoré sú vlastné ich charakteristické znaky. Odvolací súd sa preto nestotožnil s odvolacou argumentáciou žalovaných, že v prejednávanej spore medzi žalovanými sa jednalo o prevod medzi blízkymi osobami, aj keď nevyučuje, že v určitých prípadoch (nie v prejednávanej veci) takáto situácia môže nastať. Pokiaľ žalovaní poukázali na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, odvolací súd poznamenal, že tieto nepatria do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a preto nie sú pre odvolací súd záväzné. Ako nedôvodné vyhodnotil odvolací súd i odvolacie námietky žalovaných, že k zmene vlastníka sporných nehnuteľností došlo len formálne a že napadnuté rozhodnutie nerešpektuje pravidlo pomerného uplatňovania nárokov z porušenia zákonného predkupného práva. Uviedol, že v prejednávanej veci predmetom sporu nie je žaloba o nahradenie prejavu vôle, ktorou by sa žalobca domáhal voči nadobúdateľovi, aby mu nadobudnutý spoluvlastnícky podiel ponúkol na kúpu za rovnakých podmienok, za ktorých podiel kúpil od pôvodného podielového spoluvlastníka a ak nadobúdateľ jeho výzve nevyhoví, má oprávnený spoluvlastník právo domáhať sa na súde žalobou voči nadobúdateľovi, aby bol nahradený prejav vôle nadobúdateľa, ale určenie relatívnej neplatnosti právneho úkonu, kúpnej zmluvy uzavretej medzi žalovanými, a preto nemožno hovoriť o neplatnosti časti právneho úkonu vo vzťahu k nejakému podielu, ale relatívne neplatný je úkon ako taký, teda celá kúpna zmluva uzavretá medzi žalovanými, bez ohľadu na to, či sa iní spoluvlastníci domáhali vyslovenia

relatívnej neplatnosti právneho úkonu alebo nie. *Účel predkupného práva, predmetom ktorého je spoluvlastnícky podiel a spôsob jeho realizácie, vylučuje čiastočnú relatívnu neplatnosť právneho úkonu* (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. septembra 2021, sp. zn. 8Cdo/208/2019, R 5/2022). O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu žalovaný 2/ (ďalej aj „dovolateľ“) podal dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodňoval ustanovením § 421 ods. 1 písm. b) CSP, podľa ktorého rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

3.1. Žalovaný 2/ namietal nesprávnosť právneho posúdenia prípustnosti žaloby, spočívajúcu v tom, že súd mal žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o prevode posúdiť ako neprípustnú, nakoľko právny úkon - kúpna zmluva (zmluva o nepeňažnom vklade), je právnou skutočnosťou. S prihliadnutím na obsah osobitnej časti dôvodovej správy k ustanoveniu § 137 písm. c) a písm. d) CSP je možné vyvodiť, že zákon zásadne nepripúšťa určovacie žaloby o určenie právnej skutočnosti s výnimkou žalôb o určenie právnej skutočnosti za podmienky, že to vyplýva z osobitného právneho predpisu. Za takýto právny predpis, normu, nemožno považovať § 40a Občianskeho zákonníka. Relatívnej neplatnosti sa podľa citovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka treba dovolať. Ide o jednostranný právny úkon, ktorý sa musí adresovať všetkým účastníkom právneho úkonu. Ak sa oprávnená osoba relatívnej neplatnosti právneho úkonu dovolá, je právny úkon neplatný od svojho začiatku (*ex tunc*). Otázkou relatívnej neplatnosti je možné v občianskom súdnom konaní vždy riešiť ako otázku predbežnú. Dôjdením dovolania sa relatívna neplatnosť právneho úkonu končí a nastáva neplatnosť, ktorú možno účinkami prirovnáť k absolútnej neplatnosti. Možnosť určenia tejto právnej skutočnosti súdom zo znenia ustanovenia § 40a Občianskeho zákonníka nie je možné vyvodzovať. Tento záver podporuje aj vyjadrenie textu právnych noriem, z ktorých vyplýva možnosť podania žaloby o určenie právnej skutočnosti „neplatnosť skončenia pracovného pomeru môže uplatniť na súde“, „môže požiadať súd, aby určil neplatnosť dražby“, „neplatnosť výpovede môže uplatniť na súde“, na rozdiel od znenia § 40a Občianskeho zákonníka.

3.2. Rovnako za nesprávne považoval právne posúdenie prevodu vlastníckeho práva spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti medzi žalovaným 1/ - členom družstva a žalovaným 2/ - družstvom. Zopakoval, že išlo o prevod medzi blízkymi osobami podľa § 140 Občianskeho zákonníka. Žalovaný 2/ uviedol, že nesprávnosť právneho posúdenia blízkosti medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/, ktorú namieta, spočíva v tom, že kúpnymi zmluvami došlo k prevodu vlastníckeho práva z člena družstva na družstvo, teda došlo k prevodu medzi osobami blízkymi, a z toho dôvodu teda nedošlo k porušeniu zákonného predkupného práva podielového spoluvlastníka nehnuteľností, pretože člen družstva ako podielový spoluvlastník nemusel svoj spoluvlastnícky podiel najskôr ponúknuť ostatným spoluvlastníkom podľa ustanovenia § 140 Občianskeho zákonníka na odkúpenie. Akúkoľvek ujmu spôsobenú družstvu pociťuje člen družstva ako vlastnú ujmu. Spoluvlastníkovi (členovi družstva) vzniklo členstvo v družstve počas trvania družstva - prijatím za člena na základe písomnej členskej prihlášky. V čase uskutočnenia prevodov bol spoluvlastník riadnym členom družstva a jeho členstvo stále trvá, neskončilo sa.

4. Žalobca vo vyjadrení dovolaniu žalovaného 2/ navrhol, aby dovolací súd podľa § 447 CSP jeho dovolanie odmietol ako neprípustné. Mal za to, že dovolanie v danom prípade nie je prípustné, nakoľko predpokladom dovolania je dôsledné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, v ktorom musí dovolateľ uviesť svoj názor na riešenie právnej otázky. Dôvodom dovolania môže byť teda len otázka právneho posúdenia a spochybnenia jej vyriešenia zo strany odvolacieho súdu a ako aj odôvodnenie právneho názoru, ktorý dovolateľ zastáva. Nesprávne právne posúdenie môže byť dovolacím dôvodom len vtedy, ak bolo rozhodujúce pre výrok napadnutého rozhodnutia. Ak dovolateľ tvrdí, že súdy z vykonaného dokazovania nezistili správne skutkový stav a preto nesprávne vec právne posúdili, a to vo vzťahu k riešeniu niektorej právnej otázky, nepôjde o dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci, ale o napadnutie rozhodnutia odvolacieho súdu pre nedostatočné zistenie skutkového stavu. Nakoľko je dovolací súd viazaný obsahovým vymedzením dovolacieho dôvodu, aby namietané nesprávne právne posúdenie veci bolo uvedené len odkazom na zákonné ustanovenie, ale je nutné, aby dovolateľ konkrétne uviedol právnu otázku a uviedol, prečo zaujal odvolací súd nesprávny právny názor na jej riešenie.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“, resp. „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie žalovaného 2/ je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

6. V danom prípade z dovolania žalovaného 2/ vyplýva, že v prvom rade namieta nesprávnosť právneho posúdenia prípustnosti žaloby, spočívajúcu v tom, že súd mal „žalobu o určenie neplatnosti zmluvy o prevode“ posúdiť ako neprípustnú, keďže právny úkon – Kúpna zmluva (zmluva o nepeňažnom vklade), je právnou skutočnosťou, pričom zákon zásadne nepripúšťa určovacie žaloby o určenie právnej skutočnosti s výnimkou žalôb o určenie právnej skutočnosti za podmienky, že to vyplýva z osobitného právneho predpisu (bližšie vid' bod 3.1.).

6.1. Rovnako za nesprávne žalovaný 2/ považoval právne posúdenie „prevodu vlastníckeho práva spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti medzi žalovaným 1/ ako členom družstva a žalovaným 2/ ako družstvom ako prevod medzi blízkymi osobami podľa § 140 Občianskeho zákonníka“. Podľa presvedčenia žalovaného 2/ v danom prípade došlo k prevodu medzi osobami blízkymi, a z toho dôvodu teda nedošlo k porušeniu zákonného predkupného práva podielového spoluvlastníka nehnuteľností, pretože člen družstva ako podielový spoluvlastník nemusel svoj spoluvlastnícky podiel najskôr ponúknuť ostatným spoluvlastníkom podľa ustanovenia § 140 Občianskeho zákonníka na odkúpenie (bližšie vid' bod 3.2.).

7. So zreteľom na riadne nastolenie právnych otázok spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b) CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovaného 2/ z tohto dovolacieho dôvodu je v danom prípade procesne prípustné. Následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia predmetných právnych otázok).

8. Ako prvou položenou otázkou sa najvyšší súd zaoberal tým, či žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy v súvislosti s porušením predkupného práva je v zmysle ustanovenia § 137 písm. d) CSP prípustným procesným prostriedkom.

9. Podľa § 137 CSP žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o a) splnení povinnosti, b) nároku na usporiadanie práv a povinností strán, ak určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu, c) určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu, alebo d) určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu.

9.1. Ustanovenie § 137 písm. d) CSP podmieňuje prípustnosť žaloby o určenie právnej skutočnosti výlučne existenciou osobitného predpisu, ktorý určitú osobu oprávňuje (prípadne jej ukladá) podať bližšie špecifikovanú určovaciu žalobu. Pri riešení procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. d) CSP je nutné zaoberať sa otázkou, z akého právneho vzťahu žalobca vyvodzuje v konaní ním uplatňovaný nárok (t. j. predmet konania), následne tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke.

9.2. Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozhodnutí z 20. októbra 2022, sp. zn. 1Obdo/51/2021 judikoval, že žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu (podaná za účinnosti Civilného sporového poriadku) je žalobou o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku. Jej prípustnosť je podmienená existenciou osobitného predpisu, ktorý určitú osobu oprávňuje podať týmto predpisom špecifikovanú určovaciu žalobu (obdobne sp. zn. 7Cdo/268/2019, 4Obdo/56/2020, 4Obdo/71/2020, 4Cdo/26/2021, 9Cdo/7/2021).

9.3. Podľa § 140 Občianskeho zákonníka ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, ibaže ide o prevod blízkej osobe (§ 116, 117). Ak sa spoluvlastníci nedohodnú o výkone predkupného práva, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov.

9.4. Podľa § 40a Občianskeho zákonníka ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu podľa ustanovení § 49a, 140, § 145 ods. 1, § 479, § 589 a § 701 ods. 1, považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovolá. Neplatnosti sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil.

9.5. Už dávnejšie judikatúra najvyššieho súdu (viď. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. septembra 2010, sp. zn. 3Cdo/122/2009, z 30. novembra 2010, sp. zn. 4Cdo 334/2010) dospela k záverom, že oprávnený spoluvlastník z predkupného práva má pri porušení povinností zo strany zaviazaného spoluvlastníka na výber tieto možnosti:

a) domáhať sa vyslovenia relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode podielu zo spoluvlastníctva na tretiu osobu (§ 40a).

b) domáhať sa voči nadobúdateľovi (tretej osobe), aby mu predaný spoluvlastnícky podiel ponúkol na kúpu za rovnakých podmienok, za ktorých ich kúpil od zaviazanej osoby. Ak tak nadobúdateľ podielu neurobí dobrovoľne, oprávnený spoluvlastník má právo domáhať sa na súde vydania rozhodnutia, ktorým sa pri kúpnej zmluve nahradí prejav vôle nadobúdateľa (§ 161 ods. 3 OSP).

c) ponechať si predkupné právo, ktoré však začne pôsobiť až voči nadobúdateľovi podielu (§ 603 ods. 3 in fine).

9.6. V danom prípade sa žalobca podanou žalobou domáhal určenia neplatnosti kúpnej zmluvy k nehnuteľnostiam podľa ustanovenia § 40a Občianskeho zákonníka z dôvodu porušenia

predkupného práva. Využil teda jednu z hmotným právom dovolených možností (viď bod 9.5.) domáhať sa prostredníctvom súdu svojho porušeného práva. Civilný sporový poriadok účinný od 1. júla 2016 (na rozdiel od Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom do 30. júna 2016) žalobu o určenie právnej skutočnosti (ktorou je aj žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu) pripúšťa len vtedy, ak určenie právnej skutočnosti vyplýva z osobitného predpisu. V niektorých prípadoch hmotné právo (osobitný predpis) pripúšťa žaloby na určenie právnej skutočnosti, ktorou je neplatnosť (prípadne neúčinnosť) právneho úkonu alebo neplatnosť konania, ktoré je „podobné“ právnomu úkonu (dražba, rozhodnutie valného zhromaždenia). Zmluvy a iné právne úkony, ich existencia, platnosť či neplatnosť sú právnymi skutočnosťami (§ 2 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Civilný sporový poriadok vychádza zo zásady, že sa má určiť aktuálny právny stav. Preto pre výnimky podľa ustanovenia § 137 písm. d) CSP je spoločné to, že priamo osobitný právny predpis, resp. právna norma, vo svojej dikcii priznáva oprávnenej osobe právo domáhať sa na súde určenia tejto právnej skutočnosti. Žalobný návrh znejúci na určenie právnej skutočnosti, ktorý nevyplýva z osobitného právneho predpisu, je potrebné považovať za vadný. V danom prípade sa dovolací súd nestotožnil so zužujúcim výkladom ustanovenia § 137 písm. d) CSP, prezentovaným žalovaným 2/, t. j. že oprávnenie domáhať sa určenia právnej skutočnosti (teda aj určenia neplatnosti zmluvy) musí byť v osobitnom právnom predpise výslovne (expressis verbis) vymedzené ako oprávnenie podať žalobu o neplatnosť určitého právneho úkonu/zmluvy. Inak povedané z textu právnej normy musí vyplývať možnosť podania žaloby o určenie právnej skutočnosti, čo v danom prípade nebolo naplnené. Podľa dovolacieho súdu osobitným právnym predpisom, z ktorého vyplýva oprávnenie žalobcu domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy (právnej skutočnosti) je v hmotnoprávnej rovine daného prípadu ustanovenie § 40a Občianskeho zákonníka, v spojení s ustanovením § 140 Občianskeho zákonníka (obdobne viď uznesenie z 15. októbra 2019 Krajského súdu v Žiline, sp. zn. 10Co/211/2019, uznesenie Krajského súdu v Žiline z 28. februára 2019, sp. zn. 9Co/201/2018, uznesenie Krajského súdu v Trnave z 30. apríla 2020, sp. zn. 10Co/35/2019, uznesenie Krajského súdu v Trnave z 30. júna 2021, sp. zn. 10Co/26/2020). To, že zo samotného textu predmetnej právnej normy nevyplýva výslovne možnosť podania žaloby nepovažoval dovolací súd z hľadiska uplatnenia práva za významné. Je potrebné si uvedomiť, že text ustanovenia § 40a Občianskeho zákonníka, ako aj § 140 Občianskeho zákonníka bol formulovaný zákonodarcom dávno predtým, ako vstúpil do platnosti a účinnosti Civilný sporový poriadok. V zmysle dôvodovej správy k ustanoveniu § 137 písm. d) CSP „*medzi osobitné predpisy podľa písm. d) patria napríklad Zákonník práce, zákon o dobrovoľných dražbách a pod.*“ Z uvedeného vyplýva, že ani samotný zákonodarcia v Civilnom sporovom poriadku nevymenúva taxatívnym spôsobom právne predpisy „...*napríklad...a pod.*“, v zmysle ktorých možno podať žalobu o určenie právnej skutočnosti. Nemožno preto striktne formalisticky lipnúť na tom, aby text právnej normy prijatý skôr celkom slovne zodpovedal neskoršiemu právnomu predpisu, t. j. Civilnému sporovému poriadku.

10. Z uvedených dôvodov najvyšší súd prvú položenú otázku považoval súdmi nižších inšancií za správne vyriešenú, z ktorého dôvodu dovolanie žalovaného 2/ nebolo dôvodné.

11. Ako ďalšou položenou otázkou sa najvyšší súd zaoberal tým, či v danom prípade prevod spoluvlastníckeho podielu k nehnuteľnosti medzi žalovaným 1/ ako členom družstva a žalovaným

2/ ako družstvom možno posudzovať ako prevod medzi blízkymi osobami podľa § 140 Občianskeho zákonníka.

12. Podľa § 140 Občianskeho zákonníka ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, ibaže ide o prevod blízkej osobe (§ 116, § 117). Ak sa spoluvlastníci nedohodnú o výkone predkupného práva, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov.

13. Blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu (§ 116 a § 117).

13.1. Iné osoby možno považovať za blízke osoby, ak medzi nimi jestvuje rodinný alebo obdobný pomer a ďalšou podmienkou je (kumulatívna podmienka), že ujmu, ktorú by utrpela jedna z osôb, by druhá z nich dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu. Rodinným pomerom je akýkoľvek príbuzenský vzťah, ktorý nemožno zaradiť do prvej skupiny. Obdobný pomer treba skúmať so zreteľom na skutočnosť, ktorá určuje vznik vzťahu medzi týmito osobami. Druhou podmienkou je to, že osoba by ujmu, ktorú utrpí iná osoba, dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu. Záver o tom je vecou posúdenia konkrétneho prípadu a nedá sa zovšeobecniť.

14. Otázkou, či právnická osoba môže byť blízkou osobou pri prevode spoluvlastníckeho podielu sa judikatúra najvyššieho súdu doposiaľ meritórne nezaoberala. Uznesenie najvyššieho súdu zo dňa 31. mája 2011, sp. zn. 2Cdo/235/2010 (ktoré súvisí s vecou Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 5Co/235/2013) za takéto nemožno považovať preto, lebo v ňom položenú otázku najvyšší súd neriešil; napadnuté rozhodnutie krajského súdu zrušil pre nepreskúmateľnosť. Senátu 8C dovolacieho súdu je ale známe uznesenie najvyššieho súdu z 9. decembra 2020, sp. zn. 3Tdo/16/2020, v odôvodnení ktorého sa zaoberal otázkou, či medzi poškodenou akciovou spoločnosťou a obvineným (fyzickou osobou) existuje vzťah upravený v § 130 ods. 1 a 2 Trestného poriadku, teda vzťah blízkych osôb. Za použitia právnej komparatistiky (viď ďalej rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky, sp. zn. 21Cdo/2192/2001) dospel k záveru, že medzi dotknutými osobami sa o takýto vzťah jedná. Z rozhodnutí všeobecných súdov vyplýva, že väčšia časť ich rozhodnutí sa prikláňa k záveru, že „*právnickú osobu možno v súvislosti s prevodom spoluvlastníckeho prevodu považovať za blízku osobu*“ (viď rozsudok Krajského súdu v Žiline z 24. apríla 2020, sp. zn. 8Co/30/2020, rozsudok Krajského súdu v Žiline z 27. októbra 2021, sp. zn. 7Co/58/2021, rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 27. októbra 2022, sp. zn. 2Co/210/2021, rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 17. júna 2014, sp. zn. 5Co/235/2013, rozsudok Krajského súdu v Nitre zo dňa 28. mája 2014, sp. zn. 5Co/145/2013). Taký istý názor je vyjadrený aj v Katastrálnom bulletine č. 3/2016, a to v súvislosti s prevodom v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 140/2014 Z. z. o nadobúdaní vlastníctva poľnohospodárskeho pozemku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Aj judikatúra Najvyššieho súdu Českej republiky už dávnejšie vyjadrila rovnaký názor (viď rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 01. augusta 2002, sp. zn. 21Cdo/2192/2001 /R 53/2004/, rozsudok z 28. júna 2011, sp. zn. 21Cdo/4124/2010, rozsudok zo dňa 27. januára 2010, sp. zn. 29Cdo/4822/2008 a rozsudok zo dňa 29. apríla 2004, sp. zn. 22Cdo/1836/2003). Na vyššie uvedené rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky poukazuje aj slovenská odborná literatúra (napr. ŠTEVČEK, M., DULAK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK,

M., SEDLAČKO, F., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: Občiansky zákonník I., § 1 – 450. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 726). Možno poukázať aj na doktrinálny názor plynúci z inej odbornej literatúry (Fekete, I.: Občiansky zákonník I. Veľký komentár. Bratislava: Eurokódex, 2011, str. 537). Opačný názor je vyjadrený napr. v rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 25. októbra 2017, sp. zn. 4Co/696/2014.

15. Právne závery odvolacieho súdu vyslovené v napadnutom rozhodnutí, súvisiace s jeho interpretáciou ustanovenia § 140 Občianskeho zákonníka v spojitosti s § 116 a § 117 Občianskeho zákonníka s ohľadom na zistený skutkový stav, možno formulovať s poukazom na okolnosti danej veci tak, že „...*benefity deklarované žalovaným 2/ (t. j. družstvom) nad zákonom určený rozsah sami o sebe nezakladajú vzťah blízkej osoby pri prevode spoluvlastníckeho podielu*“. Predmetné závery ale dovolací súd nepovažuje v posudzovanej veci za správne. V prvom rade však uvádza, že v súvislosti s druhou položenou otázkou sa najskôr zaoberal tým, či možno právnickú osobu považovať pre účely prevodu spoluvlastníckeho podielu za blízku osobu v zmysle § 140 Občianskeho zákonníka veta prvá. Odvolací súd v zásade na túto otázku odpovedal kladne, keď v konečnom dôsledku poukázal na už existujúcu judikatúru súdov, ktorá uvedený prístup už reflektovala. Dovolací súd sa takouto interpretáciou blízkej osoby pri prevode spoluvlastníckeho podielu v celom rozsahu stotožňuje. Niet totiž žiadneho rozumného dôvodu s poukazom na prepojenia rôzneho druhu a charakteru, ktoré vznikajú či už v štruktúrach právnickej osoby, resp. medzi fyzickými osobami, ktoré z činnosti právnickej osoby nejakým spôsobom profitujú, aby právnickú osobu nebolo možné považovať za blízku osobu v zmysle § 116 veta druhá Občianskeho zákonníka. Mimo fyzických osôb, ktoré robia za právnickú osobu právne úkony, majú vzťah k právnickej osobe a záujem na jej pomeroch aj ďalšie fyzické osoby. Z hľadiska vystupovania v právnych vzťahoch nemôže byť významný akýkoľvek vzťah k právnickej osobe; vzťah ďalšej fyzickej osoby a právnickej osoby musí vykazovať určité vlastnosti. Za analogického použitia § 116 Občianskeho zákonníka je potom možné vyvodiť, že za osobu blízku právnickej osobe je treba považovať tiež fyzickú osobu, ktorá je spoločníkom, členom (viď bod 15.1. až 15.4.) alebo zamestnancom právnickej osoby, alebo ktorá má k právnickej osobe iný obdobný vzťah a súčasne, ak by dôvodne pociťovala ujmu, ktorú utrpela právnická osoba, ako ujmu vlastnú.

15.1. Nemožno súhlasiť s argumentami predostretými súdmi nižších inšancií, prečo nepovažovali v okolnostiach danej veci žalovaného 2/ (t. j. „družstvo“) za blízku osobu. V uvedenom smere odvolací súd zhodne so súdom prvej inšancie uviedol, že žalovaným 2/ „*menované benefity nad zákonom určený rozsah sami o sebe nezakladajú vzťah blízkej osoby*“ a dôležité je to „*či fyzické osoby pôsobia v štruktúrach právnickej osoby*“ (obdobne rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 27. októbra 2022, sp. zn. 2Co/210/2021). Pod spomínanými benefitmi mal pritom žalovaný 2/ na mysli „...*právo člena družstva na podiel na zisku, právo podieľať sa na riadení, ktoré môže uplatniť prostredníctvom členskej schôdze, právo na vyrovnací podiel a ďalšie práva, ktoré predstavujú akúsi nadstavbu bežných činností, ktoré preukazujú výraznú mieru prepojenia žalovaného 1/ a žalovaného 2/*“. Za ďalšie „*členovia družstva opakovane vyhľadávajú pomoc, radu od žalovaného 2/*“, a preto je ich vzťah podľa dovolateľa potrebné kvalifikovať ako vzťah blízkych subjektov.

15.2. Dovolací súd naopak na rozdiel od súdov nižších inštancií žalovaným 2/ prednesené argumenty považuje za dostatočné preto, aby bol z hľadiska prevodu spoluvlastníckeho podielu v danom prípade považovaný za blízku osobu.

15.3. Podľa § 221 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka (ďalej len „Obchodný zákonník“) družstvo je spoločenstvom neuzavretého počtu osôb založeným za účelom podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Základné imanie družstva tvorí súhrn členských vkladov, na ktorých splatenie sa zaviazali členovia družstva (§ 223 ods. 1 Obchodného zákonníka). Motivácia činnosti družstva môže byť daná kritériom zisku, alebo zabezpečovaním hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Družstvo vždy sleduje cieľ uspokojovať záujmy svojich členov, a preto organizuje určitú činnosť hospodárskeho charakteru.

15.4. Z predmetných ustanovení zákona ako aj ďalších upravujúcich činnosť družstva vyplýva, že vzťah žalovaných má jednoznačne základ vo vzťahu družstva a člena družstva a v právach a povinnostiach vyplývajúcich z Obchodného zákonníka a zo stanov družstva. Členský podiel žalovaného 1/ predstavuje majetkovú účasť člena družstva na majetku družstva, teda na majetku žalovaného 2/. Intenzita ich vzájomného vzťahu (jeho kvantita či kvalita, resp. súdmi nižších inštancií deklarované „benefity“) je podľa názoru dovolacieho súdu v okolnostiach danej veci dostatočným dôvodom, prečo predmetný vzťah vykazuje vzťah blízkych osôb; vždy však takéto zistenie bude vyžadovať individuálne posúdenie každej veci. Z uvedených dôvodov možno preto súhlasiť s názorom dovolateľa, že vzťah žalovaných 1/ a 2/ je potrebné považovať za vzťah blízkych osôb.

76.**R O Z H O D N U T I E**

Účelom ustanovenia § 21 ods. 5 zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách je navrátenie do pôvodného stavu a prinavrátenie vlastníctva pôvodnému vlastníkovi. Ak preto v dôsledku určenia neplatnosti dražby došlo k obnove pôvodného právneho stavu – obnove vlastníckeho práva k bytu, nemožno priznať náhradu škody „za stratu vlastníckeho práva“. Uvažovať o priznaní takejto náhrady možno až v prípade, ak by sa vydanie predmetu dražby stalo nemožným (napr. pri zániku alebo strate veci).

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. mája 2023, sp. zn. 1Cdo/244/2021)

Z o d ō v o d n e n i a :

1. Okresný súd Poprad (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom pod č. k. 11C/181/2010-327 zo 4. februára 2020 výrokom I. žalobu zamietol a súvisiacimi výrokmi II. a III. o trovách konania vyslovil, že žalovaní I. a II. majú právo na náhradu trov konania voči žalobkyni v rozsahu 100 %.
2. Svoje rozhodnutie postavil na závere, že predmetom sporu po čiastočnom potvrdení a čiastočnom zrušení jeho prvého rozsudku odvolacím súdom, je nárok žalobkyne na zaplatenie sumy v celkovej výške 48 635,20 eura, pozostávajúcej jednak zo sumy 29 920,29 eura, ktorá predstavuje škodu žalobkyne v súvislosti so stratou jej vlastníctva k bytu (nárok uplatnený na žalovanom 1/) a sumy 18 714,91 eura, ktorá predstavuje hodnotu zašantročených hnutelných vecí žalobkyne (nárok uplatnený na žalovaných 1/ a 2/). Uvedená škoda mala vzniknúť v dôsledku súdmi určenej neplatnosti dobrovoľnej dražby bytu žalobkyne (rozsudkom Okresného súdu Poprad, č. k. 11C/125/2007-424, potvrdeným Krajským súdom v Prešove, právoplatným dňa 16. decembra 2013), kde žalovaný 1/ bol navrhovateľom dobrovoľnej dražby a žalovaný 2/ vydražiteľom bytu, ktorý ho následne predal tretiemu subjektu. V časti náhrady škody v súvislosti so stratou vlastníctva k bytu vychádzal jednak z neunesenia dôkazného bremena žalobkyňou v otázke výšky náhrady tejto škody, jednak z nesplnenia si prevenčnej povinnosti žalobkyne, ak tá potom, ako bolo právoplatne rozhodnuté o neplatnosti dobrovoľnej dražby, nepodala žalobu o určenie vlastníctva k bytu. Rovnako mal aj tento nárok za premlčaný. Pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal zo zásady úspechu žalovaných. Takto ustálený skutkový stav veci posúdil po právnej stránke podľa § 100 ods. 1, § 106 ods. 1, ods. 2, § 126 ods. 1, § 415 Občianskeho zákonníka, § 137, § 215 ods. 1, ods. 2, čl. 6 ods. 1, čl. 8 CSP, trovy konania podľa § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1, ods. 2 CSP.

3. Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Prešove (ďalej aj ako „odvolací súd“) potvrdil rozsudok v I. zamietavom výroku, čo do zaplatenia 18 714,91 eura, **II. výrokom rozhodol tak, že vo zvyšnej napadnutej časti I. zamietavého výroku zmenil tak, že žalovaný 1/ je povinný zaplatiť žalobkyni sumu 29 920,29 eura do troch dní od právoplatnosti rozsudku.** Výrokom III. zmenil rozsudok vo výroku II. a III. o trovách konania tak, že stranám sporu náhradu trov prvoinštančného konania nepriznal. Výrokom IV. rozhodol, že stranám sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

4. Odvolací súd po zopakovanom dokazovaní v potrebnom rozsahu v zmysle § 384 ods. 1 CSP dospel k záveru, že odvolaniu žalobkyne je potrebné priznať čiastočný úspech. Rozhodnutie súdu prvej inštancie už raz bolo zrušené, bolo preto povinnosťou odvolacieho súdu, aby vo veci rozhodol sám. Podaním z 2. apríla 2015, ktoré bolo súdu prvej inštancie predložené na pojednávaní dňa 9. apríla 2015 žalobkyňa rozšírila žalobu o.i. aj o nárok ku žalovanému 1/ vo výške 29 920,29 eura titulom škody v dôsledku straty vlastníctva k bytu a o nárok ku žalovaným 1/ a 2/ vo výške 18 714,91 eura titulom škody na zašantročených veciach. O zmene žaloby bolo rozhodnuté uznesením z 13. mája 2015. Z pripojeného spisu Okresného súdu Poprad, sp. zn. 11C/125/2007 vyplynulo, že žalobkyňa podala dňa 3. júla 2007 žalobu o neplatnosť dobrovoľnej dražby týkajúcej sa jej bytu. Žalovaným 1/ bol navrhovateľ dražby spoločnosť T. – T., s. r. o., žalovaným 2/ dražobná spoločnosť L. G., a. s., žalovaným 3/ vydražiteľ W. T. a žalovaným 4/ S. E., ktorá sa radom prevodov stala vlastníčkou bytu. Žalovaní 1/ a 3/ sú tak totožní so žalovanými 1/ a 2/ v tu súdanej veci. Súd prvej inštancie žalobe o určenie neplatnosti dobrovoľnej dražby vyhovel svojim rozsudkom, sp. zn. 11C/125/2007 z 22. februára 2013, ktorý bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 7Co/84/2013 z 24. októbra 2013. Dôvodom pre vyhovenie žaloby bola skutočnosť, že žalovaný 1/ nebol subjektom oprávneným na uzatvorenie zmluvy o vykonaní dobrovoľnej dražby. Žalovaný 1/ totiž ako správca nedisponoval osobitným splnomocnením od vlastníkov bytov na uzatvorenie zmluvy o vykonaní dobrovoľnej dražby. Žalovaný 1/ nemal postavenie ani vlastníka predmetu dražby a ani záložného veriteľa. Súdom identifikovaným škodcom tak bola spoločnosť T.- T., s. r. o. Žalobkyňa spolu so žalobou o neplatnosť dobrovoľnej dražby žiadala nariadiť aj predbežné opatrenie, ktorým by žalovaným 1/ - 3/ bolo zakázané uplatnenie si a výkon akýchkoľvek práv z označenej dražby. Na výzvu súdu prvej inštancie žalobkyňa svoj návrh upravila podaním doručeným súdu prvej inštancie dňa 20. júla 2007. Súd prvej inštancie tento návrh svojim uznesením, sp. zn. 11C/25/2007 z 25. júla 2007 zamietol. Na odvolanie žalobkyne odvolací súd uznesením, sp. zn. 7C/160/2007 z 24. januára 2008 ku žalovaným 1/ a 2/ zamietavé uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil, ku žalovanému 3/ zmenil tak, že tomu do právoplatného skončenia veci zakázal byť, ktorý bol predmetom dražby vypratať, previesť na iného, použiť ako vklad do obchodnej spoločnosti, zaťažiť záložným právom alebo vecným bremenom, prenajať a uzatvoriť zmluvu o budúcej zmluve. Vo zvyšku zamietavé uznesenie ku žalovanému taktiež potvrdil. Žalovaný 3/ si zamietavé uznesenie súdu prvej inštancie prevzal dňa 30. júla 2007, ku prevodu vlastníctva bytu na ďalší subjekt pristúpil zmluvou z 19. decembra 2007, ktorej vklad bol do katastra povolený dňa 22. januára 2008, jeden deň po tom, ako bol návrh na vklad na kataster doručený. Uznesenie odvolacieho súdu si žalovaný 3/ prevzal dňa 25. februára 2008. Zmluvou zo 7. februára 2008 bol byt prevedený už ďalším subjektom na žalovanú 4/, v prospech ktorej vklad bol povolený dňa 11. februára 2008, tri dni po tom, ako bol návrh na vklad na kataster doručený. Byt už nateraz nie je ani vo vlastníctve žalovanej 4/, ale

d'alsieho subjektu. Zamietavé uznesenie súdu prvej inštancie žalovaní 1/ a 2/ prevzali dňa 30. júla 2007, uznesenie odvolacieho súdu dňa 25. februára 2008.

5. Odvolací súd uviedol, že ako vyplývalo zo záznamu o vypratani bytu, to uskutočnil žalovaný 1/, v období od 27. septembra 2007 do 3. októbra 2007. O tejto skutočnosti bola žalobkyňa žalovaným 1/ informovaná listom z 15. októbra 2007, ktorý si prevzala dňa 22. októbra 2007. V tomto liste bola nielen informovaná, že ku vyprataniu došlo, ale i o mieste, kde sa tieto veci nachádzajú. V spise týkajúceho sa neplatnosti dobrovoľnej dražby sa nachádza taktiež podanie žalobkyne z 9. októbra 2007, v ktorom súdu oznamuje, že bez jej prítomnosti a vedomosti bol jej byt vypratán a veci sa nachádzajú na neznámom mieste. Ako príloha žaloby o neplatnosť dobrovoľnej dražby bola žalobkyňou predložená aj notárska zápisnica o jej konaní zo 14. júna 2007, N 310/07, Nz 23502/07, NCRls 23444/2007, rovnako aj oznámenie o dražbe z 2. mája 2007, v zmysle ktorého bol vydražiteľ povinný zaplatiť cenu dosiahnutú vydražením do 15 dní od skončenia dražby.

6. Odvolací súd konštatoval, pokiaľ ide o náhradu škody titulom straty vlastníctva, ktorú žalobkyňa vyčíslila na sumu 29 920,29 eura, čo predstavuje rozdiel medzi výťažkom dražby bytu, ktorý bol vložený do notárskej úschovy v sume 43 817,62 eura a sumou 73 737,91 eura, ktorá suma predstavovala trhovú hodnotu dvojizbového bytu v lokalite Vysoké Tatry v roku 2007, podľa oznámenia NARKS z 31. júla 2014. Žalovaný 1/ v tomto smere poukazoval na to, že žalobkyňa nenamietala cenu bytu určenú znaleckým posudkom v procese dobrovoľnej dražby, ako i to, že cena určená NARKS nezodpovedala stavu bytu. Odvolací súd uviedol, že súd musí nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musí smerovať ku spravodlivému výsledku. Právo musí byť predovšetkým nástrojom spravodlivosti, nie súborom právnych predpisov, ktoré sú mechanicky a formálne aplikované bez ohľadu na zmysel a účel toho - ktorého záujmu chráneného príslušnou normou. Zmyslom a účelom ustanovenia, ktoré priznáva poškodenému právo na náhradu škody, je zabezpečiť, aby mu v plnej miere bola kompenzovaná majetková ujma (napr. ÚS ČR, sp. zn. II. ÚS 2221/2007).

7. Ďalej odvolací súd poukázal na to, že pojem škody súdy vykladajú v praxi zhodne so stanoviskom uverejneným pod č. 55/1971 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk ako ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného; je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a reprezentuje majetkové hodnoty, ktoré by bolo treba vynaložiť, aby došlo k uvedeniu veci do pôvodného stavu. Zásadne ide o skutočnú škodu. Pri určení výšky náhrady škody súdy vychádzajú z ceny v čase poškodenia a nie v čase rozhodovania (napr. Cpj 10/1983, R 3/1984 NS SR). Žalovaný 1/ síce popieral relevanciu tržnej ceny bytu určenej NARKS, k svojmu tvrdeniu o jej nesprávnosti však súdu nepredložil dôkaz. K znaleckému posudku vypracovaného v procese súdmi judikovanej neplatnej dobrovoľnej dražby nemožno prihliadať. Uviedol, že možno potom uzavrieť, že z jeho strany ide iba o púhe nijako nešpecifikované popretie správnosti tejto listiny, a to samo o sebe nemôže mať za následok oslabenie jej dôkaznej sily. Odvolací súd mal potom za to, že je na mieste žalobkyni proti žalovanému 1/ ako súdmi identifikovanému škodcovi priznať nárok na náhradu škody v dôsledku straty vlastníctva k bytu vo výške 29 920,29 eura, a preto postupom podľa § 388, § 390 CSP zmenil rozsudok vo zvyšnej časti I. zamietavého výroku tak, že zaviazal žalovaného 1/ na zapltenie označenej sumy žalobkyni, v lehote 3 dní od právoplatnosti tohto

rozsudku.

8. Proti tomuto rozsudku krajského súdu voči výroku II. a súvisiacemu výroku o náhrade trov konania podal dovolanie žalovaný 1/. Ako dovolací dôvod uviedol ust. § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Dovolaateľ poukázal na to, že žalobkyňa odôvodnila svoj nárok tak, že v dôsledku neplatnej dražby prišla o byt, pričom tento byt bol vydražený za hodnotu nižšiu ako bola jeho skutočná hodnota. Rozdiel medzi výťažkom dražby a údajnou skutočnou hodnotou predstavuje jej nárok na náhradu škody. Príčinná súvislosť medzi konaním žalovaného 1/ a vznikom škody má spočívať v tom, že ak by nedal žalovaný 1/ návrh na výkon dražby, nedošlo by k predaju bytu a nedošlo by k vzniku škody. Súd prvej inštancie, ktorý žalobu zamietol v celosti si v tejto súvislosti vyhodnotil okolnosť vlastníctva bytu správne. Neplatnosť dražby v prípadoch, kedy predmet dražby draží nevlastník nemôže spôsobiť zánik vlastníckeho práva skutočného vlastníka. V tomto smere najvyšší súd v uznesení sp. zn. 2MCdo/20/2011 vyslovil názor, že zo znenia zákona o dobrovoľných dražbách nemožno vyvodit' záver o tom, že by dobrovoľná dražba mala viesť k nadobudnutiu vlastníckeho práva aj od nevlastníka a teda, že by došlo k prelomeniu zásady „nemo plus iuris“, t. j. zásady, že nikto nemôže na iného previesť viac práv, než sám má.

8.1. Podľa žalovaného 1/ je zrejmé, že žalobkyňi predajom bytu nevznikla žiadna škoda, nakoľko k zániku jej vlastníckeho práva nikdy nedošlo. Absolútne neplatný právny úkon má tie isté účinky ako by sa nikdy nestal, teda tie isté účinky ako nulitný, neexistentný úkon. Na tom nič nemení skutočnosť, že na základe dražby bol ako vlastník zapísaný iný majiteľ. Žalobkyňa mala na základe úspešne skončeného sporu plné právo vyzvať zapísaného majiteľa k vydaniu bytu a v prípade jeho nesúhlasu podať žalobu o určenie vlastníckeho práva. Následne by mal vydražiteľ právo na náhradu škody voči dražobníkovi a to podľa osobitných ustanovení zákona o dobrovoľných dražbách. Súčasne ten, kto mal z výťažku prospech by bol povinný ho vydražiteľovi vrátiť. Paradoxom je, že žalobkyňa je vlastníkom predmetného bytu doposiaľ bez ohľadu na to, že v príslušnom LV je zapísaná iná osoba. Kedykoľvek sa tak môže domáhať vlastníctva k bytu, pričom súčasne jej súd priznal aj náhradu škody za stratu vlastníctva. Tie dva právne závery popri sebe nemôžu obstať. Buď totiž žalobkyňa v neplatnej dražbe stratila vlastnícke právo, alebo ho nestratila. Nemohlo sa stať oboje súčasne. Zdôraznil, že touto úvahou sa spravoval súd prvej inštancie v bode 31. odôvodnenia, pričom odvolací súd sa k tejto argumentácii nijako nevyjadril. Rozhodnutie je v rozpore s ustálenou rozhodovacou činnosťou dovolacieho súdu, keď uzavrel, že v dôsledku neplatnej dražby, došlo k strate vlastníckeho práva a následnému vzniku škody. Žalobkyňa o svoje vlastnícke právo neprišla. Dôvodom je tá skutočnosť, ktorú judikoval aj dovolací súd v rozhodnutí 2MCdo/20/2011. Ak správca nemá oprávnenie podať návrh na výkon dražby, tak ako to právoplatne potvrdili sudy v predchádzajúcom konaní, potom predmet dražby dražil ako neoprávnená osoba. Následkom tohto k prevodu vlastníckeho práva na ďalšie osoby nedošlo. Dovolacou otázkou je teda to, či v prípade dražby neplatnej z dôvodu podania návrhu na jej vykonanie neoprávnenou osobou, má skutočný majiteľ predmetu zálohu právo na náhradu škody za stratu vlastníctva, alebo toto právo nemá, nakoľko jeho vlastníctvo ostáva zachované. Vzhľadom na uvedené žiadal, aby dovolací súd rozhodol v zmysle dovolacieho petitu.

9. K dovolaniu žalovaného 1/ sa písomne vyjadrila žalobkyňa. Uviedla, že žalovaný 1/ nešpecifikuje dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, žiadne súdne rozhodnutia

z rozhodovacej praxe svedčiace v jeho prospech neuvádza. Z tohto dôvodu ho považuje za nedôvodné v celom rozsahu.

9.1. Pokiaľ dovolateľ opiera dovolací dôvod o rozhodnutie NS SR, sp. zn. 2MCdo/20/2011 ide len o jeho účelový výklad. V tomto prípade nedošlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva od nevlastníka, ale naopak od predávajúceho, ktorý v čase prevodu bol vlastníkom bytu č. 2 a teda na prejednávanej vec ho nemožno použiť.

9.2. Vysporiadanie sa so zásadou „nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet“ je rôzne, každý prípad je potrebné skúmať podľa individuálnej povahy veci, t. j. či v čase prevodu vlastníckeho práva bol prevodca skutočne vlastníkom prevádzanej veci. V premietnutí na uvedený prípad, ak tretí súčasný vlastník odvodzuje svoje vlastnícke právo k bytu od predávajúceho, ktorý bol v čase prevodu vlastníkom bytu, kupujúci sa stáva vlastníkom danej nehnuteľnosti. Právny dôvod nadobudnutia vlastníctva prevodu totiž odpadol až potom, ako nehnuteľnosť nadobudla do vlastníctva tretia osoba. V čase nadobudnutia vlastníckeho práva teda nešlo o jeho nadobudnutie od nevlastníka, ale naopak od vlastníka (uznesenie ÚS sp. zn. I. ÚS 50/2010). Ochrana požíva tretí domnelý nadobúdateľ veci - ako kupujúci a vychádza sa z princípu právnej istoty a ochrany práv nadobudnutých v dobrej viere. T. j. vyššie uvedená zásada nemá prednosť pred ochranou dobromyseľnosti.

9.3. Právo pôvodného vlastníka vlastniť majetok nemá prednosť oproti vlastníckemu právu tretieho nadobúdateľa, pretože došlo by tak k obmedzeniu jeho vlastníckeho práva, čo je možné len vo verejnom záujme, ak účel nemožno dosiahnuť inak. Tento názor korešponduje so stanoviskom NS ČR z 19. apríla 2006 - Cpjn 201/2005.

9.4. Dodatočné zrušenie nadobúdacieho titulu (príkľepu) svedčiaceho v prospech vydražiteľa (žalovaný 2/) nemá za následok súčasne aj zánik vlastníckeho práva ďalších nadobúdateľov nehnuteľnosti, ktorí ju získali v dobrej viere (rozsudok NS SR, sp. zn. 4Cdo/274/2006). Preto naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti či určení vlastníckeho práva nie je daný, ak sa práva k nehnuteľnosti dotýka ďalšia právna zmena v zmysle § 34 ods. 2 zákona č. 162/95 Z. z. o katastri nehnuteľností (rozsudok NS SR, sp. zn. 1Cdo/91/2006). Vzhľadom na uvedené navrhla, aby dovolanie žalovaného 1/ zamietol a žalobkyni priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

10. Žalovaný 1/ podal stanovisko k vyjadreniu žalobkyne, pričom poukázal na právny názor vyjadrený v publikácii Valová K. a kolektív Zákon o dobrovoľných dražbách, Komentár I. vydanie Praha C. H. Beck 2010 str. 184. Taktiež poukázal aj na rozhodnutie NS SR zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. 1VOBdo/2/2020. Zotrval na podanom dovolaní, mal za to, že žalobkyni predajom bytu nevznikla žiadna škoda, nakoľko k zániku jej vlastníckeho práva nikdy nedošlo.

11. K stanovisku žalovaného 1/ podala žalobkyňa písomné vyjadrenie. Žalobkyňa uviedla, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, pretože žalovaný 1/ v prvostupňovom a ani v odvolacom konaní právnu argumentáciu typu: Ak je súdnym rozhodnutím dražba vyhlásená za neplatnú vzhľadom na účinky príkľepu, vydražiteľ nemôže byť vlastníkom nehnuteľnosti a v prípade prevodov nehnuteľnosti na nadobúdateľov platí zásada „nemo plus iuris“, neuvádzal. V dôsledku toho, že žalovaný 1/ tieto skutočnosti v konaní

nenamietal, vlastníctvo vydražiteľa a ani nadobudnutie vlastníckeho práva nadobúdateľov v dobrej viere nebolo sporné a nebol dôvod, aby sa odvolací súd touto otázkou zaoberal.

11.1. Nadobudnutie vlastníctva v dobrovoľnej dražbe má nutne originárny spôsob nadobudnutia vlastníctva a zánik vlastníctva predchádzajúceho vlastníka, a vylučuje ho, pokiaľ však právoplatné rozhodnutie dražobníka o udelení príklepu ako jedna z podmienok pre prechod vlastníctva nebolo zákonným spôsobom zrušené. Zánik nadobúdacieho titulu pre vydražiteľa nemá za následok zánik vlastníckeho práva ďalších nadobúdateľov pokiaľ vlastnícke právo nadobudli v dobrej viere. Vydražiteľovi by ako vlastníkovi prislúchalo jedno zo základných oprávnení vlastníka a to oprávnenie nakladať s predmetom svojho vlastníctva a teda previesť vlastnícke právo na iný subjekt, pričom mu toto oprávnenie bolo nejakým právne relevantným spôsobom obmedzené. Ak v dobe, kým tento stav trval, teda do právoplatnosti rozsudku sp. zn. 11C/125/2007 o neplatnosti dražby previedol svoje vlastnícke právo kúpnu zmluvou, na základe ktorého bol povolený vklad vlastníckeho práva pre nadobúdateľov, nepochybne disponoval existujúcim vlastníckym právom, teda bol skutočným vlastníkom.

11.2. Vyhlásením súdu o neplatnosti dražby zaniká nadobúdaci titul a obnovuje sa pôvodný stav, ale pokiaľ vydražiteľ nadobudnuté vlastnícke právo platne previedol na inú osobu, treba pri posudzovaní účinkov rozsudku súdu o neplatnosti dražby dať prednosť ústavnému princípu ochrany nadobudnutých práv. Z uvedeného je zrejmé, že v judikáte 1VObdo/2/2020 bola posudzovaná odlišná skutková a právna situácia než je v rozhodovanom spore. Opätovne poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4Cdo/274/2006 a žiadala, aby dovolanie bolo zamietnuté.

12. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie odvolacieho súdu vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie je prípustné i dôvodné.

13. Žalovaný 1/ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) CSP (odvolací súd sa svojím rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu).

14. Žalovaný 1/ v súvislosti s ním označeným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sformuloval právnu otázku nasledovne: *„Či v prípade dražby neplatnej z dôvodu podania návrhu na jej vykonanie neoprávnenou osobou, má skutočný majiteľ predmetu zálohu právo na náhradu škody za stratu vlastníctva, alebo toto právo nemá, nakoľko jeho vlastníctvo ostáva zachované?“*

15. Podľa žalovaného 1/ rozsudok odvolacieho súdu je nesprávny, pretože sa v riešení uvedenej otázky odklonil od právneho názoru dovolacieho súdu vyjadreného v uznesení sp. zn. 2MCdo/20/2011 [publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 61/2014 (ďalej len „rozhodnutie R 61/2014“)], v ktorom bol vyslovený názor, že zo znenia zákona o dobrovoľných dražbách nemožno vyvodiť záver o tom, že by dobrovoľná dražba mala viesť k nadobudnutiu vlastníckeho práva aj od nevlastníka a teda, že by došlo k prelomeniu zásady „nemo plus iuris“, t. j. zásady, že nikto nemôže na iného previesť

viac práv, než sám má.

16. Podľa dovolacieho súdu uvedenú právnu vetu a teda predmetné rozhodnutie nie je možné vzťahovať na prejednávany spor, v ktorom išlo o nárok žalobkyne na náhradu škody z titulu „straty vlastníctva bytu“, z dôvodu toho, že pokiaľ došlo k strate vlastníctva žalobkyne k bytu, z dôvodu, že v osobitnom súdnom konaní bola dražba bytu právoplatne vyhlásená za neplatnú, právne súd neposudzoval skutočnosti, ktoré posudzoval v spomínanom rozhodnutí.

17. Keďže však dovolací súd je pri rozhodovaní viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne a keďže dovolací súd nie je viazaný konkrétne označenými dôvodmi prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP (IV. ÚS 644/2021, I. ÚS 51/2020), pod ktoré táto otázka spadá (t. j. odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, neexistencia dovolacej praxe, resp. rozdielnosť tejto praxe); po zohľadnení vlastnej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovaného 1/ je procesne prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Rozhodnutie odvolacieho súdu totiž záviselo od vyriešenia dovolateľom vymedzenej právnej otázky, ktorá dovolacím súdom v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

18. Pre autentické porozumenie a zodpovedanie právnej otázky nastolenej žalovaným 1/ bolo potrebné ju vzťahovať na podstatné skutkové okolnosti prípadu – žalobkyňa sa v inom (tomuto konaní predchádzajúcom) konaní úspešne domohla určenia neplatnosti dražby (rozsudok Okresného súdu Poprad sp. zn. 11C/125/2007 z 22. februára 2013, ktorý bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 7Co/84/2013 z 24. októbra 2013). Súdly dospeli k záveru o dôvodnosti žaloby žalobkyne o určenie neplatnosti dražby z dôvodu, že žalovaný 1/ ako správca bytu nebol subjektom oprávneným na uzatvorenie zmluvy o vykonaní dobrovoľnej dražby. Žalovaný 1/ totiž ako správca nedisponoval osobitným splnomocnením od vlastníkov bytov na uzatvorenie zmluvy o vykonaní dobrovoľnej dražby. Žalovaný 1/ nemal postavenie ani vlastníka predmetu dražby a ani záložného veriteľa.

19. V následnom (tu posudzovanom spore) sa žalobkyňa (v časti napadnutej dovolaním) domáha náhrady škody od žalovaného 1/ za „stratu vlastníctva (vlastníckeho práva) k bytu“, v dôsledku neplatnej dobrovoľnej dražby. Odvolací súd (na rozdiel od súdu prvej inštancie) považoval žalobu o náhradu škody za „stratu vlastníctva k bytu“ spôsobenú žalovaným 1/ žalobkyňi za dôvodnú. Odvolací súd podstatné dôvody svojho rozhodnutia (stroho) uviedol v bodoch 35. až 39. napadnutého rozsudku odvolacieho súdu. Priznanú náhradu škody odôvodnil tým, že žalobkyňa „stratila vlastníctvo k bytu“, pričom škoda bola vyčíslená na sumu 29 920,20 eura, čo predstavuje rozdiel medzi výťažkom z dražby bytu, ktorý bol vložený do notárskej úschovy v sume 43 817,62 eura a sumou 73 737,91 eura, pričom táto suma predstavovala trhovú hodnotu dvojizbového bytu v lokalite Vysoké Tatry v roku 2007 podľa oznámenia NARSK (Národná asociácia realitných kancelárií Slovenska) z 31. júla 2014.

20. Vzťahnuc vyššie uvedenú dovolaciu otázku na zistený skutkový stav a právne posúdenie odvolacieho súdu je z nej zrejmé, že nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu vzhliada žalovaný 1/ v tom, že odvolací súd nesprávne vyhodnotil otázku „straty vlastníctva bytu“

žalobkyne (z čoho žalobkyňa vyvodzovala vznik škody) ako jedného z predpokladov pre priznanie finančnej náhrady za škodu. V tejto súvislosti žalovaný 1/ argumentoval tým, že vo vyššie uvedenom konaní o určenie o neplatnosti dobrovoľnej dražby (bod 18.) sa žalobkyňa úspešne domohla určenia jej neplatnosti. V nadväznosti na uvedené, keďže podľa žalovaného 1/ absolútne neplatný právny úkon má tie isté účinky „akoby sa nikdy nestal“, teda tie isté účinky ako nulitný, neexistentný úkon, mala na základe úspešne skončeného sporu plné právo vyzvať zapísaného majiteľa k vydaniu bytu a v prípade jeho nesúhlasu podať žalobu u určenie vlastníckeho práva, v ktorej by musela byť úspešná. Na tom podľa žalovaného 1/ nič nemení ani skutočnosť, že na základe dražby bol ako vlastník zapísaný iný majiteľ.

21. So záverom prezentovaným žalovaným 1/ možno v základných rámcach súhlasiť. V súčasnosti platnom znení zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách otázku neplatnosti dražby upravuje § 21 zákona. Podľa § 21 ods. 5 zákona o dobrovoľných dražbách *ak vydražiteľ zmaril dražbu alebo ak súd určil dražbu za neplatnú, účinky príklepu zanikajú ku dňu príklepu*. Nepochybne taký bol aj účinok úspechu žalobkyne v spore o určenie neplatnosti dražby v konaní vedenom pred súdom prvej inštancie pod sp. zn. 11C/125/2007 (spor predchádzajúci posudzovanému sporu). Uvedenému následku určenia neplatnosti dražby pritom nebráni ani skutočnosť, že toto ustanovenie bolo výslovne inkorporované do zákona o dobrovoľných dražbách až zákonom č. 568/2007 Z. z. s účinkami od 1. januára 2008 ako i fakt, že podľa prechodných ustanovení k zákonu účinných od 1. januára 2008 – *dražby, o ktorých vykonaní bola uzavretá zmluva pred 1. januárom 2008, ako i vzťahy s nimi súvisiace sa dokončia podľa doterajších predpisov* (§ 36a zákona o dobrovoľných dražbách). Napriek tomu, že k dobrovoľnej dražbe došlo pred 1. januárom 2008, súdy o jej neplatnosti právoplatne rozhodli k 16. decembru 2013, nemožno pritom dospieť k inému rozumnému záveru, ako tomu, že dôsledkom rozhodnutia súdov o určení neplatnosti dražby bola obnova právneho stavu ku dňu príklepu, a teda k navráteniu vlastníckeho práva žalobkyne.

22. Predpokladom vzniku občianskoprávnej zodpovednosti je – protiprávny úkon; spôsobenie škody; príčinná súvislosť medzi protiprávnym úkonom a škodou; zavinenie (okrem osobitných prípadov zodpovednosti špecifikovaných zákonom). Keďže už ako bolo vyššie uvedené v dôsledku určenia neplatnosti dražby, žalobkyni malo dôjsť k obnove pôvodného právneho stavu - obnove vlastníckeho práva k bytu, nemožno priznať žalobkyni náhradu škody „za stratu vlastníckeho práva k bytu“, tak ako sa to domáha svojou žalobou.

23. Žalovanému 1/ pritom nemožno pričítať na zodpovednosť skutočnosť, že evidovaný stav nie je v zhode so skutočným stavom. Ak v dôsledku existencie rozhodnutia súdu o vyhlásení dražby za neplatnú zanikli účinky príklepu ku dňu príklepu, bolo potrebné konštatovať, že z tohto dôvodu sa vydražiteľ nestal vlastníkom vydraženého bytu. V prípade prevodu vlastníckeho práva k vydraženému predmetu dražby z vydražiteľa na ďalšiu osobu sa nemohli stať vlastníkmi bytu ani jeho ďalší nadobúdatelia. Ak napriek tomu, že v posudzovanom prípade došlo k prevodu vlastníckeho práva z vydražiteľa na inú osobu, išlo o neplatný prevod a nič nebránilo žalobkyni domôcť sa určenia svojho vlastníckeho práva k bytu (čím by zosúladiť evidovaný stav v katastri nehnuteľností so skutočným) a následného vydania bytu, resp. jeho vypratania. V tejto súvislosti dovolaciemu súdu zostáva tiež len konštatovať, že prípadnou evidenciou poznámky spornosti

(podľa § 21 ods. 3 zákona o dobrovoľných dražbách) sa mohli eliminovať aj súdne spory, ktoré inak musí vlastník predmetu dražby (žalobkyňa) viesť proti ďalším nadobúdateľom predmetu dražby.

24. Preto podľa dovolacieho súdu v týchto konkrétnych skutkových a právnych súvislostiach v predmetnom spore, žalobkyni nemohlo vzniknúť právo na náhradu škody z dôvodu tzv. „straty vlastníctva k bytu“, keď v osobitnom súdnom konaní súd určil neplatnosť dražby týkajúcej sa draženého bytu žalobkyne.

25. Aj z vyššie uvedeného citovaného ustanovenia upravujúceho neplatnosť dražby (§ 21 ods. 5) je zrejmé, že jeho účelom je navrátenie do pôvodného stavu a prinavrátenie vlastníctva od vydražiteľa späť k pôvodnému vlastníkovi. V tomto kontexte si vo všeobecnosti vlastník predmetu dražby, ktorý úspešne podal žalobu o určenie neplatnosti dražby nemôže od „škodcu“ požadovať náhradu škody zodpovedajúcu cene veci v dobe jej odňatia vlastníkovi namiesto vydania veci ako náhradu za stratu vlastníctva veci. Neznamená to, že by si takáto osoba nemohla náhradu škody za neoprávnene zadržovanú vec nárokovať z iného dôvodu (napr. v prípade, ak mala dohodnutý platný nájom veci a zmluvu nemohla dodržať, a preto jej ušiel zisk a ešte aj bola postihnutá prípadnou majetkovou sankciou alebo si musela namiesto zadržanej veci vypožičať, resp. prenajať inú vec). Uvažovať o priznaní náhrady škody „za stratu vlastníctva“ podľa dovolacieho súdu možno až v prípade, ak by sa jej vydanie stalo nemožným (napr. vec by následne zanikla alebo sa stratila). V posudzovanom spore však o takúto eventualitu nejde.

77.**ROZHODNUTIE**

Odstránením pôvodného elektrického vedenia, zriadeného ešte v čase účinnosti zákona č. 79/1957 Zb. o výrobe, rozvode a spotrebe elektriny (elektrizačný zákon), pred zriadením nového elektrického vedenia ako novej stavby (t. j. zrušením pôvodného vedenia), odlišnej od pôvodnej stavby, zaniká aj pôvodné vecné bremeno a jemu zodpovedajúce oprávnenia. Pre prípadný vznik nového vecného bremena zo zákona zriadením nového vedenia je rozhodujúce, či pozemok, ktorý má byť takto zaťažený leží mimo zastavaného územia obce.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. marca 2024, sp. zn. 6Cdo/13/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca sa žalobou došlou pôvodne 16. októbra 2013 bývalému Okresnému súdu Bratislava II a 6. novembra 2013 postúpenou Okresnému súdu Ružomberok (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) domáhal, aby súd zriadil v prospech žalovanej k nehnuteľnostiam, vedeným príslušným katastrálnym úradom pre obec a katastrálne územie K. na LV č. XXX ako pozemok parcelného č. XXX o výmere 1031 m² parcela registra „C“ – trvalé trávne porasty a pozemok parcelného č. XXX o výmere 1917 m² parcela registra „C“ – lesné pozemky (ďalej tiež len „sporné nehnuteľnosti“) vecné bremeno zaťažujúce prvú zo sporných nehnuteľností v celom rozsahu a druhú v rozsahu vyznačenom v geometrickom pláne č. XXXXX-XXXXX z 26. apríla 2012 L. M. Š., súkromného geodeta v L., overenom Správou katastra Ružomberok 14. mája 2012 pod č. 174/2012 s obsahom tvoreným povinnosťou žalobcu strpieť výkon povolenej činnosti žalovanej podľa platnej právnej úpravy (zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike), s vymedzením povinností oboch strán sporu a vyslovením odplatnosti vecného bremena; ako aj uloženia žalovanej povinnosti zaplatiť žalobcovi náhradu za zriadenie vecného bremena v celkovej sume 61.070,84 € (pozostávajúcu z čiastkových náhrad 47.474,69 € za zníženie hodnoty sporných nehnuteľností, 12.960,75 € za obmedzenie vlastníckych práv núteným obmedzením v užívaní pozemkov v ochrannom pásme líniových stavieb a 635,40 € za vypracovanie znaleckých posudkov) a pre prípad nezaplatenia žalovanou náhrad (za vecné bremeno i trov konania – pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) v lehote ich splatnosti tiež úrokov z omeškania sadzbou 0,05 % za každý kalendárny deň omeškania. V žalobe uviedol, že je vlastníkom sporných nehnuteľností, nachádzajúcich sa v zastavanom území obce Ružomberok, ktorých sa týka žiadosť žalovanej o stavebné povolenie a na jej základe vydané stavebné povolenie mesta Ružomberok na stavbu „Vedenie 2x 400 kV pre TR Medzibrod“ č. XXXX z 13. januára 2011, právoplatné 26. februára 2011 s plánovanou prevádzkou povolenej inžinierskej stavby – diaľkových rozvodov elektriny a stožiarov (ďalej len „povolená líniová stavba“) do roku 2073 (na obdobie 60 rokov). Tieto pozemky boli pôvodne v územnom pláne mesta Ružomberok určené za stavebné pozemky, po výstavbe líniovej stavby však bol reálny

záujem o ich kúpu zmarený a boli i preklasifikované a v novom územnom pláne vymedzené funkčnou plochou L1 – lesná krajina – lesy hospodárske. Žalovaná prejavila záujem usporiadať pomery zápisom na príslušný list vlastníctva vecného bremena zo zákona, takto by však (bez súhlasu vlastníka nehnuteľností zaťažených vecným bremenom) šlo postupovať len v prípade pozemkov mimo zastavaného územia obce, a preto žalobca doručil žalovanej návrh zmluvy o zriadení vecného bremena s obsahom zodpovedajúcim požiadavke zo žaloby, k dohode strán však nedošlo.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 23. augusta 2018 (podľa písomného vyhotovenia, správne z „21. septembra 2018“, ako bude uvedené ďalej“) č. k. 3C/155/2013-1936 I. zriadil vecné bremeno k sporným nehnuteľnostiam v prospech vlastníka povolenej líniovej stavby na nevyhnutný výkon vlastníckych práv k stavbe; II. žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu za zriadenie vecného bremena vo výške 28.596 € do 3 dní (inak nadbytočne tiež „od právoplatnosti výroku tohto rozsudku“ – opäť pozn. najvyššieho súdu); III. v časti o zaplatenie ušlého zisku vo výške 10.524,50 € a o zaplatenie úrokov z omeškania z náhrad za zriadenie vecného bremena a trov konania žalobu zamietol; IV. žalobcovi priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % v častiach, v ktorých žalobe vyhovel a naopak; V. žalovanej priznal voči žalobcovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % v časti, kde bola žaloba zamietnutá, v oboch prípadoch aj s vyslovením, že o výške náhrady rozhodne po právoplatnosti rozsudku samostatným uznesením vyššieho súdneho úradníka. Už tu sa žiada uviesť, že takto rozhodol 1. po zmene žaloby (pripustenej uznesením súdu prvej inštancie z 19. januára 2015, č. k. 3C/155/2013-749) jej doplnením o novú (ďalšiu a takto už tretiu) požiadavku na určenie vzniku vecných bremien zaťažujúcich sporné nehnuteľnosti zo zákona 26. februára 2011 (dňom nadobudnutia právoplatnosti stavebného povolenia na povolenú líniovú stavbu), prechodom od pôvodnej požiadavky na zriadenie vecného bremena súdom k inej na nahradenie vyhlásenia vôle žalovanej na zmluve o zriadení vecného bremena pojať do petitu žaloby a aj do výroku rozsudku súdu prvej inštancie (ktorá zmluva inak zverovala výšku náhrady za zriadenie vecného bremena samostatnej dohode) a úpravou pôvodnej požiadavky na zaplatenie jednorazovej náhrady za zriadenie vecného bremena korekciou jej výšky na 28.596 € (ktorá zmena mala inak fakticky povahu čiastočného späťvzatia žaloby v príslušnej časti – do tretice pozn. najvyššieho súdu); 2. po potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie z 12. mája 2015, č. k. 3C/155/2013-926 v časti zamietajúcej žalobu o určenie vzniku vecných bremien zo zákona a zrušení takéhoto rozsudku v časti nahradenia vyhlásenia vôle žalovanej s vrátením veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (ku ktorým došlo rozsudkom Krajského súdu v Žiline – ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“ – z 15. marca 2016, sp. zn. 11Co/418/2015) a 3. následnom uplatnení žalobcom i požiadavky na zaplatenie ušlého zisku (na základe ďalšej zmeny žaloby pripustenej uznesením súdu prvej inštancie z 3. júla 2018, č. k. 3C/155/2013-1864).

3. Opravným uznesením z 26. septembra 2018, č. k. 3C/155/2013-1958 potom opravil nesprávny dátum vyhlásenia rozsudku v jeho písomnom vyhotovení a doplniacim uznesením z rovnakého dňa č. k. 3C/155/2013-1960 doplnil rozsudok v spojení s opravným uznesením výrokmi VI., VII. a VIII., ktorými priznal ustanovenému znaleckému ústavu (Ústavu súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity, ďalej len „ÚSI ŽU“) celkovú odmenu za vypracovanie

odborného vyjadrenia vo výške 1.168,67 € a odmenu za podanie vysvetlenia na pojednávaní 5. apríla 2018 vo výške 219,70 €, upravil svoju účtáreň na poukázanie priznaných odmien ÚSI ŽU na jeho účet uvedený vo výroku a to v prvom prípade vo výške rozdielu medzi sumou odmeny a už poskytnutým preddavkom (1.000 €) zo štátnych rozpočtových prostriedkov a v druhom v celom rozsahu z preddavku zloženého žalovanou a Slovenskej republiky (štátu) priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

4. Takéto svoje rozhodnutie (rozsudok) odôvodnil právne ustanoveniami § 135c, § 120 ods. 2, § 420 ods. 1, § 100 ods. 1 a § 106 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OZ“) i s odkazmi na § 56 (písm. g), § 58 ods. 2 a § 139 ods. 1 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších zmien a doplnení (stavebného zákona, ďalej tiež len „SZ“) a § 185 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení zákona č. 87/2017 Z. z. a dnes už tiež viacerých ďalších zmien a doplnení, ďalej tiež len „CSP“). Vecne mal za to, že najmä na základe usmernení a pokynov odvolacieho súdu z jeho rozsudku zmieneného vyššie a za stavu svojej viazanosti vysloveným právnym názorom odvolacieho súdu (§ 391 ods. 2 CSP) bolo z pohľadu ďalšieho jeho postupu a rozhodovania rozhodujúce vysporiadanie sa s obranou žalovanej, na základe ktorej povolená líniová stavba nemá charakter novej stavby (ale len stavebnej úpravy už existujúcej pôvodnej stavby). Práve od vyriešenia tejto dilemy záviselo tiež posudzovanie toho, či žalovanej aj v čase po výstavbe povolenej líniovej stavby ostalo zachované vecné bremeno in rem na pozemkoch žalobcu, vzniknuté ešte v roku 1960 pri zriadení pôvodnej stavby, alebo toto naopak zaniklo a bolo namieste uvažovať o usporiadaní vzťahu strán sporu podľa ustanovení o (neoprávnenej) stavbe na cudzom pozemku. Ustanovenie § 135c OZ patrí medzi ustanovenia, kde z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi účastníkmi (v ktorých prípadoch súd nie je presným znením petitu žaloby viazaný) a ak by šlo o prípad zriadenia žalovanou novej originálnej stavby, neprichádzalo by do úvahy nahradenie prejavu vôle žalovanej na zmluve o zriadení vecného bremena, ale len zriadenie vecného bremena za náhradu rozhodnutím súdu (na rozdiel od prípadu „len“ stavebných úprav, v ktorom by pre nedostatok zániku pôvodne vzniknutého zákonného vecného bremena žalobe nešlo vyhovieť vôbec).

5. Pre zodpovedanie vyššie priblíženej otázky významnými boli predovšetkým zistenia plynúce z dokazovania za pomoci znalcov (znaleckých ústavov) – ÚSI ŽU (ustanoveného na podanie odborného vyjadrenia uznesením súdu prvej inštancie z 8. novembra 2016, č. k. 3C/155/2013-1351) ako autora odborného vyjadrenia a Slovenskej technickej univerzity v Bratislave (ďalej len „STU“) ako tvorkyne súkromného znaleckého posudku predloženého žalovanou, z výsluchov L. W. H. a K. L. H, poverených ÚSI ŽU podaním vysvetlenia odborného vyjadrenia a záverečného stanoviska Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „MŽP“) z 15. marca 2007 pre účely územného konania týkajúceho sa povolenej líniovej stavby. Medzi závermi odborného vyjadrenia ÚSI ŽU a znaleckého posudku STU síce vznikol rozpor, podľa súdu prvej inštancie však vyššiu mieru vierohodnosti bolo treba priznať odbornému vyjadreniu ÚSI ŽU, vypracovanému po vizuálnej obhliadke relevantných miest (oproti posudku STU čerpajúcemu iba z listín predložených jej žalovanou) a zaujímajúcemu stanovisko i k žalobcom akcentovanému problému zmeny napätia (na ktoré námietky posudok

STU nereagoval a bol tak i neúplným), ak aj výkladom záverov z rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky z 30. septembra 2008, sp. zn. 22Cdo/216/2006 v obdobnej veci bolo namieste (a contrario) dospieť k záveru o zániku oprávnenia zriadiť a prevádzkovať vedenie i pri výmene elektrického vedenia za vedenie s iným (vyšším) napätím (o aký prípad šlo tiež v prejednávanej veci); aj stanovisko MŽP hovorilo o výstavbe nového vedenia, resp. stožiaroch nového vedenia (nasvedčujúcich záveru, že ide o novú stavbu a nielen stavebné úpravy tej pôvodnej) a žalovaná nenavrhol žiadne ďalšie doplnenie dokazovania spôsobilé urobiť pravdepodobnejšími závery ňou predloženého posudku (buď výsluchom osôb poverených STU, doplnením posudku alebo vypracovaním kontrolného znaleckého posudku), súd na takéto doplnenie bez návrhu nebol oprávnený a bolo tak treba mať za preukázané tvrdenie žalobcu, že žalovaná zriadila novú stavbu na jeho pozemkoch bez toho, aby na to mala občianskoprávny titul. Z alternatív usporiadania vzťahu predpokladaných zákonom prichádzalo do úvahy len zriadenie vecného bremena za náhradu (pre neúčelnosť jemu predchádzajúceho odstránenia stavby a nemožnosť prikázania stavby vlastníkovi pozemku bez jeho súhlasu, ktorý tu logicky nebol) a to k sporným nehnuteľnostiam ako celkom.

6. Pri určení výšky náhrady za zriadenie vecného bremena použil za základ žalovanou objednaný znalecký posudok L. K. C. a ním použitý súčin jednotkovej ceny za m² a výmery nehnuteľností zaťaženej vecným bremenom, pričom za dôvodné nepovažoval námietky žalovanej týkajúce sa ocenenia iného pozemku, ktorý navyše bol záhradou (preto, že ocenený pozemok bol v bezprostrednom susedstve sporných nehnuteľností a cena záhrady bola bližšou cenou za stavebné pozemky, než cenou za trvalé trávne porasty a lesné pozemky, na ktoré boli sporné nehnuteľnosti zmenené bez vôle žalobcu a jeho schopnosti toto ovplyvniť), ak ani tu žalovaná nenavrhol dokazovanie spôsobilé príslušný záver zvrátiť. V časti zaplataenia úslého zisku žalobe podľa názoru súdu prvej inštancie nešlo vyhovieť v prevažnej časti pre žalovanou dôvodne vznesenú námietku premlčania (pri uplatnení tohto čiastkového nároku za obdobie od 26. februára 2011 až zmenou žaloby z 5. júna 2018) a vo zvyšku pre nepreukázanie zákonných predpokladov zodpovednosti za škodu (vzniku škody a príčinnej súvislosti medzi protiprávnym konaním žalovanej a škodou), resp. pre krytie i škody priznanou jednorazovou náhradou za zriadenie vecného bremena, argumentoval tiež okresný súd, ktorý napokon zamietnutie žaloby v časti požiadavky na úroky z omeškania z náhrad za zriadenie vecného bremena a trov konania odôvodnil predčasnosťou žaloby pri náhrade za zriadenie vecného bremena (ktorá je splatnou až na základe rozhodnutia súdu ustávajúceho jej výšku) a nedostatkom opory druhej čiastkovej požiadavky (na úročenie náhrady trov konania) v ničom.

7. Odvolací súd rozsudkom zo 17. decembra 2019, sp. zn. 11Co/77/2019 rozsudok súdu prvej inštancie v znení opravného aj doplniaceho uznesenia vo výrokoch I., II. a VIII. (teda vo veci samej čo do zriadenia vecného bremena a uloženia povinnosti na náhradu zaň a tiež v časti náhrady trov konania štátu) podľa § 387 ods. 1 aj 2 CSP potvrdil; vyslovil (tu inak nadbytočne), že výroku III. (o zamietnutí žaloby v časti úslého zisku a úrokov z omeškania) sa nedotýka; vo výrokoch IV. a V. rozsudok súdu prvej inštancie v znení opravného a doplniaceho uznesenia zrušil a v tejto časti mu vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Odvolanie ÚSI ŽU odmietol. Okrem konštatovania vecnej správnosti rozsudku (v častiach, v ktorých došlo k jeho potvrdeniu) a stotožnenia sa i s jeho dôvodmi mal za to, že odvolanie ÚSI ŽU smerujúce proti výrokom

rozsudku s povahou uznesení, ktoré v rámci CSP neboli zahrnuté do enumeratívneho výpočtu uznesení napadnutelných odvolaniami, bolo neprípustné. Odvolanie žalovanej vo veci samej naopak prípustným bolo, nebolo však dôvodným a to v časti zriadenia vecného bremena, priznania náhrady zaň ani namietanej výšky náhrady. Podľa odvolacieho súdu, poukazujúceho i na ním skôr vyslovené závery a usmernenia súdu prvej inštancie (predovšetkým na základnú prejudiciálnu otázku, spočívajúcu v potrebe vyriešenia problému, či povolená líniová stavba je novou stavbou alebo len stavebnou úpravou, t. j. rekonštrukciou pôvodne existujúcej stavby), súd prvej inštancie správne zodpovedal všetky pre rozhodnutie významné otázky a vo vzťahu k nim svoj rozsudok i dostatočne a presvedčivo odôvodnil.

8. Pri riadení sa (nad rámec ustanovení citovaných už súdom prvej inštancie) i úpravou z čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd (uvedenej ešte za existencie niekdajšej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky ústavným zákonom č. 23/1991 Zb.), z čl. 20 (najmä ods. 4) Ústavy Slovenskej republiky (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov) a z § 10 ods. 1 písm. e) a ods. 5 prvej vety a § 11 ods. 13 a 14 zákona č. 656/2004 Z. z. o energetike (platného a účinného v čase zriadenia stavby, ďalej tiež „zákon o energetike č. 656“) bola otázka, či je povolená líniová stavba novou stavbou, právnou otázkou majúcou byť zodpovedanou súdom, povinným pritom odpoveď hľadať a založiť na zhodnotení výsledkov vykonaných dôkazov v ich vzájomných súvislostiach. Tomu nebola na prekážku protichodnosť záverov odborného vyjadrenia ÚSI ŽU a znaleckého posudku STU, ak namieste bola výhrada o nezaujatí stanoviska k zmene napätia v posudku STU a výsledky vykonaného dokazovania svedčili v prospech verzie o zriadení povolenej líniovej stavby ako novej stavby. Toto nielenže vyplývalo z rozhodnutí v stavebnom konaní (kde okrem samotnej okolnosti vydania stavebného povolenia, na stavebné úpravy nepotrebného, sa opakovane hovorilo o stavbe nového vedenia po odstránení toho pôvodného či o demontáži stožiarov), ale tu boli aj už súdom prvej inštancie patrične reflektované faktory vyššieho napätia nového vedenia, ním podmieneného rozšírenia ochranného pásma a (ako bude uvedené ešte neskôr) i čiastočnej zmeny trasy nového vedenia (nech aj v častiach nevedúcich cez sporné nehnuteľnosti). Odvolací súd rovnako za rozhodujúce považoval zmenu napätia a kvality elektrického vedenia, ovplyvňujúce šírku ochranného pásma a rozsah obmedzenia vlastníckeho práva. Podľa jeho názoru aj „*samotné ust. § 56 písm. g) stavebného zákona počíta s takou úpravou ..., kedy sa nemení napätie (okrem toho, že sa nemení trasa), čo je vyjadrené slovami „bez obmedzenia napätia“*“ (citované z rozsudku odvolacieho súdu) a obrane žalovanej, podľa ktorej tu šlo len o stavebnú úpravu, by šlo priznať úspech, len ak by táto aj celkom odstránila pôvodné vedenie a v jeho koridore postavila nové s rovnakým napätím 220 kV (nie podstatne vyšším napätím 400 kV). Preto aj v prejednávanej veci došlo k zániku skoršieho vecného bremena, vzniknutého v súvislosti s výstavbou pôvodného vedenia v roku 1960 zo zákona.

9. Keďže zákon o energetike č. 656 platný v čase zriadenia stavby predpokladal vznik vecného bremena len v prípadoch stavieb mimo zastavaného územia obce a pozemky žalobcu zastavané povolenou líniovou stavbou žalovanej sú súčasťou zastavaného územia obce, zriadenie vecného bremena bolo možné len zmluvne. Ak žalovaná toto nedocielila ešte pred zriadením povolenej líniovej stavby, spôsobila tým neexistenciu občianskoprávného titulu oprávňujúceho ju stavbu zriadiť (na rozdiel od prítomnosti administratívnoprávneho titulu, reprezentovaného

stavebným povolením a ďalšími rozhodnutiami stavebného úradu), ktorý stav bolo treba napraviť vyhovením žalobe opretej o § 135c ods. 3 OZ a to vrátane priznania náhrady, nakoľko opak by bol (zvlášť za stavu rozšírenia obmedzení žalobcu, plynúcich z jeho povinnosti strpieť existenciu nového elektrického vedenia s vyšším napätím a na tom závislým širším ochranným pásmom) ústavne nekonformný, dôvodil odvolací súd, považujúci za riadne odôvodnené aj správne a so zreteľom k nedostatku ďalšej dôkaznej aktivity žalovanej i jediné možné tiež určenie výšky náhrady.

10. Takýto rozsudok odvolacieho súdu napadla žalovaná (ďalej tiež „dovolateľka“) dovolaním, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dosiaľ dovolacím súdom neriešenou, pre rozhodnutia v tejto veci významnou a nižšími súdmi podľa nej nesprávne riešenou je (sú) otázka (-y), „či výmenu, resp. rekonštrukciu starého elektrického vedenia za nové elektrické vedenie s vyšším napätím v pôvodnom koridore zaťaženého pozemku možno považovať za novú stavbu“ a tiež, „či je dôsledkom takejto výmeny zánik zákonného vecného bremena viaznuceho na predmetnom zaťaženom pozemku“. Podľa dovolateľky právny názor odvolacieho súdu je nesprávny a právne neudržateľný, keď tu ide o umelo vytvorenú konštrukciu, usilujúcu sa odôvodniť rozdielny právny režim trvania práv zodpovedajúcich vecným bremenám v prípadoch identických stavebných úprav iba v závislosti od toho, či sa v dôsledku uvedených stavebných úprav mení alebo nemení rozsah napätia. Primárne sa mala riešiť otázka vplyvu stavebnej úpravy vedenia na trvanie zákonného vecného bremena a až sekundárne jej následok v podobe dopadu rozšírenia ochranného pásma na vlastníka zaťaženej nehnuteľnosti, pričom ochranné pásma vznikajú, resp. sa zriaďujú zo zákona, ich šírka je vymedzená zákonom o energetike, odvíja sa od rozsahu napätia elektrického vedenia a tento parameter prevádzkovateľ vedenia nie je schopný ovplyvniť [z ktorého dôvodu odvolací súd pochybil, ak postupoval opačne a zo záveru o rozšírení ochranného pásma (teda z následku) odvinul právne posúdenie stavebných úprav (tu rozumej príčiny)]. Modernizácie elektrických vedení (podobne ako aj iných líniových stavieb) treba považovať za prirodzené a úmyslom zákonodarcu nepochybne nebolo privodiť v obdobných prípadoch stav zániku vecných bremien a im zodpovedajúcich práv a potreby ich opätovného zriaďovania (ak „nové“ vecné bremeno má byť totožné).

11. Neobstojí však ani záver odvolacieho súdu o zániku zákonného vecného bremena vzniknutého v roku 1960, keď k zániku vecných bremien dochádza len na základe právnych skutočností vymenovaných v OZ a tu sa nejedná o žiadnu z nich. Aj s poukazom na judikatúru z tzv. prvej republiky (osobitne R I 1373/27) iba prechodnou nemožnosťou výkonu práva vecné bremeno nezaniká a uvedenie do predošlého stavu nemusí byť úplné a presné. I ustanovenie § 56 písm. g) stavebného zákona odvolací súd vyložil v rozpore s jeho zmyslom, nakoľko tu bol namieste gramatický výklad a z neho vyplývajúci zámer zákonodarcu zahrnúť pod zákonnú výnimku všetky prípady úprav elektrických vedení bez ohľadu na zmenu napätia a nedostatok správnej interpretácie treba vzťahovať tiež na použitie záverov z rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky nižšími súdmi. O stavebné povolenie požiadala a toto získala (dovolateľka) z dôvodov zmien netýkajúcich sa pozemkov žalobcu a ak vecné bremeno vzniknuté v roku 1960 nezaniklo, nebol dôvod sa zaoberať ani tým, či sa sporné nehnuteľnosti nachádzajú v intraviláne alebo extraviláne obce. Dôsledkom rozsudku odvolacieho súdu za už opísaného stavu vecí je

zjavne neželaný stav duplicity vzájomne sa prekrývajúcich vecných bremien, argumentovala tiež žalovaná navrhujúc, aby dovolací súd napádaný rozsudok odvolacieho súdu zmenil zamietnutím žaloby, eventuálne ho zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

12. Žalobca navrhol dovolanie ako nedôvodné zamietnuť, majúc za to, že odvolací súd vyriešil dovolaním nastolené právne otázky správne. Argumentácia žalovanej je založená o. i. na nepravdivom znaleckom posudku a vo viacerých prípadoch na prekrútení záverov nižších súdov. Pominúc na tomto mieste citácie nemalého počtu ustanovení zákona č. 79/1957 Zb. o výrobe, rozvoje a spotrebe elektriny (elektrizácia) aj obviňovanie žalovanej z účelovosti až lživosti jej obrany (stavajúcej okolnosti financovania povolenej líniovej stavby do rozporu s argumentáciou v prejednávanej veci) podľa neho rozhodujúci význam má, že dovolateľkou používanú definíciu rekonštrukcie pôvodnej stavby stavebný zákon nepozná a hoci to neplatí aj o stavebnej úprave, v jej prípade nemožno hovoriť o naplnení definície pre nezachovanie vonkajšieho pôdorysného a výškového ohraničenia stavby.

13. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) a to za splnenia podmienok jej zastúpenia i spísania dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP a § 12 ods. 1 písm. e/ a § 15 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení živnostenského zákona v znení neskorších predpisov, i tohto v znení celého radu zmien a doplnení) dospel k záveru, že dovolanie síce treba považovať za prípustné, toto však podľa jeho názoru nie je (navzdory akceptovateľnosti niektorých dovolacích námietok a tým daným výhradám aj dovolacieho súdu voči riešeniu dvoch parciálnych otázok odvolacím súdom) dôvodné (vecne opodstatnené).

14. V prejednávanej veci dovolací súd považoval podmienky zhora za splnené, nakoľko otázky nastolené dovolaním aj podľa jeho názoru (inak v tomto prípade v zhode s názormi dovolateľky i nižších súdov) mali povahu otázok právnych, závislosť dovolaním napádaného rozsudku odvolacieho súdu aj jemu predchádzajúceho rozsudku súdu prvej inštancie, viazaného názorom odvolacieho súdu z jeho skoršieho kasačného rozhodnutia, od spôsobu ich vyriešenia bola celkom zrejmá (keď nižšími súdmi uprednostnená odpoveď na prvú z nich viedla k záveru o potrebe pozitívneho zodpovedania tiež tej druhej a k následnému vyhovneniu – v dovolaní spochybňovanej časti – žalobe, kým naopak opačná odpoveď na prvú z položených otázok, preferovaná dovolateľkou, by musela i podľa názoru nižších súdov viesť k negatívnej odpovedi na druhú a k zamietnutiu žaloby) a napokon (do tretice) na záver o neprípustnosti dovolania opierajúceho sa o ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b) CSP by bola nutnou schopnosť dovolacieho súdu nájsť prinajmenšom jedno jeho rozhodnutie už riešiacie takéto otázky (a takto tiež vyvrátiť argumentáciu, že dovolaním nastolené otázky sú v doterajšej rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neriešenými), čo sa ale nepodarilo.

15. Pri spôsobe riešenia otázok však bolo treba súhlasiť s oboma nižšími súdmi a naopak odmietnuť interpretáciu ponúkanú dovolateľkou (až na už spomínané dve výnimky, o ktorých ešte samozrejme reč bude a ktoré ale na správnosť zvoleného riešenia problému nemali vplyv) a to z nasledovných dôvodov:

16. Podľa čl. I § 10 ods. 1 písm. e) zákona o energetike č. 656 (ustanovenia zaradeného v zákone pod marginálnu rubriku „Práva a povinnosti držiteľa povolenia“) držiteľ povolenia alebo ním poverená fyzická osoba alebo právnická osoba môže vo verejnom záujme zriaďovať na cudzích pozemkoch mimo zastavaného územia obce (odkaz poznámkou č. 6a v zákone na § 139a ods. 8 stavebného zákona) elektrické vedenie a elektroenergetické zariadenie prenosovej sústavy a distribučnej sústavy a plynovody a plynárenské zariadenia prepravnej siete, distribučnej siete, zásobníka a zariadení určených na ich ochranu alebo zabránenie ich porúch alebo havárií alebo na zmiernenie dôsledkov porúch alebo havárií na ochranu života, zdravia a majetku osôb; pri povoľovaní takejto stavby stavebný úrad rozhodne o podmienkach, za akých možno stavbu uskutočniť a prevádzkovať na cudzom pozemku; oprávnenia stavebníka na uskutočnenie stavby vznikajú nadobudnutím právoplatnosti takého rozhodnutia. Podľa odseku 5 vety prvej tu citovaného ustanovenia povinnosti zodpovedajúce oprávneniam podľa odseku 1 sú vecnými bremenami spojenými s vlastníctvom nehnuteľnosti a podľa vety ôsmej práva zodpovedajúce vecným bremenám patria držiteľovi povolenia. Podľa čl. I § 69 ods. 10 zákona o energetike č. 656 oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam, ako aj obmedzenia ich užívania, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú nedotknuté.

17. Podľa čl. I § 9 ods. 6 písm. a) zákona č. 70/1998 Z. z. o energetike a o zmene zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „zákon o energetike č. 70“) držiteľ licencie pri plnení úloh podľa tohto zákona je oprávnený vstupovať na cudzie pozemky a do objektov a zariadení v súvislosti so zriaďovaním, prevádzkou, opravami a údržbou rozvodných zariadení (odsek 8); na vyvlastnenie nehnuteľností a obmedzenie práv k nehnuteľnostiam z dôvodu zriadenia alebo prevádzkovania týchto rozvodných zariadení sa vzťahujú všeobecné predpisy o vyvlastnení (odkaz poznámkou č. 10a v zákone na § 128 OZ a §§ 108 až 116 stavebného zákona). Podľa čl. I § 42 ods. 2 rovnakého zákona oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam, ako aj obmedzenia ich užívania, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú nedotknuté.

18. Podľa § 22 ods. 1 písm. a) elektrizačného zákona, tu inak úvodného ustanovenia piateho oddielu zákona s názvom „Spoločné ustanovenia“, nazvaného „Oprávnenie k cudzím nehnuteľnostiam“ energetickým podnikom prislúcha (o. i.) oprávnenie stavať a prevádzkať na cudzích nehnuteľnostiach v rozsahu vyplývajúcom z povolenej stavby elektrické vedenie, ako i malé stanice do rozlohy 30 m², s príslušenstvom (ďalej len „vedenie“), najmä zriaďovať na nehnuteľnostiach podperné body, prepnúť nehnuteľnosti vodičmi a umiestňovať v nich vedenie. Podľa odseku 3 vety prvej rovnakého paragrafu oprávnenia podľa odseku 1 vznikajú povolením na stavbu vedenia a zanikajú zrušením vedenia a podľa § 22 ods. 5 tu citovaného zákona povinnosť trpieť výkon oprávnení uvedených v odseku 1 viazne na dotyčnej nehnuteľnosti ako vecné bremeno.

19. Podľa § 151p ods. 1 vety prvej OZ vecné bremená zanikajú rozhodnutím príslušného orgánu alebo zo zákona.

20. Podľa § 43 SZ stavba je stavebná konštrukcia postavená stavebnými prácami zo stavebných výrobkov, ktorá je pevne spojená so zemou alebo ktorej osadenie vyžaduje úpravu podkladu. Pevným spojením so zemou sa rozumie a) spojenie pevným základom, b) upevnenie strojnými súčiastkami alebo zvarom o pevný základ v zemi alebo o inú stavbu, c) ukotvenie pilótami alebo lanami s kotvou v zemi alebo na inej stavbe, d) pripojenie na siete a zariadenia technického vybavenia územia, e) umiestnenie pod zemou.

21. Podľa § 54 SZ stavby, ich zmeny a udržiavacie práce na nich sa môžu uskutočňovať iba podľa stavebného povolenia alebo na základe ohlásenia stavebnému úradu; podľa jeho § 55 ods. 1 stavebné povolenie sa vyžaduje, pokiaľ tento zákon a vykonávacie predpisy k nemu alebo osobitné predpisy neustanovujú inak, pri stavbách každého druhu bez zreteľa na ich stavebnotechnické vyhotovenie, účel a čas trvania; stavebné povolenie sa vyžaduje aj pri zmene stavieb, najmä pri prístavbe, nadstavbe a pri stavebných úpravách; ohlásenie stavebnému úradu postačí v prípadoch vymenovaných v ustanovení § 55 ods. 2 SZ (z ktorých o žiaden v tentoraz prejednávanej veci nejde) a napokon stavebné povolenie ani ohlásenie sa nevyžaduje v ďalších prípadoch uvedených v § 56 SZ (o. i. podľa písmena g) pri stavebných úpravách elektrických vedení bez obmedzenia napätia, pokiaľ sa nemení ich trasa).

22. Podľa § 139a ods. 8 SZ zastavané územie obce tvorí jedno alebo viac priestorovo oddelených zastavaných území v katastrálnom území obce, resp. v súbore katastrálnych území v správe obce. Zastavané územie je súbor a) stavebných pozemkov, zastavaných plôch, dvorov a susedných parciel, ktoré sa užívajú na účel, na ktorý boli stavby uskutočnené; b) poľnohospodárskych pozemkov a vodných plôch obklopených parcelami uvedenými v písmene a); c) pozemkov ostatných plôch; d) pozemkov vhodných na zastavanie vymedzených na tento účel schváleným územným plánom obce alebo schváleným územným plánom zóny a) alebo e) pozemkov, ktoré podľa schváleného územného plánu obce alebo schváleného územného plánu zóny sú určené na umiestnenie stavieb na účel uspokojovania voľnočasových a rekreačných potrieb obyvateľstva (rekreácie).

23. Podľa § 139b ods. 5 SZ zmeny dokončených stavieb sú a) nadstavby, ktorými sa stavby zvyšujú; b) prístavby, ktorými sa stavby pôdorysne rozširujú a ktoré sú navzájom prevádzkovo spojené s doterajšou stavbou a c) stavebné úpravy, pri ktorých sa zachováva vonkajšie pôdorysné aj výškové ohraničenie stavby.

24. Podľa čl. I § 36 ods. 1 zákona o energetike č. 656 na ochranu zariadení elektrizačnej sústavy sa zriaďujú ochranné pásma a ochranné pásmo je priestor v bezprostrednej blízkosti zariadenia elektrizačnej sústavy, ktorý je určený na zabezpečenie spoľahlivej a plynulej prevádzky a na zabezpečenie ochrany života a zdravia osôb a majetku. Podľa odseku 2 písm. c) a d) rovnakého ustanovenia i zákona ochranné pásmo vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia je vymedzené zvislými rovinami po oboch stranách vedenia vo vodorovnej vzdialenosti meranej kolmo na vedenie od krajného vodiča a vzdialenosť obidvoch rovín od krajných vodičov je pri napätí od 110 kV do 220 kV vrátane 20 m a od 220 kV do 400 kV vrátane 25 m. Podľa odseku 4 písm. a) až c) tu citovaného paragrafu aj zákona potom v ochrannom pásme vonkajšieho nadzemného elektrického vedenia a pod elektrickým vedením je zakázané (o. i.) zriaďovať stavby,

konštrukcie a skládky, vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m a vysádzať a pestovať trvalé porasty s výškou presahujúcou 3 m vo vzdialenosti do 2 m od krajného vodiča vzdušného vedenia s jednoduchou izoláciou.

25. Podľa čl. 2 ods. 1 Základných princípov CSP ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty a podľa odseku 2 rovnakého článku právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.

26. Napokon podľa čl. 4 ods. 1 Základných princípov CSP ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo do obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci a podľa odseku 2 tohto článku ak takej ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej náuky a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.

27. Zo súboru vyššie odcitovaných ustanovení právnych predpisov bolo podľa názoru dovolacieho súdu namieste vyslovenie nasledovných záverov:

28. Elektrizáčny zákon, zákon o energetike č. 70 ako zákon, ktorý ho s účinnosťou od 1. júla 1998 nahradil (v tejto súvislosti porovnaj tiež čl. I § 43 bod 1 a čl. III tohto zákona) aj zákon o energetike č. 656 (v tomto prípade pre zmenu zákon, ktorý nahradil – v prevažnej časti s účinnosťou od 1. januára 2005 zákon o energetike č. 70, tu porovnaj čl. I § 71 bod 1 a čl. V zákona o energetike č. 656) upravovali (minulý čas je opodstatnený so zreteľom k existencii ďalšieho dnes účinného zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov, nadobudnutosťou účinnosť až 1. septembra 2012, a preto sa na tentoraz posudzovanú vec nevzťahujúceho) prakticky zhodne oprávnenia prevádzkovateľov elektrických vedení pri ich zriaďovaní a tiež obmedzenia vlastníkov nehnuteľností (pozemkov) dotknutých existenciou vedenia (tu rozumej vlastníkov odchylných od samotného prevádzkovateľa, držiteľa povolenia či akokoľvek osobu s oprávneniami k cudziemu pozemku tieto zákony označovali), vzniknuté zo zákona. Tým, čo v takýchto úpravách idúcich prúdom času naopak totožným nebolo, bolo I. výslovné pomenovanie vzťahu za vzťah z vecného bremena len prvým a tretím zákonom (kým druhý sa takémuto označeniu vyhol); II. existencia výslovnej zmienky zákonodarcom o zániku oprávnení zodpovedajúcich vecnému bremenu zrušením vedenia výlučne v prvom zo zákonov, o ktorých je reč a III. nesporný legislatívny posun od možnosti zriadenia takto vecného bremena prakticky k akémukoľvek pozemku (podľa elektrizačného zákona) k možnosti urobiť tak iba v prípadoch pozemkov mimo zastavaného územia obce (t. j. len v tzv. extraviláne obce podľa zákona o energetike č. 656).

29. Stavby takto zriaďované, príslušnou legislatívou označované za líniové,

princiálne podliehali povoľovaciemu procesu podľa stavebného zákona (ktorý inak taktiež, avšak aj tu až po naplnení predpokladov determinujúcich sporný vzťah žalobcu a žalovanej z prejednávanej veci a dokonca až po rozhodnutiach oboch nižších súdov, spochybňovaných dovolaním, bol nahradený novším zákonom č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní). Aj keď toto neplatilo bezvýnimčne, zákonom ustanovenou výnimkou z pravidla v prípadoch elektrických vedení, nevyžadujúcou stavebné povolenie ani ohlásenie, boli stavebné úpravy vedení bez obmedzenia napätia, pokiaľ sa nemenila ich trasa. Práve v dost' ťažko spochybniteľnej úvahe, podľa ktorej zriadenie nového elektrického vedenia je (novou) stavbou a naopak „len“ stavebné úpravy stále existujúceho vedenia definičné znaky novej stavby nenapĺňajú, ako aj v potrebe vymedzenia hraníc medzi oboma takýmito pojmami, tkvelo jadro sporu strán v prejednávanej veci a súvisela s nimi i prvá otázka z dovolania žalovanej.

30. V záujme jej korektného zodpovedania dovolací súd považuje za nutné pripomenúť, že v tomto konkrétnom prípade z výsledkov dokazovania predchádzajúceho rozsudkom oboch nižších súdov vyplývala nesporná skutočnosť zmeny napätia elektrického vedenia (povolenej líniovej stavby) aj (čiastočnej) zmeny jeho trasy (v tejto súvislosti porovnaj závery o nezhode v časti zaústenia, ako aj v časti viažúcej sa k obci X. Y.). Povolenu líniovú stavbu z pohľadu možnosti jej definičného podradenia pod niektorý z pojmov stavba a stavebná úprava (v diskutovanom rozlišovaní chápaných ako významové protiklady) bolo nutné posudzovať ako celok, a preto tu bolo bez právneho významu, akej povahy boli a v čom konkrétne mali spočívať činnosti pri náhrade skoršieho vedenia (zbudovaného v roku 1960) vedením novým vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam (tu rozumej tým žalobcovým a nie podobne dotknutým pozemkom iných vlastníkov).

31. Hoci v tejto časti dovolací súd nemohol inak, než súhlasiť s tým názorom žalovanej, podľa ktorého odvolací súd pri interpretácii v stavebnom zákone použitého slovného spojenia „bez obmedzenia napätia“ zvolil výklad, ktorý sa javí neobhájiteľný (nakoľko formuláciu „bez obmedzenia napätia“ treba logicky interpretovať presne naopak a to ako „bez ohľadu na to, aké napätie bude“ alebo „bez významu zmien vo výške napätia“). Práve o taký prípad síce šlo aj v tejto konkrétnej veci (so zreteľom ku zvýšeniu napätia z pôvodných 220 kV na nových 400 kV), argumentácii žalovanej by to však mohlo pomôcť a pre ňu priaznivejší výsledok konania by to mohlo privodiť len nebyť tiež ďalšej zmeny predstavovanej hoc aj len čiastočnou zmenou trasy vedenia (pre evidentnú požiadavku zákona na kumulatívne splnenie oboch podmienok ako vzhľadom k časti ustanovenia § 56 písm. g) SZ tvorenej slovami „*pri úpravách elektrických vedení bez obmedzenia napätia, pokiaľ sa nemení ich trasa*“, tak aj žalobcom akcentovaného ustanovenia § 139b ods. 5 písm. c) rovnakého zákona a v jeho rámci časti tvorenej slovami „*stavebné úpravy, pri ktorých sa zachováva vonkajšie pôdorysné aj výškové ohraničenie stavby*“, tu inak v zhode so žalobcom pre nevyhnutnosť stotožnenia sa tentoraz s jeho názorom o nemožnosti konštatovania zachovania aj vonkajšieho pôdorysného ohraničenia stavby, ak sa mení trasa vedenia).

32. Správna odpoveď na prvú otázku položenú dovolaním preto síce podľa dovolacieho súdu znie tak, že výmenu (starého) elektrického vedenia za nové elektrické vedenie s vyšším napätím v pôvodnom koridore zaťaženého pozemku (tu však len za predpokladu neodstránenia pôvodného vedenia pred osadením nového celkom) nemožno považovať za novú stavbu; práve v dôsledku

nesplnenia podmienky osadenia nového vedenia v pôvodnom koridore zaťaženého pozemku (pre nech aj len čiastočnú nezhodu trasy nového vedenia v porovnaní s trasou vedenia pôvodného) a aj pre odstránenie pôvodného vedenia (vrátane stožiarov) však v prejednávanej veci bolo treba usúdiť na presný opak a teda na správnosť záveru nižších súdov o zafinovaní povolenej líniovej stavby ako novej stavby (so všetkým, čo z toho plynie a tu napriek nesúhlasu najvyššieho súdu s hypotetickou úvahou odvolacieho súdu o zachovaní definičných znakov stavebnej úpravy tiež v prípadoch úplného odstránenia pôvodného vedenia a jeho nahradenia novým s totožnými parametrami čo do výšky napätia i trasy – nakoľko v takomto prípade by šlo podľa názoru najvyššieho súdu o príliš extenzívny výklad slovného spojenia „stavebná úprava“, de facto popierajúci jeho význam a rozdiel medzi ním a pojmom stavba).

33. Ani pri žalovanou preferovanej odpovedi na druhú otázku z jej dovolania nešlo dať dovolateľke za pravdu.

34. Tu síce by šlo nižším súdom vytknúť, že argumentačne nie celkom náležite zvládli problém zániku zákonného vecného bremena, vzniknutého ešte podľa elektrizačného zákona, tento nedostatok by však mohol mať význam len pri opretí dovolania aj o ustanovenie § 420 písm. f) CSP (o aký prípad tu nešlo), kým naopak vecnú opodstatnenosť dovolania z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci mohlo by založiť len nesprávne riešenie dovolaním nastolenej otázky – v intenciách prípadu z prejednávanej veci teda najmä nesprávnosť záveru, že došlo k zániku zákonného vecného bremena a k možnosti, resp. potrebe jeho nahradenia novým vecným bremenom zriadeným súdom.

35. Riešenie problému aspirujúce na označenie za správne (a aj za spravodlivé) pritom súviselo s odpoveďou na prvú otázku a šlo tu o takrečené spojené nádoby, pri ktorých žalovanej konvenujúca odpoveď na jednu otázku musela mať za následok tejto strane taktiež vyhovujúcu odpoveď na druhú (a naopak). Podstatou problému vo vzťahu k tejto (druhej) otázke bolo, či možno pripustiť, aby aj po nadobudnutí účinnosti právnej úpravy dovoľujúcej zriaďovanie nových elektrických vedení na cudzích pozemkoch len mimo zastavaných území obce a vznik tomu zodpovedajúcich vecných bremien zo zákona mohlo dôjsť zriadením nového vedenia s parametrami znemožňujúcimi jeho definovanie ako púhu stavebnú úpravu, resp. ako zmenu už dokončenej stavby k faktickému obídenu novou úpravou predpokladaného zákazu (a takto buď k pretrvaniu existencie pôvodného vecného bremena navzdory tomu, že toto sa má viazať už k novej stavbe alebo k vzniku nového vecného bremena s totožným obsahom, tu ale napriek zákazu vyvoditeľnému zo zákona zriadiť vedenie s následkom vzniku vecného bremena aj tam, kde to zákon už nedovoľuje).

36. Ak následne vyjsť bolo treba z porovnania úprav v elektrizačnom zákone a v oboch po ňom nasledujúcich zákonoch o energetike (z ktorých riešenie v prípadoch druhovo totožných s tým z prejednávanej veci obsahoval len elektrizačný zákon a to v podobe zániku oprávnení zodpovedajúcich vecným bremenám a takto aj samotných vecných bremien zrušením vedenia, t. j. zo zákona), vziať do úvahy začlenenie do oboch zákonov o energetike iba štandardných prechodných ustanovení o nedotknutí oprávnení a obmedzení vzniknutých za účinnosti skoršej úpravy (riešeniu problému nepomáhajúcich) a (do tretice) zohľadniť tiež nástup účinkov podľa

ostatného z tu spomínaných zákonov (zákona o energetike č. 656), t. j. vznik vecného bremena in rem (ako povinností naviazaných na vlastníctvo služobnej nehnuteľnosti) a oprávnení jemu zodpovedajúcich in personam (tu naviazaných na osobu držiteľa povolenia) len v prípadoch zriadenia elektrického či podobného vedenia v súlade so zákonom (teda o. i. mimo zastavaného územia obce); patričným vyplnením takejto zjavnej medzery v práve aj za pomoci základných princípov CSP o súde ako racionálnom zákonodarcovi bude podľa dovolacieho súdu ustálenie pravidla, podľa ktorého odstránením pôvodného elektrického vedenia, zriadeného ešte v čase účinnosti elektrizačného zákona, pred zriadením nového elektrického vedenia ako novej stavby (t. j. zrušením pôvodného vedenia) zaniká aj pôvodné vecné bremeno a jemu zodpovedajúce oprávnenia. Pre prípadný vznik nového vecného bremena zo zákona zriadením nového vedenia je rozhodujúce, či pozemok majúci byť takto zaťažený leží mimo zastavaného územia obce.

37. Záverom najvyššiemu súdu nedá nepodotknúť, že dovolacie námietky týkajúce sa rozšírenia ochranného pásma pri vedení s vyšším napätím a tu najmä úvahy o zámene príčiny s následkom sa za vyššie opísaného stavu vecí javili skôr akademickými a inak takými, ktorým podobne nešlo priznať úspech, ak chybnou bola už samotná premisa nemožnosti ovplyvnenia príslušného parametra prevádzkovateľom elektrického vedenia (čo by síce striktné technicky bola pravda, lebo šírka ochranných pásiem je na základe zákonom určeného algoritmu viazaná na výšku napätia, takto formalisticky však na problém nazerať nemožno, ak práve výška napätia je tým, čo prevádzkovateľ – ako nepochybnú príčinu – ovplyvniť môže a vie). Toto konštatovať bolo namieste zvlášť, ak vytýkanie dovolateľkou nižším súdom nepatričnosti ich argumentácie bolo sprevádzané jej snahou zaštitíť sa pri vlastnej argumentácii tzv. prvorepublikovou judikatúrou dopadajúcou na posudzovaný problém len zdanlivo a ako také (pominúc možnosť jeho označenia za uplatnenie „dvojakého metra“) vykazovalo znaky účelovosti.

38. Pri riadení sa týmito úvahami preto najvyšší súd nemohol inak, než konštatovať, že obe právne otázky nastolené dovolaním odvolací súd vyriešil správne (nech aj za cenu vyššie zmienených dielčích nedostatkov v argumentácii, správnosť rozhodnutia ale neovplyvňujúcich) a dovolanie žalovanej namietajúce nesprávne právne posúdenie veci nie je dôvodné. Preto ho podľa § 448 CSP zamietol.

78.**ROZHODNUTIE**

Procesnej strane v kontradiktórnom konaní nemôže byť priznané právo, aby súd procesným postupom ex officio (z úradnej činnosti) naprával pochybenia ňou navrhovaného znaleckého dokazovania, ktorým preukazuje skutočnosti, ktoré z hľadiska hmotného práva nie sú podstatné pre právne posúdenie veci.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. februára 2024, sp. zn. 7Cdo/163/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) v poradí druhým rozsudkom zo 14. júla 2020, č. k. 7C/307/2012-273 žalobu, ktorou sa žalobca domáhal zaplatenia 6 713,17 eura spolu s úrokom z omeškania vo výške 9,25 % p. a. zo sumy 6 713,17 eura od 1. júla 2011 do zaplatenia, zamietol (výrok I.) a žalovanému priznal voči žalobcovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (výrok II.)

1.1. Prvoinštančný súd zistil, že žalobca mal od žalovaného prenajaté nebytové priestory, pričom barový pult a barové zápultia ako veci tvoriace predmet nájmu vyžadovali generálnu opravu. Žalovaného ako prenajímateľa písomne upovedomil o potrebe opravy, s čím žalovaný vyslovil súhlas. Dňa 31. mája 2011 došlo k skončeniu nájmu výpoveďou nájomcu (žalobcu). Žalobca žiadal od žalovaného zaplatiť protihodnotu toho, o čo sa zvýšila hodnota veci, ktorú mal v nájme, a to s poukazom na ustanovenie § 667 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

1.2. Súd prvej inštancie viazaný skorším zrušujúcim uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) z 29. januára 2014, sp. zn. 5Co/172/2013 sa už nezaoberal danosťou nároku, keďže odvolací súd poukázal na to, že žalobcov nárok v zmysle § 667 ods. 1 Občianskeho zákonníka je daný a súd prvej inštancie sa bude musieť zaoberať posúdením finančnej výšky nároku žalobcu ku dňu skončenia nájmu. Pre účely posúdenia výšky nároku žalobcu sa súd prvej inštancie zaoberal otázkou, či barový pult je alebo nie je samostatnou hnutel'nou vecou alebo súčasťou predmetu nájmu podľa nájmovej zmluvy uzatvorenej medzi stranami sporu, keďže táto otázka sa v priebehu konania v nadväznosti na vyhotovený znalecký posudok č. XXX znalcom Ing. Q. B. ukázala ako sporná. Súd prvej inštancie poukázal na to, že posúdenie otázky, či určitá vec je vecou hnutel'nou alebo nehnuteľnou je otázkou právnou a nie faktickou, ktorú by bol oprávnený riešiť znalec. Pokiaľ sa teda znalec Ing. Q. B. v znaleckom posudku vyhotovenom v konaní vyjadroval k právnej otázke – hodnotil či barový pult, prípadne jeho súčasti sú hnutel'nou vecou alebo súčasťou nehnuteľnosti, na tieto hodnotenia súd prvej inštancie neprihliadal, keďže znalec ich nebol oprávnený riešiť. Súd prvej inštancie preto sám posudzoval, či barový pult, od ktorého žalobca odvodzoval svoj nárok je samostatnou hnutel'nou vecou, alebo súčasťou predmetu nájmu - nehnuteľnosti, pričom dospel k záveru, že nešlo o samostatnú hnutel'nú vec, ale išlo

o súčasť nebytového priestoru. Mal za to, že nábytok (barový pult s jeho súčasťami) bol vyrobený presne na účely a potreby nebytového priestoru, a preto je súčasťou nehnuteľnosti

1.3. Vzhľadom na záver, že nový barový pult a jeho súčasti sú súčasťou nehnuteľnosti a že nárok žalobcu na to, o čo sa zvýšila hodnota nehnuteľnosti je daný, súd prvej inštancie dospel k záveru, že žalobca neunesol dôkazné bremeno ohľadne preukázania výšky nároku. Znalecký posudok Ing. Q. B. II. a III. č. XXXX nepovažoval za dôkaz, ktorý by preukazoval výšku nároku žalobcu vyplývajúceho z ustanovenia § 667 ods. 1 Občianskeho zákonníka, keďže znalec v znaleckom posudku nehodnotil to, o čo sa zvýšila hodnota predmetu nájmu (nehnuteľnosti - nebytového priestoru) ku dňu skončenia nájmu (oproti hodnote predmetu nájmu ku dňu začatia nájomného vzťahu), ale hodnotil iba hodnotu barového pultu ako nábytku, ktorý je súčasť nehnuteľnosti. Zároveň, ako to vyplýva zo stanoviska Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, nebol oprávnený hodnotiť túto skutočnosť (o čo sa zvýšila hodnota predmetu nájmu - nehnuteľnosti), keďže nikdy nebol zapísaný ako znalec v odbore hodnotenia nehnuteľností. Preto súd prvej inštancie zároveň nemohol brať do úvahy ako dôkaz dodatok k znaleckému posudku. Ďalej uviedol, že poskytol žalobcovi priestor na doplnenie dokazovania, ktorým by preukázal uplatnený nárok, pričom žalobca najprv prejavil záujem o predloženie takéhoto dôkazu, ale neskôr si to rozmyslel a súdu oznámil, že vyhotovený znalecký posudok považuje za dostatočný a netrvá na ďalšom znaleckom dokazovaní. Za takejto situácie súd prvej inštancie nemal inú možnosť, iba dospieť k záveru, že žalobca nepredložil súdu taký dôkaz, ktorý by preukazoval, že žalovaná suma (6 713,17 eura) zodpovedá tomu, o čo sa zvýšila hodnota nehnuteľnosti montážou barového nábytku do predmetu nájmu. Konštatoval, že hodnota nehnuteľnosti nerastie automaticky o hodnotu investícií do tohto zariadenia. Z uvedeného dôvodu posúdenie výšky nároku podľa § 667 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ak predmetom nájmu je nehnuteľnosť, môže vykonať iba znalec z odboru hodnotenia nehnuteľností.

1.4. Záverom súd prvej inštancie uviedol, že ak by sa aj barový nábytok posudzoval ako hnutelnú vec, musel by žalobu zamietnuť. V prípade, ak by sa nový barový pult považoval za hnutelnú vec - predmet nájmu podľa Prílohy č. 1, ktorá nahradila pôvodné hnutelné veci, po skončení nájmu by potom žalobca ako nájomca nemal nárok na vydanie týchto hnutelných vecí (lebo ich vlastníkom by bol žalovaný ako prenajímateľ) a zároveň by neprichádzalo do úvahy uplatňovanie si vydania vecí žalovaným (ako prenajímateľom) na súde v zmysle § 676 ods. 2 Občianskeho zákonníka, keďže nájomca (žalobca) už tieto veci nemal v držbe (boli vrátené prenajímateľovi - žalovanému). V prípade, ak by sa barový pult a príslušenstvo považovali za samostatné hnutelné veci, ktoré sa nestali súčasťou nájomnej zmluvy, ale išlo by o veci vo vlastníctve žalobcu (nájomcu), ktorý ich zakúpil do priestorov nájmu, tak by mal po skončení nájmu voči žalovanému nárok iba podľa iného právneho vzťahu (o ktorom súd nemal vedomosť) a ak by taký vzťah nebol dohodnutý, tak by mal žalobca nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia spočívajúceho v užívaní barového zariadenia voči žalovanému. Takýto nárok si však žalobca neuplatňoval a ani v konaní nepredkladal žiadne dôkazy (tento nárok by mohol zodpovedať sume za užívanie zariadenia a nie hodnote zariadenia ako ju uplatňoval žalobca).

2. Odvolací súd na odvolanie žalobcu rozsudkom sp. zn. 12Co/138/2020 z 30. novembra 2021 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie (výrok I.) a žalovanému priznal voči žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu (výrok II.).

2.1. Odvolací súd poukázal na to, že žalobca sa domáhal zaplatenia sumy 6 713,17 eura titulom vybudovania nového barového pultu v nebytových priestoroch vo vlastníctve žalovaného počas trvania nájomného vzťahu. Keďže odvolací súd skorším zrušujúcim uznesením vyslovil právny názor, že predmetný barový pult nie je samostatná hnutelná vec, ale súčasť predmetu nájmu, keďže bol vyrobený na mieru pre potreby daného predmetu nájmu a žalobca má nárok iba na to, o čo sa predmet nájmu jeho investíciou zhodnotil, žalobca na pojednávaní oznámil súdu prvej inštancie, že do 30 dní navrhne znalecké dokazovanie. Následne písomne navrhol, aby súd ustanovil do konania znalca z odboru starožitnosti, nábytok na určenie zostatkovej ceny barového pultu ku dňu skončenia nájmu 31. mája 2011. Znalec Ing. Q. znaleckým posudkom stanovil zostatkovú cenu barového pultu sumou 8 505,23 eura. Žalovaný namietal, že znalecký posudok je nepoužiteľný, pretože bola určená hodnota hnutelnej veci napriek právnomu názoru odvolacieho súdu. Napriek tomu, že samotný žalobca navrhol ustanoviť znalca z uvedeného odboru a navrhol určiť zostatkovú cenu barového pultu ku dňu skončenia nájmu, následne namietal, že znalcovi bola súdom zadaná nesprávna úloha a poukázal na právny názor odvolacieho súdu. Na základe pokynu súdu prvej inštancie znalec vypracoval doplnok znaleckého posudku s tým, že zostatková hodnota zariadenia (barového pultu) je zároveň výška zhodnotenia predmetu nájmu. Z obsahu spisu vyplýva, že pred vyhlásením uznesenia o skončení dokazovania súd prvej inštancie vyjadril názor, že znalecký posudok Ing. Q. nepreukázal výšku nároku žalobcu a poskytol žalobcovi možnosť doplnenia dokazovania dôkazom, ktorý by preukázal výšku nároku. Žalobca najprv uviedol, že predloží nový znalecký posudok o výške zhodnotenia predmetu nájmu, ktorým by preukázal výšku nároku. Následne však oznámil súdu prvej inštancie, že znalecký posudok Ing. Q. považuje za dostatočný a netrvá na ďalšom dokazovaní.

2.2. Zmeny na prenajatej veci je nájomca oprávnený vykonávať len so súhlasom prenajímateľa. Ohľadom náhrady nákladov vynaložených so súhlasom prenajímateľa na úpravu prenajatého nebytového priestoru, treba aplikovať ustanovenia Občianskeho zákonníka. Úhradu nákladov spojených so zmenami na prenajatej veci môže nájomca požadovať len v prípade, ak sa na to prenajímateľ zaviazal. Z ustanovenia § 667 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyplýva, že ak dal prenajímateľ súhlas so zmenou, ale nezaviazal sa k úhrade nákladov, môže nájomca požadovať po skončení nájmu protihodnotu toho, o čo sa zvýšila hodnota veci. Občiansky zákonník rozlišuje dve kategórie náhrady toho, čo nájomca vynaložil na úpravu predmetu nájmu. Jednak sú to náklady spojené so zmenou prenajatej veci a jednak je to protihodnota toho, o čo sa zvýšila hodnota veci. Zvýšenie hodnoty veci znamená reálne zhodnotenie predmetu nájmu. Zhodnotením sa nemyslí celá suma investovaných nákladov do predmetu nájmu. Zhodnotenie predstavuje sumu, o ktorú sa zvýšila hodnota predmetu nájmu v dôsledku jeho rekonštrukcie investíciami nájomcu. O čo sa zvýšila hodnota predmetu nájmu je možné určiť iba na základe znaleckého dokazovania zistením hodnoty/ceny predmetu nájmu pred vykonaním investícií nájomcu a hodnoty predmetu nájmu po vykonaní týchto investícií. Rozdiel medzi týmito sumami predstavuje výšku zhodnotenia predmetu nájmu.

2.3. V danej veci bol žalobca zastúpený právnym zástupcom, preto mal mať vedomosť, že má dôkazné bremeno ohľadne preukázania výšky žalovaného nároku, t. j. sumy, o ktorú sa zhodnotil predmet nájmu. Z uznesenia odvolacieho súdu mal vedomosť, že predmetný barový pult je súčasťou predmetu nájmu a nie samostatnou hnutelnou vecou a že má nárok na to, o čo sa predmet nájmu zhodnotil a nie nárok na vrátenie vložených investícií. Vzhľadom na právne zastúpenie musel mať aj vedomosť, že zostatková cena barového pultu ku dňu skončenia nájmu nemôže byť

zároveň automaticky výškou zhodnotenia predmetu nájmu. Znalec hodnotil predmetný barový pult ako hnutelnú vec, v rozpore s právnym názorom odvolacieho súdu. Žalobcovi muselo byť zrejmé, že predmetný znalecký posudok nie je dôkazom, ktorým by preukázal výšku žalovaného nároku. Na uvedenú skutočnosť ho navyše upozornil aj súd prvej inštancie a poskytol mu priestor na predloženie nového znaleckého posudku, o čo žalobca prejavil záujem. Keďže však takýto dôkaz nepredložil a uviedol, že výška jeho nároku je preukázaná znaleckým posudkom a jeho doplnením Ing. S., súd prvej inštancie nemal dôvod sám nariadovať nové znalecké dokazovanie. Na tejto skutočnosti nič nemení ani skutočnosť, že znalec Ing. Q. nemal v tej dobe spôsobilosť vykonať stanovenie výšky zhodnotenia predmetu nájmu. Námietka žalobcu, že súd prvej inštancie nepribrabal znalca zo správneho odboru nie je na mieste, pretože daný znalec bol ustanovený na jeho návrh s ohľadom na to, že požadoval určenie zostatkovej hodnoty barového pultu. Daný znalec vykonal doplnenie znaleckého posudku, ktoré bolo pre toto konanie nepoužiteľné, preto bola žalobcovi poskytnutá možnosť predloženia nového znaleckého posudku, čo napriek prvotnému súhlasu odmietol. Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam podľa odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne dospel k záveru, že žalobca neunesol dôkazné bremeno ohľadne preukázania výšky jeho oprávneného nároku.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“), ktoré vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dovolateľ žiadal, aby najvyšší súd napadnuté rozhodnutie v spojení s rozhodnutím súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces dovolateľ namietal v súvislosti s nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia, ktoré podľa neho nedáva odpovede na základné otázky podstatné a významné pre rozhodnutie vo veci. Podľa žalobcu odvolací súd len nekriticky prevzal závery súdu prvej inštancie bez toho, aby sa riadne zaoberal odvolacími námietkami žalobcu. Bol toho názoru, že znalec do konania priniesol vedomosť strán sporu a súdu o tom, aká bola hodnota barového pultu ku dňu skončenia nájmu. S prihliadnutím na to, bolo na základe znaleckého posudku ustálené, akú hodnotu mal barový pult ku dňu skončenia nájmu, preto bol toho názoru, že uniesol dôkazné bremeno vo vzťahu k preukázaniu výšky hodnoty, o ktorú sa zvýšila hodnota prenajatej veci. Dovolateľ uviedol, že hodnota prenajatej veci sa zvýšila o hodnotu barového pultu, ktorú mal ku dňu skončenia nájmu. Tento záver nebol žiadnym spôsobom sporovaný zo strany žalovaného. Žalovaný sporoval v podstate len nepríslušnosť znalca, avšak nespороval tú skutočnosť, že sa hodnota prenajatej veci zvyšuje o hodnotu príslušenstva (barového pultu ku dňu skončenia nájmu). Argumentácia žalovaného smerovala najmä voči tomu, že barový pult bolo nutné považovať za hnutelnú vec. Uviedol, že účinne popreté nebolo jeho skutkové tvrdenia o tom, že žalovaný je povinný mu uhradiť menšiu sumu, než aká bola určená v doplnení znaleckého posudku. Podľa neho bolo teda zrejmé, že k zhodnoteniu predmetu nájmu došlo v žalovanej sume, ktorá bola menšia ako hodnota barového pultu ku dňu skončenia nájmu. Bol toho názoru, že súd nemôže zamietnuť žalobu s poukazom na to, že nebolo unesené dôkazné bremeno vzhľadom na nepríslušnosť znalca.

3.2. Nesprávny procesný postup dovolateľ namietal aj v tej súvislosti, že stanovisko Ministerstva spravodlivosti SR za účelom posúdenia príslušnosti pribratého znalca do konania bolo žalobcovi doručené až dňa 14. júla 2020, t. j. kedy sa konalo pojednávanie, kde došlo k vyhláseniu prvoinštančného rozsudku. Vzhľadom na uvedené mal za to, že mu nebol poskytnutý

dostatočný priestor na zhodnotenie tohto listinného dôkazu a dôkaznej situácie. Podľa neho mal súd prvej inštancie postupovať po zabezpečení tohto listinného dôkazu tak, že až v tomto momente mal žalobcovi nechať priestor na zabezpečenie si súkromného znaleckého posudku, nakoľko dovedy nebol dôvod na jeho zabezpečenie zo žalobcovej strany. Podľa dovolateľa bol súd (vzhľadom na obsah stanoviska Ministerstva spravodlivosti SR) povinný pribrať do konania znalca z odvetvia a odboru, ktorý by bol príslušný na zodpovedanie úlohy, ktorú zadal súd znalcovi ešte na pojednávaní zo dňa 21. januára 2017, a to určenie výšky zhodnotenia predmetu nájmu. Dovolateľ argumentoval tým, že z jeho strany bol podaný len návrh na vykonanie znaleckého posudku, pričom súdu len odporučil pribratie znalca z konkrétneho odboru a odvetvia a ponechal na úvahe súdu, z ktorého presného odvetvia a odboru znalca priberie. Zároveň v konečnom dôsledku bola aj správne nadefinovaná otázka, ktorú mal znalec zodpovedať. Uviedol, že súd sa na pojednávaní dňa 21. novembra 2017 sám zaoberal aj tou alternatívou, že bude pribratý iný znalec pre prípad, ak by sa preukázalo, že pribratý znalec nie je oprávnený riešiť novo – definované znenie úlohy. Dovolateľ poukázal na to, že svoj návrh na vykonanie znaleckého dokazovania zo dňa 9. februára 2015 nikdy nevzal späť a na tomto stále trval. Keďže súd pribral znalca, ktorý podľa názoru súdu nebol zo správneho odboru a odvetvia, tak bolo povinnosťou súdu pribrať do konania nového znalca, ktorý by už bol zo správneho odboru a odvetvia a bol by príslušný zodpovedať otázku/úlohu špecifikovanú na pojednávaní zo dňa 21. novembra 2017. Podľa žalobcu tak súd nevykonával navrhnutý dôkaz, potrebný na zistenie rozhodujúcich skutočností. Ponechanie priestoru len na vyhotovenie súkromného znaleckého posudku zo strany súdu dovolateľ vyhodnotil ako alibistické konanie, ktoré je v rozpore s § 207 ods. 1 CSP v nadväznosti na ustanovenie § 51a ods. 5 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z.

3.3. Za vadu zmätočnosti dovolateľ považoval aj to, že odvolací súd úplne opomenul zhrnúť obsah jeho vyjadrenia zo dňa 3. novembra 2020, ktoré bolo z jeho strany adresované súdu prvej inštancie v nadväznosti na výzvu. Nešlo o svojvoľné vyjadrenie, kedy by sa dovolateľ dobrovoľne rozhodol reagovať písomne na podané vyjadrenie žalovaného. Nevidel dôvod na to, aby odvolací súd nereflektoval na jeho argumenty vo vyjadrení zo dňa 3. novembra 2020, pričom toto uvedené pasívne konanie odvolacieho súdu malo za následok, že bolo porušené právo na spravodlivý proces.

3.4. Nesprávne právne posúdenie v zmysle dovolacieho dôvodu § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalobca videl pri riešení otázky „*Či súd je povinný pribrať do konania nového znalca z úradnej povinnosti v prípade, ak zistí, že doposiaľ pribratý znalec nie je spôsobilý (z pohľadu jeho odboru a odvetvia) posúdiť zadanú otázku, a to postupom podľa ustanovenia § 207 ods. 1 CSP v nadväznosti na ustanovenie § 51a ods. 5 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z.*“ Dovolateľ mal za to, že súd porušil predmetné ustanovenia, keď do konania nepribral vhodného znalca, hoci mal vedomosť, že aktuálne pribratý znalec nebol spôsobilý zodpovedať zadanú otázku.

4. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolaciemu súdu odmietnuť dovolanie ako neprípustné, resp. zamietnuť ako nedôvodné.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala advokátom zastúpená (§ 429 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a pričom dospel k záveru, že dovolanie

podľa § 420 písm. f) CSP nie je prípustné a dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP nie je dôvodné.

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

7. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014).

8. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu – ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

10. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

11. V danom prípade žalobca vyvodil prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k

porušení práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

12. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

13. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

14. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa a tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto skúmal opodstatnenosť argumentácie žalobcu, že v konaní došlo k ním tvrdeným vadám zmätočnosti (bod 3.1 až 3.3).

15. Žalobca vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP *de facto* tým, že súdy nesprávne a neúplne zistili skutkový stav, nesprávne vykonali navrhnuté dôkazy, vykonané dôkazy nesprávne vyhodnotili a tak dospeli k nesprávnym skutkovým zisteniam. V súvislosti s tým namietal i nedostatočné odôvodnenie napadnutého odvolacieho rozhodnutia súvisiace predovšetkým s procesom vykonávaného dokazovania. Za vadu zmätočnosti žalobca považoval aj to, že odvolací súd opomenul jeho vyjadrenie zo dňa 3. novembra 2020, ktoré bolo z jeho strany adresované súdu prvej inštancie v nadväznosti na výzvu a nevysporiadal sa s jeho argumentáciou.

16. Jedným z princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (§ 220 a § 393 CSP, I. ÚS 243/2007), pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli strany sporu. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva však nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak ale ide o argument pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 09. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 09. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

17. Dovolací súd pritom dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie spĺňa vyššie uvedené kritériá pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 220 ods. 2 a § 393 ods. 2 CSP, preto ho nemožno považovať za nepreskúmateľný, neodôvodnený, či zjavne arbitrárny (svojvoľný). Odôvodnenie napadnutého rozsudku zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Súslednosti jednotlivých častí odôvodnení a ich obsahové (materiálne) náplne zakladajú súhrnne ich zrozumiteľnosť aj ich všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Argumentácia odvolacieho súdu v spojení so súdom prvej inštancie je koherentná a ich rozhodnutia sú konzistentné, zvolené premisy aj závery, ku ktorým na ich základe odvolací súd dospel, je prijateľné pre právnickú aj laickú verejnosť.

18. V posudzovanej veci odvolací súd predovšetkým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie - ktorým bola žaloba zamietnutá - ako vecne správny, stotožniac sa s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. Treba mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca spätosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú jednotu, rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie. Dovolací súd uvádza, že z odôvodnenia rozhodnutí nižších inštancií je dostatočne zrejmé, z ktorých skutočností a dôkazov vychádzali, akými úvahami sa riadil súd prvej inštancie, ako ich posudzoval odvolací súd a aké závery zaujal k jeho právnemu posúdeniu. Z rozhodnutia súdu prvej inštancie vyplýva, na základe akých skutočností dospel k záveru, že žalobca neunesol dôkazné bremeno a nepreukázal výšku požadovaného nároku ku dňu skončenia nájmu. Súd prvej inštancie v rámci odôvodnenia poukázal, že znalecký posudok Ing. J. S. č. 10/2015 nepovažoval za dôkaz, ktorý by kvalifikovaným (odborným) spôsobom osvedčil výšku nároku žalobcu v zmysle § 667 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože znalec neoceňoval zvýšenie hodnoty predmetu nájmu

(nehnutelnosti) ku dňu skončenia nájmu na základe rekonštrukcie barového pultu žalobcom, ale oceňoval hodnotu barového pultu ako nábytku, ktorá je súčasťou nehnuteľnosti. Poukázal tiež na stanovisko Ministerstva spravodlivosti SR, z ktorého vyplývalo, že znalec nebol oprávnený ohodnocovať zhodnotenie nehnuteľnosti, keďže nebol zapísaný ako znalec v danom odbore, preto súd prvej inštancie znalecký posudok spolu s dodatkom nepovažoval za dôkaz relevantný preukázať výšku sporného nároku žalobcu. Súd prvej inštancie ale následne poskytol žalobcovi priestor na doplnenie dokazovania ohľadne výšky žalovaného nároku, na čo žalobca najskôr reagoval pozitívne a prejavil záujem o možnosť predloženia súkromného znaleckého posudku, následne ale súdu prvej inštancie oznámil, že znalecký posudok podaný v konaní považuje za dostatočný. V nadväznosti na súd prvej inštancie rozhodol aj odvolací súd, ktorý zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu, pričom jeho postup vo vzájomnej súvislosti s postupom a rozhodnutím prvoinštančného súdu nemožno považovať za neodôvodnený, dôvody rozhodnutia odvolacieho súdu majú všetky náležitosti v zmysle § 220 v spojení s § 393 CSP. Odvolací súd sa pritom vysporiadal aj s námietkou pre odvolateľa zásadnou, ktorou bola námietka nepribratia znalca zo správneho odboru samotným prvoinštančným súdom, keď konštatoval, že znalec, ktorý podal vo veci znalecký posudok, bol ustanovený na návrh žalobcu, ktorý žiadal vykonať dokazovanie na určenie zostatkovej hodnoty barového pultu. Znalec podal znalecký posudok a vykonal i jeho doplnenie, ktoré dokazovanie ale bolo pre konanie nepoužiteľné. Žalobcovi preto súd prvej inštancie umožnil predložiť nový znalecký posudok, čo odmietol. Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam podľa odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne dospel k záveru, že žalobca neunesol dôkazné bremeno ohľadne preukázania výšky jeho oprávneného nároku. Napokon odôvodnenie rozhodnutia v opravnom konaní nemusí odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05).

19. Vzhľadom na dovolacie námietky týkajúce sa dokazovania najvyšší súd poukazuje na znenie § 185 ods. 1 CSP, v ktorom je uvedené, že súd rozhodne, ktoré z navrhnutých dôkazov vykoná. Z tohto ustanovenia vyplýva, že súd nemusí vykonať všetky stranami sporu navrhnuté dôkazy a *výber dôkazov, ktoré sa budú v rámci dokazovania vykonávať je výlučne na súde, ktorý musí dbať na to, aby nevyúčil taký dôkaz, ktorý má potenciál preukázať relevantný skutkový poznatok*. K takémuto pochybeniu v konaní nedošlo, pretože žalobca nenavrhol vykonať znalecké dokazovanie na ocenenie zvýšenia hodnoty predmetu nájmu (nehnutelnosti) ku dňu skončenia nájmu rekonštrukciou barového pultu žalobcom, ktorý sa stal súčasťou prenajatej nehnuteľnosti, jedine ktoré dokazovanie mohlo objasniť skutočnosť rozhodné pre právne posúdenie uplatneného nároku. Žalobca i napriek poskytnutému priestoru predložiť na vec relevantný súkromný znalecký posudok, trval na tom, že znalecké dokazovanie vykonané na jeho návrh je spôsobilé relevantným spôsobom preukázať výšku sporného nároku.

20. Nespôsobilou založiť prípustnosť dovolania je aj dovolacia námietka žalobcu týkajúca sa nesprávneho hodnotenia vykonaných dôkazov odvolacím súdom, ktorú bez ďalších relevantných skutočností nemožno považovať za tzv. zmätočnosťnú vadu v procesnom postupe odvolacieho súdu, a to preto, že (i) hodnotenie dôkazov prislúcha zásadne len tomu súdu, ktorý ich vykonal, teda v tomto prípade súdu prvej inštancie, (ii) pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z

vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, ale táto skutočnosť sama osebe prípustnosť dovolania v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP nezakladá. Už dávnejšia judikatúra najvyššieho súdu (R 42/1993, R 37/1993, R 125/1999, R 6/2000) ako aj viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu (napr. sp. zn. 2Cdo/130/2011, 5Cdo/244/2011, 6Cdo/185/2011 a 7Cdo/38/2012) zastávali názor, že ani prípadná neúplnosť či nesprávnosť skutkových zistení a skutkových záverov nie je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaná bez ďalšieho za dôvod zakladajúci tzv. zmätočnosťnú vadu konania. Zmeny v právnej úprave dovolania a dovolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu týchto judikátov a rozhodnutí nedotkli, preto ich treba považovať za naďalej aktuálne.

21. K hodnoteniu dôkazov súdmi nižších inštancií dovolací súd poukazuje, že do práva na spravodlivý proces sa premieta aj zásada voľného hodnotenia dôkazov, ktorá síce nie je výslovne upravená v ústavnom poriadku, ale má svoj ústavnoprávny rozmer, keďže vyplýva z princípu nezávislosti súdov a sudcov. Táto zásada znamená, že záver, ktorý si sudca urobí o vykonaných dôkazoch z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie, je vecou jeho vnútorného presvedčenia a jeho logického myšlienkového postupu. Porušením práva na spravodlivý proces je nesporné aj situácia, ktorá nerešpektuje pravidlá vymedzujúce proces vyhľadávania, vykonávania a hodnotenia dôkazov, kedy v hodnotení skutkových zistení absentuje určitá časť skutočností, ktorá vyšla najavo, alebo boli kvalifikovane namietané, ale nižšie súdy ich právne nezhodnotili v celom súhrne posudzovaných skutkových okolností bez toho, aby dostatočným spôsobom odôvodnili ich irelevantnosť.

22. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018). V rámci tejto kontroly dovolací súd síce má možnosť vyhodnotiť a posúdiť, či konanie nie je postihnuté rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) a či konajúcimi súdmi prijaté skutkové závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04), čím by mohlo dôjsť k vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, *avšak tieto vady v prejednávanej veci nezistil.*

23. Z napadnutého rozsudku odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie vyplýva, že súdy nižšej inštancie dospeli k záveru o neunesení dôkazného bremena žalobcu vo vzťahu k preukázaniu výšky uplatneného nároku, ktorý nárok súdy považovali za daný, ktorá zodpovedá zhodnoteniu prenajatej veci žalovaného žalobcom. Žalobcova námietka, že nemal poskytnutý dostatočný priestor na zabezpečenie si súkromného znaleckého posudku odvolávajúci sa pritom, že nemal priestor ani na zhodnotenie listinného dôkazu - stanoviska Ministerstva spravodlivosti SR k otázke posúdenia príslušnosti pribratého znalca do konania nemôže preto obstať z dôvodu, že zo zápisnice z pojednávania zo dňa 14. júla 2020 (č. l. 270 spisu) vyplýva, že stranám sporu bolo predmetné stanovisko poskytnuté na oboznámenie, žalobca nežiadal o poskytnutie lehoty na zváženie ďalšieho procesného postupu, jednoznačne vyjadril postoj ukončiť dokazovanie bez ďalších návrhov.

24. Žalobca namietal, že súd prvej inštancie bol povinný pribrať do konania znalca z odvetvia a odboru, ktorý by bol príslušný na zodpovedanie úlohy, ktorú zadal znalcovi súd. Bolo povinnosťou súdu pribrať do konania znalca zo správneho odboru. Ako konštatoval i odvolací súd (bod 29. odôvodnenia napadnutého rozsudku), prvoinštančný súd vykonal znalecké dokazovanie výlučne na návrh žalobcu, ktorý preukazoval výšku uplatneného nároku ako zostatkovú hodnotu barového pultu rekonštruovaného žalobcom. Až na námietku žalovaného, ktorý nesúhlasil so spôsobom, akým žalobca vyjadroval a následne dokazoval výšku nároku, ktorá mala zodpovedať zvýšeniu hodnoty predmetu nájmu (nehnutelnosti) ku dňu skončenia nájmu na základe rekonštrukcie barového pultu, súd zisťoval, či do konania pribratý znalec je odborne schopný zodpovedať aj dané ohodnotenie. Následne v konaní vyšlo najavo, že napriek tvrdeniam znalca, že odborne zdatným je, potom ako vykonal aj doplnenie znaleckého posudku, že nemá odborné znalosti, ktoré by spadali do odboru jeho pôsobnosti na posúdenie okolností v zmysle námietky žalovaného. Žalobcovi sa tým otvoril priestor na predloženie znaleckého posudku, ktorý by zodpovedal aj skutočnosti namietanej žalovaným, t. j. skutočnosti ohľadne zvýšenia hodnoty predmetu nájmu, žalobca sa ale rozhodol, že upúšťa od ďalšieho dokazovania, nepredloží už žiaden dôkaz a nenavrhne vykonať ďalšie dokazovanie súdom, pričom bol názoru, že vykonané dokazovanie preukazuje výšku nároku dostatočným spôsobom. Procesná iniciatíva v oblasti dokazovania v sporovom konaní sa skoro výlučne presunula na procesné strany, v ktorom konaní je na žalobcovi preukázať, že si nárok uplatňuje dôvodne. Žalobcom namietané „deficity v dokazovaní“ preto nemohli pred odvolacím súdom uspieť.

25. Za porušenie práva na spravodlivý proces nemožno považovať ani tú skutočnosť, že odvolací súd v odôvodnení rozsudku neuviedol, že žalobca v rámci odvolacieho konania podal dupliku (písomné vyjadrenie k vyjadreniu žalovaného k podanému odvolaniu) a argumentačne sa s týmto podaním nevysporiadal. Najvyšší súd zdôrazňuje, že z § 220 v spojení s § 393 CSP nevyplýva požiadavka na sumarizáciu celého obsahu súdneho spisu alebo všetkých písomných podaní sporových strán, v odvolacom konaní predovšetkým tých, ktoré boli podané v jeho priebehu, v odôvodnení odvolacieho rozsudku. Sudca do dôvodov rozsudku koncentruje vždy len podstatný obsah tých procesných úkonov a prednesov sporových strán, ktoré sú relevantné pre dané konanie a rozhodnutie. Z odôvodnenia rozsudku sa má strana predovšetkým dozvedieť o dôvodoch prijatia či odmietnutia svojho odvolacieho argumentu. Napokon predmetné vyjadrenie žalobcu (duplika) v prevažnej miere obsahuje zhrnutie odvolacej argumentácie a reakciu na vyjadrenie žalovaného k odvolaniu.

26. Pre úplnosť dovolací súd poznamenáva, že prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezakladá ani to, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu (prípadne) spočívalo na nesprávnych právnych záveroch, t. j. nesprávnom právnom posúdení veci (porovnaj najmä judikáty R 54/2012 a R 24/2017, ale aj viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1Cdo/62/2010, 2Cdo/97/2010, 3Cdo/53/2011, 4Cdo/68/2011, 5Cdo/44/2011, 6Cdo/41/2011, 7Cdo/26/2010 a 8ECdo/170/2014). Pretože konanie pred odvolacím súdom nebolo postihnuté namietanou vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f) CSP, dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania aj z hľadiska ďalšieho uplatneného dovolacieho dôvodu - nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

27. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

28. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

29. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

30. O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, rozhoduje dovolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

31. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). *Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia.* Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). Rovnako tak sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika prístupu odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu veci významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 a § 432 CSP.

32. Nesprávne právne posúdenie v zmysle dovolacieho dôvodu § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalobca videl pri riešení otázky „Či súd je povinný pribrať do konania nového znalca z úradnej

povinnosti v prípade, ak zistí, že doposiaľ pribratý znalec nie je spôsobilý (z pohľadu jeho odboru a odvetvia) posúdiť zadanú otázku, a to postupom podľa ustanovenia § 207 ods. 1 CSP v nadväznosti na ustanovenie § 51a ods. 5 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. “. Dovolateľ mal za to, že súd porušil predmetné ustanovenia, keď do konania nepribral vhodného znalca, hoci mal vedomosť, že aktuálne pribratý znalec, nebol spôsobilý zodpovedať zadanú otázku.

33. Podľa § 207 CSP, ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba vedecké poznatky, a pre zložitosť posudzovaných otázok nepostačuje postup podľa § 206, súd *na návrh* nariadi znalecké dokazovanie a ustanoví znalca. Ak súd ustanovil viacerých znalcov, môžu vypracovať spoločný posudok.

34. Podľa § 51a ods. 5 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z., ak je posudok nejasný alebo neúplný, znalec sa požiada o doplnenie alebo vysvetlenie. Ak to nevedie k potrebnému výsledku, príberie sa iný znalec.

35. Najvyšší súd predovšetkým zdôrazňuje, že *Civilný sporový poriadok priniesol posun v oblasti dokazovania ako takého, a to najmä tým, že procesnú iniciatívu presúva takmer bezvýhradne na sporové strany, ktoré za svoje aktivitu resp. pasivitu budú znášať zodpovednosť. Aj samotné inštitúty znaleckého dokazovania sú tak reflexiou nového prístupu k dokazovaniu ako takému, ktoré prinášajú do praxe zrýchlenie a zefektívnenie celého civilného procesu.*

36. Už zo samotného znenia § 207 CSP vyplýva, že *súd ustanoví znalca do konania „iba“ na návrh strany sporu. Je teda zrejmé, že aj keby si súd nebol istý odbornou stránkou prejednávanej veci, nemôže ustanoviť znalca z vlastnej iniciatívy. Vyplýva to predovšetkým z koncepcie formálnej pravdy v civilnom procese – súd vníma skutkový stav tak, ako mu ho prednesú strany sporu.*

37. I keď je to súd, ktorý pri ustanovovaní znalca do konania zvažuje výber vhodného odboru, do ktorého posudzovanie skutkových okolností spadá podľa vymedzenej otázky, na ktorú má znalec odpovedať, v danej právnej veci s ohľadom na vykonanie znaleckého dokazovania na návrh žalobcu, akceptujúc zodpovedanie žalobcom položenej otázky znalcovi (pozri bod 24.), odbornosť znalca ustanoveného do konania zodpovedala odboru, do ktorého primárne posúdenie spadalo.

38. Postupom podľa citovaného ustanovenia § 51a ods. 5 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. sa *odstraňujú „iba“ nedostatky v kvalite znaleckého posudku* (napr. nedostatok presvedčivosti, rozpor v logickom myslení, ktorý viedol k absurdným záverom, nesplnenie zadania posudku pre posudzovaný prípad), nie nedostatky dokazovania okolností, ktoré neboli podstatné pre právne posúdenie veci. *Procesnej strane v kontradiktórnom konaní rozhodne nemôže byť priznané právo, aby súd procesným postupom ex officio (z úradnej činnosti) naprával pochybenia ňou navrhovaného znaleckého dokazovania, ktorým preukazuje skutočnosti, ktoré z hľadiska hmotného práva nie sú podstatné pre právne posúdenie veci.*

79.**ROZHODNUTIE**

Rozhodovanie zákonného sudcu o postúpení veci kauzálne príslušnému súdu nemožno bez ďalšieho považovať za prejednávanie a rozhodovanie sporu, ktoré by malo za následok vylúčenie tohto zákonného sudcu z následného prejednávania a rozhodovania takto postúpenej veci v inej inštancii v zmysle ustanovenia § 49 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. augusta 2022, sp. zn. 5Cdo/59/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca žalobou, osobne podanou 11. januára 2017 na Okresný súd Bratislava II, sa domáhal voči žalovanej (jeho bývalému zamestnávateľovi) titulom vrátenia preplatku z exekúcie zaplatenia sumy 32,82 Eur s úrokom z omeškania vo výške 9,25 % ročne z dlžnej sumy od 15.02.2014 do zaplatenia a náhrady trov konania.

1.1. Zákonná sudkyňa JUDr. A. S., pôsobiaca v danom čase na Okresnom súde Bratislava II, ktorej bola vec pridelená, dňa 2. februára 2017 v zmysle ustanovenia § 40 a § 43 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) spor postúpila Okresnému súdu Bratislava III (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) ako súdu kauzálne príslušnému, nakoľko sa domnievala, že ide o pracovnoprávnú vec. O postúpení veci bol žalobca informovaný listom zo 17. januára 2017.

1.2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 27. septembra 2018, č. k. 19Cpr/4/2017-79, žalobu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že okresný súd vyhodnotil podaný návrh ako žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia. Žalobcom uplatnený preplatok z exekúcie vo výške 32,82 Eur (uhradený mimochodom žalovaným 27. januára 2014) sa stal splatným najneskôr 29. januára 2014. Od tohto okamihu zároveň začala žalobcovi plynúť 2-ročná subjektívna i 3-ročná objektívna lehota na uplatnenie práva, pretože odo dňa nasledujúceho sa mohol domáhať vrátenia bezdôvodného obohatenia. Z uvedeného vyplýva, že v prípade jeho nevrátenia nasledujúcim dňom 30. januára 2014, sa žalovaná mohla dostať do omeškania a žalobca si svoj nárok mohol uplatniť na súde najneskôr 30. januára 2016. Žalobca však podal žalobu na súd až 11. januára 2017, teda po uplynutí dvojročnej premlčacej doby. Nakoľko premlčané právo veriteľovi nemožno priznať, žaloba o zaplatenie istiny 32,82 Eur s príslušenstvom bola zamietnutá.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudok okresného súdu potvrdil podľa § 387 ods. 1, 2 CSP ako vecne správny a žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení rozsudku uviedol, že súd prvej inštancie správne zhodnotil, že v prejednávanom prípade si žalobca žalobou uplatňoval od žalovanej zaplatenie sumy 32,82 Eur s príslušenstvom ako preplatok z exekúcie sp. zn. Ex

622/2009 (a nie ako zostatok mzdy ako tvrdil žalobca), ktorú zároveň vyhodnotil ako žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia. Rovnako správne posúdil aj otázku premlčania požadovaného nároku, keď vzhľadom na vyššie uvedené žalobu zamietol.

3. Uvedené rozhodnutie odvolacieho súdu napadol dovolaním žalobca (ďalej aj „dovolateľ“). Prípustnosť, ako aj dôvodnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 420 písm. e) CSP. Uviedol, že vada zmätočnosti podľa § 420 písm. e) CSP spočíva v tom, že vec na súde prvej inštancie pred jej postúpením prejednávala JUDr. A. S., ktorá rozhodla o postúpení veci Okresnému súdu Bratislava III. Následne vec prejednávala a rozhodovala aj na odvolacom súde (v senáte so sudcami JUDr. H. K. a JUDr. Q. W.). Ďalej doplnil, že vo veci bol nesprávne obsadený aj súd v prvej inštancii, nakoľko vec bola postúpená na súd príslušný na prejednanie individuálneho pracovnoprávneho sporu, hoci predmet sporu túto podmienku nespĺnil. Z týchto dôvodov žalobca navrhol rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

4. Žalovaná vo svojom stanovisku k dovolaniu navrhla, aby najvyšší súd dovolanie odmietol ako neprípustné. Uviedla, že nakoľko k postúpeniu veci došlo ešte pred vydaním platobného rozkazu, sudkyňa sa nezaoberala meritom veci, naopak konala zákonne a vecou sa zaoberala až v odvolacom konaní. V ďalšej časti s poukazom na existujúcu judikatúru uviedla, že vada nesprávneho obsadenia súdu sa netýka nesprávnej určenej príslušnosti. Poukázala aj na majetkový cenzus v zmysle ustanovenia § 422 CSP.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, nie však dôvodné.

6. Dovolateľ v rámci odôvodnenia prípustnosti dovolania podľa ust. § 420 písm. e) CSP namietal, že na odvolacom súde rozhodol vylúčený sudca, nakoľko JUDr. A. S. (členka senátu odvolacieho súdu) bola zákonnou sudkyňou prejednáwanej veci aj v konaní na súde prvej inštancie (na Okresnom súde Bratislave II), keď jej vec bola pridelená a spis z dôvodu kauzálnej príslušnosti postúpila Okresnému súdu Bratislava III.

7. Podľa ustanovenia § 49 ods. 1 CSP sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Z odseku 2 citovaného zákonného ustanovenia vyplýva, že vylúčený je i sudca, ktorý prejednával a rozhodoval ten istý spor na súde inej inštancie.

8. Osobitným prípadom pomeru sudcu k veci je skutočnosť, že rozhodoval o veci na súde inej inštancie. V tomto prípade stačí, že sudca o veci rozhodoval, či už ako samosudca, alebo v senáte v inštančnom postupe. Sudca vyššieho súdu (spravidla krajského) je vylúčený z rozhodovania veci, pokiaľ rozhodoval o veci na súde nižšieho stupňa (spravidla okresnom). Po vrátení veci súdu nižšej inštancie na ďalšie konanie je sudca, ktorý rozhodoval o veci na súde vyššej inštancie,

vylúčený. Rovnako to platí aj v prípade rozhodovania o dovolaní ako mimoriadnom opravnom prostriedku. Súdna prax za určitých okolností za osobitný dôvod vylúčenia sudcu pre jeho pomer k sporu považuje aj jeho účasť na pojednávaní, na ktorom bolo vykonávané dokazovanie. Sudca, ktorý vec prejednával na súde nižšej inštancie a vykonával dokazovanie (vypočúval svedkov, uskutočnil ohliadku a pod.), je vylúčený z jej prejednávania a rozhodovania v odvolacom konaní, a to aj vtedy, ak vo veci meritórne nerozhodol. Berie sa do úvahy, že sudca, ktorý v rámci dokazovania osobne vykonáva dôkazy, má možnosť vnímať a následne ich hodnotiť z hľadiska preukázania skutočností, ktoré sú predmetom dokazovania, celkovejšie než sudca odvolacieho súdu, ktorý sa s týmito dôkazmi zoznamuje iba prostredníctvom zápisnice o pojednávaní súdu prvej inštancie (BAJÁNKOVÁ, Jana. § 49 [Dôvody vylúčenia]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek. Civilný sporový poriadok. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 209–210, marg. č. 5.).

8.1. Skutočnosť, že sudca bol na súde nižšieho stupňa v určitej právnej veci zákonným sudcom bez toho, že by sa podstatným procesným spôsobom podieľal na rozhodovaní vo veci, bez ďalšieho nemožno považovať za dôvod jeho vylúčenia z prejednávania a rozhodovania veci na súde vyššieho stupňa podľa § 14 ods. 2 OSP. Podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rovnako platí, že sudca bez ďalšieho nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, ak síce rozhodoval vo veci na súde nižšieho stupňa, na súde vyššieho stupňa ale má rozhodnúť o niečom inom, než o veci samej, a teda ním na súde nižšieho stupňa získané vedomosti o veci samej nie sú významné z hľadiska jeho rozhodnutia o inej, od veci samej odlišnej otázke na súde vyššieho stupňa. ... Pojem rozhodovania v zmysle ustanovenia § 14 ods. 2 OSP, nie je možné stotožňovať iba s rozhodovaním vo veci samej a sudca je podľa tohto ustanovenia vylúčený aj vtedy, ak (len) procesne pôsobil v konaní na súde iného stupňa v takom kvalitatívnom a kvantitatívnom rozsahu, že získal o veci vedomosť takej povahy, že to vyvoláva pochybnosť o vnútornej nezávislosti súdnych inšancií, o legalite aplikovaných poznatkov a vo svojich dôsledkoch aj pochybnosť o jeho sudcovej neustrannosti (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 8Nc/40/2014).

8.2. Pre správnu aplikáciu uvedeného ustanovenia (§ 14 ods. 2 OSP) však nie je postačujúce vychádzať len z jeho doslovného gramatického výkladu, ale je potrebné rešpektovať i jeho účel a zmysel. Týmto účelom a zmyslom je zabezpečenie spravodlivého inštančného konania, t. j. aby vec bola na základe opravného prostriedku preskúmaná nezávisle na predchádzajúcom rozhodnutí. Na súde vyššieho stupňa treba za vylúčeného považovať nielen sudcu, ktorý na súde nižšieho stupňa vo veci rozhodoval, ale aj sudcu, ktorý na súde nižšieho stupňa vo veci pôsobil vo významnom procesnom rozsahu, napr. tak, že vykonával dokazovanie (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/279/2019, porovnaj aj uznesenia sp. zn. 1Nc/42/2011 a sp. zn. 1Nc/12/2012).

9. Ako vyplýva z citovaného komentára i pomerne konštantnej súdnej praxe, výňatky ktorej sú citované vyššie, skutočnosť, že sudca bol zákonným sudcom na jednej inštancii, ak potom rozhodoval na inom stupni v časti konania na inej inštancii sama osebe neznamena, že by bol v konaní na inej inštancii v danej veci vylúčený. Počas účinnosti predchádzajúcej procesnej právnej úpravy do 30.6.2016 (zákon č. 99/1963 Z. z. Občiansky súdny poriadok) bolo dôvodom na vylúčenie len rozhodovanie v rovnakej veci na súde iného stupňa. Ako ale vidieť z citovaných rozhodnutí, judikatúra najvyššieho súdu rozviedla (rozšírila) dôvod na vylúčenie aj na inú činnosť sudcu v konaní tak, že po rekodifikácii civilného procesu bola vyjadrená legislatívnym pojmom prejednávanie veci. Na rozhodnutie, či predmetná sudkyňa JUDr. S., rozhodovala na odvolacom

súde ako vylúčený sudca, bolo potrebné určiť, či jej činnosť v predmetnej veci ako sudkyne Okresného súdu Bratislava II napĺňa znaky rozhodovania a prejednávania sporu podľa ustanovenia § 49 ods. 2 CSP.

10. Podľa ustanovenia § 177 ods. 1 CSP súd nariadi na prejednanie veci samej pojednávanie. Z uvedeného možno vyvodit' záver, že aby bolo možné spor považovať za prejednaný, resp. že sa „prejednával“ je potrebné, aby bolo nariadené pojednávanie, na ktorom sa vykonávalo dokazovanie. Pokiaľ by takto pojednával sudca, ktorého zaujatosť sa skúma, mohol by byť uplatnený dôvod vylúčenia podľa ustanovenia § 49 ods. 2 CSP. Možno tu ešte uvažovať o doručovaní jednotlivých vyjadrení a podaní medzi stranami sporu podľa § 167 CSP, prípadne o predbežnom prejednaní sporu podľa § 168 a nasl. V týchto fázach konania má sudca totiž možnosť nadobudnúť vedomosti o prejednáwanej veci a osobne sa s prejavmi strán sporu a ich návrhmi na dokazovanie, resp. jednotlivými dôkaznými prostriedkami oboznámiť. Obzvlášť, keď ustanovenie § 177 ods. 2 CSP ustanovuje výnimky, kedy nie je nevyhnutné na prejednanie veci nariadiť pojednávanie.

11. V súdnej veci však ku žiadnej z vyššie uvedených skutočností nedošlo. JUDr. A. S. iba postúpila vec z dôvodu kauzálnej príslušnosti, vec neprejednávala a ani nerozhodovala. Postúpenie veci z dôvodu príslušnosti je administratívnym postupom, o ktorom sa nevydáva ani rozhodnutie.

11.1. Postúpenie veci kauzálne príslušnému súdu nemožno bez ďalšieho považovať za prejednávanie a rozhodovanie sporu, ktoré by malo za následok vylúčenie sudcu v inej inštancii v zmysle ustanovenia § 49 ods. 2 CSP. Za tohto stavu nie je možné dospieť k záveru, že JUDr. A. S. ako členka senátu rozhodovala vo veci na odvolacom súde ako vylúčený sudca.

11.2. Dovolací súd zároveň dopĺňa, že JUDr. A. S. pred rozhodovaním odvolacieho súdu sama oznámila predsedovi Krajského súdu v Bratislave dôvody, pre ktoré by mohla byť vylúčená z rozhodovania a prejednávania predmetnej veci (č. l. 110) a predseda krajského súdu uznesením zo 7. septembra 2021, sp. zn. 14CoPr/5/2019, rozhodol tak, že s poukazom na (aj v tomto rozhodnutí) citovanú judikatúru najvyššieho súdu, ju nevyvlúčil. Dovolací dôvod, že v zmysle ustanovenia § 420 písm. e) CSP na odvolacom súde rozhodoval vylúčený sudca, namietal dovolateľ neopodstatnene.

12. Žalobca v rámci dovolania tiež namietal nesprávne obsadenie súdu, keďže sa nepreukázalo, že šlo o pracovnoprávnu vec, ale rozhodoval o nej i tak Okresný súd Bratislava III ako kauzálne príslušný súd v pracovnoprávných veciach.

12.1. Nesprávne obsadeným súdom (§ 420 písm. e) CSP) je súd, ktorý nie je obsadený v súlade s ustanoveniami upravujúcimi zloženie súdneho orgánu, ktorý má určitú vec prejednať a o nej rozhodnúť. Súd treba považovať za nesprávne obsadený aj vtedy, ak nekoná zákonný sudca (porovnaj tiež nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 5. novembra 2008 sp. zn. II. ÚS 136/08). Zákonným sudcom (čl. 48. ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky) je sudca určený v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu. Nevyhnutným predpokladom toho, aby účastník konania nebol odňatý svojmu zákonnému sudcovi, je preto rozhodovanie o jeho veci súdom, ktorý je podľa zákona na rozhodovanie o nej vecne, miestne i funkčne príslušný.

12.2. V predmetnej súvislosti dovolateľ uviedol, že nakoľko bol jeho nárok posúdený ako žaloba na vydanie bezdôvodného obohatenia, bola potom nesprávna úvaha súdu, ktorá viedla ku

kvalifikovaniu žaloby ako žaloby v pracovnoprávnej veci, čo odôvodnilo postúpenie veci z dôvodu kauzálnej príslušnosti. Táto argumentácia žalobcu však nie je správna. V predmetnej veci totiž stále ide o vzťah medzi žalobcom ako zamestnancom a žalovanou ako jeho (bývalým) zamestnávateľom, keďže predmetom je vyrovnanie ich vzájomných finančných podlžností, ktoré vznikli pri vyplácaní mzdy zo strany žalovanej žalobcovi v súvislosti s tým, že mu zo mzdy zrážala časť prostriedkov, ktoré zasielala exekútorovi. Aj medzi zamestnancom a zamestnávateľom môže vzniknúť bezdôvodné obohatenie (napr. omylom bude zamestnancovi vyplatená mzda za dva mesiace), čo bezpochyby predstavuje spor, ktorý má pôvod v pracovnom pomere medzi stranami sporu, podobne ako je to v prejednávanvej veci. Súdený nárok vznikol jednoznačne v súvislosti s pracovným pomerom žalobcu u žalovanej a pri napĺňaní jeho základného znaku odplatnosti, pri úhrade mzdy zamestnancovi zamestnávateľom. Ak by medzi stranami sporu neexistoval pracovný pomer, k vzniku nároku by nedošlo. Stále teda šlo o pracovnoprávny spor, na čom nič nemení skutočnosť, že súdy nárok právne kvalifikovali ako bezdôvodné obohatenie. Okresný súd Bratislava III bol stále kauzálne príslušný, aj keď došlo k inej právnej kvalifikácii nároku, ako bolo uvedené v žalobe. Za tohto stavu nemožno konštatovať, že by šlo o vadu nesprávne obsadeného súdu podľa ustanovenia § 420 písm. e) CSP.

80.**R O Z H O D N U T I E**

Účelom námietky zaujatosti je vylúčiť sudcu z prejednávania a rozhodovania veci/sporu. Zaujatosť sudcu je z pohľadu rozhodovania o jeho vylúčení právne významná len dovtedy, kým nerozhodne. Neskôr môže byť rozhodnutie vylúčeným sudcom odvolacím dôvodom (§ 365 ods. 1 písm. c/ Civilného sporového poriadku) alebo dovolacím dôvodom (§ 420 písm. e/ Civilného sporového poriadku).

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. marca 2024, sp. zn. 6Nc/2/2024)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Zvolen (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 31. júla 2023, č. k. 14C/34/2023-40 podanie žalobcu odmietol s odkazom na § 129 ods. 1 až 4 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Banskej Bystrici uznesením zo 4. decembra 2023, sp. zn. 14Co/122/2023 uznesenie súdu prvej inštancie ako vecne správne podľa § 387 ods. 1 a 2 CSP potvrdil. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 4. januára 2024.

2. Podaním z 5. januára 2024, doručeným súdu prvej inštancie 9. januára 2024, vzniesol žalobca námietku zaujatosti voči sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici, a to voči JUDr. A. Q., JUDr. W. Q. a JUDr. X. Y. (teda senátu, ktorý rozhodoval o jeho odvolaní), ktorú bližšie zdôvodnil a žiadal, aby o nej rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „nadriadený súd“).

3. Sudcovia JUDr. A. Q., JUDr. W. Q. a JUDr. X. Y. sa k vznesenej námietke zaujatosti vydarili.

4. Najvyšší súd ako súd nadriadený Krajskému súdu v Banskej Bystrici (§ 54 ods. 2 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie posúdenia opodstatnenosti tvrdenej možnosti vzniku pochybností o nezaujatosti namietaných sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

5. Podľa § 49 ods. 1 CSP sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

6. Právo každého na nezávislý a nestranný súd, zakotvené v článku 36 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

(príloha oznámenia FMZV ČSFR č. 209/1992 Zb.), je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces.

7. V danej veci je nepochybné, že vec je už právoplatne skončená a proti rozhodnutiu odvolacieho súdu nebol podaný mimoriadny opravný prostriedok.

8. Podľa § 161 ods. 1 CSP ak tento zákon neustanovuje inak, súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“).

9. Podľa § 161 ods. 2 CSP ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

10. Z citovaného ustanovenia § 49 ods. 1 vyplýva, že rozhodnúť o vylúčení (nevyhlúčení) sudcov príslušného súdu možno iba v štádiu aktuálneho prejednávania sporu, teda pred vydaním rozhodnutia vo veci samej alebo rozhodnutia, ktorým sa konanie končí (porov. napr. uznesenie najvyššieho súdu zo 16. mája 2018, sp. zn. 2Nc/4/2018).

11. Účelom námietky zaujatosti je vylúčiť „zaujatého“ sudcu z prejednávania a rozhodovania veci/sporu. Zaujatosť sudcu je právne významná však len dokiaľ vo veci nerozhodne namietaný sudca/sudcovia. Následne môže byť uvedený, napr. odvolacím dôvodom (§ 365 ods. 1 písm. c) CSP), resp. dovolacím dôvodom (§ 420 písm. e) CSP).

12. Námietka zaujatosti uplatnená až po rozhodnutí namietaného sudcu nemôže byť podkladom k tomu, aby sa o jeho vylúčení rozhodovalo.

13. Vzhľadom na vyššie uvedené najvyšší súd konštatuje, že v danom prípade ide o neodstrániteľný procesný nedostatok podmienky konania, preto podľa § 161 ods. 2 CSP konanie o vylúčení namietaných sudcov zastavil.